

αντιτερόδια της εκπαίδευσης

ΤΕΥΧΟΣ 50
ΧΕΙΜΩΝΑΣ '89

αντιτετράδια της εκπαίδευσης
Αριστερό Περιοδικό για την Εκπαίδευση

Διευθύνεται από Επιτροπή

Γραφεία: Μάρνη 30, 104-33, Αθήνα, τηλ. 5235221

Υπεύθυνος Σύνταξης: Γιώργος Σόφης

Τεύχος 5, Φεβρουάριος 1989, τιμή 250 δρχ.

Συνδρομή για τέσσερα τεύχη 1500 δρχ.

Συνδρομή εξωτερικού 2000 δρχ.

Κεντρική διάθεση: Αγγελική Φατούρου,

Δυρραχίου 55, 104-43, Αθήνα, τηλ. 5125714 - 6912092

Αριθμός Λογαριασμού Εμπορικής Τράπεζας: 25 550 862

Σ' αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν:

Φοίβος Αρβανίτης - Μαθηματικός

Χρυσάνθη Αθανασίου - Φιλολόγος

Βασίλης Αλεξίου - Φιλολόγος, Δικηγόρος

Μαλάμω Βαρελά - Τεχνολόγος Ηλεκτρολόγος

Γιώργος Βεργιτσάκης - Καθηγητής Καλλιτεχνικών Μαθημάτων,
 Ιδιωτικός Εκπαιδευτικός

Αγγελίνα Γιαννετοπούλου - Δασκάλα

Ασπασία Δεμερούκη - Φιλολόγος

Γιώργος Καββαδίας - Φιλολόγος

Χρήστος Κάτσικας - Φιλολόγος

Αθ. Κ. Κιτσάκης - Φιλολόγος, Συγγραφέας

Ελεονώρα Κυριακού - Δασκάλα

Σουλτάντα Μαλαμίδου - Φιλολόγος, Ψυχολόγος (D.E.A. Νεοελληνικών Σπουδών και D.E.A. Κοινωνικής Ανθρωπολογίας).

Γιάννης Μακρίδης - Μαθηματικός

Έλλη Μήτση - Φιλολόγος

Παναγιώτης Παπαναγιώτου - Φυσικός

Μαριάννα Πρωτονοταρίου - Φιλολόγος

Γιώργος Σόφης - Φυσικός

Μαίρη Σόρογκα - Φιλολόγος

Στέλιος Σταυρινάδης - Μαθηματικός

Αποστόλης Τζίφας - Φιλολόγος

Μιχάλης Τζιώτης - Φυσιολόγος

Θανάσης Τσιριγώτης - Φιλολόγος, πρόεδρος Δ.Σ. Γ' ΕΛΜΕ Δυτ. Αττικής

Χρήστος Τσουκαλάς - Φιλολόγος

Αγγελική Φατούρου - Φυσικός

Μαρία Φραγκιά - Βιολόγος

Ζωή Χατζή - Πρόεδρος Συλλόγου Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων

Μηνάς Χατζηδημητρίου - Μαθηματικός

Σημείωμα της Σύνταξης

Το πέμπτο τεύχος των **αντιτετραδίων της εκπαίδευσης** εκδίδεται σε μια εξαιρετικά κρίσιμη και οξυμένη περίοδο.

Η οικονομική κρίση στη χώρα μας ξεδίπλωσε τις πολιτικές - ιδεολογικές και «ηθικές» της πλευρές, με πρωτοφανή ένταση και σ' απεριόριστη έκταση.

Παρά το γεγονός, ότι σε σχετικά υφειακές εποχές είμασταν από εκείνους που τονίζαμε την επερχόμενη δομική συνολική κρίση, δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι ο όγκος της μας ξάφνιασε. Και είναι άλλωστε φυσικό, όταν όχι μόνο οι νύχτες αλλά και τα ελάχιστα δείγματα του χρόνου αποδείχτηκαν ότι εγκυμονούν γεγονότα πολλαπλής σημασίας.

- * Το σκάνδαλο Κοσκωτά — κορυφή στο οικονομικό και τραπεζικό «μεγάλο φαγοπότι» — ήταν η αρχή της καταιγίδας. Ένας άνθρωπος, που πίσω του βυσοδομούσε ο κρατικός χρηματιστηριακός τζόγος (ντόπιος και ξένος), βρέθηκε ν' αγοράζει από τράπεζες και ομάδες μέχρι συνειδήσεις. Στο χώρο της εκπαίδευσης πολλοί δήλωναν, ότι θέλουν ν' αγοραστεί η Παιδεία από τον Κοσκωτά για να δούμε επιτέλους άσπρη μέρα.
- * Ανώτατα στελέχη του κυβερνητικού και κρατικού μηχανισμού αποδείχτηκαν χρηματιζόμενοι με δεκάδες εκατομμύρια, την ίδια ώρα που ο εξ' Αρτης Τσοβόλας υπερήφανος επεδείκνυε μισθούς των 60.000 δρχ.
- * Η χώρα μας, με προεξάρχοντες τους πολιτικούς της ταγούς, αποδείχτηκε ότι πούλαγε όπλα όπου γης, σε φασίστες, ρατσιστές και παν εμπόλεμο, ίσως για να «δικαιώσει» τις άοκνες προσπάθειες της «πρωτοβουλίας των 6» για ειρήνη. Η Βιομηχανία Όπλων αποδείχθηκε η πλέον κερδοφόρος επιχείρηση της Ελλάδας.
- * Η κυβέρνηση, βρισκόμενη στον αστερισμό του Αυριανισμού, ο οποίος ως απεδείχθη αποτελεί το ανώτατο στάδιο του Πασοκισμού, όχι μόνο συγκαλύπτει τις κρατικές κυβερνητικές και ιδιωτικές κομπίνες και τα νέα τζάκια, αλλά και δηλώνει ότι θ' αναλάβει —μέσω της ανεξάρτητης δικαιοσύνης— επιχείρηση «κάθαρσης».

Κάθε έννοια έχασε το νόημά της, κινδυνεύουμε πλέον να μην μπορούμε να συννενοηθούμε, ευτυχώς που «η εξουσία έχασε τις αξίες της» δεν κινδυνεύει πλέον να υποτιμηθεί άλλο».

- * Στη ΓΣΕΕ, τα αλληπάλληλα πραξικοπήματα διαδέχονται οι διορισμοί, οι οποίοι —επειδή έχουν «αριστερό προσανατολισμό»— χειροκροτούνται από την πρώην συνδικαλιστική αντιπολίτευση. Κρίμα! Γιατί εμείς πιστεύαμε ότι το εργατικό κίνημα μέσα από τους αγώνες θα έβρισκε το δρόμο και την ενότητά του...
- * Το σύνθημα της καθιέρωσης της απλής αναλογικής συσπειρώνει ετερόκλητες δυνάμεις σ' επίπεδο κορυφής. Όλα στο βωμό των εκλογικών σκοπιμοτήτων και ας συνεχίζουν η λιτότητα, η ανεργία, η στασιμότητα, η καταστολή και η ρεμούλα να χτυπάνε την πόρτα μας. Τα βρήκαν (επιτέλους!) στο εκλογικό σύστημα, δηλαδή στον τεχνικό τρόπο μοιράσματος των κοινοβουλευτικών κουκιών. Εύγε!

«Όλα τα συνηθίζει ο άνθρωπος» ακόμα και την κρεμάλα άμα γίνει δήμιος» (Κάρελ Τρίνκεβιτς).

Το πιο σπουδαίο σ' αυτόν τον παχυδερμισμό της εξουσίας, στην ρεμούλα και τις συγκρούσεις των τζακιών, ιδιαίτερα μπροστά στις εκλογές, αλλά και στις μικροπολιτικές σκοπιμότητες των κάθε λογής επίδοξων διαχειριστών του συστήματος, είναι η στάση των εργαζομένων. Των εργαζομένων, που χρειάζεται δυναμικά και πολύμορφα ν' αρνηθούν τη στάση των θεατών και να μετατρέψουν την ενδοαστική αντίθεση σε αντίθεση των δυνάμεων του κεφαλαίου (όποιας μορφής) και της εργασίας. Οι καιροί είναι δύσκολοι για να αδρανώσουμε και καμιά δικαιολογία δεν μπορεί να υποστηρίξει την αναμονή.

- * Η αδράνεια της ΟΛΜΕ, η ανυπαρξία της ΑΔΕΔΥ, τα χρωστούμενα από την κυβέρνηση και από έναν υπουργό που κατηγορείται ότι δεν έχει και τόσο καθαρά χέρια, οι παρακαταθήκες της απεργίας, η προεκλογική περίοδος, δεν απαιτούν απλά, επιβάλλουν:
 - Βάθαιμα της πολιτικής ανασυγκρότησης του κινήματος των εκπαιδευτικών.
 - Συντονισμό εκείνων που θέλουν και μπορούν.
 - Αγώνας παρατεταμένος για τα οικονομικά αιτήματα και το μπλοκάρισμα του ν. 1566/85, στην προοπτική της κατάργησής του.

Το Γ' συνέδριο της ΟΛΜΕ μπορεί ν' απελευθερώσει νέες δυνάμεις και να υποβοηθήσει νέες ενότητες στη βάση.

Τα αντιτετράδια, πιστά στο δρόμο της ολοκληρωτικής υποστήριξης των συμφερόντων του εκπαιδευτικού κόσμου και πάλι δεν θα φεισθούν «κόπου και χρήματος», προκειμένου να συμβάλλουν σ' αυτήν την κατεύθυνση.

Στεγαζόμεθα πλέον

Μπορεί, να κατηγορηθούμε για την ικανοποίηση ενός μικροαστικού ονείρου που είναι και... ένα σπιτάκι. Μπορεί να κατηγορηθούμε ότι φιλοδοξούμε να φτάσουμε το εκδοτικό σπίτι των «αντιτετραδίων». Μπορεί ακόμα, ορισμένοι να μιλήσουν για ύποπτες βαλίτσες που μεταφέρθηκαν σε νοίκια.

Τίποτε απ' όλα αυτά. Οι ανάγκες της δουλειάς, η τακτοποίηση ορισμένων εκκρεμοτήτων, η πίεση για μια μόνιμη στέγη, κ.λπ., κ.λπ.

Αποκτήσαμε δική μας στέγη (όχι ιδιόκτητη). Από τώρα και στο εξής, τα αντιτετράδια θα βρίσκονται Μάρνης 30, 4ος όροφος (κοντά στο Πολυτεχνείο) και στο —σπλέν— τηλέφωνο 5235221.

Από την Οργανωτική

Τα αιτήματα της Οργανωτικής Ι

- Αύξηση 16% στον πρωτοδιοριζόμενο (μεικτά 105.000 δρχ.).
- Ενσωμάτωση της ΑΤΑ και του επιδόματος εξομάλυνσης
- 30 μαθητές στο τμήμα
- Εκλεγμένος υποδιευθυντής
- Μείωση ωραρίου 2 ωρών για μητέρες βρεφών
- Αναλογική μείωση ωραρίου
- Π.Δ. σύμφωνα με τις θέσεις του κλάδου
- 150 δισ. για τις στεγαστικές ανάγκες των σχολείων
- Συμπλήρωση των κενών
- Όχι στους υρομίσθιους - Χρήματα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση
- Νομοθετική κύρωση της 151 ΔΣΕ
- Συμβάσεις με τους γιατρούς
- Αφορολόγητο όριο 2.500.000 δρχ. για τετραμελή οικογένεια

Πρόγραμμα δράσης

- Πρωτοβουλίες ΟΛΜΕ - ΕΛΜΕ
- Πρωτοβουλιακή συμμετοχή κάθε συναδέλφου
- Συμπαράσταση των εργαζομένων
- Αν δεν προωθηθούν τα αιτήματά μας θ' αποφασίσουμε για τα περαιτέρω στις 14 - 18 Νοέμβρη.

(Ως τότε καλημέρα σας...)
Από την ΟΛΜΕ

Δεν ήσαν λίγοι αυτοί που επέμεναν, ότι ο φετεινός χρόνος θα είχε να επιδείξει ένα πλούσιο πρόγραμμα αγώνων και διεκδικήσεων στο χώρο της εκπαίδευσης, αφού:

- α) υπήρχε μια σοβαρή και αξιοποιήσιμη εμπειρία, όπως είναι αυτή της απεργίας,
 - β) η χρονιά είναι προεκλογική, δηλαδή χρονιά υποσχέσεων και «αποσπάσεων»,
 - γ) η λιτότητα συνεχίζεται, με σοβαρή συμπίεση στον εργατοϋπαλληλικό μισθό και τα μεροκάματα.
- Παρ' όλα αυτά, οι γενικότερες εξελίξεις ήσαν κατώτερες των προσδοκιών, αλλά και των αναγκών της συγκυρίας. Παρά το γεγονός, δηλαδή, ότι πέρασε στον κυκεώνα των σκανδάλων, της πολιτικής σήψης και της αστικής διαφθοράς και ενώ η οικονομική κρίση έλαβε μεγαλοπρέπεια τις πολιτικές ιδεολογικές και «ηθικές» της διαστάσεις, εν τούτοις στα σχολεία επικράτησε μάλλον η στάση της αναμονής, μ' αποτέλεσμα να διερχόμαστε έναν αδρανή χειμώνα.

Τούτο το χειμώνα άμα τον πηδήξουνε
γι' άλλα τρία χρόνια άντε καθάρισανε (;)
(δίστιχο εν όψει 1992)

Η σωστή εκτίμηση και τοποθέτηση των εκπαιδευτικών, ατομικά και συλλογικά, απέναντι στις αιτίες της «αναμονής» είναι σοβαρός παράγοντας για ένα σωστό από δω και πέρα προχώρημα. Ο προσδιορισμός των αντικειμενικών συνθηκών και της κατάστασης του υποκειμενικού παράγοντα, είναι ένας ασφαλής δρόμος για ν' αποφύγουμε τόσο τις βερμπιαλιστικές προτάσεις, όσο και την καλλιέργεια της αναμονής και της ηττοπάθειας.

Κατά τη γνώμη μας τα αίτια της κατάστασης προσδιορίζονται σε γενικές γραμμές ως εξής:

* **Αδυναμία του κινήματος να αξιοποιήσει δημιουργικά την πείρα της μεγάλης απεργίας.**

Πραγματικά, η ΟΛΜΕ — με θράσος χιλίων πιθήκων — τόλμησε να στείλει για εκτίμηση στη βάση ένα προχειρογραμμένο, αβαθέστατο κείμενο, που κάλλιστα θα μπορούσε ν' αποτελέσει έκθεση ιδεών ενός μέτρου μαθητή της γ' δέσμης. Το δευτεροβάθμιο όργανο, που υποτίθεται ότι ηγήθηκε της απεργίας, είχε γνώση των συζητήσεων με το υπουργείο (άρα από πρώτο χέρι γνώση του αντίπαλου) και σφαιρική εικόνα του τι συνέβαινε πανελλαδικά, έκανε στην ουσία μια απλή καταγραφή γεγονότων, αδυνατώντας (;) να εμβαθύνει συνδικαλιστικά, πολιτικά και ιδεολογικά και να δώσει ανεκτίμητης σημασίας συμπεράσματα, όχι μόνο στους εκπαιδευτικούς, αλλά και σ' ολόκληρο το σ.κ. της χώρας μας. Είναι χαρακτηριστικό, ότι στα δελτία της ΟΛΜΕ δίνεται επιπλέον μια τέτοια φωτογραφική τοποθέτηση του ζητήματος.

Αποτέλεσμα του παραπάνω γεγονότος είναι, ότι συνάδελφοι, ΕΛΜΕ, διοικήσεις έχουν κατανοήσει μια ελλιπτική, μερική πληροφόρηση ή και συμπεράσματα κύρια διοχετευμένα από τον αστικό τύπο.

Εξ άλλου, από όσο τουλάχιστον γνωρίζουμε, καμμία παράταξη ή κίνηση δεν αποτόλμησε **συνολική αποτίμηση της απεργίας**, μ' εξαίρεση την Επιτροπή Πρωτοβουλίας για την Απεργία στις Εξετάσεις, με το τριήμερο φόρουμ που διοργάνωσε στο Πολυτεχνείο (14 - 15 - 16 Οκτώβρη).

* **Ανυπαρξία νέας επεξεργασμένης οικονομικής - πολιτικής πρότασης.**

Δεν είναι υπερβολή αν υποστηριχθεί, ότι το σ.κ. των εκπαιδευτικών ξεκίνησε τη νέα του χρονιά, με τις δάφνες που επεδίωκε η ΟΛΜΕ και οι κυρίαρχες παρατάξεις και την πίκρα των συναδέλφων για το σπάσιμο της απεργίας, συνοδευμένη με την «αχώνευτη» πείρα της απεργίας. Αλλά η νέα χρονιά έβαζε μπροστά νέα καθήκοντα, πρώτα και κύρια τον επαναπροσδιορισμό των στόχων, όταν μάλιστα η ΟΛΜΕ υποτίθεται ότι μας πρότεινε το «όπλο παρά πόδας» τον Ιούνιο, φροντίζοντας όμως να του αφαιρέσει πρώτα όλα τα βλέμματα.

Η νέα επεξεργασμένη πολιτική πρόταση θα σήμαινε:

* Τί μας χρωστάει η κυβέρνηση και τι μπορούμε να διεκδικήσουμε. Το παραπάνω δεν έχει τίποτα το κοινό με το οικονομικό τσουβαλάκι που προτείνουν οι ομοσπονδίες (ΟΛΜΕ - ΔΟΕ), μαζί με τα «ουκ έστιν» αριθμός αιτήματα και αιτηματάκια.

* Συγκεκριμένη θέση για τα ΠΔ και το νόμο 1566/85. Τα γνωστά «ήξεις - αφήξεις» των κυρίαρχων παρατάξεων και των ΟΛΜΕ - ΔΟΕ που κινούνται μέσα στη συναινετική λογική, αδυνατίζουν και υπονομεύουν τη δυναμική του σ.κ., που χρειάζεται μία και μόνη θέση στο παραπάνω ζήτημα: «μπλοκάρισμα των ΠΔ, για την κατάργηση του νόμου».

* Ανάπτυξη και διεύρυνση όσων οργανωτικών μορφών κατοχύρωναν την εσωτερική δημοκρατία και περιόριζαν το ρόλο της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας και του εργατοπατερισμού. Οι επιτροπές στα σχολεία και στις τοπικές ενώσεις, τα απεργιακά ταμεία, οι τοπικές συναντήσεις και πρωτοβουλίες, αντί να συρρικνωθούν έπρεπε να πάρουν μια νέα διάσταση. Αυτό δε σημαίνει ότι «κάθε μέρα είναι τ' Αϊγιανιού», αλλά χρειαζόταν ένα νέο πνεύμα αντιμετώπισης, εκεί που το σφρίγος και η ζωντάνια αντικατέστησαν τους

έως την Οργανωτική II

('Έτσι, χωρίς πρόγραμμα...)

«ξύλινους λόγους», τα νεκρά σχήματα και τις σφραγίδες.

* Υπήρξε μια φυσιολογική κάμψη μετά την εφόρμηση της 'Ανοιξης, τέτοια που χρειάζεται για να πάρει το κίνημα μια ανάσα. Η ιστορία δεν προχωράει ευθύγραμμα, έχει τα ζικ - ζακ της και από αυτήν την άποψη είναι σφάλμα να καλλιεργείται η άποψη πως ύστερα από μια απεργία διαρκείας μόνο σε τέτοιες μορφές πάλι πλέον θα συμμετέχουμε. Αυτό δείχνει άγνοια της ιστορίας του σ.κ. και όχι διάθεση για ανατροπή των δεδομένων. Ίσως θα χρειαστεί για πολύ καιρό το κίνημα να κάνει τη δουλειά του μυρμηγκιού, μαζεύοντας «και ρόγες».

* Τέλος, το σοβαρότερο στοιχείο για την περίοδο της αναμονής, νομίζουμε ότι είναι η **πολιτική αδυναμία απάντησης της αριστεράς**. Είναι σχεδόν κοινός τόπος πως τόσο στη φιλελεύθερη πρόταση για διαχείριση του συστήματος (που αρχίζει από το κεντρικό ριζοσπαστισμό και φθάνει στο θάτασεν, αλλά ελληνικά, του Αδριανόπουλου), όσο και στη σοσιαλδημοκρατική της εκδοχή αλά ΠΑΣΟΚ (με ντόπιο σήμα κατατεθέν λαθρεμπόριο ιδεών, όπλων, μίζες και ρεμούλες), η κοινοβουλευτική ρεφορμιστική πτέρυγα (ΚΚΕ - ΕΑΡ) προτείνει την αύξηση των εδρών της συμπαράταξης (για μία χούφτα έδρες, δηλαδή) και «μια τίμια, νέα διαχείριση της κρίσης»...

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός, ότι μέσα στην καρδιά της κοινωνικής κρίσης, που έφτασε ως το κοινοβούλιο, η συμπαράταξη εξέθετε σαν κεντρικό σύνθημα αυτό που εφεύρε συνεπικουρούμενη από τους Μητσοτάκη - Στεφανόπουλο: «Διέξοδος - κάθαρση με απλή αναλογική». Κύριε ελέησον! Απέναντι στη συνολική αστική πρόταση βρέθηκε πάλι ένα δεκανίκι διεξόδου — και μάλιστα σε συνεργασία με τη Νέα Δημοκρατία— και αυτό το δεκανίκι δεν είναι παρά μια «τεχνική εκλογών»! Το σύστημα καθαίρεται, η κοινοβουλευτική μας εκπροσώπηση αυξάνεται, η αυτοδυναμία του ΠΑΣΟΚ δέχεται σοβαρό πλήγμα: να η πρόταση συγκυβέρνησης!

Ας μιλήσουμε όμως σοβαρά. Όταν η κοινωνία βοά «δείχνοντας το φεγγάρι», η συμπαράταξη κοιτάει το δάκτυλο, ευελπιστώντας ότι οι κοινωνικοί - συνδικαλιστικοί αγώνες θα μετατραπούν σ' αντίστοιχες καταθέσεις ψήφων και πως η δικαστική επέμβαση στη ΓΣΕΕ, προς όφελός τους, ανοίγει το δρόμο για το εργατικό κίνημα.

Ο κοινοβουλευτικός ρεφορμισμός δε μπορεί ν' απαντήσει. Χρειάζεται ένα τολμηρό πολιτικό και κοινωνικό μέτωπο δυνάμεων, με σαφέστατο αντικυβερνητικό αντικαπιταλιστικό προσανατολισμό, που να ξεπερνά τα όρια των αστικών προτάσεων και να δημιουργεί νέους συσχετισμούς μέσα στο πολιτικό και συνδικαλιστικό κίνημα.

Δυστυχώς, οι όποιες προτάσεις κατατέθηκαν από το χώρο της επαναστατικής αριστεράς, είτε δεν έτυχαν ευρείας αποδοχής, είτε ακόμα δεν καρποφόρησαν, πράγμα που κατά την άποψή μας οφείλεται σε πολιτική ατολμία και πολιτική καθυστέρηση.

Είναι χαρακτηριστικό, ότι την περιουσία απεργία των εκπαιδευτικών δεν την στήριξε με ευρύτητα και διάρκεια κανένα τέτοιου χαρακτήρα πολιτικοκοινωνικό μέτωπο, μ' αποτέλεσμα ορισμένες φορές να αισθάνονται ότι εφορμούν στον ουρανό χωρίς συμμάχους, όταν μάλιστα η πλέον συγγενική ομοσπονδία (εξ αίματος θα λέγαμε), η ΔΟΕ, στην ουσία τσιππάρει την οικονομική πλευρά του αγώνα, θεωρώντάς την υπονόμευση του «ενιαίου».

Συμπερασματικά: «Καθαρός» συνδικαλιστικός αγώνας δεν υπάρχει. Οι νέες προτεραιότητες των εκπαιδευτικών ή θα πάρουν σοβαρά υπ' όψη τα ζητήματα της κρίσης και αυτά που σχετίζονται με τον πολιτικό χάρτη της χώρας μας ή παρά την αγωνιστική τους φόρμα θα παραμένουν δέσμιες μιας ανολοκλήρωτης αντίληψης, χωρίς δυνατότητες δημιουργίας πολιτικοκοινωνικών συμμάχων.

Η 24ωρη ΑΔΕΔΥ στις 14.12.88
(μπαν ηκούσθη στον αέρα και τα βόλια πήγαν πέρα...)

Είχε προηγηθεί η Οργανωτική I (7.11.88), όπου σ' ένα υφειακό, σχεδόν απολίτικο, κλίμα οι δύο εισηγήσεις της ΟΛΜΕ πέρασαν σχεδόν χωρίς αλλαγή κεραίας. Ήταν ενδεικτική η άνοδος του ποσοστού των προέδρων της ΔΑΚΕ, η συρρίκνωση ακόμα παραπέρα του ΠΑΣΟΚ και η για πρώτη φορά δημιουργία μιας άτυπης σύμπραξης ορισμένων προέδρων που κινούνταν σε ριζοσπαστική κατεύθυνση. Τίποτα στην Οργανωτική I δε θύμιζε Ιούνη, πράγμα που —κατά την άποψή μας— δείχνει τη σπουδαιότητα, αλλά και αναγκαιότητα, δύο πραγμάτων:

- α) Της δημιουργίας όρων για μαζικό αγωνιστικό κίνημα, δηλαδή το πλαίσιο δράσης.
- β) Την ορμητική και καθ' οιονδήποτε τρόπο εισδοχή των συναδέλφων στο πολιτικό - συνδικαλιστικό

παιχνίδι. Όσο η βάση μένει απέξω, τόσο θεριεύει η τεχνική της γραφειοκρατίας και ο εργατοπατερισμός.

Η πρώτη συσπείρωση...

Αλλά η πρώτη αγωνιστική θετική συσπείρωση χρειάζεται να καταγραφεί σαν παρακαταθήκη. Ήταν η στιγμή, που η Α' Αθηνών (Βουρεκάς) βάζει το ζήτημα της προοπτικής κατάργησης του νόμου 1566/85, σπάζει τα μούτρα του στον κομματικό μηχανισμό της ΔΕΕ (ΚΚΕ), ο οποίος εξεμάνη και ανάγκασε το Βουρεκά να καταπνίξει κυριολεκτικά τη γλώσσα του, αποσύροντας το συγκεκριμένο σημείο. Η επίσημη αιτιολογία ηλιθίως αστήρικτη. «Δεν το ψήφισε το Γ' συνέδριο του 1987». Μα το συνέδριο το πολύ - πολύ να δεσμεύει το Δ.Σ. της ΟΛΜΕ και διόλου φυσικά τις πρωτοβάθμιες ενώσεις που έχουν οργανωτική και συνδικαλιστική αυτοτέλεια.

Τελικά το σημείο για την κατάργηση του ν. 1566 μπήκε σε ψηφοφορία σε πείσμα των κένταυρων της απολίτικης γραφειοκρατίας και συγκέντρωσε 18 δέφους. Ήταν το μόνο ελπιδοφόρο μήνυμα της Οργανωτικής Ι, που θάφτηκε από τους μανδρινούς των επίσημων κομμάτων και τους ελεγκτές των πληροφοριών στον κόσμο της εκπαίδευσης.

18 ψήφοι ενάντια στο νόμο! Η αντίστροφη κίνηση άρχισε.

Η ΑΔΕΔΥ... αντεπιτίθεται

Μετά μακράν χειμερινή - εαρινή και θερινή νάρκη, η ΑΔΕΔΥ αποφάσισε πως έπρεπε πλέον να υπερασπίσει το βιοτικό μας επίπεδο και αποφάσισε μια «ολόκληρη» 24ωρη απεργία στις 14.12.

Υπάρχει, βέβαια, ένα τυπικό διαδικαστικό πρόβλημα, πως δηλαδή η ΑΔΕΔΥ πήρε αυτή την απόφαση, όταν την ψήφισαν 29 άτομα στους 85 της Ε.Ε. (απαρτία με 43, το μισό = 43/2). Αλλά το πιο ουσιαστικό ζήτημα βρίσκεται στην ουσία της εξαγγελίας αφού:

α) Δεν ήταν ενταγμένη σε κανένα απολύτως πρόγραμμα κλιμάκωσης του αγώνα. Ούτε η ΑΔΕΔΥ, αλλά ούτε και οι δευτεροβάθμιες Ομοσπονδίες κατέθεσαν ένα μερικό έστω πρόγραμμα δράσης (οικονομικά - θεσμικά - εργασιακά), το οποίο ν' ανταποκρίνεται στο ελάχιστο στις σημερινές συνθήκες. Ήταν μια τυπική τυφλαπεργία, για να αποδείξει η ΑΔΕΔΥ την ύπαρξή της εν όψει προϋπολογισμού και να κλείσει η αυλαία του 1988.

β) Δε συμμετείχαν ουσιαστικά οι δημόσιοι υπάλληλοι, αφού ούτε ΓΣ έγιναν, ούτε τα αιτήματά της ΑΔΕΔΥ καθ' οιονδήποτε τρόπο συζητήθηκαν. Η αιτηματολογία των δευτεροβάθμιων οργανώσεων αποτελούσε μια «κουρελού» χωρίς ιεράρχηση και στόχο.

γ) Δεν είχε σαφή, ούτε καν ασαφή, αντικυβερνητικό χαρακτήρα, βασικό όρο για τη στοιχειώδη της αξιοπρέπεια.

Απέναντι σ' αυτήν την τακτική δυστυχώς δεν υπήρξε κανένα οργανωμένο ρεύμα αντίστασης και πάλης. Είτε να προβάλλει το δυναμικό του αντικυβερνητικό αλλά και αντι-ΑΔΕΔΥ χαρακτήρα («συμμετέχουμε στην απεργία, καταγγέλλουμε την ηγεσία»), είτε να προβάλλει μια γραμμή καταγγελίας της 24ωρης, αντιπροτείνοντας ένα άλλο αγωνιστικό πρόγραμμα δράσης. Νομίζουμε ότι είναι εξίσου λάθος η τυπική και παθητική συμμετοχή στην απεργία, με την μεμονωμένη προσέλευση στο σχολείο. **Τα όρια του απεργού από του απεργοσπάστη πρέπει να γίνονται σαφή, όχι με ατομικές πρακτικές και προσεγγίσεις, αλλά κάτω από την σφραγίδα του κινήματος, της συλλογικότητας, του αγώνα.**

1989: Στον αστερισμό των εκλογών (Δυνατότητες και αδυναμίες)

Με την ΟΙΕΛΕ σε επαναλαμβανόμενα απεργιακά τριήμερα. Με τους δασκάλους να διεκδικούν αυτά που ακόμα χρωστάει ο Γιώργος Παπανδρέου στους καθηγητές. Με τα πανεπιστήμια να κλείνουν ζητώντας επιχορηγήσεις και τους φοιτητές — που αντιμετωπίζουν ακόμα και το ενδεχόμενο να πληρώνουν για τα συγγράματά τους— και σε καταλήψεις πολύ περισσότερο με την άρχουσα τάξη να επείγεται μπροστά στο 1992 να ολοκληρώσει τις θεσμικές αλλαγές στην εκπαίδευση, με το νέο εμπαιγμό της ΑΤΑ και την τρίτη κατά σειρά χρονιά σφιδάματος του ζωντανού (την ίδια στιγμή που τα δισεκατομμύρια και οι πέτσινες βαλίτσες, μαζί με το λαθρεμπόριο όπλων πέφτουν σαν το χαλάζι...). Ε! Τότε υπάρχει το αντικειμενικό έδαφος για ένα νέο αγωνιστικό παρόν.

Ο νόμος 1566/85 στην ουσία είναι ένα γιατί, που επειγόντως ζητάει τα Π.Δ. να τον ολοκληρώσουν, και μόνο το πολιτικό και κοινωνικό κόστος για την κυβέρνηση πιθανά φρενάρει αυτήν την προσπάθεια.

Η δημιουργία και ύπαρξη του αντικειμενικού εδάφους δε σημαίνει βέβαια ότι έληξε η περίοδος της χειμερινής αναμονής.

Για να γίνει κάτι τέτοιο χρειάζεται:

* Ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα δράσης.

* Συγκεκριμένα ενισχυτικά αιτήματα.

* Ανασυγκρότηση του ριζοσπαστικού ρεύματος και συντονισμός του σε νέο ποιοτικά και πανελλαδικό επίπεδο, για να μη χαθεί άλλο ένα τρένο, άδικα και άδοξα.

Το σύνθημα για «**παρατεταμένο αγώνα διάρκειας σ' όλη την εκπαίδευση**» μπορεί να αγκαλιάσει, να κινητοποιήσει και ν' αφυπνίσει χιλιάδες εργαζόμενων - μαθητών - σπουδαστών και ν' αντιστρέψει τόσο το πολιτικό κλίμα (αφού θα τοποθετεί τις αντιθέσεις όχι στη ψεύτικη και επίπλαστη βάση Μητσοτάκης - Παπανδρέου, αλλά στις υπαρκτές κοινωνικές αντιθέσεις), όσο και να μπλοκάρει στο μέγιστο δυνατό τις εκσυγχρονιστικές μεταρρυθμιστικές διορθωτικές κινήσεις της άρχουσας τάξης, σε μια προσπάθεια να φορτώσει σ' αυτήν τα βάρη της κρίσης.

Το σύνθημα για **παρατεταμένο αγώνα διάρκειας σ' όλη την παιδεία**, που θα συμπληρώνεται με τα «ειδικά» αιτήματα των επιμέρους χώρων (π.χ. εκπαιδευτικοί 100.000 καθαρά στον πρωτοδιόριστο - όχι στα

— Να διεκδικήσουμε:

* 100.000 δρχ. καθαρά στον πρωτοδιοριζόμενο εκπαιδευτικό.

* Απόκρουση των Π.Δ., μπλοκάρισμα του ν. 1566, στην προοπτική της κατάργησής του.

* Πλήρη πολιτικά δικαιώματα ΤΩΡΑ.

— Να αποφασίσουμε:

* Τριήμερη απεργία τέλος Φλεβάρη - αρχές Μάρτη.

* Παρατεταμένο αγώνα διάρκειας όλη την Άνοιξη (καταλήψεις στα σχολεία - λευκές αποχές - διαδηλώσεις - συγκεντρώσεις κ.λπ.).

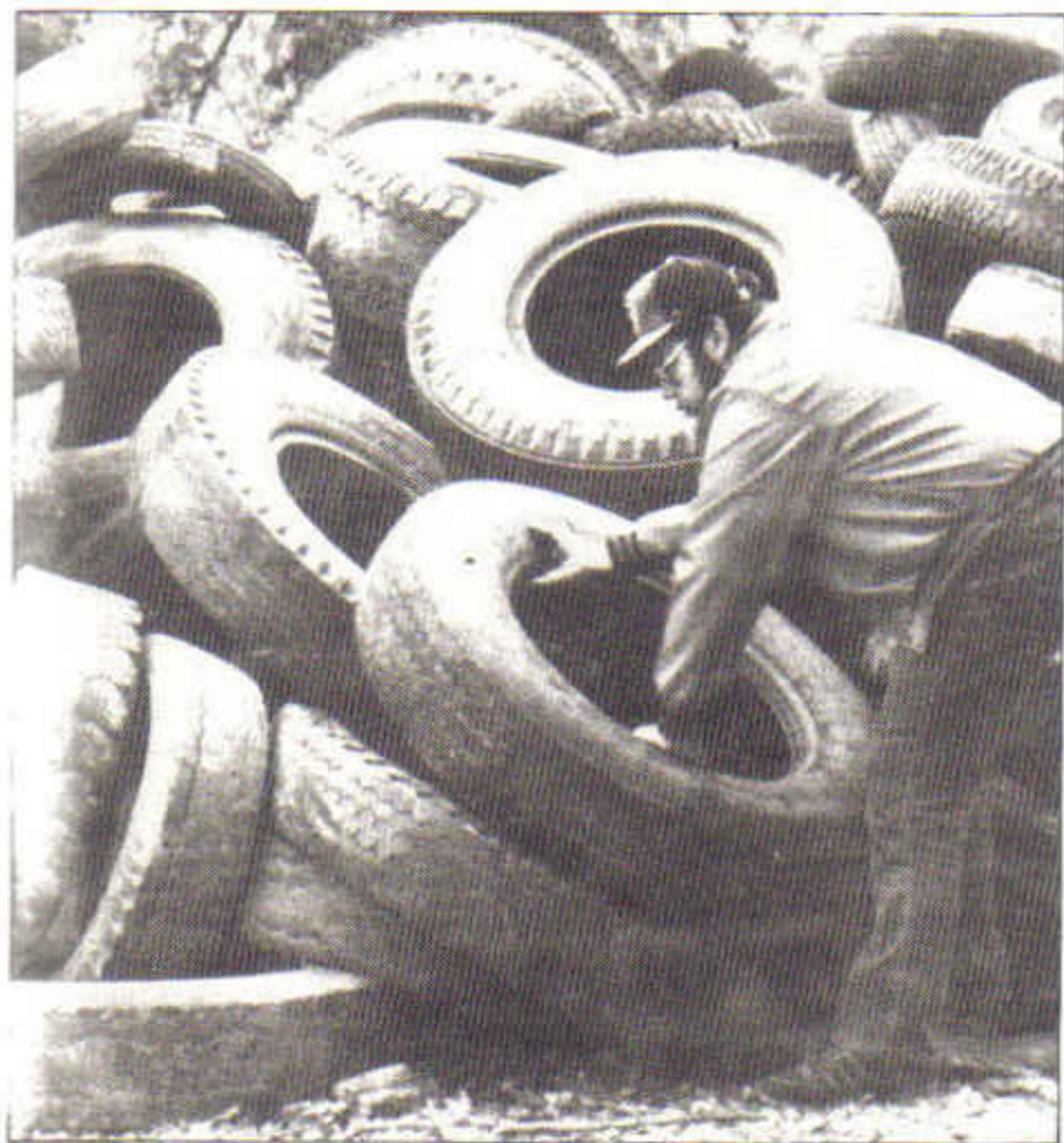
* Συντονισμό και από κοινού δράση με όλα τα μαχόμενα κομμάτια της εκπαίδευσης (έκτακτοι ΤΕΙ - ΟΙΕΛΕ - φοιτητές κατειλημμένων σχολών - μαθητές κ.λπ.) και όλους τους μαχόμενους κλάδους των εργαζομένων.

Π.Δ. - κατάργηση του νόμου - πολιτικά δικαιώματα τώρα) πρέπει να πάρει υπ' όψη του όλες τις υπαρκτές - δευτερεύουσες ή όχι - διαφοροτικότητες των χώρων ης εκπαίδευσης, τις πολλαπλές ταχύτητες κίνησης και δράσης, να στηρίζεται **στις από τα κάτω (κύρια) ενότητες**, επιδιώκοντας και τις συγκλίσεις κορυφής, αποκλείοντας όμως κατηγορηματικά τις εγκεφαλικές ενότητες των κομματικών γραφείων και των σφραγίδων.

Ιδιαίτερα όσον αφορά το ζωντανό μαχητικό και ριζοσπαστικό τμήμα του κινήματος, γνωρίζοντας καλά τις ιδιαιτερότητες, δυνατότητες και αντιφάσεις του, θα πρέπει σταθερά αλλά αποφασιστικά να κατακτήσει τα νέα πολιτικά και συνδικαλιστικά του χαρακτηριστικά, χωρίς να πάψει να είναι ένας χώρος αναζήτησης και δράσης, να οριοθετήσει τη γενική γραμμή πλεύσης του. Αλλιώς η ανέξοδη φλυαρία θα γίνει μόνιμο βίωμα και σίγουρη τροχοπέδη.

Από την πλευρά μας επεξεργαστήκαμε και παρουσιάζουμε σημεία - προτάσεις για το ζωντανό πολύμορφο και αριστερό πόλο της εκπαίδευσης (τον ανυπότακτο, όπως εύστοχα ειπώθηκε), πιστεύοντας ότι η ανοιχτή καλοπροαίρετη αντιπαράθεση σε συγκεκριμένα σημεία θα δημιουργήσει ένα στερεότερο έδαφος και θα οπλίσει — συναδέλφους και κινήσεις — με νέα δυναμική.

[Πάνω στη σύγχυση, μας προέκυψαν και τ' Αρχαία Ελληνικά! Ο υπουργός Παιδείας βρήκε το νέο φάρμακο για τα προβλήματα της εκπαίδευσης. Η επιδρομή των Αρχαίων, ή καλύτερα ο αποπροσανατολισμός σ' όλο του το μεγαλείο... Αλλά θα επανέλθουμε].

Αφιερωμένο εξαιρετικά

Ας έχει χάρη η συμπαράταξη, ο νέος ΕΟΚισμός, η φύλαξη και διαφύλαξη των κρατικών θεσμών η νέα ανάπτυξη, η έξοδος από την κρίση η αναβάθμιση του κοινοβουλίου, ο διαχωρισμός των εξουσιών κατά το Μοντεσκιέ και το ανεξάρτητο της δικαιοσύνης, η αποθέωση του «επιχειρείν» και του κέρδους της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, οι βάσεις που πλέον δεν είναι ραπανάκια, ο πολυκομματισμός του κοινοβουλευτισμού και πλείστα άλλα. Αλλοιθωρισμένοι σε μια μεγάλη Αριστερά, για να πάει που; υπερασπιστές του συνασπισμού, για να κάνει τι; υπέρμαχοι του ανακαταμερισμού των εδρών της βουλής, ας την χαιρούνται. Απλή αναλογική όταν η απλή λογική επέβαλλε και πρότασσε ταξικούς κοινωνικούς, πολιτικούς αγώνες. Κάθαρση του κράτους από το ίδιο το κράτος, για να μην φαίνεται τόσο αποκρουστικό και διεφθαρμένο. Στάδια και σταδίακια, πραγματική αλλαγή της αλλαγής, πριν από τη δημοκρατία του λαού, λίγες παρασάγγες από το σοσιαλισμό. Ζούμε βλέπετε στην εποχή του γιγαντισμού... Μεγάλη νάνα η Συμπαράταξη, κι ό,τι νάνα!

Με επιτυχία πραγματοποιήθηκε το τριήμερο συζήτησης εκπαιδευτικών και συνδικαλιστικών θεμάτων

Έγινε στην Αθήνα, όπως είχε προγραμματιστεί, το τριήμερο συζήτησης και αριστερού προβληματισμού για τα εκπαιδευτικά και συνδικαλιστικά θέματα, στις 14 - 15 - 16 Οκτώβρη.

Η συζήτηση άνοιξε με εισήγηση για τον απολογισμό της απεργίας (Παρασκευή 14.10), συνεχίστηκε με εισηγήσεις και διάλογο για την κατάσταση και τις προοπτικές του σ.κ. —τα οικονομικά αιτήματα και το ενιαίο μισθολόγιο (Σάββατο 15.10), το ν. 1566 - ρόλο εξετάσεων— αναβάθμιση (Κυριακή 16.10) και έκλεισε με τη συζήτηση περί του «τί μέλλει γενέσθαι», όσον αφορά τη λειτουργία και τη συγκρότηση του ριζοσπαστικού πολύμορφου ρεύματος που ανέδειξε η απεργία.

Δεν αναφερόμαστε διεξοδικά στις αντιλήψεις που ακούστηκαν πάνω σ' αυτό το ζήτημα και που δεν έβλεπαν τη δυνατότητα συντονισμού δράσης των κινήσεων - πρωτοβουλιών - ομάδων που προϋπήρχαν ή ήταν στα σκαριά, γιατί απ' ό,τι φαίνεται οι απόψεις αυτές υπερκεράστηκαν από την ίδια τη ζωντανή απαίτηση των καιρών. Έτσι, υπάρχει σήμερα, η διάθεση και παίρνονται ήδη πρωτοβουλίες για κάποιο πιο συγκεκριμένο συντονισμό των υπαρχόντων εκπαιδευτικών ριζοσπαστικών ομάδων, πολλές από τις οποίες είχαν και αξιόλογα εκλογικά αποτελέσματα.

Πάντως, ήδη από το τριήμερο προέκυψε ένα πολυμελές Συντονιστικό όργανο, το οποίο μέχρι σήμερα πραγματοποίησε πολλές συζητήσεις, κυρίως για τα Π.Δ., μια ανοιχτή εκδήλωση στο Πολυτεχνείο και κυκλοφόρησε προς όλες τις ενδιαφερόμενες κινήσεις της Αθήνας και της επαρχίας σχετικά κείμενα.

Η παραπέρα λειτουργία αυτού του οργάνου, σε συντονισμό με τις πρωτοβουλίες για διάλογο και κοινή δράση των εκπαιδευτικών ριζοσπαστικών ομάδων και κινήσεων, ειδικά μπροστά στην Οργανωτική II και το συνέδριο της ΟΛΜΕ, μπορεί και πρέπει να δράσει θετικά για την παραπέρα συγκρότηση και πολιτικοποίηση του αριστερού πολύμορφου και ριζοσπαστικού εκπαιδευτικού ρεύματος, σε αντιπαλότητα πάντα με τις «συμπαράταξιακές» λογικές διαχείρισης της κρίσης, που βοούν ρεφορμισμού, δεξιάς πολιτικής και ιδεολογίας.

Α.Φ.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Ζούμε, αναμφίβολα, σε μια εποχή διευρυμένης αναταραχής και βαθύτατης κρίσης. Κρίσης οικονομικής και κοινωνικής, που πρόσφατα μετατράπηκε και σε πολιτική, αφορμή για το ξέσπασμα της οποίας υπήρξε το σκάνδαλο Κοσκωτά. Οι αιτίες της όμως είναι βαθύτερες και μονιμότερες, κι έχουν τις ρίζες τους στην ίδια τη φύση του καπιταλιστικού συστήματος. Όλα δείχνουν πως η κρίση όχι μόνο δεν πρόκειται να ξεπεραστεί, αλλά αντίθετα ολοένα και θα οξύνεται.

Η σημερινή πολιτική κρίση καθορίζεται, τόσο από την αδυναμία του ΠΑΣΟΚ να συνεχίσει να κυβερνά όπως πριν, όσο και από την ανυπαρξία μιας εναλλακτικής πολιτικής λύσης, ικανής να δώσει διέξοδο στα προβλήματα που αντιμετωπίζει η αστική πολιτική.

Έτσι, οι αντιθέσεις θα οξυνθούν ιδιαίτερα την προσεχή περίοδο, τόσο ανάμεσα στους διαχειριστές της αστικής κρίσης, όσο και ανάμεσα σ' αυτούς και τις λαϊκές δυνάμεις.

* Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ παραπαίει. Τα σκάνδαλα, η λιτότητα, η καταστολή, η εσωτερική αποσύνθεση, την έχουν φέρει στο χείλος του γκρεμού. Η δεινή και χωρίς διέξοδο θέση στην οποία σήμερα βρίσκεται η κυβέρνηση του Α. Παπανδρέου, καθιστά την πολιτική του επιθετικότερη και την οδηγεί σε μια έξαλλη προσπάθεια διάσωσης, μέσα από απροκάλυπτες πλέον επιθέσεις ενάντια στα λαϊκά συμφέροντα.

Παραπαίοντας ανάμεσα στην ποθούμενη —αλλ' ανέφικτη πια— διατήρηση της αυτοδυναμίας και στην «εφικτή» αναζήτηση «αριστερών» συμμαχιών, το ΠΑΣΟΚ προετοιμάζει τον εκλογικό νόμο, που —σε κάθε περίπτωση— θα είναι κομμένος και ραμμένος στα μέτρα των αναγκών της υπαρξιακής του διάσωσης. Τα εκβιαστικά διλήματα θα ανασυρθούν και πάλι, με στόχο την τρομοκράτηση, την καθυποταγή και τη λεηλασία της αριστεράς.

Ο κρατικός μηχανισμός και τα ανεκδιήγητα μέσα ενημέρωσης θα συνεχίσουν τη χοντροκομμένη προπαγάνδα τους, με στόχο τη διάσωση του κλυδωνιζόμενου σκάφους. Όμως το έργο τους, αυτή τη φορά, δε θάναι τόσο εύκολο.

* Απ' τη δική της πλευρά, η Νέα Δημοκρατία έχει κάθε λόγο να χαίρεται για τις τελευταίες εξελίξεις. Το κόμμα που κατάρευσε, πριν επτά χρόνια, κάτω απ' το βάρος της χρεωκοπημένης αντιλαϊκής πολιτικής και του μεγάλου σκανδάλου των προβληματικών, μπορεί πλέον να δημαγωγεί, εμφανιζόμενο σαν σηματοφόρος της κάθαρσης και τιμητής του δημοκρατικού ήθους. Η Ν.Δ. προετοιμάζεται για τις εκλογές μέσα σ' ένα ευνοϊκό για αυτήν πολιτικό πλαίσιο, που ενισχύει τις προσπάθειές της για επιστροφή στην κυβέρνηση και συνέχιση του αντιδραστικού έργου της, πολύ περισσότερο αφού —μετά τη σύγκλιση των 4— πρόσφατα απέκτησε και δημοκρατικά εύσημα («στήριγμα των δημοκρατικών θεσμών», «εγγυητής της ομαλότητας», «δημοκρατική συναίνεση για βαθιές δημοκρατικές αλλαγές»), που της απένειμε η ηγεσία των ΚΚΕ - ΕΑΡ.

* Τα υποτιθέμενα αριστερά κόμματα ΚΚΕ και ΕΑΡ προχωρούν τελικά σ' εκλογική συνεργασία, τόσο υπό την επίδραση της γκορμπασωφικής περεστρόϊκα, όσο και υπό το βάρος των άμεσων καιροσκοπικών τους αναγκών. Στη συμφωνία αυτή, το ΚΚΕ προσαρμόστηκε πλήρως στις θέσεις της ΕΑΡ, σχετικά με τα ζητήματα της ΕΟΚ, του «πλουραλισμού», της ανάπτυξης του υτόπιου καπιταλισμού και της θέσης του στο διεθνή καμερισμό εργασίας.

Τα 2 αυτά κόμματα πιέζουν την κυβέρνηση για την καθιέρωση της απλής αναλογικής, επιδιώκοντας την ανάδειξή τους σε ρυθμιστικό παράγοντα, με στόχο τη διαπραγμάτευση της στήριξης ή συμμετοχής σε μια «συμμαχική» κυβέρνηση μαζί με το ΠΑΣΟΚ ή ένα «άλλο» ΠΑΣΟΚ.

Η εκλογική συνεργασία ΚΚΕ - ΕΑΡ, όσο κι αν αποτελεί «συγκόλληση», διευκολύνει τις επιδιώξεις τους και μεγαλώνει ιδιαίτερα τον κίνδυνο που αντιπροσωπεύουν για το αριστερό και λαϊκό κίνημα. Ταυτόχρονα, όμως, οξύνει την κρίση στις γραμμές του ΚΚΕ, υποβοηθώντας την αποδέσμευσή απ' αυτό.

Ο άξονας της προγραμματικής συμφωνίας τους, που συνοψίζεται στο τρίπτυχο «κάθαρση, δημοκρατία, πρόσοδος», τους αναγάγει σε σημαντική εφεδρεία για την αστική πολιτική, σε μια περίοδο μάλιστα που τα περθώρια για αυτοδύναμες κυβερνήσεις έχουν στενέψει.

* Η κρίση και τ' αδιέξοδα της ελληνικής κοινωνίας, τα τεράστια προβλήματα που αντιμετωπίζει ο λαός, δεν πρόκειται να λυθούν με τις εκλογές και την απλή αναλογική, όσο κι αν αυτή αποτελεί δίκαιο δημοκρατικό αίτημα. Τα προβλήματα αυτά θα λυθούν μέσα από τους μεγάλους ταξικούς αγώνες.

Όποια κι αν είναι η νέα κυβέρνηση, τα χαρακτηριστικά της πολιτικής της είναι εκ των προτέρων γνωστά. Η πολιτική της, με βασικό περιεχόμενο την προσαρμογή στην ενιαία καπιταλιστική ΕΟΚ του 1992, θα είναι πολιτική υποτέλειας, αυταρχισμού και λιτότητας. Θα είναι η πιο σκληρή απ' όλες τις πολιτικές που γνωρίσαμε τα τελευταία χρόνια. Αυτήν την πολιτική θα στηρίξει η «συνασπισμένη αριστερά», αν χρειαστεί να μετάσχει σε μια συμμαχική κυβέρνηση.

* Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, είναι σήμερα αναγκαίο να τραβήξουμε μια βαθιά διαχωριστική γραμμή ανάμεσα σε ΠΑΣΟΚ - Ν.Δ. - Συμπράτση απ' τη μια μεριά και τις γνήσιες αριστερές δυνάμεις απ' την άλλη, που αγωνίζονται για την υπεράσπιση των ζωτικών συμφερόντων του λαού. Είναι επείγον το καθήκον της συσπείρωσης των πραγματικών αριστερών δυνάμεων, όλων εκείνων που κατανοούν την ανάγκη να εκφραστούν και να συγκροτηθεί σε πολιτική δύναμη το ριζοσπαστικό ρεύμα που αναπτύσσεται στην ελληνική κοινωνία, σαν αποτέλεσμα της κρίσης των αστικών και ρεφορμιστικών κομμάτων και πολιτικών.

Οι σοβαρές απεργιακές κινητοποιήσεις ενάντια στην κυβερνητική πολιτική, που πραγματοποιήθηκαν παρά την υπονόμηση των ρεφορμιστικών κομμάτων, δείχνει τις δυνατότητες που ανοίγονται για τη διευρυμένη συνεργασία των γνήσιων αριστερών δυνάμεων.

Η ενότητα αυτή μπορεί και πρέπει να προχωρήσει, στη βάση των άμεσων καυτών λαϊκών προβλημάτων, σε μια πολιτική συνεργασία που θα εξασφαλίζει ορισμένες βασικές θέσεις, που θ' ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες του κινήματος και στα ζωτικά συμφέροντα των λαϊκών μαζών. Μια τέτοια πολιτική πρέπει:

- * Να υπερασπίζεται το βιοτικό επίπεδο και τις δημοκρατικές ελευθερίες του λαού, από την ολομέτωπη επίθεση της άρχουσας τάξης.
- * Να αποκαλύπτει και να εναντιώνεται στην αντιλαϊκή πολιτική των αστικών και ρεφορμιστικών κομμάτων.
- * Να εξηγεί πως μέσα από τους μεγάλους ταξικούς αγώνες —και όχι μέσα από τις εκλογές— ο λαός μπορεί να πάρει τις τύχες του στα χέρια του.
- * Να ξεκαθαρίζει, πως οι αριστερές δυνάμεις δεν επιδιώκουν την οικονομική ανάπτυξη του καπιταλιστικού συστήματος, ούτε μπορούν να στηρίξουν πολιτικά τις κυβερνήσεις της αστικής τάξης, ιδιαίτερα μπροστά στη σημερινή κρίση και την προοπτική του 1992, αλλ' αντίθετα στοχεύουν στο βάθαιμα και την οξύνση της κρίσης του συστήματος, εφαρμόζοντας μια ταξική, αριστερή πολιτική.
- * Να αγωνίζεται ενάντια στην αστική τάξη και τον ιμπεριαλισμό σ' Ανοτολή και Δύση.

Προτάσεις για ενότητα και δράση

Προς τον κόσμο της εκπαίδευσης και την αριστερά

Η εκπαίδευση και ο κώδικας της Ηλεκτρονικής και κρίσιμη φάση. Η θύγατρα που είναι απύθευθε θύγατρα, η ενδοχώρα ενδοχώρα, που επιμένει και την σπυτική αποδοτικότητα (Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη) η Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη) η Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη)

Μετα την αποστολή του 1988, η Ηλεκτρονική και κρίσιμη φάση. Η θύγατρα που είναι απύθευθε θύγατρα, η ενδοχώρα ενδοχώρα, που επιμένει και την σπυτική αποδοτικότητα (Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη) η Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη)

Απέναντι στην προγραμματισμένη, ταυτόχρονα απύθευθε θύγατρα, που επιμένει και την σπυτική αποδοτικότητα (Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη) η Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη)

Να εννοούν α, μετά την αποστολή του 1988, η Ηλεκτρονική και κρίσιμη φάση. Η θύγατρα που είναι απύθευθε θύγατρα, η ενδοχώρα ενδοχώρα, που επιμένει και την σπυτική αποδοτικότητα (Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη) η Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη)

Να μην υποδοχόμενοι τη συνέπεια των επιλογών που είναι απύθευθε θύγατρα, που επιμένει και την σπυτική αποδοτικότητα (Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη) η Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη)

Να εννοούν νέα πεδία αντιπαράθεσης και πείρας.

Δε θεωρούμε ότι το σημείο που προτείνουμε είναι εξαφανισμένο, ούτε παράτολμα ούτε πολεμικά. Κάνουμε μια κατανομή και μια πρόταση, που είναι απύθευθε θύγατρα, που επιμένει και την σπυτική αποδοτικότητα (Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη) η Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη)

Το αντιπαράθεση, που είναι απύθευθε θύγατρα, που επιμένει και την σπυτική αποδοτικότητα (Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη) η Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη)

Απέναντι στην απύθευθε θύγατρα, που επιμένει και την σπυτική αποδοτικότητα (Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη) η Ηλεκτρονική για τον χρόνο του, που είναι ένας ένας που οριζώνται η του οικονομία (αυτοδύνη)

τον πραγματισμό της πραγματικής και μεμονωμένης Αριστεράς.

*** Η εκπαίδευση είναι συνδεδεμένη με τον κοινωνικό ιστό - Όχι στο αστικό σχολείο**

Η εκπαιδευτική διαδικασία, διατηρώντας τη σχετική της αυτονομία, διαπλέκεται και —σε τελική ανάλυση— υπηρετεί τις πολιτικές και οικονομικές επιλογές, αφού αυτές άλλωστε την προσδιορίζουν.

Το σχολείο, άλλοτε βραδύτερα και άλλοτε ταχύτερα, παρακολουθεί όλες τις διεργασίες που συμβαίνουν στο κοινωνικό σώμα και τις αφομοιώνει με αυτόν ή τον άλλο τρόπο. Το αίτημα για ένα ανοιχτό σχολείο είναι εσφαλμένο, αφού η κυρίαρχη ομάδα το διατηρεί σαν τέτοιο εφ' όσον η ίδια ελέγχει τις διόδους και τα φίλτρα του.

Από τα παραπάνω, αλλά κυρίως από την ιστορική εκπαιδευτική και πολιτική πείρα, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η «καθαρή εκπαιδευτική πολιτική» είναι «καθαρή ανοησία» ή αλλοιωτικά ότι ο δρόμος της ριζικής αλλαγής των εκπαιδευτικών θεσμών περνάει αναγκαστικά από το στάδιο της ανατροπής των δοσμένων πολιτικών κοινωνικών οικονομικών συσχετισμών.

Η εκπαίδευση, ανήκοντας στη σφαίρα του εποικοδομηματος, δεν είναι αφηρημένη και ουδέτερη ως προς τα χαρακτηριστικά της (στόχος, περιεχόμενο, αναλυτικό πρόγραμμα, μέθοδοι διδασκαλίας), αλλά ταξική. Με αυτήν την έννοια ένα σοβαρό εκπαιδευτικό κίνημα οφείλει, στη χάραξη της τακτικής και στρατηγικής του, να πάρει υπ' όψη του τόσο τη διαλεκτική σχέση εκπαίδευσης - πολιτικής, όσο και τις γενικότερες παραμέτρους.

Αυτή ακριβώς η σημερινή κοινωνική πραγματικότητα δημιουργεί στο χώρο του μονότονου - ισοπεδωτικού σχολείου (της απομνημόνευσης, των ατελειώτων μονολόγων και εξετάσεων, του παράλογου ανταγωνισμού και της ψευδοαξιοκρατίας) τους **μεγάλους διχασμούς**, απαραίτητους όρους για τη διαίωση και αναπαραγωγή της.

- * Καλλιεργεί συστηματικά μέσα από το αναλυτικό πρόγραμμα και τη δομή των μαθημάτων, το χωρισμό της χειρωνακτικής από την πνευματική δουλειά και την περιφρόνηση της πρώτης.
- * Καλλιεργεί και αναπτύσσει τη διάσταση ανάμεσα στο δάσκαλο και το μαθητή. Μέσα από ένα σύνολο νόμων, θεσμών, αξιών, υποτάσσει το μαθητή στο δάσκαλο και στην όλη ιεραρχία. Ο μαθητής, ένας «υπό γέμιση τενεκές», είναι αναγκασμένος —με τους βαθμούς, τις ποινές, τις αποβολές— ν' αναγνωρίσει την αυθεντία του πρώτου και να δεχτεί αργότερα υπάκουα τις κοινωνικές εντολές.
- * Καλλιεργεί το διαχωρισμό των μαθητών και τον ανταγωνισμό μεταξύ τους, με βάση τη βαθμολογία, τα βραβεία και τις διακρίσεις. Η τάξη, αντί για συλλογικό εργαστήριο έρευνας και πράξης, μεταβάλλεται σ' αρένα άγριου ανταγωνισμού. Η ομαδική προσπάθεια, η ευθύνη, η αλληλοβοή-

θεια αντικαθίστανται από τον κατακερματισμό, την παράλογη διάσπαση και σπατάλη δυνάμεων, έτσι που ούτε ο καθένας ατομικά μπορεί ν' αναπτυχθεί.

- * Καλλιεργεί το χωρισμό της φυσικής από την πνευματική ζωή. Η φυσική ζωή (γυμναστική, κολύμπι, ορειβασία, γνώση της παραγωγής) αποκόβεται από το τυποποιημένο ρουτινιάρικο σχολικό πρόγραμμα, μ' αποτέλεσμα πολλές φορές το αντίδοτο στη σχολική μιζέρια να είναι το «σκασιάρχειο» προς τη φύση, εκεί δηλαδή που θα πρέπει να είναι η αρχή και η προέκταση του σχολικού προγράμματος.
- * Καλλιεργεί το χωρισμό της σχολικής ζωής από τα μεγάλα λαϊκά κοινωνικά και παγκόσμια προβλήματα ή πιο σωστά —με το πρόσχημα της «η πολιτική έξω από τα σχολεία»— συνδέει η άρχουσα τάξη, με το δικό της ιδιαίτερο τρόπο, το σχολείο με το σύνολο των κοινωνικών προβλημάτων. Έτσι, ορισμένες φορές χρησιμοποιεί **τ' απόλυτα στεγανά**, ενώ τις περισσότερες φορές φιλτράρει τα μεγάλα ζητήματα, δίνοντας τις δικές της απαντήσεις και προσανατολισμούς.

Ο αγώνας για το «ανοιχτό σχολείο» είναι σοβαρά εσφαλμένος. Το αστικό σχολείο είναι ανοιχτό προς μία κατεύθυνση, προς την κατεύθυνση που εξυπηρετεί ιδεολογικά και ταξικά τις κυρίαρχες τάξεις. Η αντίληψη για την πολυφωνία στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι εξ ίσου λαθεμένη, γιατί καλλιεργεί την αυταπάτη ότι είναι δυνατόν να μην καλλιεργείται και να μη διοχετεύεται **μία κυρίαρχη ιδεολογία**, πως τάχα είναι δυνατόν, το αστικό σχολείο, από αστικός θεσμός να μεταβληθεί σε φιλολαϊκό.

Ο αγώνας για ν' ανοίξει το σχολείο και τ' άλλα του «παράθυρα», προς την πλευρά των ζωντανών δυνάμεων του πολιτισμού και της εργασίας, διόλου δεν ακυρώνει το στόχο για την κατάργηση —σαν σύλληψη και σαν εφαρμογή— του σημερινού σχολείου. Είμαστε αντίθετοι σ' αυτό το σχολείο. **Είμαστε αντίθετοι στο αστικό σχολείο.**

*** Αντίθεση και πάλη προς τις αστικές δυνάμεις ΠΑΣΟΚ και ΝΔ, καθώς και σε κάθε άλλη πρόταση που επιδιώκει να διαχειριστεί το σύστημα και την κρίση του — Αντίθεση στις «αναπτυξιακές» προτάσεις της «συμπαράταξης».**

Τόσο το ένα, όσο και το άλλο αστικό κόμμα, έχουν δώσει συγκεκριμένα δείγματα πολιτικής διαχείρισης της εξουσίας. Ανεξάρτητα από τις μορφές άσκησης της εξουσίας, που σχετίζονται με το ρόλο του κράτους - τη στάση απέναντι στο λαϊκό παράγοντα - την ευέλικτη ή μη χρησιμοποίηση των θεσμών, και οι δύο μεγάλοι αστικοί συνασπισμοί συμφωνούν ως προς τα στρατηγικά συμφέροντα της μεγαλοαστικής τάξης, που είναι ποικιλότητα και ποικιλότητα συνδεδεμένη με τον ιμπεριαλισμό.

Και οι δύο συνταγές διαχείρισης του αστικού συστήματος (και μάλιστα σε περιόδους κρίσης), είτε με τη φιλελεύθερη εκδοχή της, είτε με τη σοσιαλδημοκρατική της εμφάνιση, προοικονομίζουν την ίδια τύχη για τους εργαζόμενους, τη νεολαία και την εκπαίδευση. Η λιτότητα, η ανεργία, η εξάρτηση και η καταστολή είναι το βασικό περιεχόμενο των προγραμμάτων και της πράξης των ΝΔ - ΠΑΣΟΚ, ανεξάρτητα από τις επιμέρους διακηρύξεις και την προσπάθεια ωραιοποίησής τους.

Ένα πραγματικά ταξικό συνδικαλιστικό κίνημα δεν μπορεί να περπατήσει ούτε ένα βήμα μπροστά, αν δεν κηρύξει ανειρήνευτη πάλη ενάντια σ' όλους τους υπαρκτούς ή «εν δυνάμει» αστικούς κομματικούς μηχανισμούς, όταν μάλιστα οι δύο εφταετίες είναι μία ζωντανή και αξιοποιήσιμη εμπειρία.

Στο χώρο της εκπαίδευσης, οι ταξικοί φραγμοί, το περιεχόμενο των σπουδών, ο προσανατολισμός της εκπαίδευσης στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων της ολιγαρχίας, ο ιδεολογικός έλεγχος και η χειραγώγηση μαθητών και καθηγητών, ήταν και είναι βασικές επιλογές και των δύο κομμάτων, δίπλα στην υποχρηματοδότηση και τη νέα εξάρτηση, ανεξάρτητα από επιμέρους μετονομασίες και την εμφανή προσπάθεια του ΠΑΣΟΚ για χρησιμοποίηση των συναινετικών θεσμών, με στόχο την αφομοίωση των κινήματων.

* Ταυτόχρονα οι αναπτυξιακές προτάσεις της συμπαράταξης, η αποδοχή από την πλευρά της όλων των βασικών αστικών θεσμών, η υποταγή στις θεωρίες του κέρδους, ο νεόκοπος και παλιός φιλοΕΟΚισμός, με δύο λόγια η αποδοχή των όρων του αστικού κοινοβουλευτικού παιχνιδιού για μια φούχτα έδρες στη νέα Βουλή, είναι τα πρώτα συμπτώματα μιας χρόνιας υπονομευτικής, για το κίνημα των εργαζόμενων και της νεολαίας, πολιτικής. Μιας πολιτικής που —προκειμένου ν' αυξήσει τα εκλογικά οφέλη και να γίνει μια καθ' όλα αποδεκτή δύναμη από το σύστημα— δε διστάζει να παρουσιάσει τη μεγαλύτερη κινητικότητα —συνεργαζόμενη και με τη ΝΔ— για την καθιέρωση ενός εκλογικού συστήματος, τέτοια κινητικότητα και δράση που

δεν επέδειξε στα τρίχρονα της σκληρή λιτότητα, σ' όλα τα φαινόμενα της καταστολής, στην υποστήριξη των μεγάλων απεργιακών αγώνων κ.λπ.

Η συμπαραταξιακή συνδιαχείριση επιδιώκει —σ' όνομα της καταγγελίας του δικομματισμού— να σπάσει την αυτοδυναμία του ΠΑΣΟΚ, όχι για ν' ανοίξει το δρόμο στις πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις των εργαζομένων - αυτό ούτε μπορεί, ούτε θέλει να το κάνει - αλλά για να αυξήσει τη διαπραγματευτική της δύναμη και να συγκυβερνήσει μ' ένα «άλλο» ΠΑΣΟΚ. Το πρόγραμμα και η πρακτική της συμπαρατάξης και των μελλοντικών της δορυφόρων από το χώρο του κέντρου και της καθαρής σοσιαλδημοκρατίας, βρίσκονται μέσα στα όρια αντοχής του συστήματος, είναι η πιο καθαρή πρόταση της «αλλαγής», δηλαδή της νέας σοσιαλδημοκρατίας και «του ρεφορμισμού με καθαρά χέρια»...

Το ταξικό και αγωνιστικό σ.κ. οφείλει να μετατρέψει την αντίθεση αυτού του πολιτικού αριθμητή, σε μια ουσιαστική αντίθεση των αστικών δυνάμεων μ' αυτές της εργασίας και του πολιτισμού.

* Ανάδειξη του διπλού ρόλου του εκπαιδευτικού.

Μόνο μία σοβαρή, επιστημονικά τεκμηριωμένη και πρακτικά αποδεδειγμένη διάσταση του συγκεκριμένου ρόλου μας, μπορεί να δημιουργήσει δυνατότητες για στέρεες συμμαχίες στον εκπαιδευτικό χώρο, αλλά και να δώσει ισχυρή φερεγγυότητα στο λόγο μας.

— Σαν εκπαιδευτικοί δεν είμαστε «λειτουργοί», όπως επιμένει η αστική φιλελεύθερη πρόταση, σε συνδυασμό με το εθνικοπατριωτικό κλίμα και το τρίπτυχο «θρησκεία - πατρίς - οικογένεια». Αυτή η αστική και μικροαστική σκοπιά σκόπιμα αποκρύβει τον αναπαραγωγικό και διαμεσολαβητικό μας ρόλο στο χώρο της εκπαίδευσης, υπερασπίζει την κοινωνική πυραμίδα και το κύρος που μας προσέδωσε η κυρίαρχη ο-

μάδα και απλά επιδιώκει ένα μεγαλύτερο κομμάτι εξουσίας στο σχολείο, σε βάρος μάλιστα των μαθητών. Οι υποστηρικτές της θεωρίας του «λειτουργού», αφ' ενός προσπαθούν να καταστήσουν το σχολείο ολιγοπρόσωπο και δασκαλοκεντρικό, αφ' ετέρου αφαιρούν ουσιαστικά κοινωνικά και συνδικαλιστικά δικαιώματα από το δάσκαλο.

Αλλά, δεν είμαστε και «απλοί δημόσιοι υπάλληλοι», όπως διατείνονται οι υποστηρικτές ενός οικονομίστικου συντεχνιασμού, με το απλοϊκό σύνθημα, μόνιμη επωδό, «λεφτά για...» Ενώ οι δάσκαλοι - καθηγητές δεν παράγουν ιδεολογία, όπως συμβαίνει με τους πανεπιστημιακούς καθηγητές, εν τούτοις χρησιμοποιούνται για το πέρασμα της κυρίαρχης ιδεολογίας, για την κοινωνική ιδεολογική αναπαραγωγή, για την ταξινόμηση και πειθάρχηση των μαθητών.

Παρά το γεγονός, όμως, της κοινωνικής συννενοχής, που αποκρύβεται πίσω από την τυπική εκπαιδευτική αθωότητα των ίσων ευκαιριών, ο εκπαιδευτικός λειτουργεί ο ίδιος σ' ένα ασφυκτικό πλαίσιο, χωρίς ουσιαστικά δικαιώματα, κάτω από ολοένα και περισσότερο εντεινόμενο έλεγχο κυβέρνησης και κράτους, αδύναμος να επέμβει ουσιαστικά στο αναλυτικό πρόγραμμα, να συνεργαστεί με τους συναδέλφους του, να πλησιάσει τους μαθητές του από την πλευρά του δασκάλου και όχι του παιδονόμου, που μάλιστα κακοπληρώνεται, διώκεται, ασφυκτιά!

Αυτή ακριβώς η διπλότητα του εκπαιδευτικού ρόλου, σαν κριτή και κρινόμενου με το ένα πόδι στην έδρα και το άλλο στα μαθητικά έδρανα, χειραγωγού και χειραγωγούμενου, αυτή η πνευματική και κοινωνική διχοστασία πρέπει να προσδιοριστεί, να αναλυθεί και να λυθεί. «**Ούτε ολοκληρωτικά αθώς, ούτε μοναδικός υπεύθυνος**», όπως ανιστόρητα άδικα και αντεπιστημονικά υποστηρίζουν ορισμένες απόψεις της τάσης «κάτω οι δάσκαλοι και το σχολείο».

Οι εκπαιδευτικοί, συνειδητοποιώντας βαθύτατα τον κοινωνικό τους ρόλο, τις ιδεολογικές πλευρές της δράσης τους, οφείλουν να σπάσουν τα στεγανά και να ενωθούν, μέσα από μία αργή και βασανιστική πορεία, με τους μαθητές τους, την πραγματικά ουσιαστική και ζωντανή δύναμη του σχολείου.

Η κατανόηση του ενδιάμεσου ρόλου τους, χωρίς υπερβολές και μονομέρειες, είναι ασφαλής δρόμος για την εκπαιδευτική αντίσταση και αναγέννηση.

* Κατάδειξη των ορίων της ρεφορμιστικής θέσης για συμμετοχή συναίνεση, συνδιαχείριση.

Κυρίαρχη θέση στο συνδικαλιστικό μας κίνημα, για πάρα πολλά χρόνια, είναι αυτή που υπερασπίζεται τη συμμετοχή στα διάφορα όργανα διαχείρισης της εκπαίδευσης (ΠΥΣΔΕ - ΚΥΣΔΕ κ.λπ.). Ακόμα πιο σοβαρό γεγονός αναδεικνύεται, ότι η θέση για «εθνική συναίνεση στο χώρο

της παιδείας», που πρόβαλε η άρχουσα τάξη και ασμένως αποδέχτηκε η ρεφορμιστική αντιπολίτευση στο χώρο μας, υπονομεύει κάθε σοβαρή προσπάθεια για αυτοδύναμη (έξω και ενάντια στους κρατικούς μηχανισμούς) ανάπτυξη του σ.κ.

Οι συμφιλιωτές με τα όργανα συνδιαχείρισης στην ουσία έχουν παραιτηθεί από κάθε ιδέα αυτόνομης δράσης των εργαζομένων και ειδικά των εκπαιδευτικών, περιορίζουν το μαζικό κίνημα σε ρόλο απλού χειροκροτητή των χειρισμών κορυφής ή —σ' άλλες περιπτώσεις— εξαργυρώνουν τη συνδικαλιστική δράση για κομματικά, ομαδικά ή ατομικά οφέλη. Σε κάθε περίπτωση αποκρύβουν τη μεγάλη αλήθεια, ότι **ανάμεσα στον κόσμο της εργασίας - της κουλτούρας - της εκπαίδευσης και την ολιγαρχία υπάρχει ανειρήνευτη αντίθεση που δε γεφυρώνεται** και δεν πρέπει να γεφυρωθεί μ' αντάλλαγμα κάποιες θέσεις στη γραφειοκρατία.

Από την άλλη πλευρά ο **αγωνιστικός ρεφορμισμός** διατείνεται, πως πασχίζει για την «ηγεμονία μέσα στα όργανα» και πως η συμμετοχή —όταν συνοδεύεται από τη μαζική δράση— αποσπά και περιορίζει την κυρίαρχη ιδεολογία, αναδεικνύοντας τις θέσεις των εργαζομένων, δημιουργώντας νέες συμμαχίες κ.λπ.

Το ριζοσπαστικό κίνημα οφείλει να ξεκαθαρίσει, πώς δεν αισθάνεται κανένα φόβο από τις συζητήσεις με το αστικό κράτος και την κυβέρνηση. Δεν έπασχε ούτε πάσχει από το σύνδρομο της πολιτικής κλειστοφοβίας. Είναι δυνατόν επίσης, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, όργανα που ανέδειξε η κοινωνική πάλη και αναγκαιότητα, να χρησιμοποιηθούν προς όφελος των λαϊκών στρωμάτων. Αυτό, όμως, που πρέπει να γίνει κατανοητό είναι το μέγεθος της αυταπάτης για δήθεν δυνατότητα συνδιαχείρισης, για δήθεν σύγκλιση «μέσα από το διάλογο και την αλληλοκατανόηση». Για όλη την ιστορική περίοδο που διανύουμε, κυρίαρχη ιδεολογία θα είναι αυτή της κυρίαρχης ομάδας και καμιά «έξυπνη πρόταση» στα όργανα δεν μπορεί αυτό να το ανατρέψει. Είναι διαφορετικό ζήτημα η διαφάνεια στις αποφάσεις, ο έλεγχος όλων των οργάνων της κρατικής και κυβερνητικής εξουσίας η απαίτηση του κινήματος άμεσα εκλεγμένοι, τακτικά λογοδοτούντες, και άνθρωποι του μαζικού χώρου να έχουν τη δυνατότητα του ελέγχου στις διάφορες κομπίνες, ρεμούλες, διορισμούς κ.λπ.

Ανεξάρτητα από τα επιμέρους ζητήματα, κύριο ζήτημα παραμένει ο στόχος για αντίσταση στη διοικητική ενσωμάτωση και ιδεολογική αφομοίωση από τους γραφειοκρατικούς - συναινετικούς μηχανισμούς, πολύ δε περισσότερο σήμερα που η εκπαίδευση κατάντησε χρεωκοπημένη επιχείρηση.

* Όχι στο ενιαίο - αυξήσεις τώρα - ανατροπή της εισοδηματικής πολιτικής.

Η εφαρμογή του ενιαίου λεγόμενου μισθολογίου το 1984 συνάντησε συνολική σχεδόν απο-

δοχή από το σ.κ. Η πρόταση «κατάργηση των επιδομάτων - ίση αμοιβή για ίδια τυπικά προσόντα στο δημόσιο τομέα, (λειτουργούσε ελκυστικά για ένα κίνημα εργαζομένων που είχε γνωρίσει τις άδικες και προνομιακές μεταχειρίσεις, τη διάσπαση και τον κατακερματισμό, από τις κυβερνήσεις της «κλασσικής» δεξιάς.

Παρ' όλα αυτά, η σκληρή λιτότητα που ξέσπασε στις πλάτες των εργαζόμενων ένα χρόνο αργότερα βρήκε στο δημόσιο τομέα —στο «πρόσωπο» του ενιαίου— τον καλύτερο σύμμαχο αφού αυτό λειτούργησε θεσμικά οργανωτικά και ιδεολογικά, σαν μια τεράστια φυλακή, φαινομενικά δεκάδες αγώνες που ξέσπασαν ενάντια στη λιτότητα.

Σήμερα, ύστερα από πέντε χρόνια εφαρμογής του, το ενιαίο μισθολόγιο στην ουσία δεν υφίσταται. Με αρχικές εξαιρέσεις τους δικαστικούς και τους στρατιωτικούς, με ενδιάμεσες για τελωνειακούς - εφοριακούς και τελευταία με τα τρίμηνα και τη διατακτική για τους καθηγητές, παραμένει σαν τέτοιο μόνο και μόνο για να δίνει την ευκαιρία στην κυβέρνηση να δεσμεύει τους αγώνες μας και στην ΑΔΕΔΥ για να... υπάρχει.

Ο αγώνας στο δημόσιο τομέα, για την ανατροπή της εισοδηματικής πολιτικής, για αυξήσεις που ν' ανταποκρίνονται στοιχειωδώς στο κόστος της ζωής, περνάει μέσα από την ανατροπή του ενιαίου μισθολογίου και μάλιστα η ανατροπή αυτή χρεώνεται σ' εκείνες τις δυνάμεις και τις ομοσπονδίες που έχουν τη δύναμη και την ικανότητα να προχωρήσουν πρωτοποριακά. Η δυναμική των ομοσπονδιών ακολουθεί το σχήμα των «πολλαπλών ταχυτήτων», γιατί και χρειάζεται όχι η σχηματική και από τα πάνω ενότητα, αλλά η απελευθέρωση των δυνάμεων στον απεργιακό αγώνα. Είναι φανερό, ότι ο στόχος για αυξήσεις που ν' ανταποκρίνονται στο κόστος της ζωής έχει αμυντικά χαρακτηριστικά και οφείλει σε κάθε φάση να δένεται διαλεκτικά και να παίρνει υπ' όψη του την ίδια την ανάπτυξη του υποκειμενικού παράγοντα ή καλύτερα το συσχετισμό των δυνάμεων.

*** Η ΑΤΑ αποδείχτηκε απάτη - εμπρός για συλλογικές διαπραγματεύσεις**

Ο μηχανισμός της αυτόματης τιμαριθμικής αναπροσαρμογής, που δεν είναι τίποτε από όσα ο τίτλος της δηλώνει, αποδείχθηκε στην πράξη μηχανισμός αφομοίωσης και υποταγής της προσπάθειας για αυξήσεις στην καλή διάθεση του κράτους. Η ΑΤΑ, πέρα από το γεγονός πως σαν τετραμηνιαία δεν αναπληρώνει τα χαμένα και ότι είναι πλαστή αφού βγαίνει ανεξέλεκτα από τους οικονομικούς κυβερνητικούς εγκεφάλους, λειτουργεί σαν ασπίδα υπέρ της εισοδηματικής πολιτικής, σα φρένο στους απεργιακούς αγώνες.

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, προβάλλει η ανάγκη για αυξήσεις που μπορεί να κερδηθούν μέσα από συλλογικές διαπραγματεύσεις με τον εργοδότη (κράτος) και αφού διασφαλιστεί ένας αξιοπρεπής κατώτατος βασικός μισθός στο δημόσιο τομέα.

Η 151 Διεθνής σύμβαση εργασίας ανοίγει ένα

τέτοιο δρόμο, εμπεριέχει όμως τον κίνδυνο από την μια πλευρά να θεωρηθεί σαν πανάκεια που θα λύσει το πρόβλημα των αυξήσεων και από την άλλη «ν' ανοίξει» το σύνολο των εργασιακών ζητημάτων, με σοβαρό κίνδυνο να υπονομευτούν κατακτημένα δικαιώματα (οργανική θέση - αμετάθετο κ.λπ.) και να μπει «από το παράθυρο» η κυβερνητική επιδίωξη σύνδεσης μισθού - παραγωγικότητας. Έτσι κι αλλιώς, οι «καλύτερες μέρες» για τους εκπαιδευτικούς και όλους τους εργαζόμενους περνάνε ακριβώς μέσα από την ανάπτυξη και το συντονισμό του αγώνα τους, για να μην πέσουν σ' αυτούς τα βάρη της οικονομικής κρίσης, για την ανατροπή της εισοδηματικής πολιτικής, για αξιοπρεπή διαβίωση.

*** Υπεράσπιση της δημοκρατίας και της ελεύθερης έκφρασης τους χώρους δουλειάς - Σύλλογος κυρίαρχο όργανο - Κατάργηση του 1566/85 και όλων των αντιδραστικών νόμων και διαταγμάτων.**

Η κυβέρνηση, αλλά και συνολικά η άρχουσα τάξη, εν όψει του 1992 απεργάζεται ένα συνολικό σχέδιο για ασφυκτικότερες εργασιακές σχέσεις, για περιορισμό της φωνής του εκπαιδευτικού σ' αυτά που τον αφορούν και παραγκωνισμό του συλλόγου σαν ουσιαστικού φορέα του σχολείου. Τα νέα Π.Δ. (αξιολόγηση - σχολικοί σύμβουλοι - σύλλογος), άξια τέκνα του ν. 1566/85, στόχευαν ακριβώς σε μια νέα σκληρότερη **υπαλληλοποίηση** του εκπαιδευτικού, στην ελαχιστοποίηση των αντιστάσεων στο σχολείο, στην αύξηση της αποδοτικότητάς του.

Αν η συναίνεση είναι η μια πλευρά της αστικής πολιτικής, η άλλη είναι η ωμή βία και καταστολή, η εντατικοποίηση των όρων εργασίας και ο περιορισμός των αρμοδιοτήτων του συλλόγου. Υπεράσπιση της δημοκρατίας και των συνδικαλιστικών ελευθεριών στο χώρο δου-

λειάς, δε σημαίνει ατομική και συλλογική «λούφα». Σημαίνει την αύξηση της παρέμβασης του σ.κ. μεθοδικά και οργανωμένα σ' όλο το φάσμα της εκπαιδευτικής λειτουργίας, σημαίνει την υπονόμηση του πειθαρχημένου και ορθολογικοποιημένου σχολείου, σημαίνει τον περιορισμό της κρατικής και διευθυντικής αυθαιρεσίας. Αυτό ξεκινά από το μπλοκάρισμα των Π.Δ., στην προοπτική κατάργησης του 1566/85, του 1264/82 που καθιερώνει την ενισχυμένη αναλογική στα σωματεία και του αντιδραστικού Δ.Υ. κώδικα. Ο σύλλογος των εκπαιδευτικών μπορεί ν' αποτελέσει ένα κύτταρο δημοκρατικής οργάνωσης, συλλογικής αντιμετώπισης, εκπαιδευτικής - πολιτιστικής δημιουργίας, συνδικαλιστικής δράσης.

*** Ανασυγκρότηση του συνδικαλιστικού κινήματος σε ταξική ριζοσπαστική και αριστερή κατεύθυνση - Κατοχύρωση της αριστερής πολυμορφίας και αναζήτησης.**

Οι εξελίξεις τα τρία τελευταία χρόνια στο χώρο του συνδικαλισμού, παρά το γεγονός ότι δε δημιούργησαν ένα αντίστροφο ρεύμα ενάντια στην κρατική κυβερνητική επέμβαση, τον απεργιοσπασισμό και τις υπονομεύσεις των κοινοβουλευτικών κομμάτων, εν τούτοις ανέδειξαν έναν πρωτόγνωρο ριζοσπασισμό και μια νέα δυναμική.

Φυσικά, εξακολουθούν οι κινητοποιήσεις να παραμένουν ασυντόνιστες, αποσπασματικές, ίσως μάλιστα ορισμένες φορές πλήρως αναποτελεσματικές, με χαμηλό βαθμό πολιτικοποίησης, αλλά παρ' όλ' αυτά με έντονο ριζοσπασισμό και σε μορφή και σε περιεχόμενο.

Η μεγάλη απεργία των εκπαιδευτικών ήταν από μία άποψη εξαιρετικό δείγμα ταξικής γραφής, ανεξάρτητα από τ' άμεσα αποτελέσματά της. Σ' αυτήν αναδείχτηκαν ζητήματα, όπως ο ρόλος της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας, η ανάγκη νέων οργανωτικών μορφών (όπως η κεντρική απεργιακή επιτροπή και το απεργιακό ταμείο), φάνηκε η δύναμη της αλληλεγγύης, ο κρατικός αυταρχισμός και η υπονόμηση των αστικών και ρεφορμιστικών κομμάτων.

Σήμερα η δομική κρίση και η αδυναμία των κομμάτων του συμβιβασμού και της συναίνεσης συντελούν στο ν' αποδεσμεύονται νέες δυνάμεις, ομάδες, κινήσεις και ανεξάρτητοι συνδικαλιστές, σε μία αγωνιστική και αριστερή κατεύθυνση.

Η δεξιά προσπαθεί να ενσωματώσει αυτό το ρεύμα με υποσχαιολογία και αντικρατικές κορώνες και η λεγόμενη αριστερά να το εγκλωβίσει στα συνδιαχειριστικά όρια της - συμπαράταξης.

Η ανυπαρξία ενός ισχυρού και φερέγγυου αριστερού πόλου, στην πολιτική και στον συνδικαλισμό, δημιουργεί επιπρόσθετα εμπόδια σε μια ανασυγκρότηση, που είναι αναγκαία σήμερα όσο ποτέ άλλοτε. Δηλαδή στην ανάγκη να δημιουργηθεί ένας ικανός πόλος συσπείρωσης, με ένα πειστικό λόγο για ενότητα και δράση.

Η οικονομική και κοινωνική κρίση και η κρίση αξιοπιστίας των πολιτικών φορέων και της ηγεσίας του σ.κ., δημιουργούν αυτό το κενό, το οποίο μέσα από ουσιαστικές διαδικασίες και ανάληψη πρωτοβουλιών πρέπει να καλυφθεί. Όχι για ένα νέο πόλο που θα λειτουργήσει στα όρια της συναίνεσης και των εφικτών λύσεων, αλλά για μια νέα τομή, που θα συγκινεί και θα δραστηριοποιεί το ριζοσπαστικό και αριστερό τμήμα του συνδικαλισμού, μ' ένα λόγο που θα ενώνει τους εργαζόμενους, τους εκπαιδευτικούς, πάνω στα πραγματικά τους συμφέροντα.

Ανασυγκρότηση του κινήματος δε σημαίνει απόρριψη του παρελθόντος, αλλά βαθιά γνώση, δημιουργική αξιοποίηση και αρμονικό δέσιμο μ' όσα αναδεικνύει η τωρινή φάση. Ανασυγκρότηση σημαίνει ταξική ενότητα σε αντικαπιταλιστική κατεύθυνση.

Σ' αυτήν τη διαδικασία έχουν λόγο, χωρίς αποκλεισμούς, όσοι αγωνίζονται ενάντια στην κυρίαρχη τάξη και τους εκφραστές της, ενάντια στο αστικό σχολείο και την κοινωνία που το γέννησε. Είναι φανερό πως η ίδια η κρίση των ζωντανών δυνάμεων της Αριστεράς επιβάλλει την αναγνώριση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας της κάθε συγκροτημένης ομάδας ή κάθε συναδέλφου ξεχωριστά. Να ενωθούμε σ' αυτά που μας ενώνουν και ν' αναζητήσουμε τα υπόλοιπα, με καλή διάθεση και πνεύμα συνεργασίας. Να κατοχυρώσουμε με δυό λόγια την αριστερή πολυμορφία.

Αυτή η πρακτική του «ν' αφήσουμε εκατό λουλούδια ν' ανθίσουν» στο έδαφος της ανασυγκρότησης του κινήματος, δεν έχει τίποτα το κοινό με την ανοχή στα ιδεολογικά και πολιτικά ζητήματα, με τον αγνωστικισμό, με τον αποκλεισμό της αντιπαράθεσης. Άλλωστε μιλάμε για «λουλούδια»...

Η ανασυγκρότηση του κινήματος σε μια ταξική κατεύθυνση, όχι μόνο θα βοηθήσει τη ριζοσπαστική πτέρυγα, αλλά θα λειτουργήσει σαν καταλύτης και προς τις άλλες κινήσεις και δυνάμεις, ενεργοποιώντας όσους σήμερα αγωνίζονται για μια άλλη θετική διέξοδο του σ.κ.

*** Αυτοτέλεια του κινήματος από το κράτος και τα κόμματα - Πολιτικοποίηση του σ.κ. σε ταξική κατεύθυνση.**

Βασικός όρος για την ανάπτυξη ενός ρωμαλέου σ.κ. είναι η αποτίναξη της κρατικής κηδεμονίας και της κομματικής χειραγώγησης.

Η άρχουσα τάξη πέτυχε με διάφορους τρόπους να διατηρεί τη δική της «φυσική» ενότητα, μέσα από τα σημερινά δύο μεγάλα κόμματα της (ΠΑΣΟΚ και ΝΔ) και τους ουραγούς τους, ταυτόχρονα νάχει διασπάσει τεχνητά και έξω από τις πραγματικές τους ανάγκες τους εργαζόμενους, μεταφέροντας στο εσωτερικό τους μέτωπο τις δικές της αναθέσεις και αντιπαράθεσεις. Στην ουσία, τα αστικά κόμματα λυμαίνονται τις ψήφους, την κινητικότητα και το δυναμισμό των εργαζόμενων για δικό τους λογαριασμό. Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, όλα τα παραπάνω συνοδεύτηκαν και από έναν πρωτοφανή κρατικό παρεμβατισμό στα όργανα του σ.κ. (π.χ. ΓΣΕΕ), με αποκορύφωμα διορισμούς εκατέρωθεν δοτών.

Φυσικά, βασικό πρόβλημα στη σχέση κόμματος - σ.κ. (δηλαδή οργανωμένου τμήματος της τάξης) εξακολουθεί να παραμένει αυτό της πολιτικής γραμμής. Δηλαδή, της ιδιαίτερης στάσης που κρατάει ο πολιτικός φορέας απέναντι στο κράτος και τις τάξεις. Το παραπάνω δε νομιμοποιεί, φυσικά, ούτε την κατάργηση της συνδικαλιστικής αυτοτέλειας, ούτε τη δυνατότητα του μαζικού χώρου με βάση τις δικές του αντιθέσεις να τοποθετείται στα μικρά ή μεγάλα προβλήματα.

Το ερώτημα όμως στις μέρες μας εξακολουθεί να παραμένει:

Κρατικός και ρεφορμιστικός συνδικαλισμός, δηλαδή υποταγή στην κυρίαρχη τάξη και το σύστημά της; **Καθαρός συνδικαλισμός**, δηλαδή παραγνώριση των κοινωνικών αντιθέσεων και συντεχνιακά οχυρά, ή **Ταξικός συνδικαλισμός**, δηλαδή ενότητα των εργαζόμενων σε μια πλατειά βάση για τη δική τους πρόταση εξουσίας, για το δικό τους πολιτικό και κοινωνικό σχηματισμό ρήξης και σύγκρουσης με τις δυνάμεις του συστήματος;

Οι πολιτικοί φορείς δίνουν τις δικές τους εξετάσεις στην κοινωνική πάλη και στο μαζικό χώρο, είτε με τις γενικές, είτε με τις εξειδικευμένες προτάσεις των εκπροσώπων τους. Το συνδικαλιστικό κίνημα δίνει, και αυτό με τη σειρά του, εξετάσεις στο κοινωνικό γίγνεσθαι, με την αποδοχή αυτής ή της άλλης πολιτικής γραμμής, υπέρ της συντήρησης ή ανατροπής του συστήματος.

Επί της ουσίας, όμως, θα ήταν λάθος η απλή αποδοχή αυτής ή της άλλης «ονοματολογίας» για την ουσία αυτού του ζητήματος, αν δε συνοδεύεται με την επεξήγηση του τί ακριβώς σημαίνει. Για παράδειγμα, η δεξιά - πίσω από τους όρους αποκομματικοποίηση και ανεξάρτητος συνδικαλισμός - προσπαθεί ν' αποκρύψει ολόκληρη την πολιτική της πρακτική του απεργοσπαστισμού και της επέμβασης, πράγμα που ακριβώς συμβαίνει και για το κυβερνητικό κόμ-

μα. Το σ.κ. οφείλει να κατακτήσει την οργανωτική και πολιτική του αυτοτέλεια, την ταξική του ενότητα, σε μια κατεύθυνση υπεράσπισης των συμφερόντων της τάξης, ενάντια στο σημερινό σύστημα, για την εξουσία των εργαζομένων.

*** Αντίσταση στην καπιταλιστική αναδιάρθρωση ενόψει και της ολοκληρωτικής ΕΟΚικής ενσωμάτωσης του 1992 - Απόρριψη των «εθνικών αναπτυξιακών προτάσεων» - Η αναβάθμιση είναι απάτη.**

Το συνδικαλιστικό κίνημα οφείλει ν' απαντήσει στη συνολική απειλή του συστήματος, που αποκρύβεται πίσω από το βαρύγδουπο υποτιθέμενο στόχο «να ξεπεράσουμε την κρίση - εμπρός για την ενιαία αγορά του 1992».

Η ΕΟΚική αγορά, παρά τα ιδεολογήματα της άρχουσας τάξης, στην ουσία αποτελεί ένα νέο ισχυρότερο μηχανισμό για την αναδιάρθρωση του καπιταλισμού, που συνεπάγεται παραπέρα διόγκωση των εξαρτημένων χαρακτηριστικών της οικονομίας μας. Η νέα εκσυγχρονισμένη εξάρτηση σημαίνει για τη χώρα μας αναδιάρθρωση της παραγωγής με βάση τις ΕΟΚικές δεσμεύσεις, ιδιωτικοποίηση και άλλων κλάδων της παρασιτικής κρατικής οικονομίας, συρρίκνωση των λιγοστών τομέων «πρόνοιας» της περιόδου 1982 - 84, αλλαγή εργασιακών σχέσεων, νέο εκμοντερνισμένο αυταρχισμό, ανεργία, σύνδεση μισθού παραγωγικότητας κ.λπ.

Η ίδια βαθιά και δομική κρίση του ελληνικού καπιταλισμού θα οξυνθεί παραπέρα, στο βαθμό που το κεφάλαιο θα απαιτήσει νέα - μεγαλύτερη έκτασης και έντασης - καταστροφή των παραγωγικών δυνάμεων για να αναδιαρθρώσει ορισμένους κλάδους της παραγωγής προς όφελός του. Η κυρίαρχη τάξη, μπροστά στο 1992, απαιτεί «εθνική στρατηγική και ομοψυχία», διαφωνώντας μόνο στο περισσότερο ή

λιγότερο κράτος. Η ρεφορμιστική Αριστερά, ιδιαίτερα με τις τελευταίες θέσεις της συμπαράταξης, αποδέχθηκε συνολικά τόσο την ομπρέλα και τα δεδομένα της ΕΟΚικής εξάρτησης, όσο και την «εθνική συναίνεση». Με τις προτάσεις της για ανάπτυξη στηριγμένη σ' αυτό το κράτος και την ιδιωτική οικονομία, δίνοντας εξετάσεις καλής συμπεριφοράς, επιδιώκει μερτικό στην συνδιαχείριση.

Το εργατικό κίνημα και η Αριστερά **απορρίπτουν το δίλημα ΕΟΚ ή απομόνωση**, που σκόπιμα προβάλλουν με διάφορους τρόπους κρυφοί ή ανοικτοί υποστηρικτές της εξάρτησης. Το σ.κ. οφείλει να τοποθετήσει το ζήτημα του «εκσυγχρονισμού της εξάρτησης» και της ενσωμάτωσης στην ΕΟΚ, σαν βασικό, αρχαιακό όρο, που θα καθορίσει μια σειρά από ζητήματα. Από αυτό το σημείο θα ξεκινήσει την άμυνά του.

*** Η αναβάθμιση στην εκπαίδευση είναι απάτη**

Κανένα τμήμα της α.τ. δεν είναι σε θέση να προκαλέσει ριζικές μεταρρυθμίσεις σ' όφελος των εκπαιδευτικών, των εργαζομένων, των μαθητών. Η δημόσια (αυτή η άθλια) παιδεία, κάτω από τις ανάγκες του συστήματος θα δεχτεί νέα σοβαρά πλήγματα στην κατεύθυνση της ιδιωτικοποίησης, που προβάλλεται επίμονα από τους υποστηρικτές της φιλελεύθερης συνταγής και αδιάφορα από κάποιους «αντικρατιστές».

Η ταξική παιδεία και το σχολείο της δεν είναι δυνατόν ν' αναβαθμιστούν, ούτε από την άποψη της χρηματοδότησης, ούτε από την πλευρά του περιεχομένου των σπουδών, του αναπροσανατολισμού του, την αλλαγή των εσωτερικών του σχέσεων και του ιδεολογικού του ρόλου. Αντίθετα, μάλιστα, αναγκάζεται να προσαρμοστεί στις συνθήκες της κρίσης και της νέας εξάρτησης, τινάζοντας στον αέρα τις αυταπάτες και τις απάτες των ρεφορμιστών. Η αναβάθμιση, σαν σύνθημα προς την α.τ., περιο-

ρίζει τη δυναμική του κινήματος μαθητών - καθηγητών, συσκοτίζει την αναγκαιότητα στρατηγικής για την ανατροπή του σημερινού σχολείου, θεωρεί ότι είναι δυνατόν ένας θεσμός να επιτελέσει ριζικά διαφορετικό στόχο από αυτόν που του καθορίζουν οι κυρίαρχες τάξεις και οι κοινωνικές δομές.

Η «αναβάθμιση» δεν είναι απλώς εξαπάτηση του συστήματος προς τους εργαζόμενους, είναι η αιχμή του δόρατος όλων των αναπτυξομανών της λεγόμενης Αριστεράς, μέσα από τις θεωρίες τους για στάδια και στρατηγική σύμπλευση με τις δυνάμεις του συστήματος.

*** Για το Λαϊκό Σχολείο —Οι βάσεις μιας σοσιαλιστικής παιδαγωγικής διαδικασίας**

Θα ήταν βέβαια σοβαρό μεθοδολογικό σφάλμα, τόσο το να προσπαθήσουμε να συλλάβουμε ολοκληρωμένα και λεπτομερειακά έναν άλλο τύπο εκπαίδευσης, όσο και το να θελήσουμε με τα σημερινά μας κριτήρια (τρόπος σκέψης και αξιολόγησης) να σταθούμε στο σχολείο μιας εντελώς διαφορετικής κοινωνίας. Όμως, είναι σωστό να σκιαγραφήσουμε το νέο σχολείο, έτσι όπως προέκυψε ιστορικά από την πρακτική του εφαρμογή (όσο εφαρμόστηκε), αλλά και όπως γενικά σχεδιάστηκε από τους προοδευτικούς παιδαγωγούς.

Στο Λαϊκό Σχολείο, η εργασία και η παιδεία είναι αλληλένδετες, κάθε επιστημονική εκπαίδευση στηρίζεται στην πρακτική άσκηση, η εκπαίδευση και η παραγωγή είναι οργανικά και λειτουργικά δεμένες, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της εποχής και της κοινωνίας, αλλά και τις ανάγκες του νέου ανθρώπου.

Σ' αυτό το σχολείο, ΧΡΗΣΙΜΟ είναι όχι ό,τι μπορεί να χρησιμεύσει στις εξετάσεις, στην ατομική ανέλιξη και στον καριερισμό, αλλά ό,τι αναπτύσσει τους πνευματικούς ορίζοντες του μαθητή, δυναμώνει το σώμα του και προάγει την επιστήμη και την τέχνη.

Η μόρφωση έχει έναν πολυτεχνικό χαρακτήρα, συνδέει τη θεωρία με την πράξη, χρησιμοποιείται σα μέσο απελευθέρωσης. Το σχολείο επιτρέπει στον καθένα ν' αναπτύξει τις φυσικές και διανοητικές ικανότητές του προς όλες τις κατευθύνσεις. Οι μαθητές βοηθούνται ν' απελευθερώσουν όλο το δυναμικό τους, να γνωρίσουν τον εαυτό τους, τη φύση και την κοινωνία.

Αυτό το σχολείο παρακολουθεί τις κοινωνικές εξελίξεις, όχι από την κερδοσκοπική καπιταλιστική σκοπιά, αλλά σαν ζωντανό κομμάτι του κόσμου, γι' αυτό και διαθέτει το δάσκαλο σαν επιστήμονα βοηθό και συνεργάτη και όχι σα λοχία και τιμωρό.

Έτσι, το «κύρος» του εκπαιδευτικού δεν αποκτιέται μέσα από σκληρούς κανόνες συμπεριφοράς, μέσα από την αστική τυπικότητα και το φεραλισμό, δε στηρίζεται στην εξωτερική πειθαρχία, αλλά στο σεβασμό που προέρχεται αβίαστα από τη σωστή διαπαιδαγώγηση, σα φυσική έκφραση και λειτουργία.

Αυτό το σχολείο δεν είναι ούτε «δασκαλοκε-

ντρικό» όπως το σημερινό, ούτε «παιδοκεντρικό», όπως φιλάρεσκα και ουτοπικά το ονομάζουν ορισμένοι αστοί φιλελεύθεροι. Είναι το σχολείο της γνώσης, της τέχνης, της επιστήμης και της δουλειάς. Είναι το σχολείο της ζωής, είναι —θα λέγαμε— σχολείο «κοινωνιοκεντρικό», γιατί η μόρφωση δεν είναι απλά ζήτημα γνώσης, είναι ζήτημα ζωής.

Στο λαϊκό σχολείο, που θα συνδυάζει την εκπαίδευση με την κοινωνική παραγωγική εργασία, ο δάσκαλος - εκπαιδευτής θα δίνει τη θέση του στο γεωργό και τον τεχνίτη, το μάστορα και τον καλλιτέχνη. Ο τυπικός φεραλισμός και η σχολική ρουτίνα, θα δίνουν τη θέση τους σ' ένα πλούσιο και ζωντανό, όσο και παραγωγικό - ευέλικτο πρόγραμμα, όπου η επώνυμη καλλιτεχνική δημιουργία θα εναλλάσσεται με τον επιστημονικό πειραματισμό, η λαϊκή τέχνη και ο πολιτισμός με τις παγκόσμιες εξελίξεις στην επιστήμη και την τέχνη, η σχολική δημιουργία —ατομική και συλλογική— με την κοινωνική δραστηριότητα.

Αυτό θάνατο το σχολείο της εργασίας, της κουλτούρας και της επιστήμης, όπου το κεντρικό ενιαίο εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα συμπληρώνεται από τα περιφερειακά και τοπικά προγράμματα, στη βάση των αναγκών της ευρύτερης περιφέρειας ή του κάθε ξεχωριστού σχολείου.

Δεν γνωρίζουμε βέβαια, μέχρι τώρα, πως εσείς σκέπτεσθε ν' αντιμετωπίσετε τις νέες αυξημένες αρμοδιότητες, διοικητικού χαρακτήρα, με τις οποίες σας επιφορτίζει το ανάλογο σχέδιο Π.Δ. και με τις οποίες δεν διαφωνήσατε, τουλάχιστον σαν σώμα, ανοιχτά.

Δεν γνωρίζουμε, ακόμα, ούτε τις θέσεις του σώματος των Σ.Σ. για τα συνολικά προβλήματα της εκπαίδευσης (υποδομή - χρηματοδότηση - ελλείψεις σε προσωπικό - προσανατολισμός - αναλυτικά προγράμματα - διδακτικές μέθοδοι).

Αναγνωρίζουμε, όμως, τη δυστοκία παραγωγής θέσεων που κατατρώγει το σώμα των Σ.Σ., διασπώσατο όπως είναι. Γι' αυτό σας απευθύνουμε τις παρακάτω γραμμές, ευελπιστώντας πως η πλευρά του δασκάλου θ' αποδειχθεί ισχυρότερη αυτής του γραφειοκρατικού νέου επιθεωρητή. Αν αυτό δε συμβεί, τόσο το χειρότερο... για σας.

* Στα προσχέδια αξιολογείται, σχεδόν μοναδικά, ένας παράγοντας. Ο εκπαιδευτικός! Πιστεύετε αλήθεια ότι είναι ο μοναδικός στην εκπαιδευτική διαδικασία που πρέπει ν' αξιολογείται και τι αντιπροτείνετε;

* Αξιολογείται το έργο του εκπαιδευτικού στην τάξη (σχεδιασμός, στρατηγική, μέσα ανατροφιάς κ.λπ., άρθρο 5 παρ. 1). Τούτο μήπως σημαίνει, ότι οι εκπαιδευτικοί αποφοίτησαν ή παρακολούθησαν αντίστοιχα τμήματα παιδαγωγικής των Πανεπιστημίων και ποιος ευθύνεται γι' αυτό;

* Αξιολογείται το έργο του εκπαιδευτικού στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (συνεργασία με Ο.Τ.Α., κοινωνικούς και πολιτιστικούς φορείς). Αναλογισθήκατε, ότι θα πρέπει ν' αξιολογήσουμε —ίσως— και εσάς, για τη σχέση σας μ' αυτούς τους φορείς ή και την ίδια τη δράση αυτών των φορέων; Ή μήπως δεν αντιλαμβάνεσθε ότι ΥΠΕΠΘ και κυβέρνηση επιδιώκουν, μ' αυτό το λαϊκίστικο τέχνασμα, να ελέγξουν το σύνολο σχεδόν της πολιτικής και κοινωνικής μας ζωής και να υποτάξουν το δάσκαλο (ίσως σύριο και κάθε δημόσιο υπάλληλο - εργαζόμενο) στις κεντρικές και τοπικές κυρίαρχες επιλογές (στο δήμαρχο, το νομάρχη, τον κλαδάρχη κ.λπ.);

* Τα Π.Δ., μέσα από τα περιβόητα ΟΣΔΕΑ (Ομάδες Συντονισμού Διδακτικού Έργου και Αξιολόγησης), επιδιώκουν να εφαρμόσουν το δόγμα: «ένα κράτος, ένα αναλυτικό πρόγραμμα, μία διδακτική μέθοδος», σε μια προσπάθεια ολοκληρωτικής ισοπέδωσης κάθε πρωτοβουλίας και αυτενέργειας, σ' επίπεδο τάξης - σχολείου - συγκροτήματος. Εσείς ορίστε οι εφαρμοστές της τήρησης των κεντρικών πολιτικών εντολών.

Έχετε μήπως την εντύπωση πως το παραπάνω δεν έρχεται σε κατάφωρη αντίθεση με τα όσα μέχρι σήμερα κατάκτησαν οι εκπαιδευτικοί; Θ' αξιολογήσετε —και με τι στοιχεία— «από ιδίαν βούληση», πέρα δηλαδή από αυτά που θα περιέχει ο Φάκελλός μας (τι άστοχη λέξη, αλήθεια, τι συνειρμούς γεννάει!). Για τις επιπλέον ώρες παρακολούθησής μας, θα πληρωθείτε επιπλέον, σαν υπερωριακή απασχόληση;

* Τα Π.Δ. ορίζουν σύμβουλο - συντονιστή σε νομαρχιακό επίπεδο με γραμματειακή υποστήριξη και διορισμό από το νομάρχη. Οι κακές γλώσσες λένε, ότι πρόκειται για τον «ελεγκτή των ελεγκτών» και ότι - σταδιακά αλλά σταθερά - σας αφαιρείται κάθε εκπαιδευτικό στοιχείο, για να διογκωθεί υπέρμετρα η διοικητική σας πλευρά. Αυτή τη μετατόπιση των ρόλων, πως σκέπτεσθε να την αντιμετωπίσετε; Ή μήπως το βόλεμα σε μια θεοσούλα του κράτους αποδεικνύεται ισχυρότερο από όσα, ορισμένοι από σας, διακηρύξατε στα χρόνια 1982 - 1985;

* Τα σχέδια των Π.Δ. σας αναθέτουν λεπτομερειακά την ενασχόληση με όλες τις πλευρές της σχολικής ζωής (σύνταξη ωρολογίου προγράμματος, οργάνωση εκδηλώσεων, υλική υποδομή, προβλήματα σχολείων κ.λπ.). Εμείς αντιλαμβανόμαστε την αβάσταχτη βαρύτητα του να είσαι σχολικός σύμβουλος σήμερα. Εσείς αντιλαμβάνεσθε τη σοβαρότητα των προβλημάτων της εκπαίδευσης ή θα πορευθείτε με μόνη πυξίδα την του «πρώτου ανδρός αρχής» και τον κρατικό ιδεολογικό αυταρχισμό;

* Τα σχέδια των Π.Δ. —σε συνδυασμό με το άρθρο 16 του 1566/85— προβλέπουν παραπομπή με το ερωτηματικό της απόλυσης, κάθε εκπαιδευτικού ο οποίος κρίνεται ανεπαρκής από τις εκθέσεις ΣΑΣ. Εμείς αυτό το ονομάζουμε κατάργηση της μονιμότητας, εκφοβισμό, εναρμόνιση με τις ΕΟΚικές εντολές... Εσείς;

* Τα Π.Δ. προβλέπουν απανωτές κρίσεις. Η κεντρική εξουσία προσανατολίζεται στο να συνδέσει μισθό με αποδοτικότητα. «Δικαίωμά» της να πληρώνει όσο θέλει τους εργαζόμενους, σ' αυτήν την προβληματική επιχείρηση που λέγεται παιδεία. Δικαίωμά μας, όμως, επίσης ν' αντισταθούμε τόσο στη λιτότητα, όσο και στη σύνδεση της δουλειάς μας με τον ήδη πενιχρό μισθό μας. Το δικό σας «δικαίωμα» ποιά θάνα;

Αφήσαμε τελευταίο —κύριε σύμβουλε— το θεωρητικό μέρος της αξιολόγησης, το οποίο συνοψίζεται, έτσι απλά, στο εξής: **Ποιος αξιολογεί ποιόν και για ποιά λόγο;**

Δίνουμε ειδικότερο βάρος στο «γιατί». Εμείς έχουμε απαντήσει και θα προσπαθήσουμε στο άμεσο μέλλον να μετατρέψουμε την κατ' αρχήν σκέψη μας σε υλική δύναμη, αρνούμενοι στο κράτος της σήψης, της ρεμούλας, της διαφθοράς και της εξαχρείωσης, το δικαίωμα να παρουσιάζεται σαν τιμητής και εκτιμητής της δουλειάς και των αγώνων μας. Καντολογής, εμείς αξιολογήσαμε τόσο την αστική εκπαίδευση, όσο και τις μεθόδους της σημερινής (και χθελσινής) πολιτικής εξουσίας. Αξιολογήσαμε και απορρίψαμε...

Καιρός είναι να δώσετε και σεις τις εξετάσεις σας! Μην πείτε ότι δεν σας προειδοποιήσαμε... Και κυρίως μην προφασιστείτε ότι δεν γνωρίζετε τις θέσεις και τις πράξεις των εκπαιδευτικών. Σ' αυτές τις ώρες, η επιλογή των στρατοπέδων είναι μεν δύσκολη, αλλά η σιωπή είναι δυο φορές επιζήμια.

Με τα νέα Π.Δ., το ΥΠΕΠΘ και η κρατική εξουσία «έριξε το γάντι» στον εκπαιδευτικό, γιατί βιάζεται να προλάβει την ευρωπαϊκή αναδιάρθρωση και να σαρώσει τους ενοχλητικούς και απείθαρχους της εκπαίδευσης.

Αν θέλετε, λοιπόν, να μην εκστομίσετε ή σκεφθείτε το «πούσαν νιότη πούδειχνες πως θα γινόμουν άλλος», άμεσα και αποφασιστικά απορρίψτε το νέο σας ρόλο.

ΑΛΛΙΩΣ ΠΑΡΑΙΤΗΘΕΙΤΕ. Στα σχολεία έχουμε θέσεις για άξιους συναδέλφους και όχι για ανάξιους και επίδοξους νέους επιθεωρητές.

αντιπετράδια της εκπαίδευσης ΝΟΕΜΒΡΗΣ '88

ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

στους Σχολικούς
Συμβούλους
(και όχι μόνον...)

Με τα Σχέδια Προεδρικών Διαταγμάτων

ΕΠΙΧΕΙΡΕΤΑΙ
Η ΠΛΗΡΗΣ
ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ
ΤΟΥ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΙΚΟΥ

v. 1566

Μετά από κυοφορία τριών περίπου χρόνων, το ΥΠΕΠΘ έδωσε στη δημοσιότητα τα σχέδια των Προεδρικών Διαταγμάτων, απαιτώντας μάλιστα από τους εκπαιδευτικούς να του απαντήσουν σύντομα!

Αφού δούλεψαν δραστήρια (;) εν κρυπτώ και παραβύστω οι επιτροπές υπό τον κ. Χρήστο Φράγκο (δάσκαλε που δίδασκες...), επιχειρούν τώρα να καλύψουν τα κενά που σκόπιμα άφησαν στο ν. 1566/85, ώσπου νάρθουν καλύτερες ώρες, δηλαδή πώς -με το λιγότερο πολιτικό κόστος- θα μεγιστοποιήσουν τ' αποτελέσματά τους.

Απ' ό,τι φάνηκε το υπουργείο επείγεται ιδιαίτερα μ' αιχμή τα τρία σοβαρότερα σχέδια ΠΔ (αξιολόγηση - σχολικός σύμβουλος - σύλλογος διδασκόντων), να κλείσει το κεφάλαιο ΕΛΕΓΧΟΣ - ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ - ΥΠΟΤΑΓΗ του εκπαιδευτικού και ν' ανοίξει το άλλο ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΙΣΘΟΥ - ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, και έπεται συνέχεια...

Υπάρχει βέβαια ένα πρόβλημα σχετικά με τη βιασύνη του νέου υπουργού. Από τη μια πλευρά η περίοδος των εκλογών δεν προσφέρεται για ν' ανοίξει νέα μέτωπα με άμεσο εκλογικό κόστος. Από την άλλη επιδιώκει ιδιαίτερα να πλασάρει ένα συναινετικό προφίλ, τώρα μάλιστα που γράφτηκε και λέχθηκε πως και τα χέρια των γόνων της δυναστείας Παπανδρέου δεν είναι ιδιαίτερα καθαρά. Από αυτήν την άποψη ο Γ. Α. Παπανδρέου ο Μικρός θα το σκεφτεί πολύ σοβαρά ν' ανοίξει -«εκλογές πάρα πέντε»- τους ασκούς του Αιόλου. Εκτός και αν η προσπάθεια αναδιάρθρωσης της εκπαίδευσης σε βάρος μαθητών - εκπαιδευτικών μετρήσει πιο πολύ... Θα σκεφτούν άραγε ως κόμμα ή ως τάξη, ώστε ανάλογα να πράξουν;

Τα ΠΔ, αιχμή του αντιδραστικού δόρατος

Υπάρχει στον κλάδο των εκπαιδευτικών μια διπλή υποτίμηση των Π.Δ. Ορισμένοι ισχυρίζονται ότι είναι ασήμαντα μπροστά στο σύνολό του 1566/85 και ορισμένοι άλλοι ότι και αν περάσουν θα αδρανοποιηθούν στην πράξη. Αυτή η διπλή σύγχυση είναι επικίνδυνη. Αφ' ενός γιατί τα ίδια τα ΠΔ είναι η έκφραση μιας βαθύτερης ουσίας, αφ' ετέρου γιατί η ψήφισή τους φοράει ένα νέο δηλητηριασμένο πουκάμισο στο σώμα του σ.κ., που για να το πετάξει θα περάσει χρόνος και θα χρειαστεί πολύς κόπος, μ' αποτέλεσμα να χαθούν πολύτιμες ευκαιρίες και για επιθετικές πολιτικές.

Η άρχουσα τάξη (ανεξάρτητα αν αυτό εκφράζεται το ίδιο σ' όλους τους τομείς), μπροστά στην στρατηγική του 1992 και την ευρωπαϊκή ενσωμάτωση, βιάζεται να εκσυγχρονιστεί. Να εκσυγχρονιστεί στο μέτρο και στο βαθμό που επιτρέπουν η καθυστέρηση της ελληνικής οικονομίας, η εξάρτηση και η δομική κρίση. Σ' αυτό το νέο σουλούπιμα συμφωνούν όλες οι πτέρυγές της, μερικές μάλιστα -παρά τις αριστερές σημαίες τους- και πλέον έντονα (Λ. Κύρκος, «θα βάλουμε την Ελλάδα να δουλέψει», πρόταση για ανάπτυξη του συνασπισμού ΕΑΡ - ΚΚΕ).

Οι μόνες ανηρρήσεις και αντιστάσεις βρίσκονται στο ασύντακτο στρατόπεδο των εργαζομένων, που αυθόρμητα, άτακτα και με ασυνεχή τρόπο αρνούνται να δεχτούν τα βάρη της κρίσης και να δεσμευτούν σε αρνητικές εργασιακές και αυταρχικές κατευθύνσεις.

Στο χώρο της εκπαίδευσης πιο συγκεκριμένα, η μεγάλη απεργία αλλά και οι δεκάδες κινητοποιήσεις των εργαζόμενων δεν μπορούν παρά να λειτουργήσουν υπολογιστικά προς τους εγκέφαλους του ΥΠΕΠΘ. Πρέπει να βγει από τη μέση ένας άτακτος παράγοντας της εκπαιδευτικής διαδικασίας και αυτό επιχειρούν τα Π.Δ. για Σ.Σ. - αξιολόγηση - σύλλογο. Για μεγαλύτερη εργασιακή ειρήνη και αποδοτικότητα του σχολείου, για αύξηση της «κοινωνικής του αποστολής».

Τα σχέδια των Π.Δ. δεν έρχονται απλά να ολοκληρώσουν και ν' αναπτύξουν παραπέρα τον 1566/85. Αποτελούν σοβαρό δείγμα και πρόκριμα για τις προθέσεις της κυβέρνησης μπροστά στην «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση» και από αυτήν την άποψη η απάντηση του κινήματος πρέπει να είναι άμεση και δραστική.

Και η ΟΛΜΕ; Στο πέλαγος της συναινετικής αναβάθμισης... Η εισήγησή της, όπου ανακάλυψε στα Π.Δ. «έντονο παιδαγωγικό πνεύμα», ήταν από τις χειρότερες που παρουσιάστηκαν ποτέ. Ο κοινωνικός συντηρητισμός και η πολιτική κορυφών σκάρωσαν ένα κείμενο - απάντηση το οποίο κατόρθωσε να επιπλεύσει μόνο και μόνο γιατί «δεν θεωρούσε αυτά τα ΠΔ σε βάση συζήτησης».

Αυτή η εξ απαλών ονύχων κριτική, μπροστά σ' αυτήν την τεράστια πρόκληση, είναι φανερό ότι γεννάει επιπρόσθετα καθήκονα στο ζωντανό και μάχιμο τμήμα δασκάλων και καθηγητών. Την ανάληψη συγκεκριμένων πρωτοβουλιών για δράση και συντονισμό όχι μόνο απέναντι στα ΠΔ, αλλά κύρια -μ' αφορμή αυτά- απέναντι στη σκλήρυνση των εργασιακών μέτρων, στην ιδεολογική χεραγώγηση, στη νεκρανάσταση των επιθεωρητών, με δυό λόγια στη συντηρητική επίθεση. Η απεργία μπορεί να γίνει οδηγός δράσης. Η νέα ρεβάνς μπορεί να είναι δική μας.

Να μην επιτρέψουμε

την αλλαγή
του εργασιακού
καθεστώτος

τη συντηρητική
αναδιάρθρωση
και τις ΕΟΚικές
επιταγές του 1992

την ιδεολογική
πολιτική εκπαιδευτική
χειραγώγηση μέσω
της «αξιολόγησης»

**Να καταργηθεί
ο 1566**

**Τα Π.Δ. είναι καινούργια
Υπάρχει, όμως, σ' αυτά
μια παλιά φιλοσοφία**

Τα σχέδια Προεδρικών Διαταγμάτων που δόθηκαν από το ΥΠΕΠΘ είναι τα εξής:

1) Καθήκοντα και αρμοδιότητες των οργάνων διοίκησης των σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

2) Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου των σχολείων, καθώς και του συμμετοχικού έργου των εκπαιδευτικών.

3) Καθήκοντα και αρμοδιότητες των σχολικών συμβούλων.

4) Οργάνωση - λειτουργία Γυμνασίου.

5) Οργάνωση - λειτουργία Λυκείου

6) Οργάνωση και λειτουργία σχολικών συνεταιρισμών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

7) Αναδιοργάνωση και λειτουργία των Πειραματικών σχολείων των ΑΕΙ.

Υποτίθεται ότι αυτά τα σχέδια Π.Δ. εμφανίζονται για πρώτη φορά. Είναι όμως έτσι; Νομίζουμε πως όχι. Στην ουσία, τα σχέδια αυτά έρχονται να υλοποιήσουν και ν' αναπτύξουν ακόμα παραπέρα το νόμο 1566/85. Είναι ακριβώς η προσπάθεια της κυβέρνησης να «περπατήσει» το νόμο, σ' όλα εκείνα τα σημεία τα οποία έμειναν ως σήμερα αδρανοποιημένα.

Ιδιαίτερα τα τρία πρώτα σχέδια Π.Δ. (αξιολόγηση - σχολ. σύμβουλοι και ρόλος συλλόγου) αποτελούν τον πολιορκητικό κριό της κυβερνητικής πολιτικής ενάντια στο σ.κ. και από αυτήν την άποψη χρειάζεται να αντιμετωπισθούν με ιδιαιτερότητα.

Σημαντικό στοιχείο για τη ζύμωση στους συλλόγους, τις Γ.Σ. και τη γενικότερη πάλη των καθηγητών αποτελεί το γεγονός, ότι τα Π.Δ. συνδέονται άμεσα με τη φιλοσοφία του ν. 1566/85 και δεν έρχονται βέβαια σαν κεραυνός εν αιθρία. Μπορεί ν' αποτελούν τις πιο οξυμένες πλευρές του, αλλά διαπνέονται από το πνεύμα και το γράμμα του.

Η κριτική επομένως στην ΟΛΜΕ (και σ' όσους ιδιαίτερα αναφέρονται στην αριστερά, βλ. ΔΕΕ) έχει να κάνει και με το ότι μέχρι σήμερα αποδέχθηκαν, εφάρμοσαν και υπεράσπισαν —ολικά ή μερικά— έναν βαθύτατα αντιδραστικό νόμο, σ' όνομα της αναβάθμισης και της αναδιάρθρωσης.

Πιο συγκεκριμένα πρέπει να παρατηρήσουμε τα εξής:

1) Το ΠΔ για τα όργανα διοίκησης του σχολείου είναι σχεδόν αντιγραφή προπέρσυνου σχεδίου, το οποίο τότε αποσύρθηκε και τώρα επανέρχεται. Στηρίζεται δε αυτό ουσιαστικά στη σημερινή θεσμική κατάσταση, που καθορίζεται από την υπουργική απόφαση με αριθμό πρωτοκόλου 6492/11.1.1985.

2) Το ΠΔ για τους σχολικούς συμβούλους έχει και αυτό την προϊστορία του.

Με το νόμο 1304/82 (Για την επιστημονική - παιδαγωγική καθοδήγηση και τη διοίκηση στη Γενική και τη Μέση Επαγγελματική Εκπαίδευση) και άλλες διατάξεις και με τα άρθρα 1 και 2, καθορίζονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα του σχολικού συμβούλου. Παρά το γεγονός ότι το ΠΑΣΟΚ τότε (1982) βρισκόταν στη φάση του πολιτικού και κοινωνικού φλερτ με τις λαϊκές δυνάμεις, ενυπάρχουν σ' αυτόν το νόμο όλα εκείνα τα σημεία που σήμερα διογκώνονται και μεθοδικά εφαρμόζονται (άρθρο 1, παράγραφος 2, εδάφια γ, ε, στ).

Αργότερα, με το Π.Δ. 214/25.2.1984 (Καθήκοντα και αρμοδιότητες των σχολικών συμβούλων), με ένα μόνο άρθρο, ορίζονται πιο συγκεκριμένα οι διοικητικές - αξιολογικές - υπηρεσιακές σχέσεις του σχολικού συμβούλου με τους εκπαιδευτικούς. Το Π.Δ.

214 κυκλοφόρησε λίγο πριν το νόμο 1566/85, προς το τέλος της ΠΑΣΟΚικής ευφορίας. Και αυτό δεν είναι τυχαίο. Είναι, φυσικά, άλλο ζήτημα το γιατί δεν εφαρμόστηκε.

Αργότερα, με το ν. 1566/85 και πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 11, βρίσκουμε πάλι τα ζητήματα της υπηρεσιακής κρίσης, χωρίς όμως να διευκρινίζονται επακριβώς οι αρμοδιότητες του Σ.Σ., πράγμα που κάνει το τωρινό Π.Δ.

3) Το ΠΔ για την αξιολόγηση έχει και αυτό τη δική του ιστορία. Οι βασικές του αφετηρίες βρίσκονται στο ν. 1566/85, αλλά και στον ν. 309/76, αφού άλλωστε η αξιολογική κρίση, είτε σαν σύστημα ελέγχου, είτε συνδεδεμένη με την προαγωγή (μισθός - βαθμός), αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο της πολιτικής της άρχουσας τάξης.

Το 1986, το ΥΠΕΠΘ —ανυπόγραφο— κοινοποιεί ένα χαρτί με τίτλο «Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση», όπου και περιέχονται τα βασικά σημεία της κυβερνητικής λογικής. Αυτό το χαρτί προκάλεσε τότε την αντίδραση της ΟΛΜΕ, η οποία —με το ενημερωτικό Νο 17 (7.3.86)— τοποθετείται στο θέμα της αξιολόγησης με τρόπο υποχωρητικό - συναινετικό και αναβαθμισιακό, προσπαθώντας ταυτόχρονα να εισηγηθεί τροποποιητικές αλλαγές στο νόμο 1304/84 και 1566/85. Βέβαια, η ΟΛΜΕ απορρίπτει το ανυπόγραφο αυτό κείμενο του ΥΠΕΠΘ, ζητώντας όμως παράλληλα «αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου», πράγμα που εν μέρει δέχεται και το υπουργείο σήμερα.

Από τα παραπάνω νομίζουμε ότι γίνεται σ' ένα βαθμό κατανοητό, πως στις επιλογές της κυρίαρχης τάξης και του κόμματος που τώρα διαχειρίζεται την κρίση ήταν πάντα —σ' αυτόν ή τον άλλο βαθμό— η πρόθεση να ελέγχει συνολικά την εκπαιδευτική μηχανή, να την εξορθολογικοποιήσει για την «αποδοτικότερη» λειτουργία της.

Ήταν η παρέμβαση των εκπαιδευτικών, αλλά και η αλλαγή του κλίματος προς το συντηρητικότερο και η αναδιάρθρωση σε σχέση με την ΕΟΚ, που επιβάλλουν το «νέο» μοντέλο που έχει ιδιαίτερα διοικητικά χαρακτηριστικά. Παρ' όλ' αυτά, τα σπέρματα των ΠΔ και τις αφετηρίες τους πρέπει σαφώς να τις αναζητήσουμε στο ν. 1566/85 και στα ΠΔ 1304-214 κ.λπ.

Γιατί όμως σήμερα;

Συνοπτικά νομίζουμε για τους παρακάτω λόγους:

α) Ο Γ. Παπανδρέου, με την είσοδό του στο ΥΠΕΠΘ, εξασφάλισε —κατ' αρχήν— ελέω πατέρα και των κομμάτων της κοινοβουλευτικής λεγόμενης Αριστεράς, αλλά και με την άτυπη κάλυψη των ΟΛΜΕ - ΔΟΕ, μία ορισμένη συναίνεση κορυφής.

β) Η άρχουσα τάξη έκρινε, ότι στην εκπαιδευτική μηχανή, μετά τις διοικητικές αλλαγές προσώπων και τον εκσυγχρονισμό ορισμένων οργάνων, επιβάλλεται ο ουσιαστικότερος έλεγχος του «απειθαρχού» κομματιού των εκπαιδευτικών. Η περίοδος της χάριτος προ πολλού έληξε, έχουμε από καιρό περάσει στη συντηρητικοποίηση, τον αυταρχισμό, την καταστολή χωρίς πολλά - πολλά προσχήματα.

γ) Στο κοινωνικό σώμα και στις δυνάμεις της συντήρησης και του εκσυγχρονισμού κυριαρχεί η αντίληψη της **αξιοκρατίας - παραγωγικότητας**, που συνδέεται άμεσα με τα Π.Δ. που το υπουργείο εισηγείται. Είναι χαρακτηριστικό, ότι όλα τα συνέδρια των ΟΛΜΕ - ΔΟΕ στέκονται απολογητικά στις παραπάνω αστικές αξίες. Τα φαινόμενα της σήψης και της διαφθοράς, που σήμερα πολλαπλασιάζονται, δεν αντιστρέφουν μονομιάς την εικόνα που έχει το κοινωνικό σώμα γι' αυτές τις αξίες.

δ) Εν όψει του 1992, η άρχουσα τάξη συνολικά και το ΠΑΣΟΚ ειδικότερα, χρειάζονται να μεγιστοποιήσουν όλες τις πολιτικές

και κοινωνικές χειραγωγήσεις και τον ιδεολογικό έλεγχο, μέσω της εκπαίδευσης. Τα ΕΟΚικά αστικά προγράμματα δεν μπορούν να «φτουρίσουν» χωρίς τον έλεγχο του ανθρώπινου παράγοντα.

ε) Η σκληρότερη αντιμετώπιση και ο έλεγχος του συνόλου της ζωής του εκπαιδευτικού, αντανakλάται άμεσα και δραστικά στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού, με τη χειροτέρευση των σχέσεων μαθητών - καθηγητών και την εντατικοποίηση των μαθητών.

στ) Για ν' απαντήσει, όσο μπορεί, παρ' όλο που —ειδικά μετά το ξέσπασμα της ανοιχτής πολιτικής κρίσης— αυτό είναι αρκετά δύσκολο, στην αυξανόμενη αμφισβήτηση, που —σε περιόδους κρίσης, φαινομένων σήψης, παντός είδους σκανδάλων και εξώφθαλμης διαφθοράς των κρατούντων και του συστήματος πολιτικής διακυβέρνησης— μπορεί να πάρει ανεξέλεγκτους για το σύστημα δρόμους, μη ελεγχόμενους από τα αστικά και ρεφορμιστικά κόμματα.

Για την αξιολόγηση και τους Σ.Σ.

Από την ηθικοθρησκευτική αστική εκπαιδευτική πολιτική, στη σύγχρονη διοικητική σκέψη (management)

Ποιός αξιολογεί ποιόν και γιατί...

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση των Π.Δ., είναι σκόπιμο να σταθούμε λίγο στη διαδικασία με την οποία καταρτίστηκαν και δόθηκαν στη δημοσιότητα.

- * Το υπουργείο έκρινε ότι ο νόμος 1566/85 χρειάζεται σταθεροποίηση και ανάπτυξη.
- * Το υπουργείο έστησε τις γνωστές επιτροπές υπό τον Χ. Φράγκο, για νάχει τα επιστημονικά και αριστερά του νώτα καλυμμένα.
- * Το υπουργείο εισηγήθηκε τα Π.Δ. στον κλάδο, ζητώντας μάλιστα απάντηση σε σύντομο διάστημα.

Ανεξάρτητα από προτάσεις - βελτιωτικές των Π.Δ. ή πρόταση συνολικής τους απόρριψης, πρέπει να επισημάνουμε δύο ζητήματα: α) αυτό της διαδικαστικής δράσης που νομιμοποιεί την υπουργική πρωτοβουλία και αυθαιρεσία, β) της εκπαιδευτικής άμυνας, το ότι τρέχουμε δηλαδή λαχανιασμένοι και δε φτάνουμε, αφού γενικώς (σ' αυτό το σημείο) αποκρούουμε χωρίς να δημιουργούμε εμείς ρήξη με τα γεγονότα, χωρίς να προτείνουμε πριν από αυτούς για μας.

Είναι ακόμα ενδεικτικό το γεγονός, ότι η στάση μας απέναντι στους σχολικούς συμβούλους καθορίστηκε από τον εμπειρισμό της πράξης, καθώς επίσης και από το μεμονωμένο «τσαμπουκά» των συναδέλφων, ενώ σαν κλάδος αφήσαμε μία ευκαιρία να χαθεί, ευχόμενοι «οι Σ.Σ. να σταθούν στο ύψος των περιστάσεων» και να μην αξιολογήσουν. Δεν κατοχυρώσαμε, δηλαδή, πανελλαδικά μία και μόνη ενιαία στάση, που θα δημιουργούσε εθιμικό συνδικαλιστικό και πολιτικό προηγούμενο.

1) Η αξιολόγηση των αξιολογητών

Τυπικά, το αστικό κράτος είναι καλυμμένο· έχει «δίκιο». Στο βαθμό και στο μέτρο που το σώμα των καθηγητών - δασκάλων λειτουργεί, αναπαράγοντας την κυρίαρχη ιδεολογία, κατανέμοντας το μαθητικό πληθυσμό σύμφωνα με τις κρατούσες κοινωνικές επιλογές, αναπαράγοντας τη δεδομένη τάξη πραγμάτων και

μη αμφισβητώντας αυτήν την πλευρά της εκπαιδευτικής και κοινωνικής του δράσης, είναι τυπικά «δίκαιο» ν' αξιολογείται το έργο του, ώστε να συντονιστεί, να καθοδηγηθεί, ν' αναπροσανατολιστεί και να εκτιμηθεί η συνολική δράση του εκπαιδευτικού, σε σχέση με τα αποτελέσματα που επιδιώκει η αστική τάξη γενικά και η κυρίαρχη πολιτική ομάδα στο μπλοκ εξουσίας ειδικά.

Αυτή η πρώτη μεγάλη αλήθεια είναι σκόπιμο να επισημανθεί και να αναλυθεί από κάθε άποψη, ώστε να χαραχθεί μία διαχωριστική γραμμή, ανάμεσα στο συνδικαλιστικό συντεχνιασμό ή στο ιδεολόγημα του υποτιθέμενου λειτουργήματός μας απ' τη μιά μεριά και της —σκληρής μεν, πραγματικότητας δε— διπλής μας φύσης ως εκπαιδευτικών, απ' την άλλη. Η αποκάλυψη της «σκοτεινής πλευράς» του έργου μας, σαν αναπαραγωγού της κοινωνικής εκμετάλλευσης και παράγοντα της ιδεολογικής καταπίεσης, είναι όρος εκ των ων ουκ άνευ, στρατηγικό σημείο ενότητας των καθηγητών της «άλλης πλευράς» με τους μαθητές. Πρέπει, λοιπόν, ν' αποκαλύπτουμε (μ' αφορμή ίσως την αξιολόγησή μας) το ρόλο μας και σαν «πραιτωριανών».

2) Τί στοιχεία αξιολογεί το κράτος σήμερα;

Δεν είναι τυχαία η μεταφορά του κέντρου βάρους και η επικράτηση μιας νέας σύγχρονης επιλεκτικής θεώρησης. Έτσι, ενώ σε μια προηγούμενη περίοδο, το «ήθος» και η «αρχαιότητα» ήταν βασικά κριτήρια για την κατηγοριοποίηση, κατάταξη, ανέλιξη, μέσα σε μία κοινωνία ηθικών, πατριωτικών και θρησκευτικών ιδανικών, σήμερα βλέπουμε καθαρά τη μετατόπιση των κριτηρίων προς αξιοκρατικές τεχνοκρατικές κατευθύνσεις, ακριβώς τέτοια που να σχετίζονται περισσότερο με μια σύγχρονη διοικητική σκέψη, που εξακολουθεί βέβαια πάντα να παίρνει υπόψη της τα βαλκανικά χαρακτηριστικά μας (πολιτικός έλεγχος - καθυστέρηση στις δομές).

Αξιολογείται λοιπόν (βλ. σχετικό σχέδιο Π.Δ.):

1) Στην Τάξη:

- * Η οργάνωση και διεξαγωγή της διδασκαλίας.
- * Η οργάνωση της σχολικής ζωής —τάξης— εργαστηρίου.

2) Στη σχολική μονάδα:

- * Η συμβολή στη διοίκηση του σχολείου.
- * Η συμβολή στην οργάνωση της σχολικής ζωής.
- * Η συμβολή της καινοτομίας.

3) Στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον:

Η συνεργασία του εκ/κού με ΟΤΑ, κοινωνικούς και πολιτιστικούς φορείς και η συμβολή του σε πολιτιστικές και άλλες δραστηριότητες που οργανώνονται από αυτούς.

4) Συμμετοχή του εκπαιδευτικού σε δραστηριότητας επιμόρφωσής του:

Συμμετοχή σε σεμινάρια, παιδαγωγικές συγκεντρώσεις, διημερίδες, διδασκαλίες, αξιολογικό συγγραφικό και ερευνητικό έργο...

Δεν είναι τυχαία η ποσοτική και ποιοτική επιλογή των όρων «οργάνωση» - «συμβολή», με την ταυτόχρονη και σαφέστατη προσπάθεια για πλήρη έλεγχο της προσωπικής και κοινωνικής ζωής του εκπ/κού (με το σημείο 3), πράγμα που βάζει μέσα στο σχολείο και στην αξιολογική κρίση το δήμαρχο και το «ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον», δηλαδή τη λαϊκιστική χειραγώγηση του ΠΑΣΟΚ.

Ο χρόνος των αξιολογήσεων είναι επίσης ενδεικτικός:

- * όταν προάγεται στο βαθμό Β' (2 χρόνια).
- * όταν συμπληρώνει τριετία στον Β' (τρία χρόνια).

- * ανά τετραετία στο βαθμό Α΄.
- * όταν προάγεται από βαθμό σε βαθμό, ή όταν παίρνει μέρος σε διαδικασίες επιλογής, δηλαδή σχεδόν ανά 2 - 3 χρόνια, με μία πυκνότητα που σχεδόν τρομάζει.

Ενδεικτικά είναι και τα στοιχεία από τα οποία οι εκπαιδευτικοί αξιολογούνται:

- * από ιδίαν αντίληψη του οικείου σχολ. συμβούλου
- * από μελέτη ατομικών στοιχείων
- * από συνεκτίμηση στοιχείων, εκθέσεων.

«Ιδίαν αντίληψη», που σε συνδυασμό με την συνεισφορά και συνεργασία του εκπ/κού στο κοινωνικό έργο της τοπικής αυτοδιοίκησης, σημαίνει ένα σοβαρό έλεγχο στη ζωή του εκπ/κού, από το Σ.Σ., σε βαθμό κακουργήματος. Στην ουσία —και χωρίς υπερβολή— ο Σ.Σ. μετατρέπεται σε εκπαιδευτικό χωροφύλακα, σε έναν «παιδονόμο των παιδονόμων».

Τα Π.Δ. είναι Π.Δ. της κρίσης

Η αξιολόγηση δεν είναι αθώα

1) «Προγραμματισμός του εκπ. έργου νοείται η **υποχρέωση** των εκπ/κών να προσδιορίζουν έγκαιρα **στα πλαίσια** των γενικών - ειδικών σκοπών της εκπαίδευσης το διδακτικό τους έργο».

Υπογραμμίζουμε το «**υποχρέωση**» και το «**στα πλαίσια**». Δηλαδή, η ελευθερία των εκπαιδευτικών είναι προσδιορισμένη από τα πλαίσια...

2) «Η αξιολόγηση έχει σα σκοπό τη συνεχή ανάπτυξη του εκπ/κού προγραμματισμού... ώστε ν' **αναπτυχθεί** (;) η παρεχόμενη **παιδεία** στη χώρα μας, σε σχέση και συνάρτηση με την παρεχόμενη παιδεία των άλλων χωρών».

Οι συντακτες είναι «σεμνοί», δεν αναφέρουν την Ευρώπη (εκτός και αν εννοούν τη Μαδαγασκάρη). Αλλά στόχος είναι «ο εκπαιδευτικός προγραμματισμός», που είναι αναντίστοιχος τόσο με τις δηλωμένες προθέσεις, όσο και με τα μέσα που χρησιμοποιεί. Αμέσως παρακάτω, τονίζονται οι συγκεκριμένοι στόχοι:

α) **συνεχής** ανάπτυξη και **αξιοποίηση** όλων των δυνάμεων και παραγόντων του εκπ/κού έργου.

β) εξασφάλιση της δυνατότητας για διαπίστωση της συμβολής των διαφόρων συντελεστών.

γ) αναγνώριση των εκπαιδευτικών ως συντελεστών του εκπαιδευτικού έργου».

Ο τρίτος σκοπός της αξιολόγησης είναι κραυγαλέα εμπαικτικός, αφού για να αναγνωριστεί η συμβολή μας στην εκπαιδευτική διαδικασία χρειάζεται η ανά τρία χρόνια εξέτασή μας, που φτάνει ως το σημείο της απόλυσης. Σπουδαία λογική αναγνώρισης!

Αλλά ως προς το β΄ σημείο, παρατηρούμε ότι από το σύνολο των παραγόντων της εκπαιδευτικής διαδικασίας (αίθουσες - εργαστήρια - βιβλιοθήκες κ.λπ., χρηματοδότηση, ωράριο λειτουργίας - μετακίνηση, εποπτικά όργανα, πολιτισμικός και κοινωνικός περίγυρος, γραμματείς στα σχολεία, ελλείψεις διδακτικού προσωπικού - ωρομίσθιοι και αναπληρωτές, αναχρονιστικά αναλυτικά προγράμματα, αποστήθιση - εξετασιομανία, ποινολογία - βαθμολογία - κοινωνική απόρριψη κ.λπ., πολιτικό - κοινωνικό κλίμα, αξίες κ.λπ, σχολείο - παραγωγή - εργασία - εφόδια για την αγορά εργασίας, οικογενειακή κατάσταση, παιδαγωγικό κλίμα, αμοιβές εκπαιδευτικών, γενικότερα προβλήματα της νεολαίας και των εκπαιδευτικών), **αξιολογούνται** και μάλιστα πυραμιδωτά και μονοπρόσωπα μόνο δύο από τους παράγοντες της: α) οι

μαθητές κατά το «φυσικό» τρόπο και β) τώρα πλέον και οι καθηγητές.

Έχουμε, λοιπόν, κάθε λόγο ν' αναζητούμε τις πραγματικές αφετηρίες αυτής της πολιτικής επιδίωξης. Έχουμε κάθε λόγο να πιστεύουμε, ότι το κύριο στοιχείο αποκρύβεται (έλεγχος, αποδοτικότητα), για να προβληθεί ένα δευτερεύον, που είναι η ποσοτική —και χωρίς συσχετισμό με τους άλλους παράγοντες— θεώρηση της δουλειάς μας, πράγμα που —εκτός των άλλων— αποπροσανατολίζει την κοινή γνώμη από τα πραγματικά και καυτά προβλήματα της εκπαίδευσης.

Η στάση της ΟΛΜΕ

Με μια ρηχή, συγκαλυπτική για τις προθέσεις του υπουργείου και αναβαθμισιακή - συναινετική εισήγηση, απάντησε το ΔΣ της ΟΛΜΕ, ύστερα από συσκέψεις και συζητήσεις ενός μήνα. Χωρίς ίχνος υπερβολής, οι θέσεις του ΔΣ της ΟΛΜΕ (ΔΕΕ - ΔΑΚΕ) είναι οι χειρότερες από ποιοτική άποψη που ως σήμερα κατέβηκαν στον κλάδο.

Σε 4 —όλες κι όλες— προχειρογραμμένες σελίδες, η κριτική σε τόσο σοβαρά Π.Δ. εξαντλείται σε τρία μόνο σημεία, ενώ εξαιρείται κατ' αρχήν το «παιδαγωγικό τους πνεύμα» (σελ. 1 της απόφασης της ΟΛΜΕ).

Με την άνευρη φράση «γίνεται φανερό η έλλειψη εμπιστοσύνης στους καθηγητές» προσπαθεί το ΔΣ της ΟΛΜΕ ν' απαντήσει στην τεράστια ιδεολογική, πολιτική, εκπαιδευτική και διοικητική πρόκληση του ΥΠΕΠΘ.

Τι όμως ένωσε τις ηγεσίες των ΔΑΚΕ - ΔΕΕ σ' αυτήν την εισήγηση;

α) Από τη μια πλευρά ο **κοινωνικός συντηρητισμός** και των δύο. Δέχονται και τους σχολικούς συμβούλους και την «αξιολόγηση», με μόνη διαφορά, ότι η μεν ΔΕΕ τους θέλει περισσότερο «συμβούλους», η δε ΔΑΚΕ περισσότερο «σχολικούς επιθεωρητές»... Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός, ότι η εφημερίδα του κόμματος της ΔΕΕ αντιμετώπισε με διθυραμβικούς τόνους τη διατήρηση της εικοσάβαθμης κλίμακας στο γυμνάσιο («Ρ», 26.10.88 : «Εκεί καταρχήν διατηρείται η 20βαθμη κλίμακα, πράγμα που ζήτησε και το κίνημα της παιδείας, που είχε εναντιωθεί στην προώθηση 5βάθμιας κλίμακας, με προοπτική την πλήρη κατάργηση της βαθμολογίας»).

β) Συμφωνούν και οι δύο σ' αυτήν την κακόφημη αναβάθμιση της εκπαίδευσης, με μόνη διαφορά ότι η ΔΑΚΕ δεν έπαιξε στο διακομματικό πεδίο (βλ. διακομματική στο ΥΠΕΠΘ), πράγμα που έπραξε η ΔΕΕ.

γ) Έχουν και οι δύο ηγεσίες μία φανερό έχθρα προς το ζωντανό κινούμενο και ριζοσπαστικό εκπαιδευτικό κίνημα.

Είναι εξίσου χαρακτηριστική η κριτική που γίνεται από το Δ.Σ. της ΟΛΜΕ στο Π.Δ. για τους Σ.Σ.: α) επεμβαίνουν σε ζητήματα επικοινωνίας, β) έχουν δικαίωμα να εισηγούνται αποσπάσεις, γ) ισχυροποιείται ο ρόλος του α.σ. σε διοικητικά ζητήματα, δ) προβλέπεται αποφασιστικός ρόλος στη διαδικασία αξιολόγησης».

Η κριτική γίνεται εξ απαλών ονύχων και στην ουσία παραμένει στο απυρόβλητο η νέα συντηρητική επίθεση με κριό τους Σ.Σ.

Η αδυναμία της ΟΛΜΕ είναι εμφανής και από την «αμηχανία» της να εισηγηθεί μέχρι σήμερα κάποια αγωνιστική απάντηση τόσο ενάντια στα Π.Δ., όσο βέβαια και για τη διεκδίκηση των οικονομικών αιτημάτων μας, παίζοντας με τη σχετική ύφεση του εκπαιδευτικού κινήματος.

Θανάσης Τσιριγώτης

Π.Δ. για τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες του Συλλόγου Διδασκόντων

Στο περιθώριο της σχολικής ζωής ο εκπαιδευτικός

Τα επαπειλούμενα Προεδρικά Διατάγματα θέλουν να επιβάλουν μια συγκεκριμένη λογική και πάνω σ' αυτήν στήθηκαν: είναι η λογική της ενίσχυσης του οργανωτικού - τυπικού σκέλους, της ρύθμισης όλης της διδακτικής και παιδαγωγικής διαδικασίας μέσα από αυστηρά διατυπωμένα άρθρα, της ενίσχυσης των κατασταλτικών μηχανισμών μέσα στο σχολείο (για μαθητές και καθηγητές), της πειθάρχησης και της συναίνεσης στις επιλογές της κυβέρνησης, με δυο λόγια της ιδεολογικής χειραγώγησης και του πολιτικού ελέγχου. Τη λογική αυτή θέλουν να την κάνουν τρόπο ζωής, δημιουργώντας ένα πλαίσιο ασφυκτικό (αντίγραφο της σύγχρονης αστικής κοινωνίας), ένα πλαίσιο πειθάρχησης, «αξιολόγησης», εντατικοποίησης και σύνδεσης της αμοιβής με την παραγωγικότητα (μισθοί για τους καθηγητές, βαθμοί για τους μαθητές).

Αναλύοντας το Π.Δ. περί «Συλλόγου Διδασκόντων - Διδακτικό Προσωπικό» —όπως και σε κάθε άλλο Π.Δ.— διαπιστώνουμε πόσο πονηρά, με λαϊκίστικα και «δημοκρατικά» κόλπα, γίνεται προσπάθεια να φτιαχθεί ένα ασφυκτικό και ανασταλτικό σχολείο.

« Άρθρο 1

Σύνθεση και λειτουργία του συλλόγου διδασκόντων»

Το άρθρο αυτό ανοίγει μ' ένα «δημοκρατικό» αξίωμα (!), δηλώνοντας (;) την πλήρη αρμοδιότητα του Σ.Δ. στη σχολική ζωή.

«1. Ο σύλλογος διδασκόντων είναι συλλογικό όργανο του σχολείου και αποτελείται από τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν σ' αυτό με οποιαδήποτε σχέση εργασίας. Έργο του είναι η χάραξη κατευθύνσεων για την καλύτερη εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής και την καλύτερη λειτουργία του σχολείου, για την οποία είναι υπεύθυνος».

Αυτή είναι και η πραγματικότητα. Όχι όμως με την έννοια μιας συλλογικής παρέμβασης, καθοδήγησης και συνλειτουργίας με τα παιδιά στη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αλλά με την έννοια των αυστηρά καθορισμένων καθηκόντων, που αποβλέπουν στον έλεγχο των μαθητών, μέσα από τα οποία ελέγχεται και χειραγωγείται και ο εκπαιδευτικός.

Ας δούμε μία - μία τις ρυθμίσεις ελέγχου:

«2. Ο σύλλογος διδασκόντων συνεδριάζει τακτικά ή έκτακτα ύστερα από πρόσκληση του προέδρου του και συμμετοχή του διδακτικού προσωπικού στις συνε-

δριάσεις του είναι υποχρεωτική.

3. Οι τακτικές συνεδριάσεις του συλλόγου διδασκόντων γίνονται μετά από πρόσκληση του προέδρου και από μία φορά:

α) στο διάστημα από 1 έως 7 Σεπτεμβρίου.

β) στο τέλος κάθε τριμήνου και

γ) στο τελευταίο 10ήμερο του διδακτικού έτους.

4. Οι έκτακτες συνεδριάσεις του συλλόγου διδασκόντων γίνονται για συγκεκριμένα θέματα:

α) μετά από πρόσκληση του προέδρου και

β) μετά από αίτηση του ενός τρίτου των μελών του.

5. Οι συνεδριάσεις του συλλόγου γίνονται εκτός ωρών διδασκαλίας των μαθημάτων.

6. Τα θέματα της ημερήσιας διάταξης ορίζει ο διευθυντής του σχολείου ή εκείνα τα μέλη του συλλόγου που ζήτησαν τη σύγκληση του οργάνου σε έκτακτη συνεδρίαση».

Τα σημεία (2) και (5) κατοχυρώνουν την αύξηση του ωραρίου. Στο σημείο (3) φαίνεται — από τον συγκεκριμένο καθορισμό του χρόνου συνεδριάσεων — ότι μέλημα του ΥΠΕΠΘ είναι να λειτουργεί ο Σ.Δ. σαν όργανο ελέγχου των μαθητών, απαγορεύοντας ταυτόχρονα τα έκτακτα θέματα (6).

«11. Οι αποφάσεις του οργάνου παίρνονται με απλή πλειοψηφία των παρόντων και σε περίπτωση ισόψηφιας υπερισχύει η άποψη που υποστηρίζει ο πρόεδρος. Η λευκή ψήφος συνυπολογίζεται με την πλειοψηφούσα πρόταση».

Εδώ, η δημοκρατικοφανής «απλή πλειοψηφία» καταρρέει αμέσως, με τα αυξημένα δικαιώματα του προέδρου - διευθυντή. Ταυτόχρονα, αποκλείονται οι ταλαντεύσεις (με το χαρακτηρισμό της «λευκής ψήφου») και εκβιάζονται αποφάσεις.

«... Στις συνεδριάσεις του συλλόγου διδασκόντων των σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης παίρνουν μέρος με δικαίωμα λόγου εκπρόσωποι των μαθητών, όταν συζητούνται θέματα που τους αφορούν».

Και εδώ υπάρχει μια επίφαση «συνδιοίκησης», που είναι στην ουσία συναίνεση στις «εκτελέσεις» των μαθητών.

ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ Σ.Δ.

Εδώ επιχειρείται μια «κάλυψη» του αστυνομικού ρόλου μας, καθορίζοντας αόριστα στην εισαγωγή ότι «ο Σ.Δ. εφαρμόζει» - «Συντάσσει και εφαρμόζει».

«Ο σύλλογος διδασκόντων εφαρμόζει το επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα. Συντάσσει και εφαρμόζει το εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα, διοργανώνει τη σχολική ζωή, αποφασίζει το χωρισμό των μελών του σε τομείς γνώσεων, κάνει συγκεκριμένες προτάσεις για συνεργασία με κοινωνικούς φορείς και γενικά έχει τις ευθύνες που ανατίθενται με το άρθρο 11 του Ν. 1566/85. Οι αποφάσεις και προτάσεις του συλλόγου διδασκόντων είναι δεσμευτικές για το Διευθυντή του σχολείου».

Όλα αυτά, και κυρίως το «οι αποφάσεις είναι δεσμευτικές για το Διευθυντή», καταρρέουν στις αμέσως επόμενες γραμμές, με τη λεπτομερή ρύθμιση των αρμοδιοτήτων του Σ.Δ., όπου υπάρχουν επτά «προτείνεις», ένα αόριστο «καταρτίζει» (και εδώ να πούμε τι σημαίνει αυτό, υποβολή δηλαδή της παραμικρής κίνησής μας προς έλεγχο), δύο «συσκέπτεται», τρία «φροντίζει», ένα «ενημερώνει» και σαφώς οριοθετείται το κύρος μας στην εκπαιδευτική διαδικασία στο να αξιολογούμε και να αποφασίζουμε μόνο για την προαγωγή, απόλυση, παραπομπή και δικαιολόγηση των μαθητών. Φτιάχεται, δηλαδή, μέσα από νομικές ρυθμίσεις ένας μηχανισμός που αποφασίζει μόνο όσον αφορά το ξεκαθάρισμα των μαθητών.

«Ο σύλλογος διδασκόντων:

1. Προτείνει στη διεύθυνση του σχολείου την ανάθεση στο διδακτικό προσωπικό του σχολείου τη διδασκαλία των μαθημάτων στις τάξεις και τα τμήματα.
2. Καταρτίζει τον ετήσιο εκπαιδευτικό προγραμματισμό, τον απολογισμό του σχολείου.
3. Αξιολογεί στο τέλος κάθε τριμήνου την πορεία και τα αποτελέσματα του εκπαιδευτικού έργου, συνεργάζεται με τους σχολικούς συμβούλους και επιφέρει τις τυχόν αναγκαίες τροποποιήσεις στον προγραμματισμό.
4. Συσκέπτεται στο τέλος κάθε τριμήνου για θέματα προόδου των μαθητών του σχολείου, διατυπώνει απόψεις και προτείνει συγκεκριμένα εκπαιδευτικά μέτρα.
5. Συνεδριάζει..., 6. Προτείνει..., 7. Συνεργάζεται..., 8. Φροντίζει..., 9. Προτείνει..., 10. Φροντίζει..., 11. Συνεργάζεται..., 12. Εφαρμόζει...
13. Αποφασίζει για τη δικαιολόγηση των απουσιών των μαθητών και για την προαγωγή, απόλυση, την παραπομπή σε επανόρθωση ή την απόρριψη των μαθητών στο τέλος του διδακτικού έτους, σύμφωνα με τα δεδομένα της αξιολόγησης.
14. Προτείνει στη διεύθυνση του σχολείου την ανάθεση στα μέλη του της εκτέλεσης συγκεκριμένου

έργου μέσα στο σχολείο.

15. Επιλέγει..., 16. Προτείνει..., 17. Προτείνει..., 18. Ενημερώνει..., 19. Προτείνει..., 20. Φροντίζει...».

ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ Σ.Δ. Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Παραμένει η λογική του «εισηγητικού» χαρακτήρα του Σ.Δ. («προτείνει»). Παράδειγμα:

«1. Προτείνει στη διεύθυνση του σχολείου του ορισμό των καθηγητών - συμβούλων κατά τάξη και τμήμα...

7. Εισηγείται στη διεύθυνση του σχολείου τον ορισμό εκπαιδευτικών ως υπεύθυνων σε κάθε τάξη ή τμήμα για την παρακολούθηση της φοίτησης των μαθητών».

Έχει σημασία όμως και το περιεχόμενο των προτάσεων. Στα δύο προηγούμενα παραδείγματα αναφέρεται στον έλεγχο των μαθητών. Αλλά, όπως φαίνεται:

«2. Προτείνει στη διεύθυνση του σχολείου την κατανομή του διδακτικού προσωπικού κατά γνωστικούς τομείς με οριζόντια, κατά τμήματα τάξεων, και κάθετη, κατά τάξεις, συνεργασία. Οι τομείς συνεδριάζουν σε τακτά χρονικά διαστήματα με τους περιορισμούς της παραγράφου 5 του άρθρου 1 αυτής της απόφασης και τα σχετικά συμπεράσματα γνωστοποιούνται στο σύλλογο διδασκόντων».

Αναφέρεται επίσης και στον έλεγχο των ίδιων των εκπαιδευτικών, που μάλιστα θα γίνεται με τον τρόπο αυτό ανταγωνιστικά «από μας, για μας».

«3. Εφαρμόζει τα αναγκαία μέτρα για τη βελτίωση των σχέσεων των μαθητών με το σχολικό περιβάλλον και τηρεί τον κανονισμό λειτουργίας του σχολείου».

Και φυσικά αυστηρά καθορίζεται ο αστυνομικός μας ρόλος.

ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ

Στο άρθρο αυτό κυριαρχεί η υποχρέωσή μας, σε πλήρη ευθυγράμμιση με το επίσημο —όλο και περισσότερο αναλυτικό και περιοριστικό στους τρόπους και στο περιεχόμενο— αναλυτικό πρόγραμμα.

«1. Οι εκπαιδευτικοί, εκπαιδεύουν και διδάσκουν τους μαθητές που τους εμπιστεύεται η πολιτεία, σύμφωνα με το επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα και την καθοδήγηση των σχολικών συμβούλων και των οργάνων διοίκησης του σχολείου».

Νομοθετείται το πλήρες ωράριο, η υποχρεωτική συμμετοχή μας σε εκτός ωραρίου συναντήσεις και ο πλήρης έλεγχος από το Σχολικό Σύμβουλο:

«2. Συμμετέχουν στις συνεδριάσεις του συλλόγου διδασκόντων, στις παιδαγωγικές συναντήσεις και τα σεμινάρια επιμόρφωσης και εκφράζουν ελεύθερα τις παιδαγωγικές απόψεις τους...

4. Υποχρεούνται να δέχονται τους σχολικούς συμβούλους...

13. Παραμένουν στο σχολείο τις εργάσιμες ημέρες πέρα από τις ώρες διδασκαλίας, για την προσφορά και άλλων υπηρεσιών που συνδέονται με το γενικότερο εκπαιδευτικό έργο, σύμφωνα με την παρ. 8 του άρθρ. 13 και τις πρόσθετες απασχολήσεις του άρθρου 55 του Ν. 1566/85».

Αξίζει να πούμε ότι είμαστε «νομικά» υποχρεωμένοι να:

«7. Έχουν υποχρέωση να γνωρίζουν τις συνθήκες ζωής των μαθητών τους στην οικογένεια και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον τους και να παίρνουν υπόψη τους τους παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη των μαθητών τους, για να

μπορούν να ρυθμίζουν ανάλογα τις εκπ/κές τους ενέργειες.

8. Είναι υποχρεωμένοι για την πειθαρχία και ασκούν τους μαθητές τους στη δημοκρατική συμπεριφορά τους στο σχολείο. Αποφεύγουν να απομακρύνουν τους μαθητές από την τάξη κατά τις ώρες διδασκαλίας, χωρίς σημαντικό λόγο.

9. Ενημερώνουν τους μαθητές, ανάλογα με την ηλικία τους, για το πρόγραμμα εργασίας του σχολείου και για τις υποχρεώσεις που έχουν, απέναντι στους διδάσκοντες και την πολιτεία. Φροντίζουν ώστε οι μαθητές να συμμετέχουν στην προγραμματισμένη διδασκαλία και στις υπόλοιπες εκδηλώσεις του σχολείου, να εκτελούν τις εργασίες που τους ανατίθενται και να σέβονται τις αρχές που διέπουν την ομαδική ζωή του σχολείου».

Δηλαδή, το όργανο-εκπαιδευτικός έχει πλήρη κάλυψη για τον έλεγχο και την αξιολόγηση όχι μόνο της εκπαιδευτικής προόδου των μαθητών, αλλά και της προσωπικής ζωής και συμπεριφοράς τους.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Ο διευθυντής είναι το σκαλοπάτι για το δικό μας έλεγχο, ανάμεσα σε μας, το σχολικό σύμβουλο, τη διεύθυνση εκπαίδευσης και το ΥΠΕ.Π.Θ., έχοντας ταυτόχρονα διευρυμένες αρμοδιότητες. Και ενώ στο άρθρο περί «συλλόγου διδασκόντων» μένουν κάποια πράγματα αδιευκρίνιστα και ασαφή, εδώ όλα μπαίνουν στη θέση τους.

«2. Διαμορφώνει το ωρολόγιο πρόγραμμα, ύστερα από πρόταση του συλλόγου των διδασκόντων, μετά από συνεργασία με τον οικείο σχολικό σύμβουλο και είναι υπεύθυνος για τη διατήρηση σωστών παιδαγωγικών σχέσεων μεταξύ διδασκόντων και μαθητών».

(Το πρόγραμμα μέχρι τώρα το ενέκρινε ο Σ.Δ.).

«...Επίσης, με τη συνεργασία των αρμοδίων σχολικών συμβούλων, αναλαμβάνει πρωτοβουλίες σχετικές με τη βοήθεια των νέων εκπαιδευτικών στο διδακτικό τους έργο, καταβάλει προσπάθειες επιμόρφωσης όλων των εκπαιδευτικών του σχολείου και υποβάλλει συγκεκριμένες προτάσεις για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της επιμόρφωσης».

Έτσι, τα γενικά καθήκοντα του διευθυντή έχουν σαφή χαρακτήρα πρώτης αξιολόγησης - κόσκινου του εκπαιδευτικού προσωπικού.

Επίσης το πρώτο σημείο του άρθρου αυτού («Εκπροσωπεί το σχολείο σε όλες τις σχέσεις του προς τους τρίτους»), εγγυάται για το νομοταγές πρόσωπο του σχολείου στις προς τα έξω εμφανίσεις. Αυτή η αντίληψη είναι πιο έντονη στο άρθρο (9), όπου και μπαίνει η λογική του «κοινωνικού» ελέγχου.

Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας:

1. Καλεί γονείς και κηδεμόνες των μαθητών και τους ενημερώνει προσωπικά για θέματα που έχουν σχέση με τη συμπεριφορά, την υγεία, την πρόοδο και τα ιδιαίτερα προβλήματα των παιδιών τους.

2. Καλεί τα μέλη του σχολικού συμβουλίου στις συνεδριάσεις του οργάνου με γραπτή πρόσκληση, που την απευθύνει τρεις (3) τουλάχιστον μέρες νωρίτερα και καταρτίζει την ημερήσια διάταξη ύστερα και από εισηγήσεις των οργάνων που μετέχουν στο σχολικό συμβούλιο, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Ν. 1566/1985.

3. Συνεργάζεται με όλα τα όργανα λαϊκής συμμετοχής του σχολείου και συμμετέχει στις συνεδριάσεις τους όταν καλείται ή όταν το θεωρεί αναγκαίο.

Το πως μεθοδεύεται το «κοσκίνισμα» των εκπαιδευτικών, μέσα από την αξιολόγηση εκ μέρους και του διευθυντή, ορίζεται σαφέστατα με τα σημεία του άρθρου (6) («ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ Σ.Δ.»), όπου και θεσμοθετείται (κυνικός στην ουσία, αλλά με «παιδαγωγικό» κάλυμμα) η πλήρης υποταγή μας στην επίσημη εκπαιδευτική γραμμή.

«3. Έχει την παιδαγωγική ευθύνη για τη διαμόρφωση θετικού κλίματος στο σχολείο και την ανάπτυξη εποικοδομητικών σχέσεων ανάμεσα στα μέλη του συλλόγου διδασκόντων.

4. Σέβεται την προσωπικότητα των διδασκόντων και τους παρέχει συγκεκριμένες οδηγίες και όχι απλές υποδείξεις, για να ανταποκρίνονται θετικά στις υποχρεώσεις τους, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

5. Απευθύνει τις απαραίτητες συστάσεις, με πνεύμα συναδελφικής αλληλεγγύης, στους διδάσκοντες όταν αυτοί δεν ανταποκρίνονται στα καθήκοντά τους και στην περίπτωση που ενέργειές του μενούν χωρίς αποτέλεσμα ενημερώνει σχετικά το σύλλογο διδασκόντων και το σχολικό σύμβουλο και αναφέρεται γραπτά στον προϊστάμενο διευθυντή ή γραφείου εκπαίδευσης».

Το σημείο (4) είναι περιπαικτικό πραγματικά γιατί πώς αλήθεια συνδιάζεται ο «σεβασμός της προσωπικότητας» με τις «συγκεκριμένες οδηγίες και όχι απλές υποδείξεις»; Και βέβαια θεσμοθετείται η διοικητική διαδικασία για όσους δε συμμορφώνονται.

Το άρθρο (7) (ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΩΝ, ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΡΟ-ΙΣΤΑΜΕΝΟ Ή ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ) καθορίζει πολύ αυστηρά τη συνεργασία των οργάνων ελέγχου και σχεδιασμού των εκπαιδευτικών επιλογών.

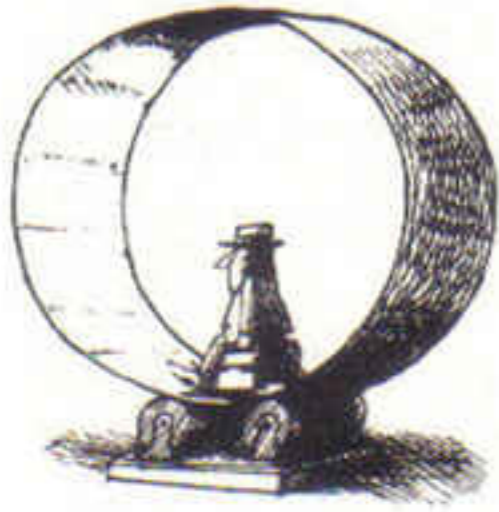
«(Άρθρο 6) 10. Φροντίζει να καλύπτονται οι διοικητικές ώρες, σε περιπτώσεις απουσίας εκπαιδευτικών, τροποποιώντας το ημερήσιο πρόγραμμα διδασκαλίας όταν τούτο επιβάλλεται».

Όπως φαίνεται σ' αυτό το σημείο, και επίσης στο σημείο (2) του άρθρου 5, ο διευθυντής έχει πλήρη αρμοδιότητα για την εντατικοποίηση της δουλειάς τόσο των καθηγητών, όσο και των μαθητών, μη αφήνοντας περιθώρια για ευρύτερες σχέσεις και προβληματισμούς.

Σ' αυτό το Π.Δ., όπως και σε όλα τα άλλα φαίνεται καθαρά ο ρόλος που προορίζουν για τους εκπαιδευτικούς. Δεν τους θέλουν παιδαγωγούς, αλλά εκπαιδευτικά όργανα, πάνω στα οποία κατοχυρώνεται ο αυστηρός διοικητικός έλεγχος, ο πειθαναγκασμός, η υποταγή, η συνείδηση και η συνυπευθυνότητα, σ' ένα εκπαιδευτικό σύστημα στα μέτρα του εκμεταλλευτικού συστήματος, πολύ περιοριστικό στην ουσιαστική μόρφωση του λαού.

Μαλάω Βαρελά

Μ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ Π.Δ. ΠΕΡΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

«Αξιολογικές» σκέψεις περί του «Ποιος, ποιον, και γιατί»

«Αξία: Παν ό,τι εκ πνος επόψεως (λογικής, γλωσσολογικής, καλλοιογικής κ.λπ.) ικανοποιεί ημάς και κατ' ακολουθίαν είναι επιθυμητόν. Αι αξίαι είναι σχετικαί ως προϋποθέτουσαι πάντοτε πρόσωπόν τι, υφ' ου εκτιμώμεναι αποβαίνουσιν αξίαι.

Υπάρχουσιν όμως και αξίαι απολύτως, ήτοι γενικώς, ισχύουσαι δια πάντα άνθρωπον, ικανοποιούσαι πάσαν βούλησιν και τοιαύται είναι αι ηθικαί, αι καλλοιογικαί, αι θρησκευτικαί αξίαι.

Περί των αξιών πραγματεύεται ίδια επιστήμη ήτις καλείται αξιολογία και είναι μέρος της γνωσιολογίας».

Επίτομον Λεξικόν Ελευθερουδάκη

Θα προσπαθήσω σ' αυτό το σημείωμα να προσεγγίσω από μια διαφορετική οπτική γωνία την αξιολόγηση, που δεν θίγεται συνήθως απ' όσους πρωτόμαχους και αξιόλογους συναδέλφους σήμερα την αντιστρατεύονται (και καλά κάνουν).

Τόσο το υπουργείο όσο και μία μερίδα εκπαιδευτικών διαπράττουν ένα βασικό σφάλμα ιδεολογικής αφετηρίας. Αντιμετωπίζουν την έννοια «αξιολόγηση» με μία Πλατωνική - Καντιανική αντίληψη, που θεωρεί την ιδέα καθ' εαυτή, δηλαδή έξω από τις ιστορικές της παραμέτρους και τους κοινωνικούς της περιορισμούς. Εξετάζουν υπερχρονικά και υπερτοπικά την αξία «αξιολόγηση» —υπερασπίζοντάς την ή απορρίπτοντάς την, αδιάφορο είναι— μ' αποτέλεσμα να της αφαιρούν την ίδια της την ουσία, που είναι ο συγχρονισμός και ο προσδιορισμός του τόπου, μ' άλλα λόγια τι ακριβώς σημαίνει «αξιολόγηση» στο συγκεκριμένο πολιτικοκοινωνικό γίγνεσθαι.

Δεν είναι, νομίζω, λίγες οι φορές όπου η απόσπαση από τη «πεζή πραγματικότητα» και η ενασχόληση με έννοιες υψηλές - μεγάλες και ωραίες βρίσκει σύμφωνους τόσο την άρχουσα τάξη όσο και ένα τμήμα της προοδευτικής διανόησης. Οι πρώτοι, ορμώμενοι από την γνωσιολογία της τάξης τους, θεωρούν ότι όλα είναι στατικά - αμετάβλητα και αιώνια, οι δεύτεροι από την γνώση της άγνοιάς τους, προσπαθώντας ν' ασχοληθούν με τα αφηρημένα των ουσιαστικών. Έτσι κι αλλιώς, η μεθοδολογική βάση είναι κοινή. Η έννοια ισχύει ανεξάρτητα από ό,τι την γέννησε, ανεξάρτητα από ό,τι

προσδιορίζει και επηρεάζει.

Το σύνθημα της κυβέρνησης «αξιολόγηση τώρα» και η απάντηση «ποτέ και πουθενά καμία αξιολόγηση» έχουν κοινή θεωρητική βάση: οι πρώτοι το γνωρίζουν, οι δεύτεροι όχι.

Ο άνθρωπος, από τη στιγμή που διαχωρίστηκε από τη φύση ή που έπαψε να θεωρεί τον εαυτό του σε μια ταυτότητα μ' αυτήν, άρχισε να διαχωρίζει, να κατατάσσει, δηλαδή ν' αξιολογεί. Στην αρχή αξιολόγησε το έδαφος, το κλίμα, τον τόπο κατοικίας του, τα γύρω ζώα και την τροφή του, στη συνέχεια —περνώντας σε ανώτερες βαθμίδες πολιτισμού— τις ίδιες τις σχέσεις και τους ανθρώπους και τέλος αξιολόγησε τις «αφηρημένες» έννοιες (το αφηρημένες εδώ είναι συμβατικό) και τις κατέταξε ανάλογα.

«Ο συνειδητός άνθρωπος διαχωρίζει, οι λογικές κατηγορίες είναι στάδια διαχωρισμού, δηλαδή γνωριμίας του κόσμου, εστιακά σημεία στο δίκτυο που βοηθούν στη γνώση και στην κυριαρχία του» (Λένιν, Φιλοσοφικά Τετράδια).

Ανάλογα με τί; Μα είναι νομίζω ευκολονόητο. Με βάση την ιστορικότητα, την κουλτούρα, τις ανάγκες της φάσης, το πολιτικό καθεστώς, τις κοινωνικές δομές και τις προτεραιότητές του. Με δύο λόγια με βάση όλα τα στοιχεία της δομής (Φύση - Οικονομία - Κοινωνία - Πολιτισμός) και με στοιχεία που απορρέουν από την προσωπικότητά του (κλίσεις, ταλέντο, οξυδερκεια κ.λπ.).

Τι αξιολόγησε ο άνθρωπος; Τα πάντα; δηλαδή όσα ήταν δυνατόν να συλλάβει με τις αισθήσεις, το νου και τη φαντασία του. Από το περιβάλλον μέχρι τα πολιτικά συστήματα και αυτά με βάση τόσο την κυρίαρχη ιδεολογία που είναι η βασική αφετηρία για την αξιολόγηση - κατάταξη, όσο και βάση των επιμέρους ιδεολογιών (πολιτικές, θρησκευτικές, ομάδων κ.λπ.).

Μέσα από τις φυσικές και κοινωνικές αντιθέσεις, το άτομο κρίνει, συγκρίνει και ανάλογα επιλέγει. Αυτή του η δυνατότητα επιλογής (μέτρηση - σύγκριση - κατάταξη) είναι φυσιολογικό να επηρεάζεται —όπως προαναφέρα— τόσο από τους γενικούς κοινωνικούς κανόνες όσο (και αυτό είναι δευτερεύον) από την υποκειμενικότητά του (που και αυτή έχει συγχρονικά χαρακτηριστικά).

Οι κυρίαρχες τάξεις, αλλά και η πολιτική προπαγάνδα πολλές φορές (άσχετο για ποιούς

λόγους) περιορίζει την κλίμακα αξιών - εννοιών, έτσι που να θέτει αυστηρά στον κόσμο το δίλημμα, δυναμώνοντας μ' αυτήν την απλοϊκότητα ένα φιλοσοφικό μανιχαϊσμό, «καλό ή κακό» - «Θεός ή διάβολος» - «άσπρο ή μαύρο» - «Πας μη έλλην βάρβαρος» - «κόλαση ή παράδεισος» - «είτε-είτε» - «δύο δρόμοι» κ.λπ.

Μ' αυτόν τον τρόπο μίκραινε απελπιστικά την κλίμακα αξιολόγησης, περιορίζει τις συγκρίσεις, αναιρούσε τη διαλεκτική ενότητα των αντιθέτων και το μετασχηματισμό του πράγματος στο αντίθετό του.

Αλλά ας ξαναγυρίσουμε...

Η σημερινή αξιολόγηση από το αστικό κράτος είναι απόλυτα «θεμιτή» από την πλευρά του. Η λογική του είναι σπλή και ακλόνητη.

«Κύριοι εκπαιδευτικοί. Κατά πρώτον αξιολογείτε -με δική του προτροπή και εντολή- το σύνολο των μαθητών, τους κατηγοριοποιείτε, τους απορρίπτετε, τους οδηγείτε προς αυτήν ή την άλλη κατεύθυνση και αυτό το θεωρείτε κατ' αρχήν φυσιολογικό.

Από τη δική μου την πλευρά, θεωρώ απόλυτα θεμιτό, σαν εργοδότης και συμπυκνωτής της κοινωνικής εντολής, να σας ελέγξω, ν' αξιολογήσω την ποιότητά σας, να σας κατατάξω, να ορθώσω τη δική μου εργασιακή πυραμίδα και στο κάτω - κάτω να σας απολύσω αν δεν μου κάνετε.

Που είναι το περίεργο; Αξιολογώ τους αξιολογητές μου, δηλαδή πιστοποιώ μ' αυτόν ή τον άλλο τρόπο τις δυνατότητες και ικανότητές τους».

*** Όχι στην αξιολόγηση της κοινωνικής συντήρησης**

*** Ναι στην αξιολόγηση της κοινωνικής αλλαγής**

Δεν μπορούμε ν' αρνηθούμε την αξιολόγηση καθ' εαυτήν! Άλλωστε την ίδια στιγμή ο καθένας μας κρίνει ανθρώπους, σχέσεις, βιβλία, τους πολιτικούς, τα κόμματα, τα φαγητά, τη συγκοινωνία, τις αξίες της αστικής ή της σοσιαλιστικής ή της... κοινωνίας.

Αρνούμαστε τον έλεγχο και την κατάταξη που επιβάλλει η κυρίαρχη ομάδα για να συντηρηθεί και αναπαραχθεί.

Αρνούμαστε την αξιολόγηση που συνδέει τη δουλειά με το ψωμί μας.

Αρνούμαστε την αξιολόγηση από το κράτος της σήψης, της ρεμούλας, της εκμετάλλευσης και του αυταρχισμού.

Αρνούμαστε την μονοπρόσωπη, μονόδρο-

μη, συμβουλευτική και διευθυντική μας ισοπέδωση και τον εξευτελισμό, γιατί ξέρουμε ότι δεν έχει σχέση με την εκπαίδευση αλλά με την υποταγή μας, τον απο-εγκεφαλισμό μας, έχει σχέση με τη διατήρηση και ανάπτυξη αυτού του συγκεκριμένου κοινωνικού status quo.

Θέλουμε όμως αξιολόγηση. Πρώτα πρώτα θα κριτικάρουμε εμείς, την εκπαίδευση, τους θεσμούς, το περιεχόμενο των μαθημάτων, την πολιτική, το συνδικαλισμό, τις σχέσεις μας και τον εαυτό μας. Αξιολογήσαμε στην απεργία τους πάντες και τα πάντα και βγήκαμε πιο δυνατοί, πιο ενωμένοι και αποφασιστικοί.

Θέλουμε αξιολόγηση, όχι με τα σημερινά μέτρα και σταθμά της σοσιαλδημοκρατικής ή άλλης αστικής διαχείρισης του κράτους, αλλά με αυτά που διαμορφώνει η κοινωνική και συνδικαλιστική πάλη, αυτά που αναπτύσσει η ομαδικότητά μας και η ενόραση για έναν άλλο κόσμο της εργασίας και του πολιτισμού.

Θέλουμε αξιολόγηση αλλά από συναδέλφους εκπαιδευτικούς και μαθητές που γνωρίζουν την κοινωνική πραγματικότητα και τον εαυτό τους, σ' έναν κόσμο και για έναν κόσμο που θα κυριαρχεί η ελευθερία και όχι η ανάγκη.

Πρέπει να το πούμε καθαρά. Σε μια κοινωνία αντίθετων τάξεων, σε μια κοινωνία συγκρουόμενων και ανειρήνευτων συμφερόντων υπάρχουν και συγκρουόμενες αξιολογήσεις.

Ας κρίνουμε, ας συγκρίνουμε και ας κατακρίνουμε, λοιπόν, με όπλα εκείνες τις έννοιες, εκείνες τις λέξεις, εκείνα τα μέτρα και σταθμά, που βρίσκονται ενάντια στη συντήρηση αυτών των αξιών, πέρα απ' αυτές. Μετά από διακόσια τόσα χρόνια αστικής εξουσίας, δε βρίσκετε ότι είναι καιρός ν' αξιολογήσουμε με βάση το μέλλον;

Αξιολόγηση λοιπόν! Δεν αρκεί το «όχι ευχαριστώ», ρωτήστε και «Ποιός, ποιόν και γιατί»...

Γιάννης Μακρίδης

Εικόνες ενός άθλιου μέλλοντος

Πέρυσι την άνοιξη, ο τέως ειδικός γραμματέας του ΥΠΕΠΘ Β. Βουκουβαλίδης δήλωσε ότι το υπουργείο, τρία ολόκληρα χρόνια μετά τη ψήφιση του 1566, δεν είχε θέσεις για τα ΠΔ. Μεσολάβησε το γεμάτο θαύματα ελληνικό καλοκαίρι του '88 και ιδού το υπουργείο μας, με νεανική ηγεσία και σφρίγος, δημοσιεύει τα ΠΔ και ζητάει διακομματική στήριξή τους. Τι θα μπορούσαν λοιπόν να περιέχουν αυτά; Την πιο ετοιματζδική εξειδίκευση, στο χώρο της δημόσιας παιδείας, της αντίληψής του για το μέλλον του ευρύτερου δημόσιου τομέα, διαθλασμένη βεβαίως μέσα από συγκυριακές σκοπιμότητες τακτικής.

Συγκεκριμένα: α) Τα ΠΔ ανανεώνουν την προσπάθεια της άρχουσας τάξης να επιβάλει στους εργαζόμενους της δημόσιας εκπαίδευσης εργασιακές συνθήκες, ανάλογες με εκείνες που ισχύουν για τους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα. Αποτελούν τη θεσμική προϋπόθεση για την παραπέρα μείωση του κόστους εργασίας στο χώρο μας. Το καθεστώς οφείλει να πάει στο ραντεβού του '92 με δραστικά μειωμένα τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα: από 15% του ΑΕΠ (που είναι σήμερα) σε 5-6%, κατά τους υπολογισμούς του ΔΝΤ. Ήδη, η άρχουσα τάξη δημιουργεί σταδιακά την απαραίτητη συναίνεση, χάρη στο ιδεολόγημα περί της τεμπελιάς των μισθωτών του δημόσιου τομέα, για να πάρει αυτό το 10% του ΑΕΠ από τους μισθούς μας. β) Για την ίδια την παιδεία, δηλαδή για τον ειδικό χαρακτήρα του προϊόντος της εργασίας μας, τα ΠΔ δε λένε τίποτα. Διαφωνώ με την άποψη που βλέπει τα συγκεκριμένα ΠΔ ως απόπειρα εκουγχρονιστικής καπιταλιστικής αναβάθμισης της παρεχόμενης εκπαίδευσης και προσαρμογής του κρατικού εκπαιδευτικού συστήματος προς τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Πέρα από κάποια αναμασήματα χλιοειπωμένων κοινοτοπιών του ΠΑΣΟΚ, χωρίς πρακτικό αντίκρουσμα και επαφή με τη συγκεκριμένη σχολική πραγματικότητα, γύρω από το περιεχόμενο των σπουδών και τη μέθοδο παροχής τους, τα ΠΔ δε λένε τίποτε νέο. Και το βρίσκω φυσικό κάτι τέτοιο, δεδομένου ότι ούτε η κυβέρνηση έχει τις πολιτικές και ιδεολογικές προϋποθέσεις για κάτι τέτοιο, ούτε η άρχουσα τάξη γενικότερα έχει αποκρυσταλλωμένο συμφέρον προς την κατεύθυνση μιας σαφούς αναπτυξιακής στρατηγικής, στην οποία να υποτάξει το κρατικό εκπαιδευτικό σύστημα. Έτσι, δεν είναι σε θέση να πάρει την πρωτοβουλία για ριζική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση καπιταλιστικού χαρακτήρα. Το μόνο που πραγματικά την «καίει» είναι η μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, δηλαδή η ακόμη μεγαλύτερη μεταφορά κοινωνικών πόρων στη λεγόμενη ιδιωτική πρωτοβουλία. Όσο για την ανάγκη παραγωγής εξειδικευμένης εργασίας -την κατ' εξοχήν λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος- τείνει όλο και περισσότερο να καλύπτεται από την ιδιωτική εκπαίδευση και από τις σπουδές στο εξωτερικό. Η τάση είναι εμφανής: η άρχουσα τάξη, μη μπορώντας να υποτάξει στις ανάγκες της τη δημόσια εκπαίδευση, πασχίζει και λύνει το πρόβλημά της, υποκαθιστώντας την με την ιδιωτική εκπαίδευση. Πλήρης αντιστροφή του πασοκικού οράματος.

Για τον κλάδο, τα ΠΔ μπορούν να λειτουργήσουν σαν παράθυρο για να δει το μέλλον που του επιφυλάσσεται, και από την άλλη μεριά να διαμορφώσει βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη αγωνιστική προοπτική για την αποτροπή του επερχόμενου εργασιακού «παράδεισου». Δύο διαστάσεις θα έβλεπα καταρχήν προς αυτήν την κατεύθυνση: I) Υπεράσπιση και βελτίωση των αμοιβών και των συνθηκών εργασίας. II) Ανάπτυξη κινήματος, για να περάσει όλο και περισσότερο η δημόσια εκπαίδευση στη διαχείριση των εργαζόμενων, δηλαδή των εκπαιδευτικών, με όλες τις ευθύνες αλλά και τις δυνατότητες που συνεπάγεται κάτι τέτοιο.

Θεωρώ τις δύο διαστάσεις αλληλένδετες, υπό την έννοια ότι η μία αποτελεί προϋπόθεση για τη μακροπρόθεσμη αποτελεσματικότητα της άλλης.

Φοίβος Αρβανίτης

μη πως

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟ ΖΩΝΤΑΝΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΑΝΤΙΡΕΥΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΠΑΣΟΚ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΑΣΟΚ ΕΠΙΣΧΗ

Η «ΜΕΓΑΛΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ» ΣΤΟΝ ΑΣΤΕΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΕΟΚ

ΔΥΑΔΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ: Αριθμοί και τόποι

8-9

Αναγκαία, σήμερα όσο ποτέ, η σύμπτυξη ΜΕΤΩΠΟΥ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΟΚική ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ

μέσα από τη συγκρότηση των δυνάμεων, που αποτελούν αντίποδα στη γραμμή της άρχουσας τάξης και των κυρίαρχων παρατάξεων

**ΣΤΑ ΓΝΩΡΙΜΑ ΧΝΑΡΙΑ
ΤΗΣ ΗΤΤΟΠΑΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΥ
ΚΙΝΕΙΤΑΙ Η ΗΓΕΣΙΑ ΤΗΣ ΟΛΜΕ**

Στην επέτειο... συζήτησης στη βουλή του προϋπολογισμού '89, πραγματοποιήθηκαν στο χώρο της εκπαίδευσης αγωνιστικές και απεργιακές κινητοποιήσεις στο 3ήμερο 13 - 15/12. Σ' αυτές τις κινητοποιήσεις, παρ' όλο που τις διοργάνωναν περισσότεροι από κάθε άλλη φορά φορείς, η συμμετοχή της νεολαίας και των εργαζομένων ήταν μικρή, αναντίστοιχη με την οξύτητα των προβλημάτων, αλλά και τη γενικότερη πολιτική κατάσταση.

Αυτό βέβαια οφείλεται, πρώτα και κύρια, στο χαρακτήρα που οι πολιτικοσυνδικαλιστικές ηγεσίες είχαν δώσει και σ' αυτές τις κινητοποιήσεις, χαρακτήρα ψηφοθηρικής διαμετρικότητας και εκτόνωσης, με την προσθήκη του γνωστού τρίπτυχου «απλή αναλογική - εκλογές - κάθαρση» και όχι αγώνες που να στοχεύουν στη λύση των προβλημάτων, να αμφισβητούν και να απορρυθμίζουν τα σχέδια της άρχουσας τάξης στο χώρο της εκπαίδευσης, με τελικό στόχο την αποτροπή εφαρμογής τους.

Φυσικά, ανάλογα με το χαρακτήρα των κινητοποιήσεων, προσαρμόστηκε το πρόγραμμα δράσης και το διεκδικητικό τους πλαίσιο, με ευθύνη βέβαια των συνδικαλιστικών κορυφών. Όλοι τους λοιπόν, σε αποσπασματικούς απεργιακούς αγώνες - ντουφεκίες στον αέρα, απαιτούσαν και απαιτούν «αύξηση των δαπανών για την Παιδεία», και βελτίωση αποδοχών, μέσα στα πλαίσια του μισθολογίου της πείνας και της εξαθλίωσης.

Η Δ.Ο.Ε., αφού απέφυγε «έξυπνα» με 48ώρη απεργία το σκόπελο της 24ώρης της ΑΔΕΔΥ, με βασικό αίτημα την εξομοίωση με τους καθηγητές (που τώρα βρίσκονται σε καλύτερη θέση μετά την απεργία διαρκείας, που η ΔΟΕ ανοιχτά σαμποτάρισε) αποδειχνει για μια ακόμη φορά, πως είναι ουρά τους.

Η ΟΛΜΕ ξεδιάντροπα, μετά ένα μεγαλειώδη αγώνα, μας μετέτρεψε και πάλι σε ουρά της ΑΔΕΔΥ, αποφασίζοντας συμμετοχή στην 24ώρη απεργία της, ουσιαστικά «άνευ όρων». Από τις κινητοποιήσεις του Δεκέμβρη στον προϋπολογισμό μέχρι σήμερα, έχει γίνει φανερό, πως μας ετοιμάζουν μια από τα ίδια για τις αρχές Φλεβάρη. Στο προσκήνιο και πάλι οι διαμαρτυρίες και η γκρίνια, για το «χαμηλό ποσοστό στον προϋπολογισμό των δαπανών για τη Παιδεία» για το ότι δεν απορροφήθηκαν τα προβλεπόμενα ποσά, από το προηγούμενο 5ετές και θα μας κοροϊδέψουν και στο επόμενο, για τα διορθωτικά ποσά για τη γνησιότητα και τα ποσοστά της ΑΤΑ κ.ά. Ο τρόπος της διεκδίκησης γνωστός, 3ώρες, 24ώρες, 48ώρες και μετά βλέπουμε...

**ΒΑΘΑΙΝΕΙ ΤΟ ΑΤΑΞΙΚΟ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ
ΚΑΙ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.**

Αν στις φετινές κινητοποιήσεις στο χώρο της εκπαίδευσης αναζητηθεί κάποιο καινούργιο στοιχείο, αυτό σίγουρα είναι η παραπέρα κατοχύρωση του αταξικού τους χαρακτήρα, πράγμα βέβαια που έχει αρχίσει από πολύ παλιότερα.

Παραπέρα ώθηση για τη μονιμοποίηση αυτού του φαινομένου, δίνει η —σε ανώτερα πλέον επίπεδα— διαμορφούμενη συνεργασία της συμπαρατασσόμενης ή μη «αριστεράς» με τη Δεξιά, σαν αποτέλεσμα του ρεφορμιστικού κατήφορου της πρώτης και της γενικότερης συναίνεσης γύρω από το στόχο της ΕΟΚικής ενσωμάτωσης μέχρι το 1992.

Έτσι, λοιπόν, οι επιλογές της άρχουσας τάξης μπαίνουν στο απυρόβλητο. Συσκοτίζονται τα πραγματικά αίτια του ξεχαρβαλώματος της Παιδείας. Συγκαλύπτονται οι αντιλαϊκές επιλογές και σχέδια της νεοφιλελεύθερης πολιτικής της Δεξιάς στο χώρο της εκπαίδευσης. Βέβαια, η κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ προχώρησε με γοργά βήματα τους απαραίτητους εκσυγχρονισμούς και προσαρμογές της εκπαίδευσης, που απαιτεί η πορεία της ΕΟΚικής ενσωμάτωσης της. Αυτό όμως δε σημαίνει, πως δεν υπάρχουν και χειρότερα να γίνουν, τα οποία η Δεξιά αποκάλυπτα περιλαμβάνει στις προγραμματικές της δεσμεύσεις, αλλά και απαιτεί την άμεση εφαρμογή τους, εδώ και τώρα.

Η πορεία ολοκλήρωσης της ΕΟΚικής ενσωμάτωσης μέχρι το 1992, θα υποβαθμίσει, συνειδητά και αντικειμενικά, ακόμη παραπέρα τη ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ σε όλες τις βαθμίδες, «για να βγάλουμε γκαρσόνια», σε μια Ελλάδα αποβιομηχανοποιημένη, λαχανόκηπο και ξενοδοχείο της Ευρώπης.

Η ΕΟΚική παρεία σίγουρα θα ορθώσει μεγαλύτερους ταξικούς φραγμούς στο δικαίωμα της νεολαίας για μόρφωση και δουλειά. Θα εντείνει τη λιτότητα, τον αυταρχισμό και το χτύπημα των εργασιακών μας σχέσεων. Θα ενισχύσει —όπως ήδη γίνεται με πρόσφατο νόμο για την α' θμια και β' θμια— την ιδιωτική εκπαίδευση και θα κατοχυρώσει την εισβολή των ξένων πολυεθνικών σ' αυτήν. Θα ανθίσει παραπέρα η παραπαιδεία των φροντιστηρίων και των κέντρων ελευθέρων σπουδών.

Και ενώ συμβαίνουν όλα αυτά, οι συμβιβασμένες συνδικαλιστικές ηγεσίες της νεολαίας και των εκπαιδευτικών, στην απόρροια της γραμμής των κομματικών τους φορέων και προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι μικροκομματικές και μικροπαραταξιακές δεσμεύσεις και τα παζάρια κορυφών, έχουν αφαιρέσει από το πλαίσιο των κινητοποιήσεών τους:

— Το αίτημα της κατάργησης της ιδιωτικής εκπαίδευσης. Οι ηγεσίες ΔΟΕ - ΟΛΜΕ δεν είπαν κουβέντα για το νομοσχέδιο που την κατοχυρώνει ακόμη παραπέρα, ενώ η ΟΙΕΛΕ, με τη στάση της, ξεπουλάει το αίτημα, δίνοντας ταυτόχρονα αριστερά άλλοθι στην κυβέρνηση. Και ας μη μας πουν οι γνωστοί «αριστερούληδες» στην ΟΛΜΕ και ΔΟΕ, «πως υπάρχει το αίτημα, ψηφισμένο από τα συνέδρια...», γιατί προκαλούν τουλάχιστον θυμηδία, προς τέρψιν των ΔΑΚΕ, ΜΑΚΙ, ΔΑΠ.

— Το αίτημα για κατάργηση των ΕΟΚικών νόμων 815, 1566.

— Το αίτημα για μη εφαρμογή των ΕΟΚικών σχεδίων ΚΟΜΜΕΤ, ΕΡΑΣΜΟΣ στα Πανεπιστήμια και απεγκλωβισμό της έρευνας από τις ανάγκες των βιομηχάνων και του ΝΑΤΟ.

— Το αίτημα για πλήρη πολιτικά δικαιώματα και ελευθερία πολιτικοσυνδικαλιστικής δράσης και έκφρασης στους χώρους δουλειάς.

— Την απαίτηση για αυξήσεις που να ανταποκρίνονται στο κόστος ζωής, κόντρα και έξω από το μισθολόγιο της πείνας και της εξαθλίωσης.

**ΑΝΑΓΚΑΙΑ
Η ΜΕΤΩΠΙΚΗ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ
ΣΤΗΝ ΕΟΚική ΠΟΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ 1992.**

Οι εκπαιδευτικοί, η νεολαία και γενικότερα οι εργαζόμενοι, κατανοούν σε μεγάλο βαθμό τη σημερινή κατάσταση της πολιτικής κρίσης, τους πραγματικούς της αιτίους και τους διαχειριστές της. Είναι σίγουρο πως τα σχέδια εξαπάτησής τους δε θα περάσουν. Πως δεν πρόκειται να παίξουν το ρόλο του ψηφοκουβαλητή, με αγώνες ψηφοθηρικής διαμαρτυρίας και εκτόνωσης. Οι κινητοποιήσεις που άρχισαν στα μέσα Δεκέμβρη, δεν πρέπει να κλείσουν με μια από τα ίδια, που μας επιφυλάσσουν για τις αρχές

Φλεβάρη. Παίρνοντας την υπόθεση του αγώνα στα δικά μας χέρια, πρέπει να συνεχίσουμε, να κλιμακώσουμε και να κορυφώσουμε τις κινητοποιήσεις μας, απαιτώντας λύση των προβλημάτων μας τώρα, προεκλογικά, και όχι στα μπαλκόνια για... μετεκλογικά. Να επιδιώξουμε επίσης συντονισμό και αγωνιστική σύμπραξη με τους άλλους εργαζόμενους.

Δεν πετάμε όμως στα σύνεφα, γνωρίζουμε πως —ενώ οι αντικειμενικές συνθήκες είναι ευνοϊκές— οι υποκειμενικές συνθήκες στο κίνημα είναι αντίξοες. Η αποτελεσματικότητα των αγώνων, συμβαδίζει με την κατάκτηση σωστής μορφής και περιεχόμενου μέσα από τον ταξικό επανπροσδιορισμό του διεκδικητικού πλαισίου. Συμβαδίζει με την προσπάθεια ξεπεράσματος των υπαλληλοποιημένων συνδικαλιστικών ηγεσιών, σε μια πορεία ταξικής ανασυγκρότησης του συνδικαλιστικού κινήματος. Θα εξαρτηθεί γενικότερα, από το πόσο γρήγορα και σε ποιό βαθμό μπορεί να προχωρήσει η ταξική αυτονόμηση των εργαζομένων στο κοινωνικό επίπεδο και από τη δυνατότητα να εκφραστεί αυτό στο πολιτικό επίπεδο, με συγκεκριμένο οργανωτικο-πολιτικό τρόπο.

Μέσω της κατάργησης των αδικαιολόγητων απουσιών Προσπάθεια ολοκληρωτικού ελέγχου της προσωπικής ζωής των μαθητών

«... 4. Κατάργηση του Θεσμού της αναγνωρισής, ορίου αδικαιολόγητων απουσιών και θέσπιση αναγνώρισης αριθμού δικαιολογημένων απουσιών με την έγκριση του συλλόγου των καθηγητών». (Π.Δ. Οργάνωση και λειτουργία Λυκείων)

Ας μη λέμε πολλά. Τα είπε όλα —ανοιχτά και παστρικά— ο Χρήστος Φράγκος, στη σχετική συζήτηση στην τηλεόραση. Δεν ενδιαφέρει αν ο μαθητής είναι στο σχολείο ή όχι. Ενδιαφέρει, όμως, να ξέρει το σχολείο —δηλαδή η Πολιτεία— που βρίσκεται **ανά πάσα στιγμή**. Πρέπει να ελέγχεται και η παραμικρή του κίνηση...

Εσείς, λοιπόν, γονείς και κηδεμόνες, σε καθημερινή επικοινωνία και συνεπικουρούμενοι από το διευθυντή του σχολείου και όποιον άλλον «προτίθεται», θα είστε παιδονόμοι των τέκνων σας. Προσοχή μη μας ξεφύγουν!

Επειδή, γενικώς, η νεολαία «ξεφεύγει» - αμφισβητεί - ριζοσπαστικοποιείται, αδιάφορο αν —μέσα στη σύγχυση και τη θολούρα της σημερινής πραγματικότητας— αυτή η αμφισβήτηση καταλήγει στις «σούζες», τα U.F.O. ή τα γήπεδα, πρέπει η κρατική εξουσία να θεσμοθετήσει όλα εκείνα τα απαγορευτικά όρια, που θα προλαβαίνουν την εξέγερση —όποιας μορφής και ποιότητας— και θα χειραγωγούν το μαθητόκοσμο. Αυτό ακριβώς επιχειρείται και με το σχετικό άρθρο 4 στο Π.Δ. περί λειτουργίας λυκείων.

A. Φ.

Η γραμμή της άρχουσας τάξης στο χώρο και της εκπαίδευσης, θα προχωράει χωρίς σοβαρούς κλυδωνισμούς, όσο οι ταξικές δυνάμεις που αποτελούν τον αντίποδά της, ολιγωρούν στην κατάκτηση ενιαίας έκφρασης και δράσης, μέσα από κατάλληλο οργανωτικό σχήμα.

Οι δυνάμεις αυτές, που δρουν ήδη στο χώρο των εκπαιδευτικών, πρέπει γρήγορα να ξεπεράσουν αναστολές και προκαταλήψεις. **Να συγκροτηθούν κεντρικά πάνω σε μια πολιτικοσυνδικαλιστική πλατφόρμα, που ανυποχώρητα θα έχει σαν βασικό της στόχο τη δημιουργία του μετώπου των εκπαιδευτικών, ενάντια στο στόχο της άρχουσας τάξης για πλήρη ενσωμάτωση στην ΕΟΚ μέχρι το 1992.**

Σε μια εποχή σύγχυσης και αποπροσανατολισμού όπως η σημερινή, που περισεύουν οι κυβερνητικοί συνδικαλιστές, οι νεοφιλεύθεροι - συντηρητικοί, οι πάσης φύσεως ρεφορμιστές, οι μεσοβέζοι - «αριστερούληδες» - διαμαρτυρόμενοι, εκείνο που λείπει και που ανταποκρίνεται πλήρεια στις ανάγκες του κινήματος, είναι η **συγκρότηση σε κεντρικό επίπεδο της κίνησης των ταξικών - αριστερών και ριζοσπαστικών δυνάμεων**. «Οι καιροί ου μενετοί».

Παναγιώτης Παπαπαναγιώτου

Ο ευρών...

Ο εκπαιδευτικός ή άλλος πολίτης που θ' ανακαλύψει, που ακριβώς βρίσκεται το έντονο παιδαγωγικό πνεύμα των σχεδίων Προεδρικών Διαταγμάτων, πνεύμα που ανακάλυψαν οι φωστήρες της ΟΛΜΕ (όπως γράφουν στην εισήγηση που έστειλαν στον κλάδο), θα κερδίσει μια απ' ευθείας συνομιλία με τον Χ. Φράγκο, κύριο εισηγητή των Π.Δ., μ' έξοδα των **αντιτετραδίων**.

Αυτός ήξερε από παιδαγωγική. Τώρα ανακαλύψαμε ότι έσμιζε με τα πνεύματα.

Η άλλη... εκδοχή

«Να τους καλέσουμε, βρε, στα σχολεία! Να κάνουν δειγματικές διδασκαλίες, να παρουσιάσουν τις εργασίες τους, να δώσουν συμβουλές, να οργανώσουν σεμινάρια, να δουλέψουν σε απογευματινούς εκπαιδευτικούς ομίλους, να τους στείλουμε στους γονείς και τους μαθητές, να τους εξαντλήσουμε στις ερωτήσεις και στις παρατηρήσεις. Έτσι θα κουραστούν, θα πέσουν τάβλα, θα φοφήσουν και θα ξεμπερδέψουμε από δαύτους».

Ήταν η άλλη νότα στη συζήτηση που διοργάνωσε η Επιτροπή Πρωτοβουλίας στο αμφιθέατρο Γκίνη για τα Προεδρικά Διατάγματα, που συγκέντρωσε τη γενική επιδοκιμασία.

Ο συνάδελφος Μ. Τζ. είχε βρει τον τρίτο δρόμο για την αντιμετώπιση των σχολικών συμβούλων. Άμα σας παρα-κολλήσουν οι σχολικοί σύμβουλοι, δεν έχετε παρά να την ακολουθήσετε...

Προς το Γ. Νικολακόπουλο

Η δραπετεύση μας από το ενιαίο φτωχολόγιο «καρφώθηκε» την τελευταία ώρα από τους δεσμοφύλακες. Κρίμα Γιάννη... κι είχαμε πάρει φόρα...

Σχετικά με τα μισθολογικά ζητήματα το Ενιαίο Μισθολόγιο και τις προοπτικές της οικονομικής πάλης

Ένα από τα βασικά αιτήματα πάλης όλων των εργαζομένων, είναι τα αιτήματα για την αύξηση των αποδοχών τους. Ουσιαστικά, κανένας σοβαρός αγώνας δεν έχει ξεσπάσει χωρίς να θέτει σα βασικό αίτημα την αύξηση των αποδοχών. Αυτό το γεγονός είναι αποτέλεσμα της αντικειμενικής πραγματικότητας, αφού στον καπιταλισμό υπάρχει μια αναπόφευκτη σύγκρουση, ανάμεσα στην αστική τάξη που προσπαθεί συνεχώς να μεγαλώνει τα κέρδη της και στους εργαζόμενους που παλεύουν για να βελτιώσουν τη θέση τους ή και πολλές φορές να διατηρήσουν το υπάρχον βιοτικό τους επίπεδο. Ο αγώνας αυτός είναι διαρκής και σύμφυτος με την ύπαρξη του καπιταλιστικού συστήματος. Γι' αυτό πρέπει κανείς να έχει μια σαφή, καθαρή αντίληψη. Ακόμα και αν ικανοποιηθούν σε μια ορισμένη φάση τα οικονομικά αιτήματα των εργαζομένων, αυτό θα αποτελεί μια πρόσκαιρη ανακούφιση, αφού οι αδυσώπητοι καπιταλιστικοί νόμοι σταδιακά θα εξανεμίσουν το εισόδημά τους.

Η ΜΙΣΘΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Σήμερα αποτελεί κοινή συνείδηση ότι οι εκπαιδευτικοί είναι από τα πλέον χαμηλόμισθα τμήματα του λεγόμενου «επιστημονικού προλεταριάτου». Φυσικά, υπάρχουν και άλλα στρώματα εργαζομένων (βιομηχανικοί εργάτες, υπάλληλοι κ.λπ.) που βρίσκονται σε χειρότερη ακόμα θέση. Όμως η οικονομική κατάσταση των εργαζομένων δεν καθορίζεται από τη σχέση χαμηλόμισθου - υψηλόμισθου, αλλά από το αν οι συγκεκριμένες αποδοχές μπορούν να καλύψουν τις βασικές, κατά πρώτο λόγο, ανάγκες για μια ανθρώπινη διαβίωση.

Με αυτό το σκεπτικό, είναι γεγονός ότι οι μισθοί των εκπαιδευτικών είναι μισθοί πείνας και εξαθλίωσης. Με τις τελευταίες ψευτοαυξήσεις, οι αποδοχές ενός πρωτοδιόριστου καθηγητή δεν φτάνουν τις 70.000 δρχ. Τα λεγόμενα κοινωνικά επιδόματα είναι εξευτελιστικά, ενώ ο μισθός ενός καθηγητή που πλησιάζει στη σύνταξη φτάνει περίπου στις 120.000 δρχ., για πάνω από 30 χρόνια δουλειάς. Ο βασικός μισθός αρχίζει από 37.000, ενώ η περίφημη ΑΤΑ έχει ξεπεράσει και αυτόν το βασικό. Και όλα αυτά όταν η ίδια η πολιτεία θεωρεί, ότι το όριο φτώχειας για μια 4μελή οικογένεια κυμαίνεται στις 150.000 δρχ. το μήνα.

ΤΑ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ Η 151 Δ.Σ.Ε.

Μπροστά στο 1992, η δημόσια διοίκηση πρέπει να εκσυγχρονιστεί και να προσαρμοστεί στα ΕΟΚικά πρότυπα και τις προτεραιότητες που βάζει η ενσωμάτωση. Σίγουρα, στο όνομα του εκσυγχρονισμού, της ανάπτυξης, της αύξησης της παραγωγικότητας και της αποδοτικότερης λειτουργίας της κρατικής μηχανής, η κυβέρνηση:

— Θα συνεχίσει να μεταχειρίζεται τους Δ.Υ. σαν πολίτες β' κατηγορίας.

— Θα επιχειρήσει παραπέρα συρρίκνωση και κατάργηση κατακτήσεων και δικαιωμάτων (ασφάλειες, σύνταξη, εφάπαξ, περίθαλψη κ.λπ.).

— Θα χτυπήσει δικαιώματα που αφορούν το εργασιακό καθεστώς (ωράριο, 5η ημέρα, άδειες, μονιμότητα, αξιολόγηση κ.λπ.).

— Θα θεσπίσει ειδικά κίνητρα για τη στελέχωση των υπηρεσιών.

— Οι νέες μισθολογικές ρυθμίσεις θα επιχειρηθεί να συνδεθούν με μέτρα στις πιο πάνω αντεργατικές κατευθύνσεις και κύρια στην κατεύθυνση σύνδεσης ΜΙΣΘΟΥ - ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ.

Στα πλαίσια των παραπάνω επιλογών, η κυβέρνηση προτίθεται να υπογράψει την 151 Διεθνή Σύμβαση Εργασίας, που στο άρθρο 7 κατοχυρώνει τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας. Η υπογραφή της παραπάνω σύμβασης πρέπει να ιδωθεί από πολλές πλευρές.

Πρώτα απ' όλα, η 151 Δ.Σ.Ε. είναι μια επιλογή άμεσα δεμένη με τα ΕΟΚικά πρότυπα. Είναι μια σύμβαση που επαναπροσδιορίζει συνολικά το εργασιακό καθεστώς και γι' αυτό μπορεί να αποτελέσει ένα όπλο στα χέρια της άρχουσας τάξης, για ακόμα πιο συντηρητικές επιλογές. Ανοίγει, βέβαια, το δρόμο για την κατάργηση του ενιαίου μισθολογίου, που όμως αυτό μπορεί να αποτελεί και μια επιλογή της ίδιας της κυβέρνησης, που θα επιχειρήσει επιχειρεί να μεταβάλλει συνολικά τις σχέσεις εργασίας στο δημόσιο τομέα.

Στα πλαίσια της 151 Δ.Σ.Ε., μπορεί η κυβέρνηση να αποδεσμεύσει το μισθολόγιο διαφόρων ανώτερων κρατικών στελεχών από το λεγόμενο ενιαίο και —με την πρόφαση της αύξησης της παραγωγικότητας— να δημιουργήσει ένα γραφειοκρατικό στρώμα στελεχών με μεγάλες

αποδοχές, που στόχο θα έχει να δημιουργήσει ένα ακόμα πιο ασφυκτικό πλαίσιο για τη μεγάλη μάζα των δημοσίων υπαλλήλων.

Με αυτά τα δεδομένα, η 151 Δ.Σ.Ε. πρέπει να αντιμετωπιστεί με διπλή οπτική. Απ' τη μια γιατί ανοίγει το νομικό πλαίσιο για το χτύπημα του ενιαίου μισθολογίου και απ' την άλλη γιατί στο βαθμό που θα γίνει κυρίαρχο αίτημα για το σ.κ. θα αποπροσανατολίσει τον αγώνα των εργαζομένων, αφού θα στραφεί το σ.κ. στην κατοχύρωση της σύμβασης αυτής και όχι στον αγώνα για βελτίωση των αμοιβών και των όρων δουλειάς.

Στα πλαίσια των κυβερνητικών αντιδραστικών επιλογών πρέπει να αντιμετωπισθούν και οι τελευταίες ρυθμίσεις Τσοβόλα, για τη λεγόμενη άρση των οδικιών του Ε.Μ. Με τις ρυθμίσεις αυτές υποβαθμίστηκε ακόμα περισσότερο ο μισθός των εκπαιδευτικών.

Όπως είναι γνωστό, με την εφαρμογή του Ε.Μ., ένας μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών είχε ενταχθεί σε μεγαλύτερο μισθολογικό κλιμάκιο (Μ.Κ.) από αυτό που αντιστοιχούσε στα χρόνια υπηρεσίας, για να μη μειωθούν οι αποδοχές του. Με τις νέες ρυθμίσεις, όλοι αυτοί χάνουν τα κλιμάκια αυτά και έτσι είναι υποχρεωμένοι να παραμείνουν για αρκετά χρόνια ακόμα στην εκπαίδευση, προκειμένου να συμπληρώσουν τα Μ.Κ. που χρειάζονται για πλήρη συνταξιοδότηση. Για παράδειγμα, καθηγητές με πάνω από 25 χρόνια υπηρεσίας είχαν —πριν τις τελευταίες ρυθμίσεις— το Μ.Κ. 1 και τώρα βρέθηκαν στο Μ.Κ. 5. Έτσι, αν βγουν στη σύνταξη με τα χρόνια αυτά θα χάσουν ένα σημαντικό μέρος των αποδοχών τους, αφού ελαττώνεται τόσο ο βασικός όσο και το χρονοεπίδομα που υπολογίζεται στη σύνταξη.

Είναι δηλαδή φανερό, ότι μέσα απ' τις ρυθμίσεις αυτές που επιφανειακά αυξάνουν, —κατά ελάχιστο— τις αποδοχές των εκπαιδευτικών, στην πραγματικότητα φαλκιδεύονται κάποιες κατακτήσεις χρόνων και επιμηκύνεται κατά πολύ ο χρόνος εργασίας για πλήρη συνταξιοδότηση.

ΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΜΙΣΘΟΛΟΓΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Μια απ' τις προεκλογικές εξαγγελίες του ΠΑΣΟΚ το 1981, ήταν και η εφαρμογή του Ε.Μ. στους Δ.Υ. Με τέτοιου είδους εξαγγελίες το ση-

μερικό κυβερνητικό κόμμα διακήρυξε τη μεγάλη «σοσιαλιστική αλλαγή» της ελληνικής κοινωνίας. Βασική φιλοσοφία του Ε.Μ. ήταν η εφαρμογή ενός μέτρου ισότητας για όλους τους Δ.Υ. που είχαν τα ίδια τυπικά προσόντα.

Απ' την αρχή όμως φάνηκε, ότι το λεγόμενο Ε.Μ. κάθε άλλο παρά ενιαίο ήταν, αφού απ' αυτό ήδη είχαν εξαιρεθεί βασικοί τομείς του κρατικού μηχανισμού (στρατιωτικοί, δικαστικοί) και σήμερα οι γιατροί του Ε.Σ.Υ. Ακόμα, η ένταξη διάφορων κλάδων στο Ε.Μ. έγινε με άνισους όρους.

Η καθιέρωση του Ε.Μ. θεωρήθηκε σα σημαντική κατάκτηση των Δ.Υ. απ' όλες τις υπάρχουσες σε εκείνη τη φάση συνδικαλιστικές δυνάμεις. Υπήρξαν βέβαια διαφωνίες, όχι ως προς τη φιλοσοφία του, αλλά ως προς τον τρόπο εφαρμογής του. Μάλιστα, η ΑΔΕΔΥ έκανε και απεργία, ζητώντας την άμεση εφαρμογή του, κατηγορώντας την κυβέρνηση για κωλυσιεργία και ανακολουθίες.

Ποιό είναι, όμως, στην πραγματικότητα το ενιαίο μισθολόγιο και σε τί κατάσταση οδήγησε τους Δ.Υ., είναι σήμερα κάτι παραπάνω από φανερό. Αλλά ας δούμε αναλυτικά την κατάσταση. Ο μισθός πρέπει να ανταποκρίνεται στο κόστος ζωής του εργαζόμενου και της οικογένειάς του. Ο μισθός δεν μπορεί να καθορίζεται μονομερώς σε κάποια υπουργικά γραφεία, ερήμην των εργαζομένων, αλλά ανάλογα με τους πραγματικούς συσχετισμούς που διαμορφώνονται στην κοινωνία, ανάμεσα στην άρχουσα τάξη και τους εργαζόμενους. Αναπόφευκτα, λοιπόν, ο τρόπος και το ποσό της αμοιβής των Δ.Υ. είναι ζήτημα ταξικής πάλης.

Το κράτος - εργοδότης (από τη φύση του, σα μηχανισμός εξουσίας της άρχουσας τάξης) και η εκάστοτε κυβέρνηση, θέλουν —με το κάθε φορά μισθολόγιο— να επιλέγουν και να επιβάλλουν στο Δ.Υ. χώρο την οικονομική πολιτική και τις επιλογές τους. Από τα παραπάνω προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα, ότι η στάση των εργαζομένων απέναντι στο α' ή β' μισθολόγιο δεν είναι ζήτημα αρχής, αλλά θέμα ταξικών συσχετισμών. Και εδώ ακριβώς βρίσκεται το πρώτο μεγάλο λάθος της ηγεσίας του σ.κ., που θεώρησε σα σημαντική νίκη το Ε.Μ.

Πρέπει ακόμα να προστεθεί ότι είναι εξίσου σημαντικό λάθος να θεωρείται σα σωστή και «δίκαιη» η φιλοσοφία του Ε.Μ., δηλ. της ίσης αμοιβής για ίδια προσόντα, μέσα σε μια καπιταλιστική κοινωνία, γιατί αν μη τι άλλο δημιουργούνται αυταπάτες για τη φύση αυτής της κοινωνίας, που έρχεται μέσα από χίλιους δύο μηχανισμούς να καταληστεύσει το μόχθο των εργαζομένων.

Τέλος, πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι η εφαρμογή του Ε.Μ. έγινε την εποχή του περίφημου ΜΟΡΑΤΟΡΙΟΥΜ ανάμεσα στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και στις υπόλοιπες δυνάμεις της λεγόμενης αλλαγής, δηλ. ΚΚΕ, ΚΚΕ εσ. κ.λπ., με αποτέλεσμα και οι αφετηρίες του να είναι τέτοιες (χαμηλός βασικός μισθός, απαράδεκτα κοινωνικά επιδόματα, επίδομα εξομάλυνσης, ΑΤΑ κ.λπ.), ώστε το μισθολόγιο να είναι προσαρμοσμένο στην πολιτική της λιτότητας.

Η δυναμική της πρόσφατης απεργιακής κινητοποίησης οφείλεται σε δύο βασικούς λόγους. Στη συσσωρευμένη αγανάκτηση των καθηγών απέναντι στη συνολική και την εκπαιδευτική κυβερνητική πολιτική και στην προβολή του οικονομικού αιτήματος των 20.000 δχ. στο βασικό, σαν αιτήματος αιχμής. Αυτό το αίτημα, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες της ΟΛΜΕ και των κυρίαρχων συνδικαλιστικών παρατάξεων για το αντίθετο, ήταν που συνήγαγε τον κλάδο, κέρδισε τη συμπάρασταση των εργαζομένων και αναπότρεπτα οδήγησε στην απεργία διάρκειας μέσα στις εξετάσεις, θίγοντας έναν «ιερό» για το σύστημα θεσμό.

Ταυτόχρονα, όμως, πρέπει να τονιστεί ότι το αίτημα αυτό ήταν και ένα μεγάλο εμπόδιο στον ίδιο τον αγώνα. Μπλεγμένοι ακριβώς στα γρανάζια του Ε.Μ., που υποτίθεται ότι είναι κοινό για όλους του Δ.Υ., η αύξηση των βασικών μισθών ξέφευγε από τον κλαδικό αγώνα σε επίπεδο ΟΛΜΕ και έπρεπε να γίνει ένα πανδημοσιούπαλληλικό αίτημα αγώνα, αφού η αύξηση στο βασικό μισθό των καθηγητών θα έπρεπε να δοθεί σε όλους τους Δ.Υ. που ανήκουν στο Ε.Μ. Έτσι, παρά το γεγονός ότι και το αίτημα ήταν σωστό και συγκινούσε όλους τους αγωνιζόμενους απεργούς, η πιθανότητα της κατάκτησής του ήταν μικρή. Γι' αυτό τελικά (και για άλλ-

λους φυσικά λόγους) πέρασε σχετικά εύκολα η συμφωνία ΟΛΜΕ - υπουργείου και το σπάσιμο της απεργίας. Όμως, μέσα απ' την απεργία αυτή —απ' τις θετικές και αρνητικές εμπειρίες που έχουν αποκτηθεί σήμερα— φαντάζει πλέον σαν ώριμο αίτημα η **καταγγελία του Ε.Μ.**

Η καταγγελία του Ε.Μ., βέβαια δεν αρκεί, πρέπει ταυτόχρονα να προβληθεί ένας άλλος δρόμος. Πρέπει να τονιστεί, ότι το μισθολόγιο δεν είναι θέμα αρχής. Είναι θέμα συσχετισμού των δυνάμεων κάθε φάσης και έτσι πρέπει να προβάλλεται. Αν κάτι είναι θέμα αρχής, αυτό είναι η ανειρήνευτη πάλη του σ.κ. ενάντια στην εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης και τις αντιδραστικές της επιλογές. Για την κατάκτηση όμως κάποιων στόχων, πρέπει να παίρνονται υπ' όψη οι συσχετισμοί που διαμορφώνονται και μέσα στο σ.κ., δηλαδή η δυναμική του ίδιου του κινήματος.

Η τελευταία απεργία, παρά τα φτωχά οικονομικά αποτελέσματα, δημιούργησε μια ρήξη στο Ε.Μ. Η υπογραφή της νομοθετικής κατοχύρωσης των γνωστών τριμήνων, ανοίγει το δρόμο για συλλογικές συμβάσεις εργασίας. Όμως η υπερωριακή αυτή αποζημίωση έχει ταυτόχρονα και σοβαρές αρνητικές συνέπειες. Γιατί, ενώ αυξάνει τις αποδοχές, δεν αυξάνει τους βασικούς μισθούς και τις συντάξεις. Αποδέχεται την επιδοματική πολιτική της κυβέρνησης και ουσιαστικά αποδέχεται την σύνδεση αμοιβής - παραγωγικότητας, ανοίγοντας έτσι το δρόμο στις γενικότερες κυβερνητικές επιλογές.

Η αναγνώριση όμως της ιδιαιτερότητας του ρόλου του εκπαιδευτικού ανοίγει το δρόμο για ένα ξεχωριστό μισθολόγιο. Δεν είναι βέβαια σκόπιμο καθαρό, αν πρέπει να είναι ένα μισθολόγιο μόνο για τους καθηγητές, ή αν πρέπει να αφορά συνολικά τους εκπαιδευτικούς, αφού είναι γνωστές π.χ. οι σοβαρές αντιθέσεις ανάμεσα στους καθηγητές και τους δασκάλους, που οξύνθηκαν ιδιαίτερα με τη στάση της Δ.Ο.Ε. στην περσινή μεγάλη απεργία.

Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι αρχές που πρέπει να διέπουν το μισθολόγιο αυτό. Πρώτον, οι μισθοί πρέπει να καλύπτουν το κόστος της ζωής. Γι' αυτό θα πρέπει οι αποδοχές των πρωτοδόριστων καθηγητών να είναι τουλάχιστον 100.000 δρχ. καθαρά. Δεύτερον, η πάλη πρέπει να έχει σα στόχο την αύξηση στους βασικούς μισθούς και την κατάργηση των επιδομάτων. Τρίτον, απαιτείται επαναδιαπραγμάτευση συνολικά των εργασιακών σχέσεων, δηλαδή των ωρών - συνθηκών εργασίας και του χρόνου συνταξιοδότησης, ξεκινώντας φυσικά όχι από «μηδενική βάση» αλλά απ' όσα μέχρι σήμερα έχουν κατακτηθεί.

Μπροστά στο επερχόμενο συνέδριο της ΟΛΜΕ, μέσα από τα **αντιπετράδια**, θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο συλλογικής σύμβασης, για πραγματικές αυξήσεις και καλύτερες συνθήκες δουλειάς.

Γιώργος Σόφης

Για μερικές πλευρές της τακτικής και της στρατηγικής του σ.κ.

Η αποσπασματικότητα, η ασυνέχεια και ο τακτικισμός είναι νομίζω ορισμένα από τα στοιχεία που βασανίζουν το συνδικαλιστικό κίνημα και κυρίως εκείνη την πλευρά του που αγωνίζεται και «πονάει» για την ανάκαμψή του.

Αξιόλογοι εκπαιδευτικοί συνδικαλιστές, στο λεκανοπέδιο και στην επαρχία, που πολλές φορές «τα δίνουν όλα» για τις ανάγκες της σχολικής δράσης, βουλιάζουν στην αντίληψη του «μερικού», στριφογυρίζουν γύρω από τις καθημερινές συνδικαλιστικές μιζέριες, εφορμούν, αλλά και αποτυγχάνουν. Ακόμα χειρότερα, επηρεασμένοι από τη θεωρία της καθαρότητας της συνδικαλιστικής πάλης, αρνούνται την πολιτική πάλη και την ανάγκη για μια εφ' όλης της ύλης αντιπαράθεση με την κυρίαρχη ιδεολογία και τους θεσμούς της.

ΤΟ ΜΕΡΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ

Ο συνδικαλιστικός αγώνας, κατά γενική σχεδόν παραδοχή, αποτελεί ένα οργανικό τμήμα της πολιτικής πάλης· αυτό όμως είναι η μισή αλήθεια αν δεν συνοδευτεί από μία σειρά επεξηγήσεις. Ο πολιτικός αγώνας (αγώνας για εξουσία) είναι συνολικότερος, απαιτεί συγκεκριμένη στρατηγική και τακτική, σύλληψη, φαντασία και οργάνωση, στην ουσία είναι αγώνας τάξεων μέχρι θανάτου («δεν είναι παίξε - γέλασε»), ανεξάρτητα από το κωμικό ορισμένων πλευρών της.

Η πολιτική πάλη για να είναι συνεπής και ολοκληρωμένη απαιτεί συγκεκριμένη μεθοδολογική κοινωνική ανάλυση, άρα κοσμοθεωρία· ένα ιδιαίτερο σύστημα αξιών, αξιολογήσεων, μελέτης, πράξης.

Ταυτόχρονα, χωρίς να αποκόβεται από τα επιμέρους, τα καθημερινά και τετριμμένα, η πολιτική πάλη ενισχύει τη συνείδηση και δράση των ανθρώπων σ' ένα ανώτερο επίπεδο και από αυτήν την άποψη μπορούμε να πούμε ότι είναι **αφαίρεση**. (Από την άποψη των καθημερινών υλικών συμφερόντων, ο εκπαιδευτικός της πόλης, ο εργάτης και ο κτηνοτρόφος δεν έχουν «τίποτα» κοινό. Τι τους ενώνει; Η κοινή αντίληψη για την εξουσία και την ανατροπή της, δηλαδή η πολιτική).

«Η νόηση ανεβαίνοντας από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο, δεν απομακρύνεται από την αλήθεια, αλλά πλησιάζει προς αυτήν. Οι αφηρημένες έννοιες ύλη, νόμος της φύσης, αξία, κ.λπ., με λίγα λόγια όλες οι επιστημονικές (σωστές, σοβαρές, όχι παράλο-

γες) αφαιρέσεις, αντανakλούν τη φύση βαθύτερα, πιστότερα, πληρέστερα» (Λένιν, 'Απαντα, τ. 38).

Η ανθρώπινη νόηση συνίσταται στη δυνατότητα που έχει να μην περιορίζεται από τ' ασφικτικά πλαίσια του μικρόχωρου και του μικρόχρονου, να μπορεί ν' ανατρέχει στο παρελθόν, να συλλαμβάνει ιδέες για το μέλλον, να συνθέτει νέες έννοιες που σχετίζονται αλλά —και αυτό είναι το σπουδαιότερο— έμμεσα με τον αντικειμενικό κόσμο, μέσα από την πρακτική δραστηριότητα, τα αισθήματα και τη νόηση.

Φυσικά, πάντα ελλοχεύει ο κίνδυνος της απόσπασης από την υλική κοινωνική πραγματικότητα και η ροπή προς τη μεταφυσική και τον ιδεαλισμό. Η απάντηση σ' αυτήν την απόκλιση δεν είναι προκατασκευασμένη. Την προσφέρει η ουσιαστική σχέση με τη ζωή, την παραγωγή, την επιστήμη και την ταξική πάλη.

Υποστηρίζω, λοιπόν, ότι όχι μόνο δεν πρέπει ν' αποφύγουμε την συνολικοποίηση της σκέψης μας, αλλ' αντίθετα πρέπει να την επιδιώξουμε, σαν αντίσταση στη μερικότητα και τη φαινομενολογία. («Ο ουρανός δεν είναι τέτοιος και τόσοσ που βλέπει ο βάτραχος από το βάθος του πηγαδιού»).

Αρκετοί φίλοι και κατά τα άλλα αξιόλογοι α-

γωνιστές, είτε για γνωσιολογικούς λόγους, είτε ιδεολογικοποιώντας την πλάνη τους, επιμένουν να βλέπουν αποσπασματικά και με τακτικισμό το σ.κ., ορισμένες μάλιστα φορές βαφτίζουν αυτή τους τη θέση και «αυτονομία του σ.κ.». Τακτικισμό ονομάζω την πρακτική που δεν σχετίζεται και δεν υποτάσσεται σ' ένα μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχέδιο, κινείται για να κινείται, ξεκόβει την πράξη από το στόχο.

Κατ' αρχήν, θα πρέπει κανείς να ελέγξει την πρώτη τους αντίφαση. Από την μια πλευρά, κάνοντας «καθαρό συνδικαλισμό», αρνούνται στο σ.κ. να πάρει συνολικές πολιτικές πρωτοβουλίες, περιορίζοντάς το σε οικονομικά, εργασιακά ζητήματα (πολλές φορές δε τοπικού χαρακτήρα). Εδώ ας υποσημειώσω, ότι δε θεωρώ την παραγωγή πολιτικών ψηφισμάτων από το σωματείο σαν πολιτική πάλη. Ακόμα και όταν λειτουργούν σαν ψηφισματοκοπεία αυτό δεν έχει σχέση με τον πολιτικό αγώνα.

Από την άλλη, υποτίθεται ότι επιδιώκουν να περιορίσουν ή και να εξαφανίσουν το ρόλο των κομμάτων γιατί αυτά διαχωρίζουν και δεν ενώνουν τους εργαζόμενους. Ιδιαίτερη μάλιστα κριτική γίνεται στα κόμματα της αριστεράς. Αλλά αυτό πρακτικά σημαίνει, ότι το ρόλο του κόμματος κάποιος φορέας θα πρέπει να τον αναλάβει· μήπως το συνδικάτο;

Θα ήταν συνεπής με τον εαυτό της αυτή η θεωρία, αν έφτανε στο σημείο της αναβάθμισης του συνδικάτου και της ανάληψης από την πλευρά του μιας σειράς πρωτοβουλιών, που θα έφταναν ως τη διεκδίκηση της εξουσίας. Κάτι τέτοιο, όμως, δεν δηλώνεται. Οι συνδικαλιστές που ξορκίζουν τα κόμματα —χωρίς να μπαίνουν στον κόπο να αναλύουν τα πολιτικά τους προγράμματα— στην ουσία αρνούνται να δουν τον πολύπλοκο χαρακτήρα της ταξικής πάλης, υποτάσσονται σε μια αστική αντίληψη που αρνείται στους εργαζόμενους την πολιτική τους συγκρότηση (το πώς, είναι άλλο ζήτημα), κρατώντας για τον εαυτό της και τα κόμματά της και όλες τις εναλλακτικές λύσεις και το κράτος.

Η άρχουσα τάξη επιδιώκει την **αποσπασματικότητα** και τον τακτικισμό για τους εργαζόμενους, γιατί η ίδια διαθέτει και **ολότητα** στη σκέψη και στρατηγική στην εφαρμογή της (οι αντιθέσεις της είναι, πάλι, άλλο ζήτημα).

Αυτοί στην ουσία προτείνουν σε μας να κυρήξουμε το λιοντάρι (πολιτική πάλη) νεκρό, για να υποκλιθούμε στο ζωντανό γάιδαρο (οικονομική πάλη), να κάνουμε ασκήσεις προπόνησης και ναυμαχίες μπανιέρας, εκεί που απαιτείται

τολμηρό σχέδιο, φιλόδοξη σύλληψη, βαθιά γνώση της ιστορίας του σ.κ., απόφαση για σύγκρουση με την κυρίαρχη τάξη, μ' άλλα λόγια **ενιαίος συντονισμός, ολοκληρωμένο σχέδιο.**

Πολλοί αγωνιστές, υποκλινόμενοι ασυνείδητα στο μερικό, είναι αποφασισμένοι να συγυρίσουν την τοπική τους Κίνηση και το τοπικό σωματείο, να συνάψουν προσωπικούς και ουσιαστικούς δεσμούς με τους εργαζόμενους, να βάλουν το κεφάλι τους στον τορβά και ν' αντιπαρατεθούν με χίλιους δαίμονες. Πολύ καλό - αλλά λίγο, μπροστά στις ανάγκες της βάσης, μέσα στο μάτι του κυκλώνα της κρίσης, μπροστά στην ανάγκη για τη συγκρότηση ενός δυνατού και φερέγγυου ριζοσπαστικού αριστερού πόλου στο σ.κ., που θα χαλάει τις ανίερές συμμαχίες κορυφής και τις άνοστες ούπες των 24ωρων εκτονωτικών.

Αξιόλογοι εκπαιδευτικοί του μαζικού χώρου αρνούνται «να δουν» πέρα από τα σύνορα του τοπικού σωματείου, γοητεύονται από τη θεωρία του «από τα κάτω», ξεχνούν ότι αυτή η σοβαρή

δουλειά στη βάση μένει τυφλή και αδιέξοδη, πολιτικά καθυστερημένη, όταν δε συντονίζεται, δεν αίρεται στο ύψος των περιστάσεων, δεν αυξάνει τον πολιτικό της ορίζοντα.

Το ΥΠΕΠΘ, η κυβέρνηση, η ΔΟΕ, η ΟΛΜΕ, μ' άλλα λόγια ο κρατικός αυταρχισμός και η συνδικαλιστική γραφειοκρατία, δεν έχουν ελλειπτικό σχέδιο επιβολής των απόψεών τους, έχουν μία στρατηγική πανελλαδικής εμβέλειας. Και αυτό το βαρύ πυροβολικό, που έχει συνεπικούς όλους τους θεσμούς, δεν ανατρέπεται με κλεφτοπόλεμο της σφεντόνας, με σχέδια άρπα - κόλα, όσο καλή διάθεση και αν υπάρχει.

Γράφοντας τα παραπάνω διόλου δε θέλω να υποτιμήσω την ανάγκη για ένα επαναπροσδιορισμό του συνδικαλιστικού κινήματος, για την σπουδαιότητα που έχει η πρωτοβουλία της βάσης, για την αυτενέργεια των εκπαιδευτικών στον τόπο δουλειάς τους: αυτά όμως είναι γνωστά και επαναλαμβανόμενα. Ήθελα να σταθώ ιδιαίτερα στη σημασία που αποκτά σήμερα — και το σήμερα προσδιορίζεται σαν το σημείο μετά την απεργία — η βαθιά γνώση, η ολόπλευρη

σύλληψη, η στρατηγική και η συνέχεια στα συνδικαλιστικά πράγματα.

Ίσως είμαι υπερβολικός, αλλά πιστεύω ότι στη μεγάλη απεργία περίσσεψε το θάρρος και έλειψε π.χ. η γνώση ότι χωρίς απεργιακό ταμείο πηγαίναμε ξυπόλυτοι στ' αγκάθια και αυτό μας το δείχνει η πείρα του κινήματος που δεν τη μελετήσαμε. Πως ο νόμος 1565/85 είναι «κολόπητα», όπως «κολόπητα» είναι η εισοδηματική πολιτική, πως απέναντι στο «ενιαίο πολιτικό σχέδιο» που ονομάζεται υποταγή του υποκειμενικού παράγοντα μπροστά στο 1992, εμείς δεν μπορούμε να αντιπαραθέσουμε έναν απολίτικο αποσπασματικό γνωστικισμό. «Και πού να ξέρουμε τώρα τί είναι ακριβώς το 1992», που φτάνει ίσως και στον αδήλωτο ενθουσιασμό, πως τάχα γίναμε Ευρωπαίοι, ή στην πιθανότητα ν' αγοράσουμε φτηνό αυτοκίνητο...

Το «μάθημα» λοιπόν ή θα το μάθουμε συνολικά, σε βάθος και με συγκεκριμένο στόχο ή θα μείνουμε για μια ακόμα φορά ευχαριστημένοι μεν — στην άγνοιά μας — μεταξεταστέοι δε...

Χρήστος Τσουκαλάς

τη δική σας και μόνο ενεργητική συμμετοχή...
 μας να αναπτύσσεται ομομόρφως και ισόρροφα και εκείδη υπάρχουν και άλλοι συνάδελφοι που θέλουν να προσφέρουν στο χώρο αυτό...
 ρός σας... χρονιά αυτή στο παιδί με τις ειδικές εκπ/κές ανάγκες θα αποτελέσει το μόνο και μοναδικό κριτήριο που θα κρίνει την παραμονή σας ή όχι στις μονάδες που σήμερα υπηρετείτε. »
 Για να μη βρεθούμε στη δύσκολη θέση να προτείνουμε λύσεις που θα μηροθετούμε και τε, αλλά από υπηρεσιακή και μόνο υπακοή να εργαζομαστε υπεθούνα και συμ...
 ε τις ανάγκες της υπηρεσίας μας και τις...
 Ο Σχολικός Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Αγωγής
 Στρατής Τινέλλης

Ορισμένοι σχολικοί σύμβουλοι πήραν ζεστά το νέο τους ρόλο. Παραθέτουμε χωρίς σχόλια το υπ' αριθμ. πρωτ. 92/3.10.88 έγγραφο του Σ.Σ. Στρατή Τινέλλη, προς τις μονάδες της Ειδικής Αγωγής στη Δυτική Αττική (οι υπογρ. -ευδεικτικές- δικές μας).

Μητέρες βρεφών...

Όπως θα διαβάσατε -όσες και όσοι συνάδελφοι το αντέξατε- στην πρόσφατη εισήγηση του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ, μεταξύ των αιτημάτων του τσουβαλιού, η Ομοσπονδία μας «διεκδικεί» τη μείωση -κατά 2 ώρες- του ωραρίου για τις μητέρες βρεφών (Οργανωτική Ι).

Γνωρίζαμε, βεβαίως, ότι η διοίκησή μας πάσχει από αθεράπευτο συντηρητισμό, αλλά θεωρούσαμε -κακώς, ως αποδείχθη- ότι τουλάχιστον θα μπορούσε να παρακολουθήσει τους αστικούς εκσυγχρονισμούς, που καθυστερημένα μεν αλλά εντέλει έγιναν στο οικογένειακό δίκαιο.

Παρ' ότι, λοιπόν, υιοθετήθηκε προ πολλού η δυνατότητα γονικής άδειας (για έναν από τους δύο γονείς) σε πολλούς κλάδους εργαζομένων, η ΟΛΜΕ πεισματικά εμμένει στις «μητέρες», αγνοώντας τους πιθανούς «πατέρες» που θα αποφάσιζαν να ασχοληθούν με τα παιδιά τους.

Τέλος, καλό θα ήταν να βρεθεί μια φόρμουλα άδειας - αναπλήρωσης των κενών που προκύπτουν από τις γονικές διευκολύνσεις, έτσι ώστε να μην επιβαρύνονται οι υπόλοιποι εκπαιδευτικοί των σχολείων με την κάλυψη των κενών.

κα παραμένουν.

Πιστεύετε ότι λύοντας την απεργία σας τον περασμένο Ιούνιο πήρατε από την κυβέρνηση όλα όσα ζητούσατε ή αυτά που εκτιμήσατε τελικά; Μπορούσατε εκείνη τη στιγμή να πιάσετε καλύτερα;

Γ. ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΕ: ΠΕΤΥΧΑΙΝΑΜΕ ΚΑΛΥΤΕΡΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ

Γ. ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΕ: Πιστεύουμε ότι το δυνατό επίπεδο των επιτευγμάτων μας ήταν αυτό που τελικά επιτύχαμε με τη συμφωνία μας που έγινε με το υπουργείο Παιδείας τον περασμένο Ιούλιο. Βεβαίως, μπορούσα κανείς να πετύχει κάποιες επιμέρους πλευρές της συμφωνίας θα μπορούσαν να ήταν καλύτερες και για εμάς και για την εκπαίδευση.

Το υπουργείο Παιδείας ικανοποίησε, τελικά, όλα τα αιτήματα που είχατε υποσχεθεί με τη λήξη της απεργίας;

Γ. ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΕ: Μετά από μια επίμονη προσπάθεια του συνδικαλιστικού μας κινήματος, που με τη λήξη της απεργίας βρέθηκε αντιμέτωπο με τους γραφειοκρατικούς μηχανισμούς του κράτους, που είχαν συνεπικουρία την πολιτική διάθεση των υπουργείων τόσο της Παιδείας όσο και των Οικονομικών, να κουτσομπούσουν όσο το δυνατόν τη συμφωνία, να καθυστερήσουν την υλοποίησή της, τελικά καταφέραμε - μετά από 6 μήνες - μπροστά στο τελικό πρακτικό βήμα που απομένει και η παροχή στους καθηγητές του τριμήνου, που έληξε το Νοέμβριο. Υπάρχει η ρητή υπόσχεση του κ. Παπανδρέου ότι θα δοθεί μέσα στο Γενάρη.

(«Ελευθεροτυπία», 2.1.1988, συνέντευξη του γ.γ. της ΟΛΜΕ).

Πέρα από τα φραστικά παιχνιδάκια και τα μισόλογα συνάδελφε Γ. Νικολακόπουλε, αφού βασικά μας ικανοποίησε το υπουργείο, τότε γιατί η ΟΛΜΕ διατείνεται ότι πάμε για απεργία, ή δε ΔΕΕ βολιδοσκοπεί και για «διάρκεια»;

Αφελής ερώτηση ή αφελής συνέντευξη;

Ο Ανδρέας Κασέτας, μέλος του Δ.Σ. της ΟΙΕΛΕ και πρόεδρος του ΣΙΕΛ Αθήνας - Πειραιά, μιλάει στα αντιτετράδια, για τα αιτήματα και τις

ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

10 του Γενάρη και τα «ανπιτετράδια» βρίσκονται στα γραφεία της Ο.Ι.Ε.Λ.Ε., όπου υπάρχει έντονη κινητικότητα. Ο λόγος είναι ότι η Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. αποφάσισε τριήμερη απεργία (κατ' αρχήν για 11 - 12 - 13, που τελικά μετατέθηκε για 17 - 18 - 19.1.89), με στόχο την άμεση κατάθεση του νόμου για την Ιδιωτική Εκπαίδευση. Συζητάμε με τον Ανδρέα Κασέτα, μέλος του Δ.Σ. της Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. και πρόεδρο του Σ.Ι.Ε.Λ. Αθήνας - Πειραιά, ο οποίος μας παραχώρησε την παρακάτω συνέντευξη:

ΕΡ. Ποιά είναι η κατάσταση σήμερα ανάμεσα σε σας και τους ιδιοκτήτες των ιδιωτικών σχολείων σε σχέση με το νομοσχέδιο;

Απ. Ήταν αναπόφευκτο, το καινούργιο νομοσχέδιο για την Ιδιωτική Εκπαίδευση, να μας φέρει σε ρήξη με τους εργοδότες μας.

Οι ιδιοκτήτες —των μεγάλων τουλάχιστον ιδιωτικών σχολείων— αντιστέκονται στην ψηφισή του, απορρίπτοντάς το «με απέχθεια». Παρόλο που αυτό (με το άρθρο 14.1) προβλέπει επέκταση των ιδιωτικών σχολείων και ίδρυση οσοδήποτε μεγάλων σχολικών μονάδων, οι ιδιοκτήτες αντιδρούν στην κατάθεσή του με κάθε μέσον. Με πληρωμένες δημοσιεύσεις στον τύπο και με παραπληροφόρηση, επιδιώκουν να επηρεάσουν την κοινή γνώμη σχετικά με το χαρακτήρα του. Κινδυνολογούν ότι «επικείται η κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης», διαχέουν φήμες για δήθεν «ανπισυνταγματικότητά» του, αλλά και πιέζουν ορισμένους από εμάς να εναρμονιστούμε μαζί τους. Βέβαια, η στάση τους δεν έχει κάτι το παράλογο. Πίσω από το παραβάν των δήθεν ανησυχιών τους είναι καλά κρυμμένη η ουσία. Πώς είναι δυνατόν να αποδεχθούν ένα νομοσχέδιο το οποίο —νομοθετημένα πλέον— τους στερεί την «απόλαυση» να απολύουν τον οποιοδήποτε υπάλληλό τους οποτεδήποτε εκείνοι θελήσουν; Πώς είναι δυνατόν —άνθρωποι οι οποίοι αντικρύζουν την εκπαίδευση μέσα από το πρίσμα και μόνο της επιχειρησιακής λογικής— να συμφωνήσουν σ'

ένα σχέδιο νόμου που τους στερεί το δικαίωμα να επιλέγουν το διευθυντή «τους»; Πώς είναι δυνατόν να δεχθούν ένα νομοσχέδιο που μετατοπίζει το κέντρο βάρους της ευθύνης για τη λειτουργία του σχολείου προς το μέρος των διδασκόντων εκπαιδευτικών; Και πώς είναι δυνατόν οι ανώνυμοι επενδυτές, οι «μεγαλέμποροι» της εκπαίδευσης, να δεχθούν ότι οι μετοχές τους στις ανώνυμες σχολικές εταιρείες θα είναι αποκλειστικά και μόνο ονομαστικές;

Για μας βέβαια τους Ιδιωτικούς Εκπαιδευτικούς τα πράγματα είναι διαφορετικά. Κατ' αρχήν το καινούργιο νομοσχέδιο δεν είναι για μας «καινούριο». Η ψηφισή του θα σημάνει την ολοκλήρωση μιας συλλογικής προσπάθειας επτά περίπου ετών. Και θα είναι κάτι που θα το έχουμε πληρώσει ακριβά. Με συγκεντρώσεις, με πορείες, με στάσεις εργασίας, με αγώνες απεργιακούς, αλλά και με μεγάλες ποσότητες φαιάς ουσίας εκ μέρους δεκάδων συνδικαλιστών. Ποτέ ίσως στο παρελθόν δεν επενδύθηκαν τόσο μακρόχρονοι αγώνες για τη διεκδίκηση ενός νέου νόμου. 90 περίπου ημέρες απεργιών. 90 περίπου μεροκάματα από κάθε ιδιωτικό εκπαιδευτικό. Ένας αριθμός που συνιστά ποσοτικά τουλάχιστον ένα γεγονός ασυνήθιστο για τα ελληνικά συνδικαλιστικά δεδομένα.

Το νομοσχέδιο, λοιπόν, αυτό δεν είναι κάτι που μας «το κάνουν δώρο». Οι αγώνες μας και

η επιμονή μας υπονόμισαν σιγά - σιγά την παλιότερη αντίληψη, σύμφωνα με την οποία η παροχή παιδείας μπορεί να ρυθμίζεται από τους κανόνες και μόνο μιας επιχειρηματικής λογικής και άνοιξαν το δρόμο ώστε να τολμούμε να απαιτούμε τη νομοθετικά κατοχυρωμένη διασφάλισή μας.

ΕΡ. Τι κατακτούν με το νέο νόμο οι Ιδιωτικοί Εκπαιδευτικοί, αν αυτός ψηφιστεί;

Απ. Κύρια την επαγγελματική μας διασφάλιση, ένα πολύ σημαντικό μέχρι σήμερα πρόβλημα. Από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, θεωρείται ότι όλοι οι Ιδιωτικοί Εκπαιδευτικοί θα υπηρετούμε με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου (άρθρο 36.5). Αυτό, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η απόλυσή μας (εκτός φυσικά από την περίπτωση κλεισίματος) θα είναι δυνατή μόνο για τους λόγους που απαλούνται και οι δημόσιοι συνάδελφοί μας (άρθρο 21), δημιουργεί το επίκεντρο της νομοθετημένης πλέον διασφάλισής μας, που είναι και επίκεντρο ολόκληρου του νομοσχεδίου.

Οι προσλήψεις του μέλλοντος θα γίνονται με συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου (άρθρο 21.1.).

Διασφαλίζονται -νομοθετημένα πλέον- με διοριστήριο οι καθηγητές μουσικής, καλλιτεχνικών και γυμναστικής που διδάσκουν στα δημοτικά ιδιωτικά σχολεία (άρθρο 36.9.).

Διασφαλίζονται για πρώτη φορά με διοριστήριο οι καθηγητές που διδάσκουν ξένη γλώσσα, ακόμη κι αν εργάζονται εκτός προγράμματος (άρθρο 14.5.).

Προστατεύεται νομοθετικά πλέον η υποαπασχόληση. Σύμφωνα με το άρθρο 20.4. «δεν επιτρέπεται πρόσληψη εκπαιδευτικού σε ιδιωτικό σχολείο, αν όλοι οι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν σε αυτό δεν έχουν συμπληρώσει υποχρεωτικό ωράριο διδασκαλίας».

Στο νομοσχέδιο επίσης προβλέπεται **ριζική αλλαγή στη διαδικασία επιλογής διευθυντών και υποδιευθυντών**. Με το άρθρο 25.2. στερείται από τον ιδιοκτήτη το δικαίωμα να επιλέγει εκείνος το διευθυντή και τον υποδιευθυντή του σχολείου. Ο διευθυντής και ο υποδιευθυντής θα επιλέγονται από το διδακτικό προσωπικό ύστερα από αίτησή τους. Η επιλογή θα γίνεται από διευρυμένο υπηρεσιακό συμβούλιο στο οποίο θα μετέχει εκπρόσωπος του συλλόγου διδασκόντων του σχολείου και εκπρόσωπος του ιδιοκτήτη.

Ακόμα, σύμφωνα με τα άρθρα 15.6., 15.7 **καταργούνται οι μικτές επιτροπές** στις εξετάσεις των Λυκείων. Αίτημα που εδώ και δυό χρόνια προβάλλουν Ομοσπονδία και Σύλλογος.

Ιδιαίτερα σημαντικός είναι επίσης ο **νέος ρόλος του Συλλόγου διδασκόντων**. Για πρώτη φορά ο Σύλλογος διδασκόντων κάθε ιδιωτικού σχολείου θα έχει τη δυνατότητα να αναφέρεται απευθείας στον προϊστάμενο της διεύθυνσης εκπαίδευσης ή του γραφείου εκπαίδευσης για ενέργειες ή παραλείψεις του ιδιοκτήτη (12.2.). Ο Σύλλογος διδασκόντων δικαιούται να προτείνει στο αρμόδιο υπηρεσιακό συμβούλιο να υποχρεώσει τον ιδιοκτήτη να συγκροτήσει ιδιαίτερη σχολική μονάδα (14.3.). Ο ιδιοκτήτης συμμετέχει στις συνεδριάσεις του Συλλόγου διδασκόντων της βαθμίδας μόνο στην οποία διδάσκει (12.3).

Προβλέπονται παράλληλα **επιδοματά για μας** ρυθμίσεις σε ζητήματα οικονομικού χαρακτήρα.

- Τα επιδόματα εορτών και το επίδομα άδειας θα υπολογίζονται στο σύνολο των τακτικών μηνιαίων αποδοχών μας (άρθρο 23.5).
- Θα δίνεται το επίδομα θέσης σε διευθυντές και υποδιευθυντές (άρθρο 25.1.).
- Ο ιδιωτικός εκπαιδευτικός παίρνει το επίδομα οικογενειακών βαρών σε κάθε περίπτωση, εκτός από εκείνη που ο (ή η) σύζυγος υπηρετεί στο ίδιο σχολείο (άρθρο 23.6.).
- Οι αποζημιώσεις (i) σε περίπτωση απόλυσης για περιορισμό τάξεων και (ii) για συμπλήρωση ορίου ηλικίας βρίσκονται σε καλύτερη βάση σε σύγκριση με την υπάρχουσα κατάσταση (και στη λογική βέβαια ότι δεν θα υπάρχουν πλέον παρά μόνο συμβάσεις αορίστου χρόνου).
- Δίνεται αποζημίωση σε όσους απολύονται λόγω κατάργησης σχολείου (άρθρο 22.1.γ.).

Επίσης, ο νόμος 682 που ισχύει σήμερα αναφέρεται μόνο στη Γενική Ιδιωτική Εκπαίδευση.

Για πρώτη φορά ένα νομοσχέδιο αντιμετωπίζει ενιαία τη Γενική και την Τεχνική - Επαγγελματική Ιδιωτική Εκπαίδευση, πράγμα που σημαίνει ότι για πρώτη φορά οι εργαζόμενοι σ' αυτήν εκπαιδευτικοί εξομοιώνονται εργασιακά και μισθολογικά με τους υπόλοιπους ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς. Με αυτήν την έννοια για τους εργαζόμενους καθηγητές στην Τ.Ε. Εκπαίδευση η ψήφιση του νέου νόμου θα αποτελέσει μια κυριολεκτική **τομή** στο εργασιακό τους καθεστώς.

Το άρθρο 1.2 είναι ίσως ένα από τα σημαντικότερα άρθρα στο καινούριο νομοσχέδιο. Σύμφωνα με αυτό, η παροχή εκπαίδευσης στα ιδιωτικά σχολεία συνιστά «δημόσια λειτουργία». Η διατύπωση αυτή δημιουργεί μια καινούρια βάση, πάνω στην οποία θα στηρίζεται στο μέλλον η αντίληψη για το ρόλο του ιδιωτικού εκπαιδευτικού.

Μπορεί να αποτελέσει τη βάση για την επόμενη διεκδίκησή μας που θα πρέπει να είναι «η συνταξιοδότησή μας από το δημόσιο».

ΕΡ. Τι στάση κρατά το ΥΠΕΠΘ και πως απαιτεί η Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. και οι συνάδελφοι της «βάσης»;

ΑΠ. Το Υπουργείο Παιδείας είναι φανερό ότι ενδιαφέρει στις πιέσεις των ανησυχούντων ιδιοκτη-

τών. Αναστειλάμε την απεργία μέσα στις εξετάσεις έχοντας αποσπάσει τη δέσμευση/ρητή υπόσχεση, για ψήφιση του νέου νόμου στο θερινό τμήμα της Βουλής. Δεν είδαμε όμως ούτε καν την κατάθεσή του. Νέα ρητή υπόσχεση για «κατάθεση» κατά τα τέλη Νοεμβρίου, έμεινε στα λόγια και στα χαρτιά. Καινούρια υπόσχεση για το πρώτο δεκαπενθήμερο του Δεκεμβρίου είχε την τύχη των προηγούμενων.

Το κίνημά μας έχει όμως ιστορία. Έχουμε επανειλημμένα δώσει «εξετάσεις» αγωνιστικής πρακτικής και έχουμε πάρει πάρα πολύ ψηλούς βαθμούς. **Η απάντησή μας στο σημερινό κυβερνητικό εμπαιγμό θα είναι άμεση και αποφασιστική.**

ΑΠΕΡΓΙΑ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΜΕ ΤΡΙΗΜΕΡΑ ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΑ.

Την Τρίτη 17 Ιανουαρίου ξεσπάει η πρώτη τριήμερη απεργία μας.

Ξέρουμε ότι ο αγώνας θα είναι ασυνήθιστα σκληρός. Η ρήξη με τους εργοδότες μας θα είναι αναπόφευκτη. Η αποφασιστικότητά μας όμως σ' αυτές τις δύσκολες στιγμές θα είναι εκείνη που θα κρίνει καθοριστικά το εργασιακό μας αύριο. Οι εφτάχρονοι αγώνες μας δε μπορεί να πάνε χαμένοι. Θα δώσουμε όλοι το αγωνιστικό παρόν.

Για ποιο λόγο φωνάζουν οι ιδιοκτήτες;

ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Από ποια
σημεία
επωφελούνται
οι εκπαιδευτικοί

Μέσα σε μια περίοδο οξυμένων προβλημάτων στο σύνολο της εκπαίδευσης, με απεργίες σε όλες τις βαθμίδες της και έναν υπουργό παιδείας να βρίσκεται μόνιμα «υπο παραίτηση», η Ομοσπονδία Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών (ΟΙΕΛΕ) αποφάσισε απεργία διαρκείας, με τη μορφή των επαναλαμβανόμενων τριήμερων, για να αναγκάσει τον υπουργό να καταθέσει στη Βουλή για ψήφιση το νομοσχέδιο για την ιδιωτική εκπαίδευση. Τα χρονικά περιθώρια δεν είναι μεγάλα, μιας και οι εκλογές πλησιάζουν και η Βουλή θα πρέπει να ψηφίσει και άλλα νομοσχέδια.

Προκαλεί απορία, πράγματι, το πως η Ομοσπονδία έρχεται στο σημείο να υποστηρίξει με αυτόν τον τρόπο ένα νομοσχέδιο που η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ εδώ και επτά χρόνια υπόσχεται ότι θα ψηφίσει. Πόσο αυτό το νομοσχέδιο βρίσκεται κοντά στα οράματα του κλάδου; Τι είναι αυτό που αναγκάζει την ΟΙΕΛΕ να υιοθετεί αυτήν τη θέση; Γιατί οι ιδιοκτήτες καταγγέλλουν, κινδυνολογούν και απειλούν — ακόμα και με το κλείσιμο των σχολείων τους— αν ψηφιστεί αυτό το νομοσχέδιο; Είναι λοιπόν τόσο ριζοσπαστικό; Ο καθένας από την πλευρά του έχει τους λόγους του να παίρνει και μια διαφορετική στάση και δεν θα μπορούσε να είναι διαφορετικό.

Ας ξεκινήσουμε από την πλευρά της κυβέρνησης και του υπουργείου παιδείας, εκφραστή των επιλογών της στον εκπαιδευτικό χώρο. Σαν αντιπολίτευση το ΠΑΣΟΚ δεν είχε κανένα πρόβλημα να διακηρύξει την κατάργηση της ιδιωτικής εκπαί-

δευσης, μέσα στις γενικές εξαγγελίες για «σοσιαλισμό στις 18». Παρ' όλα αυτά, μόλις το Νοέμβριο του '84 θα δοθεί στην ΟΙΕΛΕ από τον υφυπουργό Πέτρο Μόραλη το πρώτο σχέδιο νόμου για τα ιδιωτικά σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Θα σταθώ σε μερικά βασικά σημεία του νομοσχεδίου αυτού, που θεωρώ σημαντικά:

Πρώτον, δεν εμποδίζει την ίδρυση νέων ιδιωτικών σχολείων. Πώς θα μπορούσε άλλωστε να κάνει κάτι τέτοιο, με τη δημόσια εκπαίδευση να περνά μια μεγάλη κρίση σε όλες τις βαθμίδες της.

Μπορούμε να πούμε ότι το χαρακτηριστικό του νέου νομοσχεδίου είναι μια σχετική ενίσχυση του κρατικού παρεμβατισμού στα ιδιωτικά σχολεία. Είναι όμως καθαρή η προσπάθεια να **εναρμονισθεί με τις νηρεκτίβες της ΕΟΚ** ως προς αυτά.

Από το άρθρο 1 έχουμε ένα ξεκαθάρισμα του χαρακτήρα τους σαν σχολικών οργανισμών πρωταρχικά και κατά δεύτερο λόγο σαν οικονομικών επιχειρήσεων.

Στο άρθρο 10 παρ. 1, το νομοσχέδιο δεσμεύει το μέγεθος του σχολείου, ώστε να μην μπορεί να υπερβαίνει το Νηπιαγωγείο τα 6 τμήματα, το Δημοτικό τα 18, το Γυμνάσιο και το Λύκειο τα 9 και τα 6 στις Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές.

Είναι σημαντικό ότι με το άρθρο 4 δίνεται η δυνατότητα για ίδρυση νέων ιδιωτικών σχολείων, τόσο από έλληνες πολίτες, όσο και από νομικά πρόσωπα των οποίων τα διοικητικά συμβούλια αποτελούνται από έλληνες πολίτες. Καταλαβαίνουμε εδώ, ότι η ΕΟΚ δεν θα άφηνε έξω τον εαυτό της απ' αυτές τις δυνατότητες...

Με το άρθρο 11 παρ. 1 δεν επιτρέπονται παρεκκλίσεις από το πρόγραμμα, παρά μόνο μετά από απόφαση του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Το αυτό και για το ωράριο λειτουργίας (παρ. 3 του ίδιου άρθρου), που θα πρέπει να είναι ίδιο με το αντίστοιχο των δημοσίων.

Στο άρθρο 17 (για τα καθήκοντα και την εξέλιξη των εκπαιδευτικών) καθορίζεται ότι ισχύει ό,τι και για τους εκπαιδευτικούς του δημοσίου (παρ. 1, 2, 3). Για τις αποδο-

χές, ορίζει ότι θα πρέπει να είναι τουλάχιστον ίσες με εκείνες των δημοσίων εκπαιδευτικών (παρ. 4).

Στο άρθρο 20 (για τη λύση της σύμβασης) κατοχυρώνει τους εκπαιδευτικούς από αυθαιρεσία του ιδιοκτήτη, μιας και χρειάζεται απόφαση του οικείου Κεντρικού Υπηρεσιακού Συμβουλίου (παρ. 6).

Στο άρθρο 19 παρ. 7, 8, 9, αναφέρεται στο διευθυντή του ιδιωτικού σχολείου. Με τον προηγούμενο νόμο 682 του '77, αυτός επιλεγόταν από τον ιδιοκτήτη του σχολείου. Αντίθετα τώρα επιλέγεται από το αρμόδιο κεντρικό υπηρεσιακό συμβούλιο, που επιλέγει μέσα από τις αιτήσεις όσων έχουν τα απαιτούμενα προσόντα για την ανάληψη καθηκόντων διευθυντή ή υποδιευθυντή. Εφαρμόζονται δε οι διατάξεις που ισχύουν και στα δημόσια σχολεία για το διορισμό τους.

Το άρθρο 33, μετατρέπει όλες τις εργασιακές συμβάσεις σε **αορίστου χρόνου** και καταργεί τις ορισμένου χρόνου συμβάσεις.

Το νομοσχέδιο αυτό δεν κατατέθηκε στη Βουλή, αν και οι διαβεβαιώσεις από το υπουργείο Παιδείας δε σταμάτησαν ποτέ. Από τότε μέχρι σήμερα έχουμε μια πορεία προς το νέο νόμο για την ιδιωτική εκπαίδευση. Οι υπουργοί παιδείας αλλάζουν και κάθε φορά η Ομοσπονδία και το σύνολο των Ιδ. Εκπαιδευτικών βρίσκονται αναγκασμένοι να κινητοποιούνται για να πιέσουν το υπουργείο προς μια κατεύθυνση στην οποία φραστικά τουλάχιστον αυτό στεκόταν θετικά. Απολογισμός; 90 μέρες απεργίας από το '82 μέχρι σήμερα, για την κατάθεση και ψήφιση του νομοσχεδίου.

Στις 9.12.88 ο υπουργός παιδείας έδωσε στην ΟΙΕΛΕ το νομοσχέδιο και δεσμεύτηκε να το καταθέσει τις επόμενες μέρες στη Βουλή. Το νομοσχέδιο αυτό, αν και δεν διαφέρει ουσιαστικά, δεν είναι ακριβώς αντίγραφο του προηγούμενου. Έχει ορισμένα νέα άρθρα που αρκετά διαφοροποιούνται σε διάφορα σημεία, αλλά όχι στη φιλοσοφία.

Σπουδαιότερο το άρθρο 2, όπου έχουμε την εισαγωγή του θεσμού των **κοινωνι-**

κών σχολείων. Είναι αυτά που ιδρύονται «από την τοπική αυτοδιοίκηση ή με τη συμμετοχή αυτής, από επιστημονικούς φορείς, ενώσεις, σωματεία, ιδρύματα και γενικά μη κερδοσκοπικούς φορείς».

Τα σχολεία αυτά υποτίθεται ότι δεν έχουν σε καμιά περίπτωση κερδοσκοπικό χαρακτήρα, τους παρέχεται η δυνατότητα —μετά από απόφαση του Υπουργείου Παιδείας και εισήγηση του παιδαγωγικού Ινστιτούτου— να εφαρμόζουν νέες παιδαγωγικές και εκπαιδευτικές μεθόδους. Οι μαθητές που θα φοιτούν σε αυτά θα έχουν όλα τα ευεργετήματα των μαθητών των δημοσίων σχολείων, όπως τη δωρεάν χορήγηση βιβλίων, υποτροφίες, μεταφορά μαθημάτων και στη διοίκησή τους μπορούν να συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς.

Η προσπάθεια του ΥΠΕΠΘ να θεσμοθετήσει έναν ακόμα τύπο σχολείου, αυτό που όπως είπαμε ονομάζει «κοινωνικό σχολείο», μπορεί να φαντάζει ελκυστικό ιδιαίτερα σ' εκείνους που υπεράσπισαν ή πρόβαλλαν αντιλήψεις για το «ανοικτό σχολείο». Νομίζουμε όμως, πως πίσω από τη φραστική ελκυστικότητα υποκρύβεται (ή τουλάχιστον αυτό μπορεί να γίνει) η προσπάθεια να εισαχθεί ένας νέος ιδιωτικός τύπος σχολείου, με πιθανούς μεν υποστηρικτές στην αρχή τους δήμους, αργότερα όμως ιδιωτικά οικονομικά συγκροτήματα, που θα κρύβονται πίσω από τον τίτλο «Ίδρυμα» ή «Ένωση», πράγμα που υπονομεύει την ήδη υπονομευμένη δημόσια παιδεία και ανοίγει το δρόμο για μια συνολική ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης μπροστά στο 1992. Η θεσμοθέτηση του «κοινωνικού σχολείου» δεν πρέπει να μας αφήσει αδιάφορους.

Ωστόσο, μπορούμε να πούμε, ότι με το νέο αυτό νομοσχέδιο και με το γενικό περιεχόμενο των άρθρων του, που ειδικά αναφέρονται στις εργασιακές σχέσεις των Ιδ. Εκπ., ικανοποιούνται ορισμένες βασικές διεκδικήσεις της ΟΙΕΛΕ. Δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για τον ιδ. εκπ. να εργάζεται χωρίς μια σειρά από πιέσεις και πιο ήρεμος να αποδίδει καλύτερα στο εκπαιδευτικό του έργο.

Το νομοσχέδιο περιλαμβάνει στις διατάξεις του και τα αναγνωρισμένα ως ισότιμα σχολεία. Το άρθρο 26 αναφέρεται στην υπηρεσιακή κατάσταση των εκπαιδευτικών ισότιμων σχολείων. Το άρθρο 27 στις αρμοδιότητες του συνδιευθυντή του Κολλεγίου Αθηνών.

Ισότιμα λέγονται τα ιδ. σχολεία, που οι μαθητές τους δε χρειάζεται να δίνουν εξετάσεις σε επιτροπές του υπουργείου για την ισοτιμία του τίτλου σπουδών. Είναι όλα τους μεγάλα σχολεία όπως τα Αρσάκεια, Κολλέγιο Αθηνών, Κολλέγιο Αγ. Παρασκευή, Ανατόλια, Σχολή Κοραή. Με το

άρθρο 15 παρ. 7 του νομοσχεδίου δίνεται η δυνατότητα σε όλα τα ιδιωτικά να εκδίδουν τίτλους σπουδών όπως τα ισότιμα.

Ο Δημήτρης Κωσταράκος, γενικός γραμματέας της ΟΙΕΛΕ, σε συνέντευξή του (εφημερίδα «Αυγή», στις 6.1.89) παρουσιάζει το γιατί η Ομοσπονδία στηρίζει το νομοσχέδιο:

«Το νομοσχέδιο αυτό όχι μόνο δεν καταργεί την ιδιωτική εκπαίδευση, αλλά ούτε και ανοίγει δρόμο για κατάργησή της. Όπως γνωρίζετε, όραμα των ιδιωτικών εκπαιδευτικών ήταν, είναι και θα είναι η μια και ενιαία εκπαίδευση. Εκτιμούμε όμως ότι σήμερα προέχει η σωστή λειτουργία της ιδιωτικής εκπαίδευσης, για όσο διάστημα υπάρχει. Γι' αυτό και αποδεχόμαστε το νέο νομοσχέδιο και θα αγωνισθούμε για την ψήφισή του».

Από την πλευρά τους οι ιδιοκτήτες εξαπέλυσαν μια ισχυρή επίθεση προς το υπουργείο για να εμποδίσουν την κατάθεση και ψήφιση του νομοσχεδίου στο σύνολό του. Παραπληροφορούν όλους όσους είναι άμεσα ενδιαφερόμενοι για την ιδ. εκπαίδευση, εκπαιδευτικούς - γονείς - μαθητές και μέσω των εφημερίδων το ευρύτερο κοινό. Έχουν επιστρατεύσει όλους τους πολιτικούς παράγοντες που μπορούν να πιέσουν τον υπουργό. Εκτοξεύουν απειλές ότι θα κλείσουν τα σχολεία τους αν ψηφιστεί το νομοσχέδιο.

Τί είναι αυτό που αναγκάζει τους ιδιοκτήτες να υιοθετούν αυτήν την στάση; Γιατί το 1984, όταν ήταν έτοιμο το σχέδιο νόμου, δεν έκαναν αυτές τις κινήσεις, αφού —όπως γράψαμε πριν— το νέο νομοσχέδιο δε διαφέρει στην ουσία από εκείνο;

Το μόνο που μπορούμε να σκεφτούμε είναι, ότι το ΠΑΣΟΚ του '84 —έχοντας σίγουρο το μέλλον— δεν είχε ανάγκη να ικανοποιήσει τη μερίδα αυτή των εργαζόμενων (εκπαιδευτικούς), ανεξάρτητα από τις δεσμεύσεις που είχε σε επίπεδο διακηρύξεων. Σήμερα, όμως, με την πολιτική κρίση που περνά, με το μέλλον αβέβαιο, το σκηνικό έχει αλλάξει. Το πρόσωπο του ΠΑΣΟΚ πρέπει να φανεί φιλεργατικό. Δεν αποκλείεται, λοιπόν, το πυροτέχνημα του νόμου. Να μην ξεχνάμε ότι ο υπουργός Γ. Παπανδρέου είναι νέος και πρέπει να επενδύσει για το μέλλον του. Μπορεί όμως και να αρκείται στο θόρυβο που δημιουργείται γύρω από το νομοσχέδιο.

Ας σταθούμε στη συνέντευξη του Ι. Δούκα στο «Βήμα» στις 18.12.88, όπου μιλάει πρακτικά σαν εκπρόσωπος των ιδιοκτητών. Τί λέει λοιπόν αυτός;

α) Θεωρεί το νομοσχέδιο αντισυνταγματικό, διότι το άρθρο 16 του Συντάγματος εντάσσει την Ιδ. Εκπαίδευση μέσα στη λειτουργικότητα της εκπαίδευσης, ενώ το νομοσχέδιο μιλά για ίδρυση 15 σχολείων «κατά παραχώρηση». Επίσης επικαλείται το... άρθρο 58 της συνθήκης της Ρώμης, σύμφωνα με το οποίο ο καθένας έχει το δικαίωμα επιλογής του τρόπου ανάπτυξης του παιδιού του!

β) Το νομοσχέδιο —κατά τους ιδιοκτήτες— είναι μια κατ' αρχήν προσπάθεια της κυβέρνησης να καταργήσει την ιδ. εκπαίδευση. Οι ιδιοκτήτες δε θα μπορούν να απολύσουν όπως τώρα τον εκπαιδευτικό, κάτι που θεωρούν δικαίωμά τους, μια και βρίσκεται σε ιδιωτικό σχολείο και όχι δημόσιο. Δεν μπορούν να διορίζουν τον διευθυντή, αφού αυτός θα διορίζεται από τα υπηρεσιακά συμβούλια του υπουργείου Παιδείας. Το προσωπικό, δηλαδή ο σύλλογος διδασκόντων, θα αποφασίζει για σοβαρά ζητήματα λειτουργίας του σχολείου. Καταργείται, έτσι, σύμφωνα με όσα λέει ο εκπρόσωπος των ιδιοκτητών, η δυνατότητα επιχειρηματικής ανάπτυξης και το κληρονομικό δικαίωμα.

γ) Είναι βέβαιο, λέει ο Ι. Δούκας, πως αν εφαρμοσθεί αυτός ο υπό συζήτηση νόμος, ιδιωτική εκπαίδευση δεν θα υπάρχει τον επόμενο Σεπτέμβριο. Χωρίς διευθυντικό δικαίωμα, ελεύθερη οικονομία δεν μπορεί να υπάρξει. Επίσης, ενισχύεται ο αλλοδαπός ιδιωτικός τομέας, σε βάρος του ελληνικού, με το άνοιγμα του δρόμου για την είσοδο... ξένων επιχειρήσεων μετά το 1992, αφού οι ελληνικές δεν μπορούν να επιβιώσουν σε αυτά τα πλαίσια.

Φυσικά όλα όσα πάρα πάνω επικαλείται ο εκπρόσωπος των ιδιοκτητών, ελάχιστη σχέση έχουν με την πραγματικότητα, αν εξαιρέσουμε ορισμένα θέματα που αφορούν τις εργασιακές σχέσεις.

Βλέπουμε πολύ καθαρά, με όσα λέει ο Ι. Δούκας, το πως έχουν μάθει οι ιδιοκτήτες να εννοούν την «ιδιωτική πρωτοβουλία» στην εκπαίδευση. Ένα χώρο ανεξέλεγκτο από το κράτος, όπου ο ιδιοκτήτης, σα γενικός άρχοντας, ρυθμίζει τις εσωτερικές του υποθέσεις. Δε χρειάζεται νομοθεσία που να κατοχυρώνει τους εργαζόμενους, ούτε έλεγχος. Όλα αυτά, μάλιστα, σε μια εποχή που οργανισμοί με κρατική εποπτεία βρίσκονται μπλεγμένοι σε τόσα σκάνδαλα... Τώρα γιατί ένας ιδιωτικός τομέας χωρίς δεσμεύσεις είναι υπεράνω υποψίας, αυτό είναι ένα ερώτημα, που βέβαια δεν απαντιέται από τους ιδιοκτήτες σχολείων.

Γιώργος Βεργιτσάκης

Το θεατρικό παιχνίδι σα μέθοδος διδασκαλίας

Η μέθοδος διδασκαλίας είναι εργασία ιδιαίτερα πολύπλευρη και πολύπλοκη. Παρουσιάζει ολόενα — από τη φύση της — νέα πρωτότυπα στοιχεία και παραλλαγές. Είναι ένα φαινόμενο δυναμικής και όχι στατικής μορφής. Χαρακτηρίζεται από αδιάκοπη αναζήτηση και νέες μεθοδικές λύσεις.

Γενικά, στο χώρο της εκπαίδευσης υπάρχει η τάση, ό,τι δεν είναι μη κατεστημένη άποψη — άποψη που δεν εφάπτεται με το ωρολόγιο πρόγραμμα — ό,τι χαρακτηρίζει μια πειραματική και σύγχρονη άποψη-αναζήτηση, ό,τι δεν πειθαρχεί και δεν απευθύνεται στο γνωστικό μέρος του προγράμματος, ν' απορρίπτεται. Απέναντι σε μια — δυστυχώς πλατιά διαδεδομένη — κατάσταση, που περιορίζει τη διδασκαλία σε στόχους απλής αναπαραγωγής γνώσεων μέσα από ορισμένα μοντέλα, καθίσταται αναγκαία η επινόηση καινούργιων μεθόδων και η εφαρμογή τους κατά τρόπο αυτοματοποιημένο. Μια μέθοδος που θα μπορούσε να υποδειχθεί είναι το θεατρικό παιχνίδι.

Τα παιδιά και στα πιο απλά παιχνίδια τους συμβολοποιούν τα αντικείμενα, λειτουργούν με αυτά και μέσα απ' αυτά, παίρνουν εύκολα διάφορους «ρόλους» ή σχηματοποιούν (στα παιχνίδια που δεν υπάρχουν ρόλοι) το θέμα τους και το εκφράζεται μέσα από συγκεκριμένα πρόσωπα. Μιμούνται άνετα πράξεις και γεγονότα που τους έκαναν εντύπωση και όταν πρόκειται να κοροϊδέψουν ή να ειρωνευτούν χρησιμοποιούν πλούσιες μιμητικές κινήσεις που θα ζήλευαν μεγάλοι ηθοποιοί.

Στο σχολείο, θα μπορούσε το παιδί να προσεγγίσει τις λεγόμενες αναπαραστατικές τέχνες και κυρίως το θέατρο, που είναι μια τέχνη σύνθετη, παιδευτική και βαθύτατα κοινωνική. Έχει άμεση σχέση με το πλέγμα των προβλημάτων που παρουσιάζει το παιδί στην ανάπτυξή του, ενώ σε πολλές περιπτώσεις αποτελεί μέσο αγωγής και ψυχοθεραπείας. Μα πάνω από καθετί είναι ένας τρόπος έκφρασης και δημιουργικότητας, χαράς και συνεργασίας.

Κάθε προσπάθεια προσέγγισης μιας μορφής τέχνης, που για αποδέκτη της έχει το παιδί, πρέπει να περνάει από το ευρύ φάσμα της Παιδαγωγικής και τότε είναι αδύνατο να μη συναντήσει το πιο οικείο μέσο για το παιδί, το παιχνίδι.

Το θεατρικό παιχνίδι μέσα στο σχολείο εντάσσεται σ' ένα ευρύτερο πρόγραμμα αισθητικής αγωγής, που το αποτελούν η μουσική και εικαστική παιδεία. Όλα τα πιο πάνω υπεισέρχονται στο θεατρικό παιχνίδι και ολοκληρώνουν συνθετικά την αγωγή, την αισθητική αγωγή, που στην πρώτη τουλάχιστον βαθμίδα της εκπαίδευσης πρέπει να κατέχει μεγάλη έκταση στο σχολικό πρόγραμμα.

Ένας τρόπος για να εκφράσει το παιδί, να δημιουργήσει και μαζί να διασκεδάσει, είναι να παίζει θεατρικά. Η ίδια σύμβαση που επικρατεί για το παιδί στο παιχνίδι και του επιτρέπει να εκφράζεται μέσα από διάφορους ρόλους και κα-

ταστάσεις, υπάρχει σ' όλη την έκταση της θεατρικής λειτουργίας. Έτσι, το θέατρο σήμερα δεν πρέπει να το βλέπουμε αποκομμένο από την παιδαγωγική. Δεν είναι ένα αντικείμενο καθαρά ψυχαγωγικό, που χρειάζεται να το θυμάστε μόνο για τις γιορτές ή για επιδείξεις στη λήξη του σχολικού έτους. Μέσα στο σύγχρονο σχολείο πρέπει να κατέχει σημαντική θέση. Πρέπει να υπάρχουν κοινές δραστηριότητες. Δραστηριότητες δημιουργικές, όπου όλα τα παιδιά μαζί θα έχουν μια κοινή δράση.

Το θεατρικό παιχνίδι μπορεί να προσφέρει άφθονες ευκαιρίες μάθησης και ευαισθητοποίησης. Παιδιά που παρουσιάζουν δυσκολίες στην έκφραση — μείωση της ικανότητας για δημιουργική δουλειά, βρίσκουν μέσα σ' αυτό ευκαιρίες για βελτίωση.

Οι βαθύτερες γνώσεις του ανθρώπου παράγονται μέσα από τις αισθήσεις. Η γνώση μιας έννοιας — μιας σχέσης — μιας κατάστασης ενός αντικείμενου, η ομορφιά του κόσμου τούτου, περνάει ευκολότερα στο παιδί μέσα από τις αισθήσεις, αν μπορέσει να σχηματιστεί σε αίσθηση.

Στο θεατρικό παιχνίδι, το παιδί δεν είναι ο παθητικός θεατής. Δεν καταναλώνει ό,τι παράγουν «μεγάλοι», αλλά αναπαράγει - μεταμορφώνει - αναγνωρίζει κι εκφράζει, με τον οικείο για κείνο τρόπο του παιχνιδιού, τις δικές του ανάγκες, τον ιδιαίτερο ψυχικό, φανταστικό κι ιδιόμορφο κόσμο του.

Με το θεατρικό παιχνίδι, δεν πασχίζουμε να βγάλουμε «νέα ταλέντα», ούτε μικρούς ηθοποιούς. Προσπαθούμε να δώσουμε στα παιδιά μια μορφή δημιουργικής απασχόλησης, μια ενεργοποιημένη μορφή ψυχαγωγίας και γνώσης. Ευκαιρία για έκφραση, για απελευθέρωση της φαντασίας του και ανακάλυψη των δημιουργικών του ικανοτήτων.

Το θεατρικό παιχνίδι είναι επίσης και ένας σπουδαίος παράγοντας δημιουργίας σχέσεων μέσα από μια κοινή δράση και σύμφιξης των ψυχικών δεσμών διδασκόντων και διδασκόμενων. Είναι ένα μέσο για επικοινωνία, για βήμα των ανθρώπινων σχέσεων, για παραπέρα αυτογνωσία των ατόμων, της κοινωνικής ομάδας μέσα από την οποία λειτουργεί. Η εξοικείωση με τα πρόσωπα βοηθά την αποδέσμευση από κάποια έμφυτη συστολή, διστακτικότητα και επιφύλαξη.

Το θεατρικό παιχνίδι στο χώρο του σχολείου, μπορεί ν' αποτελέσει επίσης μέσο για τη χειραφέτηση του παιδιού, αλλά και για την καλλιέργεια σχέσεων του σχολείου προς τα έξω. Προϋπόθεση γι' αυτό, το θεατρικό παιχνίδι να λειτουργήσει μέσα σ' ένα σχολείο που έχει άμεση σχέση με τη γύρω του πραγματικότητα, που δεν είναι αποκομμένο από την κοινωνία.

Μέσα σ' αυτό το σχολείο, που δε λειτουργεί σα μια «αποικία», ανεξάρτητα από το κοινωνικό πλαίσιο, το θεατρικό παιχνίδι αμβλύνει το πρόβλημα του ανταγωνιστικού πνεύματος που επι-

κρατούσε ανάμεσα στα παιδιά και αρχίζει η συνεργασία διαφορετικών κοινωνικών τάξεων.

Το θεατρικό παιχνίδι είναι ακόμα μέσο για να μπορέσει το παιδί να εξοικειωθεί με τις Τέχνες και ιδιαίτερα να προσεγγίσει το θέατρο και να καταγράψει στις αισθήσεις του όλο το περιεχόμενο και τη μαγεία της θεατρικής πράξης.

Το θέμα πάνω στο οποίο δομείται ένα θεατρικό παιχνίδι μπορεί να είναι καθορισμένο και να γίνεται πάνω σε δεδομένη θεματολογική ενότητα, με βάση «ένα σχέδιο δράσης» (δραματοποίηση κειμένου από βιβλίο). Μπορεί όμως και ν' αναπαράγεται στη διάρκειά του από τα ίδια τα παιδιά, με θέματα που αντλούνται από προσωπικά βιώματα, διάφορα κοινωνικά γεγονότα και προβλήματα που αντιμετωπίζει το παιδί.

Θέματα - αφορμές για το θεατρικό παιχνίδι μπορούν να γίνουν:

— Ιστορικά θέματα.

— Όλο το μάθημα των λεγόμενων «καλλιτεχνικών μαθημάτων» θα μπορούσε να περάσει μέσα από τη διαδικασία παραγωγής ενός θεατρικού παιχνιδιού.

— Δραματοποίηση κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και αρχαίων ελλήνων συγγραφέων.

— Κι ακόμα γλωσσικές ασκήσεις.

Χώρος δράσης του θεατρικού παιχνιδιού μπορεί να είναι κάθε σημείο του χώρου που κινούνται τα παιδιά. Για να μπορέσουμε να βοηθήσουμε τα παιδιά να εκφραστούν «θεατρικά» μέσα από το παιχνίδι, θα πρέπει να τους δώσουμε διάφορα οπτικά - εικαστικά - εκφραστικά ερεθίσματα. Το καθετί που υπάρχει σ' έναν χώρο, μπορεί κάτω από ορισμένες προσπάθειες να πάρει τη μορφή ενός συμβόλου, μιας αναφοράς. Ν' αποκτήσει μια διαφορετική λειτουργικότητα και θεατρική διάσταση, καθώς το παιδί με τη φαντασία του (όταν αποδεσμευτεί) μπορεί να μετατρέψει σ' εργαλείο του και μέσο έκφρασης. Δημιουργώντας με απλά μέσα ένα περιβάλλον, δημιουργώ το πλαίσιο μέσα στο οποίο το παιδί θ' αρχίσει να εκφράζεται και να κινείται. Τους κινησιολογικούς αυτοσχεδιασμούς μπορούν να βοηθήσουν ήχοι πρωτογενείς (θύρρυβος ανέμου, βροχής, πουλιών) και γενικά μουσική με πλούσια εναλλαγή ηχογραμμάτων και ρυθμών, που δε θα καθορίζει εκ των προτέρων την κίνηση και την έκφρασή τους.

Έτσι τα παιδιά, επιλέγοντας ένα κυρίαρχο θέμα ή μια ιδέα και έχοντας ως βασικά εργαλεία έκφρασης το σώμα, την κίνηση, τον αυτοσχεδιασμό, φτάνουν σε μια «δραματοποίηση» των θεμάτων που τ' απασχόλησαν. Έτσι εφαρμόζονται στην πράξη οι νέες παιδαγωγικές αντιλήψεις και θεατρικές απόψεις για την ενεργοποίηση του ατόμου, την απελευθέρωση της φαντασίας του, την καλλιέργεια της ψυχοκινητικής έκφρασης του παιδιού, την κοινωνικοποίησή του και την εξοικείωσή του με την τέχνη.

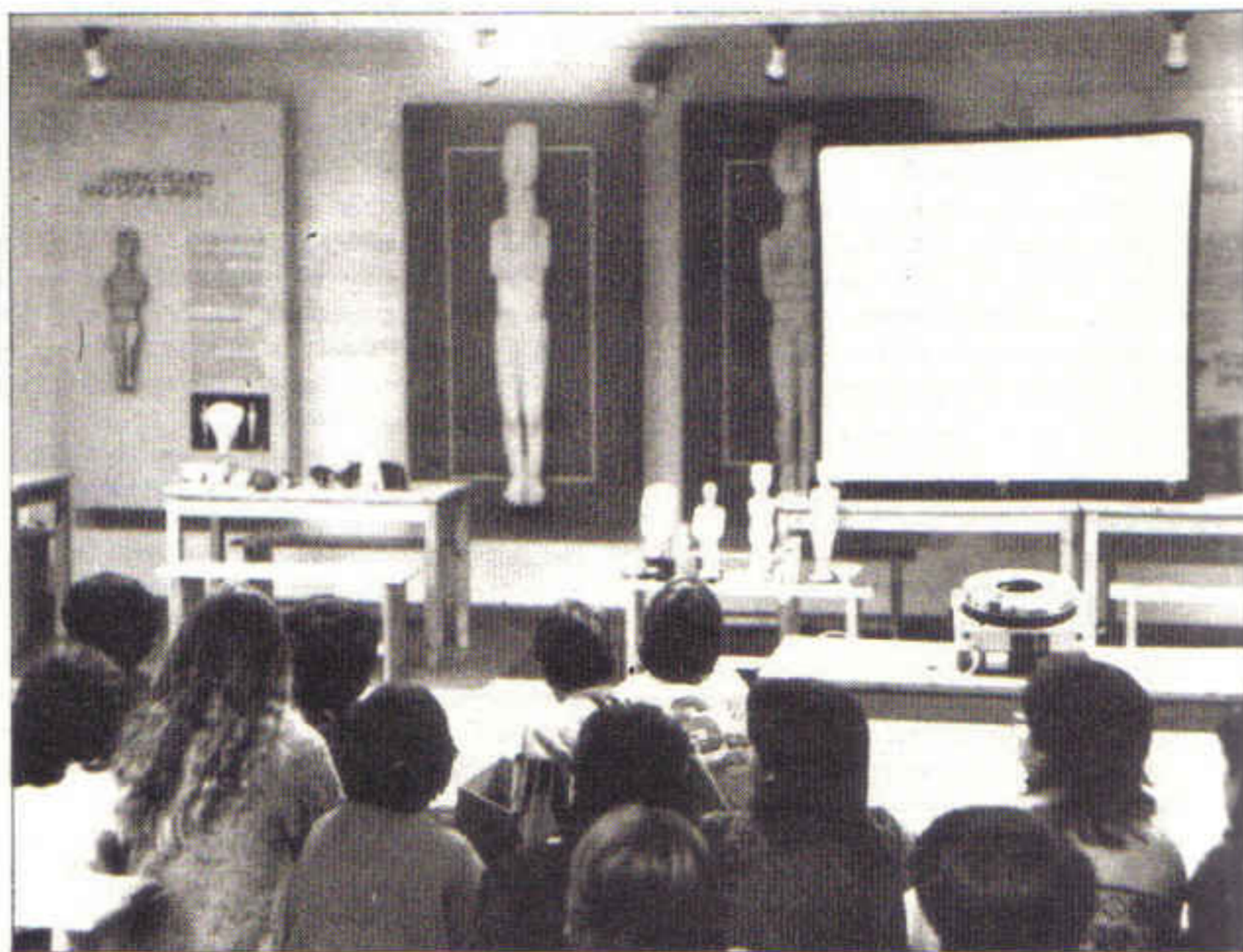
Έλλη Μήτση

Το μελλοντικό κοινό της τέχνης και η διδασκαλία των Καλλιτεχνικών

Συνάδελφος καθηγήτρια των καλλιτεχνικών, μας αφηγήθηκε πρόσφατα την εξής χαρακτηριστική ιστορία: Για να συμπληρώσει το περιορισμένο ωράριο διδασκαλίας της και για να μη μεταναστεύσει για το σκοπό αυτό και σε άλλο Γυμνάσιο, υποχρεώθηκε να διδάσκει στο σχολείο της εκτός από τα Καλλιτεχνικά και... Γεωγραφία.

Κάποια λοιπόν μαθήτριά της είχε πολύ καλή επίδοση στα Καλλιτεχνικά (και βαθμό 18), αλλά μέτρια επίδοση στη Γεωγραφία (και βαθμό 13-14). Ανήσυχος για τον «χαμηλό» βαθμό της Γεωγραφίας, ο πατέρας της μαθήτριας επισκέφθηκε και συζήτησε με την καθηγήτρια το «πρόβλημα». Και εκδήλωσε με πλήρη ειλικρίνεια τον απλοϊκό καύμό του, πιστεύοντας ότι χίλιες φορές καλύτερα θάταν να έχει η κόρη του το 18 στη Γεωγραφία, κι ας είχε και μηδέν στα Καλλιτεχνικά.

Από την παραπάνω αυθεντική ιστοριούλα, αναδεικνύονται ήδη μια σειρά ζητήματα. Δεν θα σχολιάσουμε εδώ, τι συνέπειες έχει και ποιά εκπαιδευτική κατάσταση γενικότερα υποδηλώνει το γεγονός ότι, θέλοντας και μη, αναγκάζεται να διδάξει Γεωγραφία μια καθηγήτρια των Καλλιτεχνικών, που δεν —έχει και δεν μπορούσε να έχει— την εκπαίδευση, τις αναγκαίες γνώσεις και την απαραίτητη προπαρασκευή για κάτι τέτοιο. Έχει γίνει πλέον καθεστώς, η Γεωγραφία να διδάσκεται στα σχολεία κατά κανόνα από... άσχετους καθηγητές, από... θεολόγους, Μαθηματικούς, καθηγητές, Οικοκυρικών κ.λπ. ώστε έχει πάψει να προκαλεί το θέμα ιδιαίτερη

εντύπωση. Ούτε θα σχολιάσουμε τη θλιβερή πραγματικότητα, ότι οι καθηγητές των Καλλιτεχνικών εξαιτίας των συνεχών περικοπών των ωρών του μαθημάτων τους, της σχεδόν κατάργησής του στο Λύκειο και της μείωσής του πια στα έσχατα όρια, είναι συχνά αναγκασμένοι για να συμπληρώσουν ωράριο να περιφέρονται απ' το ένα Γυμνάσιο στο άλλο, δαπανώντας περισσότερο χρόνο στα δρομολόγια και τις συγκοινωνίες, απ' ότι στο μάθημα (είναι κι αυτό μέσα στα μέτρα για την... αύξηση

της «παραγωγικότητας» της εργασίας.)

Περισσότερο θα σταθούμε στο ποιές είναι οι ρίζες αυτής της αντίληψης, που αντιμετωπίζει τα Καλλιτεχνικά σαν κάτι το παρακατιανό και ασήμαντο, και ποιές είναι οι συνέπειές της στο σχολείο και την κοινωνία. Θα είχε μικρή σημασία η αντίληψη του πατέρα που αναφέραμε, αν αυτός αποτελούσε μεμονωμένη περίπτωση. Αλλά στην πραγματικότητα, απ' την ίδια αντίληψη διακατέχεται ο περισσότερος κόσμος, ανεξάρτητα αν την εκφράζει ή

όχι με την ίδια αφοπλιστική ειλικρίνεια.

Τα Καλλιτεχνικά φαίνονται είδος μάλλον παράταιρο μέσα σ' ένα σχολείο προσηλωμένο στην ιερή αποστολή να προσφέρει μερικές γνώσεις στους μαθητές του και βαθμούς (κυρίως βαθμούς) που θα συντηρούν τις ελπίδες για την εισαγωγή τους στα ΑΕΙ.

Το σχολείο είναι για να μαθαίνει τα παιδιά «γράμματα» —αυτό είναι το βασικό— και όχι παιχνίδια, όπως η ζωγραφική. Είναι για να προετοιμάζει τους αυριανούς «επιστήμονες» και, σε μια τέτοια προετοιμασία, η ενασχόληση με τα Καλλιτεχνικά δεν αποτελεί τίποτε περισσότερο από ένα ψυχαγωγικό διάλειμμα - μια ώρα «ελαφριά», που παρέχεται για λίγη μαθητική εκτόνωση. Αυτή είναι η κοινή αντίληψη, που υποβάλλεται από χίλιους δυό μηχανισμούς και βρίσκει πρόσφορο έδαφος αναπαραγωγής στην εκπαίδευση και στη λειτουργία του σχολείου.

Βέβαια, και μόνο αυτός αν ήταν ο ρόλος των Καλλιτεχνικών, πάλι δε θάπρεπε να θεωρηθεί και μικρός. Η ψυχολογική «εκτόνωση» και το «παιχνίδι», δεν είναι ασήμαντη προσφορά σ' ένα σχολείο που διακρίνεται για τον καταπιεστικό προσανατολισμό του, για την αποστήθιση σε βάρος της βαθύτερης μελέτης και για την ανιαρή, ρουτινιακή παροχή έτοιμης «γνώσης», σε βάρος της ανάπτυξης της κριτικής σκέψης. Στον κυκλωμένο από άγχη (ήδη σ' αυτήν την τόσο νεαρή ηλικία) μαθητή, το παιχνίδι της Τέχνης αποτελεί καθόλου ευκαταφρόνητη διέξοδο και σε κάθε περίπτωση παράγοντα πνευ-

ματικής ευκινησίας και δημιουργικότητας, που τόσο έχει ανάγκη και όχι μόνο ο μαθητής.

Αλλά δεν πρόκειται απλά για έναν τέτοιο ρόλο. Τα Καλλιτεχνικά έχουν ένα πολύ ουσιαστικότερο περιεχόμενο, ενοποιώντας, μ' έναν ειδικό τρόπο, στοιχεία των ανθρωπιστικών και στοιχεία των θετικών επιστημών, προετοιμάζοντας μ' ένα μοναδικό τρόπο το μαθητή να πραγματώνει σε αισθητές μορφές τη σκέψη και τις ιδέες του.

Τα Καλλιτεχνικά επιτρέπουν στο μαθητή να κατανοεί τη σημασία αναζήτησης της εσωτερικής δομής στα πράγματα, να αντιλαμβάνεται έμπρακτα τη σχέση του μέρους, της λεπτομέρειας, προς το όλον, να αναγνωρίζει την πολλαπλότητα των προβλημάτων και να εθίζεται στην αναζήτηση πολλαπλών «λύσεων» - να γίνεται τολμηρός στο ξεπέραςμα του «τυπικού», του καταναλωμένου, του «γνωστού». Όχι μόνο αποτελούν, κατά συνέπεια, υποβοηθητικό παράγοντα της ίδιας της λεγόμενης επιστημονικής κατάρτισης, αλλά οι-

σιαστικό κρίκο για μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση των πιο διαφορετικών φαινομένων.

Ωστόσο, πέρα από κάποιες φραστικές διακηρύξεις για τη σημασία της τέχνης και της διδασκαλίας της, το εκπαιδευτικό μας σύστημα έχει φροντίσει, ώστε τα Καλλιτεχνικά να βρίσκονται στο περιθώριο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η καλλιτεχνική παιδεία στο σχολείο, επιβιώνει, όχι χάρη στη φροντίδα της πολιτείας, αλλά μάλλον χάρη στην πρωτοβουλία και το ενδιαφέρον των ίδιων των εκπαιδευτικών καλλιτεχνών, που δεν έχουν εγκαταληφθεί στον παθητικό και συμπληρωματικό ρόλο που τους έχει ανατεθεί από την πολιτεία να παίζουν.

Μ' αυτούς όμως τους όρους, δεν μπορεί να υπάρξουν τα αναγκαία αποτελέσματα. Ο μαθητής, ο αυριανός πολίτης, προσανατολίζεται έτσι κι αλλιώς με μονομέρεια, με αποτέλεσμα η τέχνη και τα πραγματικά προβλήματά της να βρίσκονται έξω απ' τον ορίζοντά του.

Ο ελάχιστος χρόνος που διατίθεται στο μάθημα των καλλιτεχνικών, ο περιορισμένος αριθμός καθηγητών που διδάσκουν, οι γενικότερες δυσμενείς προϋποθέσεις με τις οποίες γίνεται η διδασκαλία, έχουν τις αναπόφευκτες αρνητικές συνέπειές τους.

Η τέχνη παραμένει πάντα απόμακρη, «μυθοποιημένη» (η άλλη εκδοχή της κοινωνικής της «γκετοποίησης»), άγνωστη για τον πολύ κόσμο. Φυσικά, το πρόβλημα δε θα το λύσει αυτόματα η καλλιτεχνική διδασκαλία στο Γυμνάσιο, που έτσι κι αλλιώς αποτελεί μέρος μόνον της όλης καλλιτεχνικής παιδείας.

Ωστόσο, η σωστή και συστηματική διδασκαλία της Τέχνης στο Γυμνάσιο, η επαναφορά της στο Λύκειο, η πραγματική επέκταση της καλλιτεχνικής διδασκαλίας σ' όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, μπορεί σίγουρα να δώσει ένα ορισμένο υπόβαθρο, για τη συμφιλίωση και την εξοικείωση του κοινού με την τέχνη - μπορεί να συμβάλει στο πλάσιμο του αυριανού πλατύτερου κοινού της Τέχνης.

Σήμερα, η επαφή του «πλατιού» —όπως συνηθίζουμε να λέμε— κοινού, με την τέχνη και τα πραγματικά καλλιτεχνικά προβλήματα, αν δεν χαρακτηριστεί ανύπαρκτη, είναι στην καλύτερη περίπτωση εντελώς αποσπασματική και περιορισμένη. Αυτό ισχύει ακόμα και για κείνες τις μορφές τέχνης, όπως π.χ. ο κινηματογράφος ή η μουσική, που αποτελούν τις πιο «μαζικές» τέχνες. Αλλά ισχύει σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό για τις εικαστικές τέχνες, που παραμένουν κυριολεκτικά «περιθωριακές», απρόσιτες, όχι μόνο από τον πολύ

κόσμο, αλλά και από το μορφωμένο και με επιστημονική συγκρότηση κοινό. Πρέπει να σημειώσουμε παρενθετικά, (όχι για παρηγοριά πάντως) ότι αυτό δε συμβαίνει μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στα πιο «πολιτισμένα» ευρωπαϊκά κράτη. Αποκτάει όμως ξεχωριστή σημασία αυτή η απόσταση ανάμεσα στο κοινό και την τέχνη στη χώρα μας, που αποτελεί —και δεν παύει να το διακηρύσσει με το παραπάνω— μια κοιτίδα της παγκόσμιας τέχνης και ειδικά των εικαστικών τεχνών της γλυπτικής και της ζωγραφικής.

Τα προγονόπληκτα κηρύγματα είχαν σαν αποτέλεσμα, ακόμα και τα Μουσεία μας, που αποτελούν πράγματι καλλιτεχνικά θησαυροφυλάκια, να αντιμετωπίζονται βαρυστημένα από τον πολύ κόσμο. Αυτά έχουν εξελιχθεί μάλλον σε χώρους τουριστικής περιπλάνησης των αλλοδαπών επισκεπτών τους, που είναι κατά κανόνα περισσότερο από τους ντόπιους, παρά σε χώρους πολιτιστικής αγωγής και καλλιτεχνικής διαπαιδαγώγησης των νεοελλήνων.

Ακόμα χειρότερα είναι τα πράγματα με τη σύγχρονη ελληνική Τέχνη, την πορεία της οποίας συστηματικότερα παρακολου-

θεί και για την οποία εκδηλώνει ενδιαφέρον (όχι πάντα πολυκαταλαβαίνοντας σε βάθος περί τίνος πρόκειται, ούτε πάντα με ανιδιοτέλεια) το ίδιο και το ίδιο απίθανα περιορισμένο κοινό, ένας μικρός δηλαδή κύκλος από καλλιτέχνες, μαθητευόμενους, ειδικούς και φιλότεχνους, με ή χωρίς εισαγωγικά. Αυτή η κατάσταση έχει αρνητικές συνέπειες, για την ίδια την τέχνη πρώτα - πρώτα. Σ' ένα τέτοιο πλαίσιο, κάθε ειλικρινής δημιουργική προσπάθεια, είναι επόμενο να θάβεται και να χαντακώνεται, να αργοσβίνει μακριά απ' την επικοινωνία με τον πολύ κόσμο, που είναι η μόνη πηγή ζωογόνησης της τέχνης.

Το πλατύ κοινό στέκει απροετοίμαστο, αμήχανο μπροστά στο έργο τέχνης. Όχι μόνο μπροστά σ' ένα «ακαταλαβίστικο» έργο της «μοντέρνας» τέχνης, αλλά και μπροστά σ' ένα έργο που θεωρείται «κλασσικό» και που έχει θέμα εύληπτο και αφομοιώσιμο. Μπορεί να εννοεί το «θέμα» του έργου και να του αρέσει ή όχι, αλλά η πραγματική επικοινωνία με το έργο, προϋποθέτει κάτι πολύ περισσότερο από την αντίληψη του θέματος, απαιτεί την «ανάγνωση» των μορφών, μέσω των οποίων υλοποιείται η όποια ιδέα του έργου.

Η τέχνη έχει τη δική της γλώσσα, το δικό της αλφαβητάριο, συντακτικό, γραμματική. Είναι μια γλώσσα, που τα βασικά στοιχεία της διδάσκονται, όπως διδάσκονται όλες οι γλώσσες κι όλα τα στοιχεία και σύμβολα άλλων μαθημάτων, π.χ. της άλγεβρας, της γεωμετρίας, της φυσικής κ.λπ., που παραμένουν ακατανόητα για τον αμόητο, αλλά αποκτούν ουσιαστικό νόημα για όποιον στοιχειωδώς τα έχει διδαχτεί.

Η διδασκαλία της Τέχνης έχει, ανάμεσα σε άλλα, σα σκοπό να κάνει οικεία τη γλώσσα της τέχνης, να εκπαιδεύσει και να δώσει σ' όποιονδήποτε ένα λεξικό, με τη βοήθεια του οποίου θα μπορέσει, αν όχι να «διαβάσει» πλήρως ένα έργο τέχνης, τουλάχιστον να αντιληφθεί τη σημασία ορισμένων βασικών στοιχείων του έργου, να προσεγγίσει την τέχνη πιο ουσιαστικά «από τα μέσα».

Όσο νωρίτερα και συστηματικότερα αρχίσει να γίνεται αυτή η διδασκαλία, τόσο συντομότερα θα προετοιμασθεί το μελλοντικό κοινό της τέχνης. Αυτό που τώρα προτιμάει να έχει 18 στη Γεωγραφία και ας έχει και μηδέν στα Καλλιτεχνικά...

Ζωή Χατζή

Από την ΕΝΩΣΗ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ εκδόθηκε και κυκλοφορεί το 5ο τεύχος του περιοδικού «ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ». Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα επιμελημένο τεύχος, με πλούσια εικονογράφηση και ποικίλα θέματα, με καλλιτεχνικό - εικαστικό και ευρύτερο εκπαιδευτικό ενδιαφέρον.

Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα θέματα της «εικαστικής παιδείας» που αναφέρονται στα ζητήματα σύνδεσης της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης με το Μουσείο και στην αξιοποίηση αυτού του σοβαρού πραγματι τομέα, που παραμένει σε σημαντικό βαθμό σήμερα παραμελημένος.

Το 5ο τεύχος της «ΕΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ» περιέχει εξάλλου μια σειρά πρωτότυπες εργασίες εκπαιδευτικών καλλιτεχνών, μελών της Ένωσης, γύρω από μεθόδους και πρακτικές της Καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, άρθρα και μελέτες εικαστικών, παρουσιάσεις εικαστικών δραστηριοτήτων, απόψεις, θέσεις και αιτήματα της Ένωσης για τη βελτίωση της καλλιτεχνικής Παιδείας.

ΠΟΥ ΘΑ ΒΡΕΙΤΕ ΤΗΝ
«ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ»

Κεντρική διάθεση: Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων Μ. Εκπαίδευσης, Ζωή Χατζή, Παπανυστασίου 49, 10445 ΑΘΗΝΑ, τηλ. 8321783. Το τεύχος πωλείται 500 δρχ. Η αντικαταβολή επιβαρύνει την τιμή.

Κεντρικά βιβλιοπωλεία:

ΑΘΗΝΑ: «ΕΣΤΙΑ» Σόλωνος 60, «ΘΕΜΕΛΙΟ» Σόλωνος 84, «ΔΩΔΩΝΗ» Ασκληπείου 3, «ΓΡΗΓΟΡΗ» Σόλωνος 71, «ΜΕΛΙΣΣΑ» Ιπποκράτους και Ναυαρίνου 10, «ΑΙΟΛΟΣ» Σόλωνος 114, «GUTEMBERG» Σόλωνος 103.

ΠΕΙΡΑΙΑΣ: «ΓΡΑΦΙΔΑ» Αλκιβιάδου 121-123.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Π. ΡΑΓΙΑ» Τσιμισκή 41.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΕΝΩΣΗ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**ΣΧΟΛΕΙΟ -
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ -
ΚΥΡΙΑΡΧΗ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ**

Οι αρχαίοι έλληνες συγγραφείς και φιλόσοφοι μέσα από τα βιβλία του Γυμνασίου - Λυκείου

* Είναι γνωστό, πως το σχολείο δε μεταδίδει μόνο γενικές γνώσεις, (φυσική, αριθμητική, οικονομία), αλλά συγχρόνως μεταδίδει αξίες και αρχές, για το τι είναι καλό και κακό, ηθικό και ανήθικο, διδάσκει πατριωτισμό και καλλιεργεί την αποδοχή των αρχών και των κανόνων, που διέπουν κάθε φορά την οργάνωση της συγκεκριμένης κοινωνίας.¹

Η λειτουργία του σχολείου συνίσταται ακριβώς στην συμβολή του στη διευρυμένη αναπαραγωγή του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας. Συστατικό στοιχείο της λειτουργίας του, είναι η αναπαραγωγή και διάδοση της κυρίαρχης ιδεολογίας. Το σχολείο μεταδίδει συγκεκριμένες γνώσεις, αξίες, αρχές και προσπαθεί να διαμορφώσει τη συμπεριφορά των μαθητών, με στόχο τη δημιουργία προσωπικοτήτων, που όχι μόνον αποδέχονται την εξουσία, αλλά φαίνονται ταυτόχρονα να υπακούουν ελεύθερα.²

Πως πετυχαίνει το αστικό σχολείο όλα αυτά; Μέσα από την παροχή στους εκπαιδευόμενους ενός σύνθετου σώματος γνώσεων, που έχει δυο πλευρές. Τη μια αποτελούν εκείνες οι γνώσεις, που έχουν σκοπό να «εγχαράξουν» στους εκπαιδευόμενους πρότυπα κοινωνικής συμπεριφοράς. Την άλλη πλευρά αποτελούν εκείνες οι γνώσεις, που διδάσκουν την τεχνική³ για την άσκηση του ρόλου του εκπαιδευόμενου σ' ένα επάγγελμα.

Όταν λέμε γνώσεις, σχολικές γνώσεις, εννοούμε τις γνώσεις εκείνες που καθορίζονται απόλυτα και συγκεκριμένα από την κρατική εξουσία, για να διδαχθούν υποχρεωτικά στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η κυρίαρχη ιδεολογία είναι πανταχού παρούσα.

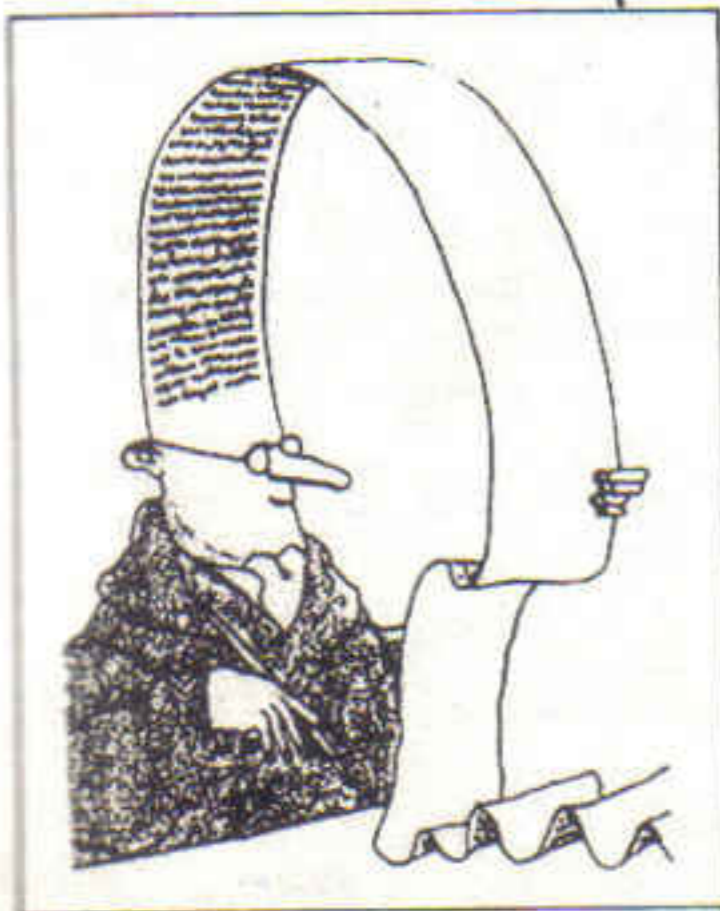
Συχνά, το ζήτημα των σχολικών γνώσεων παρουσιάζεται με μοντέρνες θεωρητικές επενδύσεις, με στόχο πάντα τη συσκότιση του ρόλου τους. Η αλήθεια όμως είναι, πως δεν μπορούμε σε καμιά περίπτωση να μιλάμε για ένα κοινωνικά ουδέτερο σύνολο γνώσεων, αλλά ούτε για γνώσεις απλά τεχνικού χαρακτήρα. Για να είμαστε ακριβείς, οι σχολικές γνώσεις που προσφέρονται στον εκπαιδευόμενο, προσανατολίζουν σε συγκεκριμένες κοινωνικές θέσεις, «εγχαράζοντας» αξίες, κανόνες και πρότυπα συμπεριφοράς, που πηγάζουν πάντα από το χώρο της αστικής ιδεολογίας και κάνουν τους εκπαιδευόμενους ικανούς και πρόθυμους ν' αναλάβουν τις συγκεκριμένες κοινωνικές τους θέσεις και λειτουργίες.

* Μια συστηματική έρευνα των σχολικών γνώσεων, μπορεί να φανερώσει κάποια χαρακτηριστικά, που διαφοροποιούν τις σχολικές γνώσεις μιας περιόδου, σε σύγκριση με μια άλλη. Μπορεί να φανερώσει, πως μαζί μ' εκείνα τα παγιωμένα χαρακτηριστικά, που διατηρούνται ή αναπαράγονται, εμφανίζονται και ορισμένα νέα, ποιοτικά διαφορετικά.

Στην περίπτωση αυτή μπορούμε να κάνουμε τις εξής δύο διαπιστώσεις:

α. Οι σχολικές γνώσεις στο αστικό σχολείο, σε κάθε περίοδο, εκφράζουν την απόπειρα για προσαρμογή στις νέες μορφές της καπιταλιστικής οικονομικής ανάπτυξης.

β. Τα όποια νέα χαρακτηριστικά των σχολικών γνώσεων, δε συνοδεύονται από ουσιαστικές μεταβολές στην άσκηση του κρατικού ελέγχου στην εκπαίδευση, εκφράζουν τις βασικές συνιστώσες της κυρίαρχης αστικής ιδεολογίας για την κοινωνία και τη φύση και τελικά εκείνο που παραμένει ξεκάθαρο, είναι η διαίωνιση του ασφυκτικού και αποκλειστικού ελέγχου της κρατικής εξουσίας, πάνω στο «τί» (περιεχόμενο), στο «πότε» (χρόνος) και στο «πώς» της διδασκαλίας.⁴

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΚΑΙ ΜΕΙΣ

* Είναι αλήθεια, πως η κυρίαρχη τάξη προβάλλει τους Αρχαίους σαν ανυπέροβλους και τέλειους δημιουργούς, με υπερχρονική αξία, τονίζοντας τις αρετές τους (όσες την βόλευαν) και αποσιωπώντας τις αδυναμίες τους (όσες πάλι δεν την βόλευαν). Παρουσίασε τους αρχαίους σαν ένα πρότυπο, που αρκεί να το αντιγράψουμε, για να βρούμε την ελευθερία, τη δικαιοσύνη και «παν το αγαθόν»⁷.

Αναμφισβήτητα, οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι πρόσφεραν πολλά στην ανθρωπότητα και έφτασαν —για συγκεκριμένους λόγους— σε μεγάλο βαθμό τελειότητας. Γιατί, κάτω από ειδικές συγκυρίες, κατόρθωσαν ν' αντιμετωπίσουν πρακτικά και θεωρητικά πολλά από τα προβλήματα του καιρού τους⁸. Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε, πως ταυτόχρονα επρόκειτο για μια κοινωνία ταξική, δουλοκτητική, με απαράδεκτες ιδέες για τη γυναίκα, τους δούλους, τους εκτός Ελλάδας λαούς, κ.λπ.

Πρέπει ν' αντιλαμβανόμαστε τα επιτεύγματά τους, αλλά και τις αδυναμίες τους, σαν συγκεκριμένες πραγματώσεις, που αποτελούν ένα κρίκο σε μια αλυσίδα από κοινωνικές διαδικασίες, σαν έκφραση ενός μοντέλου κοινωνικής ζωής, μέσα από το οποίο μπορούμε να παρακολουθήσουμε τους νόμους της και όχι βέβαια σαν υπόδειγμα για δράση⁹.

Ο Δ. Γληνός, στην εισαγωγή του στο «Σοφιστή» του Πλάτωνα⁷, κάνει κάποιες αριστουργηματικές παρατηρήσεις: «πρέπει, γράφει, να στραφούμε στην ουσία, το περιεχόμενο, το πνεύμα του αρχαίου πολιτισμού και όχι στη γλώσσα, στον τύπο, στο σχήμα, στη φόρμα ή στον κανόνα. Πρέπει να αναζητάμε τη συνολική θεώρηση και ανασύνθεση, την ολοκληρωτική ενατένιση και όχι την κομματιαστή, αποσπασματική μελέτη. Πρέπει να αντιταχθούμε στην εξιδανίκευση του αρχαίου κόσμου, που σκοπό έχει την μίμηση και να τον θεωρήσουμε σαν ένα ιστορικό γίγνεσθαι σχετικό με εξάίσια δημιουργήματα και μορφές, αλλά και με μεγάλες αδυναμίες και στοιχεία για πάντα ξεπερασμένα».

* Αρχαία από μετάφραση ή από το πρωτότυπο. Σ' αυτό το σημείο συμπυκνώνεται η ουσία της διαμάχης για τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών στο Γυμνάσιο.

Η αντιδικία γύρω απ' αυτό το ζήτημα

δεν είναι βέβαια καθόλου πρόσφατη. Άναψε, όμως, πάλι την περίοδο 1982 - 1986, όπου —μπροστά στο αδιέξοδο πούχε δημιουργηθεί με τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών από το πρωτότυπο— ξεθάφτηκε από το παλιό προοδευτικό οπλοστάσιο η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών από μετάφραση (αίτημα του 1920 - 1927) σαν το μέσο που θα θεραπεύσει την κακή κατάσταση της παιδείας μας.

Στους υποστηρικτές της άποψης για την ανάγκη συνέχισης και διεύρυνσης της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών από το πρωτότυπο, καταλογίζονται οι συνέπειες που έχει αποδόσει τόσα χρόνια μια τέτοια προσπάθεια, όπως η άγονη και πληκτική φορμαλιστική γραμματική και συντακτική μάθηση, η στείρα λεξιθηρία και παρελθοντολογία. Στο όνομα της αρχαίας κληρονομιάς, κυριάρχησαν τα τυπικά στοιχεία, προβλήθηκε η τιπολατρεία, παραβλέφθηκαν οι πραγματικές ανάγκες των εκπαιδευομένων σήμερα⁸.

Από την άλλη μεριά, οι υποστηρικτές της άποψης για διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών από μετάφραση, υποστήριξαν την ανάγκη να δοθεί βάρος στη σπουδή της νεοελληνικής γλώσσας, τονίζοντας ότι οι μορφωτικές ανάγκες των νέων δεν είναι δυνατόν να καλυφθούν σήμερα με τη διδασκαλία των αρχαίων από το πρωτότυπο. «Βασικοί στόχοι της εκπαίδευσης», γράφει ο Φ. Κ. Βώρος⁹, «είναι η μεταβίβαση χρήσιμων για τη ζωή γνώσεων και η καλλιέργεια δεξιοτήτων επίσης χρήσιμων, η ενημέρωση για τις αξίες της ζωής και της κοινωνίας που γίνονται δεκτές γιατί υπηρετούν τη ζωή και την κοινωνία», γενικά ό,τι εναρμονίζει το σχολείο προς τη ζωή. Ο Κ. Σωτηρίου, κονιορτοποιώντας ένα βασικό επιχείρημα των υποστηρικτών της διδασκαλίας των αρχαίων από το πρωτότυπο, έγραφε¹⁰: «το ξαναξεσταμένο επιχείρημα, πως η περίτεχνη γραμματική και το συντακτικό της αρχαίας ελληνικής οξύνουν τη διάνοια και ακονίζουν την κρίση, είναι άκαρπη προσπάθεια δικαιολογίας του κλασικισμού, μιας και όσοι υποστηρίζουν κάτι τέτοιο δεν κατάλαβαν πως το μυαλό ακονίζεται πραγματικά άμα το χρησιμοποιεί ο άνθρωπος για το σκοπό που το έδωσε η φύση, για να λύνει δηλαδή τα ζωντανά προβλήματα που αντιμετωπίζει και να ικανοποιεί τις ανάγκες του».

Προσωπική μου γνώμη είναι, ότι και τα δύο

μέρη παίζουν στο ίδιο ταμπλό. Δεν είναι όμως του παρόντος μια επιχειρηματολογία μου σ' αυτό το ζήτημα. Η πρότασή μου, την οποία έχω κάνει και στην Πανελλήνια Ένωση Φιλολόγων (ΠΕΦ), είναι: μια ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας και Φιλοσοφίας, που θα περιλαμβάνει —μ' έναν περιεκτικό τρόπο— ολόκληρο τον πλούτο της αρχαίας κληρονομιάς.

Η ΕΠΙΛΟΓΗ

* Είναι αλήθεια, ότι ένα μεγάλο μέρος της αρχαιοελληνικής φιλολογίας έχει χαθεί. Είναι επίσης αλήθεια, ότι λιγότερη ευθύνη γι' αυτό έχει ο χρόνος και σαφώς μεγαλύτερη το μίσος της κάθε φορά άρχουσας τάξης για τις απόψεις των προοδευτικών αρχαίων ελλήνων συγγραφέων και βέβαια ο φανατισμός των χριστιανών καλογέρων. Σώθηκαν —κατά κύριο λόγο— έργα συντηρητικά, που εκφράζουν το ήθος και την ιδεολογία της άρχουσας τάξης. Παρ' όλα αυτά, υπάρχει αρκετό υλικό, που αντιπροσωπεύει όλα σχεδόν τα στάδια της αρχαιοελληνικής σκέψης.

Τι επιλέγεται από αυτά για τα σχολεία, με ποια κριτήρια και —κυρίως— με ποιο σκοπό;

Μια ματιά στα κείμενα που διδάσκονται στη Μέση Εκπαίδευση, μια ματιά στο περιεχόμενο και τους συγγραφείς, φανερώνει ξεκάθαρα τα κριτήρια και τους σκοπούς της επιλογής.

Προβάλλονται, από τους συντηρητικούς συγγραφείς, οι πιο αντιδραστικοί και μάλιστα τα πιο αντιδραστικά κομμάτια¹¹ από τα έργα τους. Προβάλλεται η αρχαιοελληνική αριστοκρατική διάνοηση και τα κείμενά της, απόψεις και ιδέες, που από την κορυφή μέχρι τα νύχια δικαιώνουν την ιδεολογία της αστικής τάξης.

την εκφράζουν, υπερασπίζονται τις δικές της αντιεπιστημονικές, σκοταδιστικές απόψεις για φυσική ανικανότητα των ανθρώπων και αργίσι διαίρεσή τους σε κοινωνικές - τάξεις, για φυσική υπεροχή των «ειδημόνων» της άρχουσας τάξης, για μεγαλοϊδεατισμό, για υπακοή στους κρατούστες, όποιοι κι αν είναι αυτοί.

Η επιλογή των πιο αντιδραστικών κειμένων, φανερώνει ακριβώς την προσπάθεια της κυρίαρχης τάξης να χαράξει με βάση το μοντέλο του ανθρώπου, που θα έλθει για αξίες και αρχές του τις δικές της αντιεπιστημονικές - ιδεαλιστικές αρχές.

* Για την κατασκευή πραγμάτων, χρησιμοποιούνται εργαλεία. Το εργαλείο με το οποίο «κατασκευάζονται» οι άνθρωποι, είναι η πληροφορία. Τη φύση των πληροφοριών που δίνονται στο αστικό σχολείο, μπορεί να την καταλάβει κανείς, μόνο αν εξετάσει την επίδρασή τους στη ζωή των νέων ανθρώπων. Οι πληροφορίες που δέχεται ο εκπαιδευόμενος, συναθρώνονται στο κεφάλι του και σχηματίζουν κρίσεις και πεποιθήσεις, που τελικά κατευθύνουν τις πράξεις του¹².

Έχοντας υπ' όψη της αυτή τη λειτουργία, η κυρίαρχη τάξη επιλέγει και προβάλλει κείμενα και συγγραφείς, που συντελούν στην «ηθική διαπαιδαγώγηση» των εκπαιδευόμενων, όπως αυτή εννοείται από την αστική τάξη. Και αποδεικνύεται, ότι τα κείμενα αυτά αποτελούν στα χέρια της ένα σημαντικό παιδευτικό υλικό.

«Η εκπαίδευση —έγραφε εγκύκλιος Η/7356/32.2.1981 του Υπουργείου Παιδείας— έχει σκοπό τον εθνικό φρονηματισμό, την δημοκρατική αγωγή, τον σεβασμό στην ιερότητα των ελληνικών και χριστιανικών παραδόσεων»¹³.

Τα «ιδανικά» της άρχουσας τάξης κατ'επιλογήν —πέρα από κάθε εξωραϊσμό και εξειδανίκευση— το στόχο της, για τη διατήρηση της κυριαρχίας της πάνω στο κοινωνικό σύνολο. Η επιλογή στους συγγραφείς και τα κείμενα καθορίζεται —χρόνια τώρα— από δυο βασικούς παράγοντες:

α. Τις κύριες ιδεολογικές αρχές της άρχουσας τάξης.

β. Την χριστιανική αντίληψη για τη ζωή¹⁴.

Έχουν επιλεγεί πολύ ειδικά κείμενα, κυρίως μιας εποχής που την χαρακτηρίζει η παρακμή, κείμενα που συμφωνούν με το περιεχόμενο της θρησκείας και έχουν «σοφρονιστικό» χαρακτήρα, που εξυπηρετεί τα συμφέροντα της καθεστηκυίας τάξης.

Αν εξετάσει κανείς τα βιβλία, τους συγγραφείς και τα έργα της αρχαιοελληνικής λογοτεχνίας, ιστορίας και φιλοσοφίας,

που διδάσκονται τις τελευταίες δεκαετίες στη Μέση Εκπαίδευση, θα διαπιστώσει εύκολα, πώς τυπώνονται και ξανατυπώνονται τα ίδια και τα ίδια κείμενα, οι ίδιοι συγγραφείς. Ορισμένα διδάσκονταν και πριν το 1980, άλλα και πριν από τη χούντα και άλλα έχουν αρκετές δεκαετίες ζωής στην εκπαίδευση.

Τα κείμενα αυτά, οι συγγραφείς τους, οι απόψεις τους, συνδέονται με ένα κύριο και βασικό χαρακτηριστικό, στο οποίο βέβαια οφείλουν —εκτός των άλλων— και τη μακροβιότητά τους. Είναι έργα που εκφράζουν την ιδεολογία της τότε σινης άρχουσας τάξης, καθώς και της σημερινής. Είναι έργα κατάλληλα για τη μετάγχιση στους μαθητές της αστικής ιδεολογίας, καθώς πρόσωπα, ιδέες, γεγονότα, καταστάσεις, αντιλήψεις προσφέρονται, έτσι ώστε να υπηρετούν την κυρίαρχη τάξη. Είναι τα κείμενα στα οποία η κυρίαρχη τάξη βρίσκει την ιδεολογία της και την δικαιοσύνη της.

Οι όποιες επιλογές των τελευταίων χρόνων μετά την μεταπολίτευση, δεν ξέφυγαν απ' αυτήν την αρχή. Αλλά, όπου παρατηρούνται κάποιες αλλαγές, το κείμενο ενός συγγραφέα έχει αντικατασταθεί από κάποιο άλλο, του ίδιου βέβαια «περιεχομένου», του ίδιου πάντα συγγραφέα¹⁵.

Ήταν δυνατόν ποτέ, στη θέση του Πλάτωνα να μπει οποιοσδήποτε υλιστής (ή ύποπτος —έστω— για υλισμό) φιλόσοφος, που ν' αντιστρατεύεται την ιδέα της ψυχής ή την αντίληψη για την ύπαρξη του Θεού; Όχι βέβαια.

Οι συγγραφείς που διδάσκονται είναι —κατά βάση— συγκεκριμένοι, χρόνια τώρα. Στο Γυμνάσιο ο Όμηρος, το Η' και Θ' βιβλίο των ιστοριών του Ηρόδοτου, ο Ξενοφώντας με την «Κάθοδο», ο «Τίμωνας» του Λουκιανού, δυο «βίοι» του Πλούταρχου, Ησίοδος, Λυσίας, Δημοσθένης, Ισοκράτης, τα «Σικελικά» του Θουκυδίδη, Λυρική Ποίηση, Ευριπίδης και «Απολογία» - «Κρίτωνας» - «Φαίδωνας» του Πλάτωνα.¹⁶ Η «αρχαιομάθειά» μας περιορίζεται σε 9 - 10 ονόματα. Φαίνεται, ότι άλλοι συγγραφείς δεν υπήρξαν στην Αρχαία Ελλάδα.

Η υλιστική σκέψη, η ιωνική φιλοσοφία (όπως αρχίζει από τον Θαλή, περνάει από τον Δημόκριτο και τους Σοφιστές και φτάνει στον Επίκουρο), όταν δεν σκεπάζεται από βαρύ πέπλο σιωπής, παρουσιάζεται πλαστογραφημένη και συκοφαντημένη. Οι συγγραφείς της δίνονται στα παιδιά, σαν ανόητοι, παρουσιάζονται από τη μεριά της γελοιογραφικής καρικατούρας, που κατασκευάζει γι' αυτούς στα έργα του ο Πλάτωνας.

Δημόκριτος

Αν εξαιρέσει κανείς τον Όμηρο και τους Λυρικούς, τα υπόλοιπα κείμενα, στο μεγαλύτερό τους μέρος, εκπροσωπούν συγγραφείς μιας και μόνο εποχής (4ος αιώνας), που τη χαρακτηρίζουν γνωρίσματα παρακμής.

Πριν περάσουμε στην κριτική θεώρηση των φιλοσοφικών κειμένων που διδάσκονται στη Μέση Εκπαίδευση, ας δούμε μερικούς από τους συγγραφείς, που προσφέρονται στους μαθητές, σαν μορφωτικό πρότυπο.

Ο ΞΕΝΟΦΩΝ

Ολιγαρχικός και φιλολάκων. Δεν είναι τυχαίο, ότι ανήκει στους ελάχιστους εκείνους συγγραφείς, που το συγγραφικό τους έργο έχει διασωθεί στο σύνολό του. Έπαιξε εδώ ρόλο η ιδεολογική του κατεύθυνση, οι αρχές και οι αξίες που προβάλλονται στο έργο του και σαφώς το κλίμα των χρόνων ύστερα από τον Αλέξανδρο, η επιγονική ιδιοσυγκρασία και το θεοκρατικό πνεύμα, που δυστυχώς καθόρισαν την μονόπλευρη επιλογή του θησαυρού των αρχαίων.

Χρόνια πολλά, το ελληνικό αστικό σχολείο βασάνιζε τους μαθητές του, με κείνη την ερεθιστική εποποιία της ελληνικής παρακμής¹⁷ την «Κύρου Ανάβαση», ένα ασήμαντο επικαιρικό έργο, που πήρε μάλιστα τη θέση σπουδαίου βιβλίου. Ξεριζωμένοι, κακόμοιροι Έλληνες, τρέχουν για να κερδίσουν λίγους δαρεικούς και για να φέρουν στο θρόνο ένα βασιλόπαιδο της Περσίας. Σ' αυτόν που χρηματοδότησε Έλληνες για να καταστρέφουν Έλληνες,

σ' αυτόν ο Ξενοφώντας πλέκει το εγκώμιο και οι δικοί μας «ειδικοί», αυτό το έργο πρόσφεραν για επαγωγό και φρονηματιστικό ανάγνωσμα στα σχολεία.

Τα τελευταία χρόνια, τη θέση του πήρε η «Κάθοδος των Μυρίων». Οι περιπέτειες μιας λεγεώνας DESPERANDOS, γαρνιρισμένη με μπόλικη κρέμα πατριωτισμού. Ο Ξενοφώντας δεν παρέλειψε να δώσει για υπόδειγμα στους συμπολίτες του και στους μαθητές μας, τη ζωή και τα έργα ενός ασιάτη Μονάρχη, του Κύρου του Πρεσβύτερου, που γέμισε με εγκλήματα την απεραντοσύνη της ανατολής.

Τα ιστορικά φαινόμενα προβάλλονται στο έργο του προσωποκεντρικά, εξυμνείται η εικόνα του ιδανικού ηγεμόνα στο πνεύμα της Σωκρατικής ιδεολογίας και βέβαια προβάλλεται σαν ιδανικό πρότυπο ο φυγάδας, με την πονηριά, τη διπλοπροσωπία, την σκληρότητα και τον αμοραλισμό, την έλλειψη ηθικών αναστολών.

Ο ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

Ένας ακόμα κρίκος στην ολιγαρχική πολιτικοφιλοσοφική παράδοση, υπέρμαχος της αντιδημοκρατικής, φιλομακεδονικής, φιλομοναρχικής και ενωτικο-πολεμικής ιδεολογίας. Η ιδεολογία του Ισοκράτη δεν είναι παρά η ιδεολογία της αθηναϊκής και γενικά της ελληνικής ολιγαρχίας¹⁸. Στα έργα του προβάλλει την ένωση των Ελλήνων και τον πόλεμο κατά των βαρβάρων, εξυπηρετώντας καθαρά τα συμφέροντα της ελληνικής ολιγαρχίας, που έβλεπε στα κηρύγματά του ένα θαυμάσιο μέσο προπαγάνδας για την υποδούλωση των ελλήνων, και τη λύση του οξύτατου κοινωνικού προβλήματος στον πόλεμο κατά των βαρβάρων.

Στο πρόσωπό του έχουμε τον τυπικό υπέρμαχο της στρατιωτικής δικτατορίας¹⁹, τον άνθρωπο που ήταν έτοιμος να παραδώσει τη χώρα του στον εκάστοτε ισχυρό, που θα ήταν ικανός να πατάξει κάθε ξεσηκωμό των λαϊκών μαζών, οι οποίες υπέφεραν από τη βαριά οικονομική κρίση, που μάστιζε τις ελληνικές πόλεις στα χρόνια του.

Στα έργα του προβάλλεται η λατρεία της προσωπικότητας, η ιδανική μορφή των ισχυρών, η με κάθε μέσο προάσπιση των συμφερόντων τους, η εθελοδοουλεία, η κατασυκοφάντηση των λαϊκών μαζών.

Ο ΗΣΙΟΔΟΣ

Ο Ησίοδος στέκεται στην κορυφή του ξίφους, που μάχεται ενάντια στη λογική κοσμοερμηνεία των φυσικών της Ιωνίας.

θεωρεί καθήκον του να γεμίσει με Θεούς κάθε μέροστο σύμπαντος. Οι ιδέες του για τους Θεούς, για τη δικαιοσύνη, οι συμβουλές του για υποταγή στο θείο θέλημα, για το πώς εξασφαλίζεται ο πλούτος, η δόξα, οι τιμές και οι σκέψεις του για την αξία της εργασίας, εξυπηρετούν την πρόθεσή του να συνηγορήσει υπέρ της ολιγαρχίας, την πρόθεσή του να εγκωμιάσει την ανωτερότητα του βασιλικού θεσμού.

Τι μας λέει; Για πιο θέμα προσπαθεί να μας πείσει; Δούλευε, λέει, κοίτα μόνο τη δουλειά σου, γιατί «μονάχα από τη δουλειά έκαναν οι άνθρωποι πολλά κοπάδια και μεγάλα πλούτη»²⁰. Δίνει συμβουλές στον αδελφό του, για να τον ακούσουν και άλλοι: «κοίταζε τη δουλειά σου, σκύψε και δούλεψε, μην τσακώνεσαι για δίκιο και δικαιώματα»²¹. Γνωστές απόψεις, λόγια που σ' όλες τις εποχές —και σήμερα— χρησιμοποιεί η κυρίαρχη τάξη, για να κρατήσει τις λαϊκές μάζες μακριά από κάθε σκέψη αντίδρασης στην αδικία και στην εκμετάλλευση, για να πείσει πως ο πλούτος και τα δικαιώματά της στην εξουσία, είναι συνάρτηση της τίμιας εργασίας.

«Οι συμβουλές του Ησίοδου», γράφει ο φιλόσοφος - καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Χαρ. Θεοδωρίδης, «που ξεκομμένες από τη συνέχειά τους πέρασαν για φρονηματιστικά ηθικά παραγγέλματα, έχουν άλλο νόημα στην οργανική τους θέση. Το «έργον δ' ουδέν όνειδος, αεργίη δε τ' όνειδος» (έργα 309) σημαίνει: δεν σε πειράζει η δουλειά, κακό είναι να γυρνάς και να πολιτικολογείς, νάχεις δημοκρατικά φρονήματα».

Η φιλεργία και η τιμιότητα, που προβάλλει η κυρίαρχη τάξη μέσω του Ησίοδου, μετατράπηκε σε ηθικοδιδασκαλία παραπλάνησης των εκπαιδευόμενων (και αργότερα εργαζόμενων). Μερικούς αιώνες μετά τον Ησίοδο, η απαίτηση της χριστιανικής ηθικής «ο μη εργαζόμενος μηδέ εσθιέτω», έγινε η υποκριτική κάλυψη και δικαίωση της εκμετάλλευσης.

Η σχέση προς την εργασία, αποκτάει πραγματικά ηθική σημασία, μόνον όταν ο άνθρωπος εργάζεται ευσυνείδητα, όχι μόνο για να ικανοποιεί τις προσωπικές του ανάγκες, αλλά και για την κοινωνία, για το γενικό καλό. Εκεί όπου η εργασία έχει ατομικό χαρακτήρα και τους καρπούς της ιδιοποιούνται οι εκμεταλλευτές, εκεί η εργασία δεν μπορεί να γίνει υπόθεση χρέους και τιμής για τη μάζα των ανθρώπων, όσο κι αν οι ιδεολόγοι των κυρίαρχων τάξεων κάθε εποχής, υποστηρίζουν ότι είναι εντολή του θεού η αγάπη προς την εργασία.

ΤΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ στο Γυμνάσιο και το Λύκειο

* Εδώ βρίσκεται στην αποθέωσή του ο «φρονηματιστικός - σωφρονιστικός» χαρακτήρας της επιλογής των συγγραφέων και των κειμένων. Πλάτωνας και πάλι Πλάτωνας. Στο Γυμνάσιο η Απολογία, ο Κρίτων και ο Φαίδων, στο Λύκειο ο Πρωταγόρας. Στο Γυμνάσιο, ο Πλάτωνας από μετάφραση, σε μαθητές της πιο κρίσιμης ηλικίας (14 - 15 χρόνων), στο Λύκειο (B' τάξη) από το πρωτότυπο²².

Ο Μαρξ και ο Ένγκελς, όπου τους δόθηκε η ευκαιρία, μίλησαν με θαυμασμό για τη φιλοσοφία που αναπτύχθηκε στην Αρχαία Ελλάδα²³. Ο Ένγκελς έγραφε, πως στη φιλοσοφία των Ελλήνων βρίσκονται εμβρυακά σχεδόν όλες οι αποχρώσεις και κατευθύνσεις, που βλέπουμε στα μεταγενέστερα φιλοσοφικά συστήματα.

Όπως παντού και πάντοτε, έτσι και στην Αρχαία Ελλάδα, η φιλοσοφία στάθηκε η διατύπωση της κοσμοθεωρίας μιας τάξης. Ένας τρόπος που μ' αυτόν μια τάξη συνειδητοποίησε τη θέση της και τους σκοπούς της. Οι φιλοσοφικές σχολές εκφράσανε την κοσμοθεωρία της προνομιούχου τάξης ή της τάξης που αγωνιζόταν να γίνει προνομιούχος.

Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι οι φιλοσοφίες δεν εκφράσανε και τον αγώνα για γνώση, για κυριαρχία πάνω στη φύση και για την —από τον άνθρωπο— συνειδητή κατανόηση και έλεγχο του πεπρωμένου του²⁴. Αντίθετα, τούτο εκφράσανε όλες οι μεγάλες φιλοσοφίες, διαφορετικά δεν θα μπορούσαμε να τις πούμε μεγάλες. Μα το εκφράσανε με τρόπο που αρμόζει στη συνείδηση κάποιας ορισμένης τάξης.

Η φιλοσοφία είναι δουλειά ξεχωριστών, εξαιρετικά προικισμένων και έντονα ξεχωριστών ανθρώπων. Παρ' όλα αυτά, μέσα από την ατομική - προσωπική τους σκέψη, πραγματοποιείται η αντανάκλαση της οικονομικής βάσης, ο χαρακτήρας της οικονομικής ανάπτυξης και των παραγωγικών σχέσεων της εποχής τους. Μ' όλο το διανοητικό τους μόχθο για την αλήθεια, οι φιλόσοφοι δεν μπορούν να ελευθερωθούν απ' τις πραγματικές υλικές συνθήκες στις οποίες ζούν. Βέβαια, εδώ είναι ανάγκη να υπογραμμίσουμε, ότι η αντανάκλαση της οικονομικής βάσης στην φιλοσοφική ιδεολογία δεν είναι απλή και άμεση, όμως —σε τελευταία ανάλυση— αυτή αντανάκλα την οικονομική βάση.

* Η ελληνική φιλοσοφία είναι δεμένη με την πολιτική κοινότητα και τις περιπέ-

τειές της. Ο κάθε φιλόσοφος, η κάθε σχολή —σε τελευταία ανάλυση— καθρεφτίζει τις ανάγκες, τα συμφέροντα, τους ανταγωνισμούς, τους πόθους, τα ιδανικά, τα ιδεολογικά όπλα κοινωνικών ομάδων.

Πρωταρχική μορφή της ελληνικής φιλοσοφίας ήταν ο υλισμός, που διαμορφώθηκε σαν ιδεολογικό όπλο της Αθηναϊκής Δημοκρατίας.²⁵ Με το ξεδιάλεγμα, βέβαια, που έγινε στα ελληνικά και χριστιανικά χρόνια, τα κείμενα της υλιστικής φιλοσοφίας καταστράφηκαν, ακρωτηριάστηκαν, παραμορφώθηκαν.

Ο κόσμος, για τον Ίωνα, είναι υλικός. Βλάστησε από μια αρχική ουσία, από μια χειροπιαστά υλική μορφή. Οι Ίωνες φιλόσοφοι, από την κοινωνική τους θέση, ήταν δημοκρατικοί, κι ένοιωθαν αποστολή τους να φωτίσουν το λαό, να σκορπίσουν τις καταχνιές του μύθου και με τις θετικές και χρήσιμες γνώσεις τους να κάνουν τον άνθρωπο να πάρει στα χέρια του την τύχη του.

Στη συνέχεια, νέοι διαφωτιστές, οι Σοφιστές, μεγάλοι δάσκαλοι της ανθρώπινης σκέψης (που η ολιγαρχική Σωκρατο-Πλατωνική αριστοκρατική παράδοση κατόρθωσε ν' αφήσει τη μνήμη τους στηλιτευμένη) ξεγυμνώνουν από το μυστήριο τους ανθρώπινους θεσμούς, την ίδια την ανθρώπινη νόηση και τα δημιουργήματά της, θρησκεία, δίκαιο, νόμους, γλώσσα. Με ακράτητο θάρρος διαπιστώνουν, πως όλα αυτά είναι ανθρώπινα κατασκευάσματα, κι όχι θεϊκές αποκαλύψεις, πως έχουν μόνο σχετική αξία²⁶.

Στην πάλη για τα προνόμιά της, η αριστοκρατία είχε όπλο —μαζί με τα σύνεργα του πολέμου— πρώτα το μύθο και το λυρικό πάθος, ύστερα την ιδεαλιστική φιλοσοφία. Ο τρόπος με τον οποίο αντίκρισαν τον κόσμο οι Ίωνες, ο δημοκρατικός και ορθολογικός, οι απόψεις των Σοφιστών, που δεν άφηναν τόπο σε μυστική ενέργεια, δεν εξυπηρετούσαν καθόλου τους σκοπούς της αριστοκρατίας. Γι' αυτό πολέμησε η κυρίαρχη τάξη σ' όλες τις εποχές —με νύχια και με δόντια— να ξαναβυθίσει τον άνθρωπο στη θολούρα, να σβίσει ή να παραμορφώσει τους Ίωνες φιλοσόφους, γι' αυτό πολέμησε με πείσμα τη σοφιστική. Σκόρπισαν —οι αριστοκρατικοί— το σύνθημα της επιστροφής στην «πάτριον πολιτεία», εννοώντας τη δική τους πολιτεία.

Αν κοιτάξουμε πίσω μας, χωρίς εκστασιασμούς, θα διαπιστώσουμε με τρόπο την εθνασσία εκείνων των ιδεών, που έκφραζαν τα συμφέροντα της κυρίαρχης τάξης. Φυσικά, δεν επιβίωσε ούτε η πεποίθηση του Αλκιδάμα (ότι «ο θεός άφησε τους πά-

ντες ελεύθερους, γιατί η φύση δεν έφτιαξε κανένα δούλο»), ούτε του Ιππία και του Αντιφώντα (που είναι οι πρώτοι θεωρητικοί της κατάργησης των φυλετικών διακρίσεων και της κοινωνικής ανισότητας). Δεν επέζησε κανένα γραφτό, όλων εκείνων που πολέμησαν ενάντια στις αριστοκρατικές ιδέες, είτε αυτοί είναι σοφιστές, είτε είναι επικούρειοι.

Αντίθετα, βρίσκουμε —σχεδόν ακέραια— τα σημαντικότερα έργα του Πλάτωνα.

Επιβιώνουν και διδάσκονται εκείνα τα φιλοσοφικά κείμενα, που προβάλλουν σαν γενική αρετή —για όλες τις κοινωνικές τάξεις— το δίκαιο εκείνο, που το νόημά του είναι ότι κάθε τάξη πρέπει ν' ασχολείται με κείνο για το οποίο προορίζεται από τη γέννησή της. Και βέβαια, η μια προορίζεται να προστάζει και η άλλη να μοχθεί και να υπομένει...

Διδάσκεται η φιλοσοφία εκείνη, που η ηθική της δικαιώνει την αιώνια καταπίεση των εργαζομένων, θεωρώντας τους σαν «ύλη», πάνω στην οποία κυριαρχεί το πνεύμα.

Διδάσκεται η φιλοσοφία εκείνη, που —σε σύνδεση με την θρησκεία— παρουσιάζει τον άνθρωπο σαν μια θλιβερή ύπαρξη, αιώνια αμαρτωλή, που σέρνεται στη σκόνη και στο βούρκο και ονειρεύεται μόνο τη σωτηρία της ψυχής. Οι κυρίαρχες τάξεις ευχαρίστως προωθούν εκείνες τις φιλοσοφικές απόψεις, που επιτρέπουν στους εκπαιδευόμενους να πιστεύουν, ότι η ζωή πάνω στη γη είναι «κοιλιάς δακρύων», ότι τα βάσανά τους είναι η ανώτατη αρετή, για την οποία θα ανταμειφθούν στους ουρανούς. Η φιλοσοφία αυτή, κηρύσσοντας την περιφρόνηση στα επίγεια αγαθά, προς χάρη της ουράνιας ανταμοιβής, διατηρούσε πάντα για τους εμπνειστές της το προνόμιο της απόλαυσης όλων των αγαθών της ζωής, επί της γης²⁷.

Ο Πλάτωνας, ο Σωκράτης και η επιλογή τους

* Ο Πλάτωνας κατέχει σημαντική θέση στα σχολικά προγράμματα και προβάλλεται σαν ο πιο σημαντικός, ουσιαστικά μοναδικός, φιλόσοφος της Αρχαιότητας. Για να καταλάβουμε γιατί —απ' όλον τον αρχαιοελληνικό φιλοσοφικό πλούτο— επιλέγεται μόνο ο Πλάτωνας, καθώς και τους στόχους της επιλογής του συγγραφέα και των συγκεκριμένων έργων που διδάσκονται σε Γυμνάσιο και Λύκειο, πρέπει να προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε την προσωπικότητα, την ιδεολογία και τις επιδιώξεις του πραγματικά μεγάλου αυτού

φιλόσοφου της Αρχαίας Ελλάδας.

* Οι φιλοσοφικές θεωρίες δεν είναι —όπως είπαμε— ανεξάρτητα εγκεφαλικά γεννήματα των εξαιρετικών προσώπων, αλλά καθορίζονται από τις κοινωνικές συνθήκες της κάθε εποχής. Η φιλοσοφία είναι πολιτική μεταφρασμένη σ' έννοιες και συλλογισμούς και ο φιλόσοφος —περισσότερο ή λιγότερο συνειδητά— πλάθεται μέσα στις κοινωνικές συνθήκες, ζητά να επιδράσει σ' αυτές ή αφήνει τους άλλους να χρησιμοποιήσουν τις ιδέες του για ορισμένο σκοπό.

Στην εποχή του Πλάτωνα, η αρχαιοελληνική κοινωνία περνούσε κρίση. Τα παλιά ιδανικά (δηλαδή να μείνει η Αθήνα ένα κράτος αγροτικό, σε στενή συνάφεια με τη Σπάρτη, κι έτσι να συγκρατηθεί η πολιτική εξουσία στα χέρια της αριστοκρατίας και ν' αποκρουσθεί ο Δήμος), τωπώνονταν ακόμη με ακατάλυτη δύναμη για τους πολλούς αριστοκράτες.

Απ' αυτή την κοινωνία προέρχεται ο Πλάτωνας²⁸. Έζησε σε μια περίοδο οξυμένης ταξικής πάλης στην Αθήνα, είχε τη γνώμη ότι η δημοκρατία οδηγούσε το αθηναϊκό κράτος στον γκρεμό, κι επεξεργάστηκε ένα σχέδιο «ιδανικού» κράτους, ένα σχέδιο που ανταποκρινόταν στα ταξικά συμφέροντα της αριστοκρατίας. Οι φιλοσοφικές του αντιλήψεις είναι στενά δεμένες κι αξεχώριστες από τα κοινωνικοπολιτικά του ιδανικά. Η αριστοκρατία της εποχής, της οποίας τους πόθους εκφράζει ο Πλάτωνας, δεν έπαψε να βλέπει τη σωτηρία της κοινωνίας —ή με άλλα λόγια την επιστροφή της στην εξουσία— στην κατάργηση των δικαιωμάτων του λαού και στην επιστροφή στο «πολίτευμα των προγόνων».

Να γίνει ένας ανορθωτής της πολιτείας με το πνεύμα, που πήγαζε από τη γενιά και την τάξη του, νά ποιο ήταν το ιδανικό του Πλάτωνα. Από καταγωγή, ένιωθε προορισμό του να κυβερνήσει, αυτό καθόρισε την υπόστασή του και χωρίς αυτό δεν μπορούμε να εννοήσουμε το χαρακτήρα και το έργο του. Έμεινε μέχρι το τέλος βαθιά αντιδημοκρατικός, ολιγαρχικός, με απόκλιση στην αυταρχική μοναρχία. Όταν λέει το χιλιοπαπαγαλισμένο: «δεν θα δούμε τέλος του κακού, εκτός αν βασιλεύσουν οι φιλόσοφοι, είτε οι βασιλιάδες γίνουν φιλόσοφοι»²⁹ εννοεί τη δική του φιλοσοφία, τον εαυτό του και την τάξη του.

* Η φιλοσοφία του Πλάτωνα είναι γέννημα ορισμένου τόπου και χρόνου, αιτιοκρατημένο φανέρωμα του ανθρώπινου στοχασμού και εκείνο που μπορούμε με σιγουριά να πούμε είναι, ότι φέρει την ανεξίτηλη σφραγίδα μιας ορισμένης κοινω-

νικής τοποθέτησης. Είναι η φιλοσοφία μιας ιεραρχημένης κοινωνίας, που θεμελιώνεται πάνω στη διαίρεση των ανθρώπων σε κατηγορίες.

Ο Πλάτωνας πάει να μεταφυτεύσει — εξιδανικευμένη— την αντιδραστική κοινωνική συγκρότηση της Αιγύπτου, με τις αυστηρά χωρισμένες κάστες της³⁰. Είναι φιλοσοφία αριστοκρατική και ολιγαρχική, μ' όλο τον πνευματικό χαρακτήρα που προσπαθεί να δώσει στην ολιγαρχία της. Είναι γνωστό, πως η αριστοκρατία και η απολυταρχία διεκδικεί γενεολογικό δεσμό με τη θεότητα. Θέλει να μας κάνει να πιστέψουμε, πως μόνο η επιστροφή των αξιών της κοινωνικής της τάξης, είναι η όσο το δυνατόν τέλεια πραγματοποίηση των αιώνιων αρχών του Θεού³¹.

Με την αντίληψη αυτή διαγράφει — με μια μονοκονδυλιά— τα ζητήματα που έβαλε η ιωνική φυσική και σοφιστική.

Ο θεός, για τον Πλάτωνα, είναι η «αρχή» του αισθητού κόσμου, στήριγμα και σύμβολο στις θεμελιακές έννοιες του πολιτισμού: Αλήθεια, Δικαιοσύνη, Σωφροσύνη, Αγαθό. Μόνο που όλα αυτά τα χρησιμοποιεί με την έννοια να είναι ο καθένας ευχαριστημένος από τη θέση του και να μη θέλει να περάσει από τη μια τάξη στην άλλη.

Με αναπτυγμένη στο έπακρο την ταξική συνείδηση του αριστοκράτη, ένα όνειρο είχε: να συμβάλλει στην ανατροπή της Αθηναϊκής Δημοκρατίας, στην επάνοδο της αριστοκρατίας στον χαμένο παράδεισο της εξουσίας³².

Οι ιδέες - απόψεις του Πλάτωνα είχαν μεγάλη σημασία για την κυρίαρχη τάξη όλων των εποχών. Με τον Πλάτωνα, ο αρχαίος ελληνικός ιδεαλισμός προβάλλει για πρώτη φορά με τη μορφή συστηματικής κοσμοθεωρίας, που αντιπαρατάχθηκε στην υλιστική κοσμοθεωρία, που ήταν ο επικρατέστερος τύπος των αρχαίων ελληνικών φιλοσοφικών θεωριών, ως το τέλος περίπου του 5ου π.χ. αιώνα³³. Οι κατοπινές πιο εξελιγμένες μορφές του ιδεαλισμού, στην ουσία και στις αφηρητικές τους αρχές, ταυτίζονται με τη διδασκαλία του.

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Μπολιασμένος με τις αντιδημοκρατικές ιδέες, μιλάει με περιφρόνηση για τους ανθρώπους του λαού και ειδικά για εκείνους που γεμίζουν την εκκλησία του Δήμου. Ο ιδεαλισμός του εκδηλώνεται με τον ισχυρισμό πως δεν μπορούμε να γνωρίσουμε τον εξωτερικό αντικειμενικό κόσμο, με την προσήλωσή του στην αυτοεπίγνωση και τελικά με τον ακραίο ηθικό ορθολογι-

Σωκράτης.

σμό του³⁴. Αποστρεφόταν τη γνώση της φύσης, γιατί πίστευε πως ο άνθρωπος δεν μπορεί να φτάσει τη γνώση. Ποτέ δεν έβαλε το ερώτημα: τί είναι πραγματικό αγαθό, τί είναι πραγματικά ηθικό για την συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού. Πάντα υποστήριζε, ότι η «αρετή» είναι δυνατή, ακόμα και στις πιο άθλιες συνθήκες της ζωής. Ο Σωκράτης, διδάσκοντας την — έξω από τόπο και χρόνο— ηθική του, έκλεινε τα μάτια (ηθελημένα ή αθέλητα) στην κοινωνία που ζούσε, στις τάξεις και τις ταξικές της αντιθέσεις. Η «απόλυτη ηθική» του, η διδασκαλία του για τη νομιμοφροσύνη και την ταπεινοφροσύνη, σαν τις μεγαλύτερες αρετές που οδηγούν στο δρόμο του «καλού καγαθού» ανθρώπου, εξυπηρετούσε τότε την αριστοκρατία.

Σήμερα, το ιδανικό της γενικής ηθικοποίησης της κοινωνίας, πάνω από συμφέροντα και τάξεις, η ηθική (σαν μια πάνω από την κοινωνία δύναμη) που μπορεί ν'

αλλάξει τις κοινωνικές συνθήκες και να κάνει τους ανθρώπους «καλούς καγαθούς» είναι ψεύτικο ιδανικό της κυρίαρχης τάξης, που εκφράζει τους πόθους και τις επιδιώξεις της, για θάμπωμα και παραπλάνηση των εκπαιδευομένων, για διατήρηση της κυριαρχίας της.

Ο Σωκράτης, με τη διδασκαλία του για τυφλή υπακοή στους νόμους, κάνει την ίδια ακριβώς δουλειά που κάνει και η θρησκεία. Διαμορφώνει τον υποτακτικό, υπάκουο, πειθήνιο αυριανό πολίτη³⁵. Οι Σωκρατικοί επιχειρήσαν να σαμποτάρουν την έννοια της ελευθερίας με τα γνωστά μέσα, με σκοπό να αποσπάσουν την προσοχή του λαού από τα ζωτικά του προβλήματα. Ανεξαρτησίες, δικαιώματα, ισότητες, είναι γι' αυτούς μάταια και πρόσκαιρα.

* Η επιρροή του Πλάτωνα στην κατοπινή διάνοηση, από την οργάνωση της χριστιανικής ιεραρχημένης κοινωνίας, ως την οργάνωση των φεουδαρχικών κοινωνιών του Μεσαίωνα, των αριστοκρατικών πολιτευμάτων της Αναγέννησης και του συγχρόνου καπιταλιστικού κράτους, ήταν ασφυκτική.

Τι επιδιώκεται με τη διδασκαλία της πλατωνικής φιλοσοφίας στη Μέση Εκπαίδευση, στο ελληνικό αστικό σχολείο; Προβάλλεται ο Πλάτωνας, γιατί αυτός κατανάλωσε εκατομμύρια λέξεις, προκειμένου για να πείσει την ανθρωπότητα, ότι οι άνθρωποι δεν γεννήθηκαν ίσοι, αλλά χωρίζονται σε ελάχιστους, ελεω - θεού προικισμένους και σοφους από τη μια, σε οχλο - λαό από την άλλη. Προβάλλεται ο Πλάτωνας, γιατί αυτός προσπαθεί να πείσει πως ο όχλος - λαός γεννήθηκε κατώτερος, ανεπίδεκτος κάθε παιδείας και σαν τέτοιος (ανάπηρος πνευματικά) δεν μπορεί να κυβερνηθεί διαφορετικά, παρά μόνο με το φόβο και τη βία, από τους ελέω θεού σοφούς. Ο Πλάτωνας είναι αυτός, που δικαιώνει τις αρχές και τις αξίες της κυρίαρχης τάξης, για την προσωπικότητα και τον «ειδήμονα», σε αντίθεση με τον κοινωνικό άνθρωπο, που ενεργεί συλλογικά και αγωνίζεται για την προκοπή της κοινωνικής ομάδας.

Αποτελεί σωσίβιο για την κυρίαρχη ιδεολογία. Η αθανασία της ψυχής στο Φαίδωνα και η νομιμοφροσύνη του Σωκράτη στον Κρίτωνα, στάθηκαν από δεκαετίες το Ευαγγέλιό της. Η μυστική και θρησκευτική του διάθεση, το πρότυπο της ιεραρχημένης κοινωνίας, οι απόψεις για παραίτηση, εγκράτεια και απάθεια για τον χειρωνακτικά εργαζόμενο λαό, εκφράζουν το πιστεύω της. Οι απόψεις του για το «πλήθος», που παρασύρεται και ακολουθεί χω-

ρίς να σκέφτεται, η βαθιά περιφρόνησή του γι' αυτό, ο μυστικιστικός μεταφυσικός του στρόβιλος, η αντιδημοκρατικότητα του, είναι στοιχεία της ιδεολογίας της κυρίαρχης τάξης, τα οποία προσπαθεί να «εγχαράξει» στους μαθητές.

Οι πλατωνικοί διάλογοι: Απολογία, Φαίδων, Κρίτων

* «Ό,τι δεν μας κάνει, ό,τι δε μας συμφέρει, το εξαφανίζουμε, το αποσιωπούμε ή το διαστρεβλώνουμε. Κριτήριό μας για την επιβίωση ή τη διδασκαλία στα σχολεία του έργου ενός συγγραφέα της Αρχαίας Ελλάδας, δεν είναι αν οι αξίες που δημιουργήσε είναι πανανθρώπινες και σύγχρονες. Κριτήριό μας είναι, αν οι ιδέες του είναι ταυτόσημες με την κυρίαρχη ιδεολογία ή στηρίζουν την κυρίαρχη τάξη».

Αυτή είναι συμπυκνωμένη η αντίληψη της κυρίαρχης τάξης, στην επιλογή της στο τι διδάσκεται στο σχολείο και τι όχι.

* Σκοπός όμως του φιλόλογου δεν είναι να βυθίζεται στο παρελθόν. Το παρελθόν δεν είναι αυτοσκοπός για την ιστορική έρευνα.³⁶ Ο φιλόλογος πρέπει να είναι η τέφρα του πολιτισμού του παρελθόντος ≠ το σήμερα, υπερασπιστής των πραγματικών αξιών, αυτών που καταξιώνουν την προοδευτική παράδοση στην αδιάκοπη πύλη, όχι για την τελείωση ή θέαση του ατόμου - πολίτη, μα για την πραγμάτωση της ανθρώπινης ελευθερίας. Η διδασκαλία των έργων της αρχαιοελληνικής φιλοσοφίας, πρέπει να αποκαλύπτει τις βαθιές γνώσεις για την τρισδιάστατη ιστορική πραγματικότητα, που κλείνει μέσα της και το παρελθόν και το μέλλον.

Ας έλθουμε σε συγκεκριμένα παραδείγματα: Ένας μεγάλος κήρυκας της απελευθέρωσης των ανθρώπων από τους λογής - λογής φόβους και την άγνοια, ένας μεγάλος δάσκαλος για την αληθινή ζωή, για το κεντρό της, το ηθικό όφελος, ο Επίκουρος, παρουσιάσθηκε από την κυρίαρχη τάξη, σαν παθιασμένος μυσταγωγός της ασωτίας και του ηθικού εκτραχηλισμού. Γιατί μισήθηκε τόσο πολύ; Γιατί συκοφαντήθηκε και κατατρέχτηκε, γιατί διώκεται μέχρι σήμερα; Γιατί από τους τριακόσιους πόσους τόμους του πνευματικού του έργου, σώζονται όλες κι όλες τρεις επιστολές και μερικά αποσπάσματα; Γιατί η σκέψη και το έργο του, η ίδια η πράξη του στρεφόταν ενάντια στη δουλοκτητική κοινωνία, ενάντια στο θεοκρατικό φεουδαλικό Μεσαίωνα, γιατί κουρέλιαζε την «εξ αποκαλύψεως πίστη», στόχευε στον απελευθερωμένο - χειραφετημένο Άνθρωπο, προϊόν της κοινωνικοποιημένης κοι-

νωνίας, σε πλήρη αντίθεση με τη νεότερη και σύγχρονη καπιταλιστική κοινωνία, που υποτάσσει και το σώμα και το πνεύμα των ανθρώπων στον ύστατο σκοπό της καπιταλιστικής παραγωγής, στο υλικό κέρδος.³⁷

Οι ιδέες όμως του Σωκράτη και του Πλάτωνα, των φιλοσοφικών διαλόγων, είναι έργα πρόσφορα για να περνάει η κυρίαρχη τάξη στους νέους βασικές αξίες της ιδεολογίας της. Ας δούμε τα ζητήματα αναλυτικά.

Τι θα αποκομίσει ο μαθητής που θα «κοινωνήσει» με την προσωπικότητα και τη διδασκαλία του Σωκράτη, ρωτάει ο Κυριακός Κατσιμάνης³⁸ τους καθηγητές της Μέσης Εκπαίδευσης, στα πλαίσια των παραδόσεων του στη ΣΕΛΜΕ της Αθήνας, από το 1979 και μετά. Και απαντά ο ίδιος: Θ' αποκομίσει ο μαθητής «... πρώτα - πρώτα τον καθοριστικό ρόλο του «λόγου» στην έρευνα για τη γνώση, ενός λόγου κοφτερού σαν την όψη της αλήθειας... Έπειτα την ενστικτώδη εναντίωση σε κάθε ανεπιβεβαίωτη δοξασία, σε κάθε αυθαίρετο ισχυρισμό, σε κάθε παραμυθητική διαβεβαίωση και σε κάθε δογματικό πειθαναγκασμό». «Μια στάση ζωής, που να χαρακτηρίζεται από αγωνιστικότητα και τόλμη»³⁹, γράφει ο Κ. Ασπρουλάκης, «τα κείμενα προσφέρονται για να καλλιεργήσουμε το πνεύμα του μαθητή, να ενισχύσουμε τη βουλευτική του δύναμη, να τον εναισθητοποιήσουμε ηθικά και συναισθηματικά, να τον βοηθήσουμε να αποκτήσει αξιολογικά κριτήρια και να διαπλάσσει χαρακτήρα ελεύθερο και υπεύθυνο»⁴⁰, συνεχίζει ο ίδιος. «Τα φιλοσοφικά κείμενα, που προτιμήθηκαν είναι πολύ ενδιαφέροντα, σχετικώς βατά...»⁴¹, γράφει ο Κ. Πλήσης.

Εμείς ξαναρωτάμε: Τι αποκομίζει τελικά ο μαθητής, ποιά ιδεολογία περνάει μέσα από τα συγκεκριμένα κείμενα; Ποιά ιδεολογία ενσταλάσσει η παρουσία του «δαιμονικού» Σωκράτη, που «άλλοτε σαν αλογόμυγα και άλλοτε σαν μοιδιάστρα φέρνει αντιρρήσεις, ειρωνεύεται, καταγγέλει, ερευνά, ερωτά και αναζητά την αλήθεια»;

Ας έλθουμε στην Απολογία. Στόχος της, η σκιαγράφηση ενός Σωκράτη τέλειου, ιδανικού, ωραιοποιημένου, άφθαστου, αξεπέραστου, σεβαστού, σοφού, αυθεντίας. Από τη μια μεριά ένας τόσο μεγάλος Σωκράτης, ηθικός φιλόσοφος, κοινωνικός μεταρρυθμιστής, ανικανοποίητος ερευνητής, θρησκευτικός απεσταλμένος του Θεού των Δελφών. Από την άλλη μεριά το Δικαστήριο. Το λαϊκό δικαστήριο, οι πολλοί, ο όχλος, οι μη ειδήμονες. Η στάση του στο δικαστήριο περήφανη, αξιοπρεπής. Δεν καταφεύγει σε ικεσίες και

άλλες ενέργειες ανάξιες της δικής του αξιοπρέπειας και της αξιοπρέπειας της πόλης.

Με ποιανού το μέρος οδηγείται να είναι ο μαθητής; Με το Σωκράτη, βέβαια. Και μπορεί ένας τέτοιος άνθρωπος, σαν τον Σωκράτη, να κάνει λάθος σ' αυτά που διδάσκει; Μπορεί όλη του η σκέψη, η κρίση, τα λόγια του, να μην ανταποκρίνονται στην αλήθεια; Ξέρουμε πολύ καλά τη «λειτουργία» των πρωτόπων και των ειδώλων στην τρυφερή ηλικία των μαθητών της Γ' Γυμνασίου.

Η «Απολογία» χρησιμοποιείται σαν προθάλαμος, για την άκριτη αποδοχή των λόγων του Σωκράτη στον «Κρίτωνα» και στον «Φαίδωνα» που ακολουθούν.

Ας εξετάσουμε ποιά είναι εκείνα τα στοιχεία των τριών διαλόγων, που γίνονται πρότυπα ταξικής διαπαιδαγώγησης και που η προβολή τους έχει σκοπό να εγχαράξει ένα συγκεκριμένο μοντέλλο ανθρώπου, απόλυτα και αδιαμαρτύρητα υποταγμένου, μεταφυσικού και θεοφοβούμενου.

Θρησκεία και αθανασία της ψυχής

Ο θεοφοβούμενος Σωκράτης της «Απολογίας», που αποδίδει τόσο τις πράξεις του, όσο και τη δίκη του στο «θεϊκό θέλημα»⁴² πραγματεύεται στον «Φαίδωνα», την αθανασία της ψυχής.

Το θέμα του θανάτου του Σωκράτη στον «Κρίτωνα», χρησιμεύει πιο πολύ σαν αφορμή, για να εκφραστούν στον «Φαίδωνα», οι αποκρυσταλλωμένες πια πλατωνικές ιδέες για την προ και μεθ'επαρξη της ψυχής.

Η αφόρητη θεολογική παράκρουση για την απόδειξη της αθανασίας της ψυχής, τη μετεμψύχωση κ.λπ., σκοπό έχει ν' ανοίξει στους μαθητευόμενους τους ουρανοί, για να μην έχουν πολλές απαιτήσεις στη γη που ζουν. Εδώ περνά η τόσο γνωστή μας αντίληψη, ότι οι άνθρωποι θα απολαύσουν μετά το θάνατο, ό,τι στερούνται στη γη. Πέθανε αδικημένος, για να δικαιωθείς στον άλλο κόσμο. Είναι η αποτελεσματική συνταγή από την εποχή του Πλάτωνα και του Σωκράτη μέχρι σήμερα, που προσφέρεται απλόχερα στους αδικημένους, με σκοπό τη διατήρηση και διαίωνηση της οικονομικής βάσης του καθεστώτος που στηρίζεται στην εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο.

«Λοιπόν Σωκράτη», λέει στον Κρίτωνα, «να πεισθείς σε μας και μπροστά στο δίκαιο μήτε παιδιά να προτιμήσεις, μήτε ζωή, μήτε τίποτα άλλο, για να σε καλοδεχτούν τα αδέλ-

φια μας, οι νόμοι του Άδη, όταν θα πας στον άλλο κόσμο». Ο «άλλος κόσμος» λοιπόν. Με το να υποβάλλεται η υποταγή και η εγκαρτέρηση, η παραίτηση από κάθε αγώνα και πάλη για τη μεταβολή αυτού εδώ του κόσμου, για την καλύτερευση της ζωής, εν ονόματι μιας μεταθανάτιας αμοιβής «στον άλλο κόσμο», δεν γίνεται τίποτα άλλο, παρά μια προσπάθεια σταθεροποίησης της κυραρχίας της άρχουσας τάξης.

Κάμποσους αιώνες αργότερα, ένας άλλος «πληρεξούσιος του θεού» πάνω στη γη, ο Παύλος, στην προσπάθειά του να πείσει τους Ρωμαίους κοσμοκυρίαρχους πως δεν είχε καμιά πρόθεση να κλονίσει την τάξη, αλλά αντίθετα να την εδραιώσει, έγραφε: «Ο εναντιούμενος εις την εξουσίαν, εναντιούται εις την εντολήν του θεού, κι όσοι αντιδρούν, θα τιμωρηθούν γι' αυτό... Ο άρχων είναι υπηρέτης του Θεού για το καλό σου... είναι εκδίκητής του, το εκτελεστικό του όργανο, εναντίον εκείνου που κάνει το κακό»⁴³.

Μετά δυο χιλιάδες χρόνια ο Πάπας Βενέδικτος ο 15ος, μιλώντας πρακτικότερα, αντλεί από το ίδιο οπλοστάσιο: «Το γεγονός πως οι άνθρωποι είναι από τη φύση τους ίσοι, δε σημαίνει πως πρέπει να έχουν και την ίδια σειρά στην κοινωνία... Οι φτωχοί δεν πρέπει να υποβλέπουν τους πλούσιους, σαν οι πλούσιοι να είναι κλέφτες»⁴⁴.

Ηθικολογία

Ο πνευματοδέστατος αυτός φιλόσοφος, που γύριζε ολημερίς στην αγορά, τις πλατείες, τις στοές, τα μικρομάγαζα, τα κούρεια, τα γυμναστήρια, τα συμπόσια, τις εξοχές και έπιανε κουβέντα με κάθε λογής ανθρώπους, που πήρε μέρος στη μάχη της Ποτιδαίας, στις εκστρατείες στη Σάμο και στη Δήλο και στην Αμφίπολη⁴⁵ έζησε στην Αθήνα με τους χιλιάδες δούλους, με τους φτωχούς και πλούσιους, με τον γυναικωνίτη της και με τον επεκτατισμό της, ποτέ δεν αισθάνθηκε την ανάγκη να πει μια κουβέντα για όλα αυτά.

«Και στην πολιορκεία της Ποτιδαίας και στις μάχες της Αμφίπολης και του Δηλίου, αδιαφόρησα για το θάνατο και έμεινα στη θέση μου, εκεί που με είχαν τοποθετήσει οι στρατηγοί»⁴⁶, λέει, μιλώντας για τη συμμετοχή του στους πολέμους. Δεν φαίνεται όμως να αναρωτιέται, ούτε για τους επεκτατικούς πολέμους της Αθήνας, ούτε για το τι γύρευε αυτός σε ξένα εδάφη. Και ενώ για όλα απορούσε ποτέ δεν απόρησε γιατί να υπάρχει ο πλούτος για τους λίγους και η φτώχεια για τους πολλούς. Άλλα πράγματα ενδιέφεραν το φιλόσοφό μας, πως θα κάνει τους πολίτες σωφρονέστερους, δι-

καιότερους, καλύτερους. Κι ενώ παραβλέπει την γύρω του πραγματικότητα, δηλώνει πως αγωνίζεται να κάνει τον άνθρωπο ηθικό. Με άλλα λόγια λέει, πως οι άνθρωποι ένα πρόβλημα θα πρέπει να σκέπτονται, όχι αν είναι φτωχοί ή πλούσιοι, αλλά πως θα γίνουν ηθικά καλύτεροι⁴⁷.

Τι κάνει ο Σωκράτης; Τι περνάει στο μυαλό των μαθητών μας; Υψώνει ο Σωκράτης ένα σινικό τείχος ανάμεσα στις «ηθικές αξίες» του και στην υλική πραγματικότητα. Αποσπά το άτομο από το περιβάλλον, από τη ζωή, αποσπά την ηθική από τα υλικά συμφέροντα του ανθρώπου και στέκεται πάνω από κοινωνία και τάξεις. Δεν έχει σημασία αν καταπιέζεσαι και αδικείσαι, σημασία έχει να προσπαθείς να γίνεις ηθικά καλύτερος. Αυτό μας λέει ο Σωκράτης. Όλη του όμως η προσπάθεια, να δημιουργήσει μια «πανανθρώπινη ηθική», πάνω από ιστορικές συνθήκες και τάξεις, έχει τη σφραγίδα της ταξικής πλάνης ή της ταξικής υποκρισίας.

Μα τι είναι ηθική σε μια ταξική κοινωνία, σαν αυτή του Σωκράτη ή σαν αυτή που ζούμε σήμερα; Όλη η ηθική της ταξικής κοινωνίας, φέρει τη σφραγίδα της κυρίαρχης ιδεολογίας, υπερασπίζεται το δεδομένο τρόπο ζωής και χρησιμεύει σαν προκάλυμμα για την οικονομική και πνευματική καταπίεση των μαζών.

Ο αφηρημένος και αντιϊστορικός ρόλος, που αποδίδει ο Σωκράτης στην ηθική, καθώς και η θρησκευτική επικύρωσή της, είναι μια μεγάλη απάτη. Είναι η ηθική της δουλκοκτητικής κοινωνίας, η ηθική της κυρίαρχης τάξης της εποχής του, που απαιτούσε από όλους τους ελεύθερους πολίτες αφοσίωση στο δουλκοκτητικό κράτος και τους νόμους του, επαγρύπνηση και περιφρόνηση απέναντι στους δούλους, ανδρεία και ηρωισμό στον πόλεμο κ.λπ. Μη νοιάζεσαι, λοιπόν, για τίποτα άλλο. Προσπάθησε να γίνεις «ηθικά καλύτερος», εκεί κατανάλωσε κάθε σου προσπάθεια.

Ο Σωκράτης παραδεχόταν την απόλυτη ελευθερία της βούλησης, θεωρούσε ότι η βούληση είναι αποσπασμένη από την πραγματικότητα. Η κυρίαρχη τάξη σήμερα, αυτή πούχει μετατρέψει ακόμα και την προσωπική αξιοπρέπεια του ανθρώπου σε ανταλλακτική αξία, προβάλλει κι αυτή την ελεύθερη βούληση που δεν εξαρτάται δήθεν από τις συνθήκες, ακριβώς για να δικαιώσει τον αστικό ατομικισμό και να αποσπάσει τους εκπαιδευόμενους από τον αγώνα για πραγματική ελευθερία.

Ίδια, όπως ο Σωκράτης, οι αστοί ιδεολόγοι υποστηρίζουν, ότι η καπιταλιστική κοινωνία είναι ανεύθυνη για τα δεινά που

μαστιίζουν τους εργαζόμενους, γιατί κάθε άνθρωπος είναι ελεύθερος να δημιουργήσει την ευτυχία του. Είναι μάλιστα χρέος του να έχει σα μοναδικό στόχο τη ζωή του να γίνει «ηθικά καλύτερος», όπως βέβαια αυτοί εννοούν την ηθική καλύτερευση.

Πειθήνιοι και υποτακτικοί πολίτες ή το πρότυπο μιας σκυφοκέφαλης ζωής

Τι μας λέει στον «Κρίτωνα»: «Ξιχνάς πως πρέπει να υποφέρουμε και να κάνουμε όσα τυχόν διατάζει (η πατρίδα), είτε διατάζει να μας χτυπούν, είτε να μας φυλακίσουν, είτε μας οδηγεί στον πόλεμο για να τραυματιστούμε ή να σκοτωθούμε...». Τιφλοί λοιπόν υπακοή σ' ό,τι λέει η πατρίδα ή οι νόμοι του κράτους, κι ως είναι άδικοι. Γιατί, σύμφωνα με τον Κρίτωνα, «και έκγονος και δούλος, αυτός τι και οι σοι πρόγονοι», είμαστε δηλαδή γιοί και δούλοι, και μεις οι ίδιοι και οι πρόγονοί μας, των νόμων. Τέτοιους πολίτες θέλει ο Κρίτωνας να «φτιάξει» τους εκπαιδευόμενους, «Φιλήσοιχους» και «νομοταγείς», κι ως είναι γεμάτη η κοινωνία με αδικίες. Τέτοιους πολίτες θέλει και η αστική τάξη. Γιατί έτσι μόνο έχει ήσυχο το κεφάλι της.

Κύριος στόχος του «Κρίτωνα» είναι να αποθανάτισει τον μέχρι θανάτου νομιμόφρονα Σωκράτη, που πεθαίνει επειδή δε θέλει να τραυματίσει τους νόμους της πατρίδας του. Οι νόμοι της πατρίδας παίρνουν ένα απόλυτο, θεϊκό χαρακτήρα. Δεν έχει σημασία αν ο νόμος είναι δίκαιος ή άδικος, πως δημιουργείται και από πού πηγάζει η υποχρέωση του πολίτη να υπακούει στο νόμο του κράτους. Δεν έχει σημασία για τον «Κρίτωνα» τί είναι κράτος, ποιές οι εξουσίες του, οι λειτουργίες του, οι σχέσεις του με τους πολίτες. Σημασία έχει το υπόδειγμα δουλικοφύ πολίτη που προβάλλεται, που έχει χρέος (ο πολίτης) να υποτάσσεται σε κάθε στιγμή στην πολιτεία και να φτάνει μέχρι και την αδιαμαρτύρητη αποδοχή της θανατικής καταδίκης, έστω κι αν η πολιτεία τον αδικεί.

Ο Σωκράτης, ο απεσταλμένος —σαν ένας μεσίας— στην Αθήνα από το Θεό, γίνεται ο πιστός συνεχιστής της παράδοσης, ο τηρητής των νόμων, που αγωνίζεται σ' όλη του τη ζωή με αποστολικό ζήλο να κρατήσει τους πολίτες μέσα στο σύστημα και να τους διαποτίσει με τις καθιερωμένες αξίες (θρησκεία, πατρίδα, νόμοι κ.λπ.). Η κυρίαρχη τάξη ξέρει πολύ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Φραγκουδάκη Α., «Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης», σελ. 170, Εκδόσεις Παπαζήση.
2. Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, «Ο ρόλος της σχολικής ζωής στη διαμόρφωση τύπων πολιτικής συμπεριφοράς», σελ. 56.
3. Μηλιός Γιάννης, «Εκπαίδευση και Εξουσία», σελ. 14, Εκδόσεις Θεωρία.
4. Νούτσος Χαρ., «Ιδεολογία και Εκπαιδευτική Πολιτική», σελ. 119, Εκδόσεις Θεμέλιο.
5. Θέματα παιδείας 3, Σύγχρονη Εκπαίδευση.
6. «Ελληνικός και Ευρωπαϊκός διαφωτισμός», Γ. Κ. Μωραΐτη, «Η διδασκαλία της ελληνικής...», σελ. 198.
7. «Πλάτων, Σοφιστής» - εισαγωγή Δ. Γληνού, σελ. 25 - 26, Εκδόσεις Ζαχαρόπουλος.
8. Φ. Κ. Βώρου, «Εμείς και οι Αρχαίοι», σελ. 15, Αθήνα 1985.
9. Στο ίδιο.
10. «Η Μεταρρύθμιση που δεν έγινε», Α. Δημαρά, τομ. Β' σελ. 208.
11. Γ. Κ. Μωραΐτη, «Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και φιλολογίας στην ελληνική εκπαίδευση», σελ. 163, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή.
12. Ε. Α. Ράουτερ, «Η κατασκευή των υπηκόων. Πώς κατασκευάζεται η γνώση σ' ένα κεφάλι», σελ. 163, εκδόσεις Αιγόκερως.
13. Υφυπουργός Παιδείας Β. Κοντογιαννόπουλος, Εγκύκλιος Η/7356/32.2.1981.
14. Γ. Κ. Μωραΐτη, «Τα χαρακτηριστικά της διδασκαλίας της ελληνικής φιλολογίας καθορίζονται από τα δεδομένα της κοινωνικής πραγματικότητας», σελ. 162.
15. λ.χ. στη θέση της «Κύρου Ανάβασις» ήλθε η «Κάθοδος των Μυρίων».
16. Τα «Ηθικά Νικομάχεια» του Αριστοτέλη, σύμφωνα με τις οδηγίες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, τευχ. Α., Φιλολογικά Μαθήματα, θα διδαχθούν στις διδακτικές ώρες που θ' απομείνουν, που ποτέ όμως δεν απομένουν.
17. Χαρ. Θεοδωρίδης, «Επίκουρος», σελ. 78, Εκδόσεις Εστίας.
18. Παν. Λεκατσάς, «Ιδεοκρατία και ιστορική αριστοκρατία», σελ. 13.
19. Ακαδημία Επιστημών ΕΣΣΔ, «Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας», σελ. 408, Αθήνα.
20. Ησιόδου, «Έργα και Ημέραι», σελ. 307 - 8.
21. Ησιόδου, «Έργα και Ημέραι», σελ. 27.
22. Τι να πει κανείς για τον Φαίδωνα; Μια φιλοσοφία του θανάτου με ανατριχιαστικές στιγμές, όπως η περιγραφή του τέλους, όταν μάλιστα διδάσκεται σε παιδιά κάτω των 15 χρονών.
23. Δημ. Τσιμπουκίδη, «Οι κλασσικοί του μαρξισμού για την Αρχαία Ελλάδα», σελ. 104, εκδόσεις GUTENBERG.
24. Μ. CORNFORTH, «Επιστήμη και Ιδεολογία», κεφ. «Η ταξική θέση της φιλοσοφίας» - «Οι φιλόσοφοι προϊόν της εποχής τους», σελ. 189, εκδόσεις Αναγνωστήδη.
25. Δημ. Τσιμπουκίδη, «Οι κλασσικοί του μαρξισμού για την Αρχαία Ελλάδα».
26. Χαρ. Θεοδωρίδη, στο περίφημο βιβλίο του «Εισαγωγή στην φιλοσοφία», κεφ. «Η καθολική Επιστήμη», εκδόσεις Εστία.
27. Ακαδημία επιστημών ΕΣΣΔ, «Μαρξιστική Ηθική», κεφ. 2β, «Η ηθική των ιδεαλιστών φιλοσόφων», κεφ. 6., «Θρησκεία και Ηθική», σελ. 26 και 191 αντίστοιχα, εκδόσεις Αναγνωστήδη.
28. WILAMONITZ, PLATON, 1920.
29. Πλάτων, Πολιτεία V 473 C, εκδόσεις Ζαχαρόπουλος.
30. Έλλησ Παπά, «Οι αρχαίοι έλληνες συγγραφείς στο Κεφάλαιο του Μαρξ», σελ. 78, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή.
31. PAUL LAFARGUE, «Το ηθικό αστικό ιδανικό - Οικονομικός Ντετερμινισμός», σελ. 143, εκδόσεις Αναγνωστήδη.
32. Πλάτων, Ζ Επιστολή, εκδόσεις Ζαχαρόπουλος.
33. Ακαδημία Επιστημών ΕΣΣΔ, «Παγκόσμιος Ιστορία της Φιλοσοφίας - Ο ιδεαλισμός του Πλάτωνα», τομ. Α, σελ. 96, εκδόσεις Αναγνωστήδη.
34. «Παγκόσμιος ιστορία της φιλοσοφίας», τομ. Α', Πλάτωνας, Ακαδ. Επιστ. ΕΣΣΔ.
35. Θέματα Παιδείας, τεύχος 4, σελ. 18, Σύγχρονη Εκπαίδευση.
36. «Ο Επίκουρος και η εποχή μας», Ν. Ψυρούκης, Προλογικά, Επικαιρότητα.
37. Στο ίδιο.
38. Κυριάκου Κατσιμάνη, «Αναλύσεις και τομές σε θέματα Παιδείας», σελ. 87.
39. Π.Ε.Φ., σεμινάριο 4, Αρχαία Ελληνικά, σελ. 87.
40. Λόγος και Πράξη, τόμος Δ', τεύχος 20, Κ. Ασπρουλάκη, απόψεις πάνω στα πλατωνικά κείμενα.
41. Κ. Πλησή, Φιλοσοφικά κείμενα, Νέα Παιδεία, τεύχος 6.
42. Πλάτων, Απολογία Σωκράτη, κεφ. 2, κεφ. 9, κεφ. 24.
43. Ρωμ., γ' 1 - 7.
44. «Το Βατικανό και ο 20ός αιώνας», σελ. 90, Α. Μανγάτταν.
45. Νεοκλής Σαρρής, «Φιλοσοφία της κοινωνίας και της πολιτείας», τομ. Α, σελ. 190, εκδόσεις Γραμμή.
46. Βλ. Φιλοσοφικά κείμενα Γ' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Απολογία σελ. 32.
47. Θέματα Παιδείας 5, σελ. 54.
48. Politzer G, «Βασικές αρχές της φιλοσοφίας», σελ. 378 κ.έ., εκδόσεις Αναγνωστήδη.

Τα αντιτετράδια της εκπαίδευσης είναι ανοιχτά σε κάθε συνεργασία, κρίση ή επίκριση, μαθητών - σπουδαστών - φοιτητών - εκπαιδευτικών, καθενός που ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη ενός προοδευτικού ριζοσπαστικού πανεκπαιδευτικού κινήματος.

«ΣΥΝΤΟΜΑ ΣΧΟΛΙΑ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΠΟΙΩΝ ΠΑΛΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ»

«*Διαβάζω; Τι ασυνήθιστη έκπληξη για μένα! αν και για τους άλλους, γύρω μου, αυτό έμοιαζε τελείως φυσικό: η λογική σειρά των γεγονότων, όπως λένε οι μεγάλοι, που δεν εκπλήσσονται από τίποτε. Όχι κάτι παραπάνω από μια γέννηση, εντούτοις πάντα ένα θαύμα: αυτό το άλλο θαύμα του ένα αντικείμενο, καμωμένο από φύλλα γεμάτα μικρά μαύρα σημεία, να διηγείται μιαν ιστορία, ν' ανακαλεί ένα κλίμα, ένα τοπίο, να δίνει ζωή σε φανταστικές υπάρξεις. Θαύμα ακόμη που οι λέξεις, ανακατωμένες με τις σκέψεις μας, μας φέρνουν τον κόσμο, τους άλλους, εκεί μέσα στο δωμάτιό μας. Θαύμα που, μέσα στο λουτρό του φωτός μιας λάμπας, αυτός ο θησαυρός, που είναι ένα βιβλίο, σταλάζει μέσα στην καρδιά μας τη ζωή περιχαρακωμένη, περικλείοντάς την μέσα σε μικρά σημεία έτοιμα ν' αποκρυπτογραφηθούν. Κι έπειτα, πόσο είναι παράξενο, αυτές οι μαγικές σελίδες, χωρίς τον αναγνώστη... να μην είναι παρά ένα πράγμα. Ένα αντικείμενο ίσως ποτέ σαν ένα άλλο, το οποίο όμως από μόνο του δεν ονειρεύεται: ένα βιβλίο... Οι άλλοι μπορούνε εκεί να διαβάσουν... ν' αποκρυπτογραφήσουν, να γνωρίσουνε τον εαυτό τους και τον κόσμο, να ονειρευτούν...»¹*

Μεσ' απ' αυτή τη βιογραφική ανάμνηση της διάσημης γαλλίδας ψυχαναλύτρας Françoise DOLTO, όταν πέντε χρονών μάθαινε να διαβάζει μέσα απ' το Αλφαβητάριό της, (καλύτερα τη «Μέθοδο Ανάγνωσής» της), οδηγηθήκαμε να ερευνήσουμε με ένα άλλο βλέμμα μερικά δεδομένα που θα μας απασχολήσουνε εδώ και τόσο καλά φυλασσομένα στις σελίδες κάποιων παλιών σχολικών ελληνικών Αναγνωστικών βιβλίων.

Για ν' ακριβολογήσουμε: πρόκειται για την προσέγγιση ελληνικών Αλφαβηταρίων του 19ου αιώνα (ακριβής χρονική περίοδος από το 1800 έως το 1880), τα οποία εκδόθηκαν τόσο μέσα στο ελεύθερο ελληνικό κράτος, όσο και μέσα στην ευρύτερη ελληνική διασπορά. Εξετάσαμε 34 Αλφαβητάρια και μέσα στα 26 απ' αυτά συνηντήσαμε (μ' εντυπωσιακή, ομολογουμένως, συχνότητα) απόψεις

πολύ ενδιαφέρουσες, σχετικά με το εξεταζόμενο θέμα: της αποδοχής δηλ. ή μη, καθώς και των τρόπων ταυτόχρονα της αντιμετώπισης των «διαφορετικών» από εμάς (ή των «αποκλινόντων», όπως ονομάζονται) ατόμων.

Οι παρατηρήσεις μας σε δύο επίπεδα θα συνοψιστούν:

α) στο επίπεδο των γενικών επί του θέματος αντιλήψεων της εποχής (της άλλως γνωστής μας «συλλογικής εικόνας») και β) του τρόπου αντιμετώπισης του ανέκαθεν αυτού κοινωνικού προβλήματος σε κάθε τόπο, κάθε φυλή, κάθε εποχή μέσα στην παγκόσμια ιστορία.

Έτσι, όσον αφορά τις κοινωνικές επί του θέματος αναπαραστάσεις της εξεταζόμενης εποχής και χρονικής περιόδου, παρατηρούμε — σύντομα και ενδεικτικά — τα εξής:^{*}

— πρόκειται για άτομα «δυστυχή», καθώς δεν μπορούν να απολαύσουν τις τέρψεις ή τις ηδονές που μας προσφέρουν η όραση ή η ακοή, ακριβώς γιατί στερούνται αυτές τις αισθήσεις: «... ο τυφλός άνθρωπος είναι πολλά δυστυχής. Πόσα ωραία πράγματα δεν βλέπει! Αυτός ευρίσκεται εις μίαν παντοτεινήν νύκτα...»²

— συνήθως είναι άθλιοι και πτωχοί ή πολύ πεινασμένοι: «... Ποίος φωνάζει εις την πόρταν: Α! είναι ένα πτωχόν παιδί, το οποίον ζητεί ελεημοσύνην, το δυστυχισμένον! Ιδέ πώς είναι ενδυμένον με παλαιά φορέματα, ξεσχισμένον, τυφλόν, ξυπόλητον. Α! το καϊμένο...»³

— είναι «αναίσθητοι», με την έννοια ότι — λόγω του ελαττώματός τους — δεν μπορούν να επικοινωνήσουν με τον γύρω τους κόσμο: «... αν όμως ουκ ήκουον, τότε αν εἴην κωφός και αναίσθητος...»⁴

* Τα δεδομένα που ακολουθούν ξανακούστηκαν στο Α' Πανελλήνιο Συνέδριο «Ειδικής Αγωγής» (Νάουσα, Σεπτέμβρης του '87), καθώς και ξαναδημοσιεύτηκαν μέσα απ' τις σελίδες του περιοδικού «Διαφορά» (Δεκέμβρης του 1987).

Όταν τα
μαύρα και
ποικιλότροπα
ταιριασμένα
σημεία - γράμματα
κρύβουνε
κάποιο νόημα,
γι' αυτόν
που τον
συμβολισμό τους
μπορεί ν'
αποκρυπτογραφήσει...

— είναι εξαρτημένοι έχουν δηλ. την ανάγκη των υγιών ανθρώπων, όσον αφορά τη μεταφορά τους, ή των μικρών ζώων, για να τους οδηγούνε: «... αλλ' ω τι ελεεινόν θέαμα ίδεν έκπλητος ο Θεοδωρής: οι Πόδες του Πλουσίου ήσαν κατάζηροι, ώστε ούτε να πατήσει ούτε να σταθή εί' αυτούς ημπορούσεν: αλλ' ο δούλος έπρεπε να τον κρατήσει εις τα Αγκάλας του εν όσω ένας δεύτερος Δούλος του έφερε δύο Βακτηρίας (Πατερίτζας) επί τας οποίας ακουμβών εκινείτο οικτρώς...»⁵ ή ακόμη: «... αλλ' ογλίγωρα εμβήκε μέσα εις την αυλήν ένας γηραίος μουσικός: ούτος ο άθλιος είχε τα γένεια άσπρα και μακρά, και επειδή ήτο τυφλός, τον ωδηγούσε ένα μικρόν σκυλάκι το οποίον εκράτει με σχοινίον...»⁶.

— δεν είναι ικανοί να έχουν καμία γνώση των γύρω πραγμάτων, στερούμενοι καθώς είναι κάποιων αισθητηρίων οργάνων: «... Ω πόσων πραγμάτων ηδονής στερείται ο... τυφλός!... στερείται την γνώσιν όλων των πραγμάτων, όσα οι βλέποντες αισθανόμεθα δια της οράσεως...»⁷

Έτσι, μένει αναγκαστικά και αμαθής άνθρωπος. (Ενισχυτικό της άποψης είναι, άλλωστε, και το συχνότατο στα βιβλία αυτά γνωμικό: «Ο Αμαθής από τυφλόν διαφοράν δεν έχει, ενώ θαρρεί ότ' ευτυχεί, εις την φθοράν του τρέχει»).

— είναι πριπλανώμενοι στους δρόμους: «... Μη περιγελάσης... τους κουτσούς ή τους τυφλούς, τους επί της οδού...»⁸

— επιθυμούν συνήθως εκείνο που είναι αδύνατο να γίνει: «... Ο βουβός θέλει να λαλή. Ο κωφός θέλει ν' ακούη. Ο χωλός θέλει να προπατή...»⁹ Παρουσιάζονται λοιπόν και ως οι μη αποδεχόμενοι το πρόβλημά τους, πράγμα που —για έναν λόγο παραπάνω— θα εμποδίσει την ένταξή τους μέσα στο κοινωνικό σύνολο, στο οποίο ανήκουν και ζουν. (Χώρια που η φράση, δίκην αφορισμού: «— είναι φρενοβλάβεια το να επιθυμεί τις τα αδύνατα...», * τους κατατροπώνει!)

— είναι άξιοι απομόνωσης: «... Δεν πρέπει να ομιλής με τους τρελλούς, μήτε να έχεις καμίαν συναναστροφήν με αυτούς...»¹⁰. (Στο κεφάλαιο που επιγράφεται: «Σύντομα γνωμικά»).

— είναι εύκολα υποκείμενοι στην εκμετάλλευση, προερχόμενη από τους «υγιείς» λεγόμενους ανθρώπους: «... Με του Αωλού την Χείρα οι γνωστικοί παντού, Ευγάνουσι το φίδι από την τρύπ' αυτού...»¹¹

— ανήκουν σε κατηγορία ατόμων, των οποίων η κοινωνική θέση αξιολογείται αρνητικά: «... Αν τότε σε φωνάζει καν ένας χωλόν, ή κουλόν, βέβαια θα σε κακοφανή...»¹².

— ονειδίζονται, περιπαιζονται, περιγελώνται από τον γύρω κόσμο: «... Μη περιγέλα κανένα, αν και καταγέλαστος η' μάλιστα δε τους δυστυχείς, όσοι φέρουσιν ήτοι φυσικά Ελαττώματα ή Πηρώματα (σακατλήκια) του Σώματος...»¹³ ή ακόμη περισσότερο: «... Το φρόνιμον... παιδίον... δεν περιγελά... τους κουτζούς, ή τους τυφλούς τους επί της οδού...»¹⁴

Όσον αφορά τώρα την αντιμετώπιση του προβλήματος, το οποίο θέτει η απλή και μόνον ύπαρξη των «διαφορετικών» από τα άλλα αυτών ατόμων μέσα στο κοινωνικό σύνολο, η απάντηση είναι τέτοια περίπου:

— Αφενός, και το θεωρούμε αυτό σημαντικό, μιλούνε γι' αυτούς, τους αντιμετωπίζουν ως ιδιαίτερη ομάδα ανθρώπων, δεν αγνοούνε το πρόβλημα (χωρίς αυτό να σημαίνει ότι του δίνουνε και την πρέπουσα λύση), μη παραλείποντας να μαθαίνουνε στα παιδιά του: «... Όστις έχει τους πόδας βλαμμένα λέγεται χωλός (κουτσός). Όστις έχει τας χείρας βλαμμένους λέγεται κουλός. Όστις έχει τα ομμάτια βλαμμένα λέγεται τυφλός...»¹⁵ Σαν ένα άλλου

* «Αλφαβητάριον» εκδοθέν υπό του τυπογράφου, εν Πάτραις, εκ της τυπογραφίας Μ. Γεωργιάδου, 1843, σελ. 51.

είδους μάθημα «πραγματογνωσίας» κι αυτό, γνωριμίας δηλ. του παιδιού με τον γύρω του κόσμο, που τυχαίνει κι αυτούς ακόμη τους ανθρώπους μέσα στους κόλπους του να συμπεριλαμβάνει.

— Αφετέρου όμως, έμεσσα ή άμεσα, εμφυσούν στα παιδιά:

α) το φόβο: «... θέλεις και τώρα ν' αλλάξεις με αυτόν; [εννοεί τον πλούσιο, αλλά χωλό] Να φυλάξει ο Θεός!! απεκρίθη καταφοβισμένος ο Θεωφωρής» οι δύο πόδες μου μοι είναι αγαπητότεροι και προτιμότεροι...»¹⁶ κ.λπ., ή «...Να μη περιγελάς καν ένα άνθρωπον, διότι ημπορείς και συ να γίνεις, ωσάν εκείνον...»¹⁷.

β) την αποστροφή, όπως μας την υπαγορεύει η περιγραφή του πλούσιου όμως χωλού: «... εν όσω ένας δεύτερος Δούλος του έφερε δύο Βακτηρίας (Πατερίτζας) επί τας οποίας ακουμβών εκινείτο οικτρώς...»¹⁸ ή την έμμεση απόσταση που επιβάλλει η παραίτηση αυτών των ανθρώπων από την περιποίηση ή την «καλή εμφάνιση» του εαυτού τους (είτε γιατί λόγω ελαττώματος —και κάποτε ηλικίας— δεν μπορούν, είτε γιατί πια δε θέλουν, είτε ίσως ακόμη και για να προξενήσουν τη θλιβερή προσοχή μας): «... εμβήκε μέσσα στην αυλή ένας γηραλιός μουσικός, ούτος ο άθλιος είχε τα γένηια άσπρα και μακρά, και επειδή ήτο τυφλός...»¹⁹

γ) τον οίκτο: «... Α! είναι ένα πτωχόν παιδί... τυφλόν, ξυπόλητον. Α! το καϊμένο! πώς κρυνώνει!... Δεν το λυπείσαι Αλέξανδρε;...»²⁰ κι ακόμη: «... [ο τυφλός] είναι πολλής λύπης άξιος, διότι δεν βλέπει την καλλονήν του ουρανού, του ηλίου την λάμψιν...»²¹ κ.λπ.

δ) την φιλελεημοσύνη: «... Έσο εύσπλαχνος και φιλελεήμων προς τους δυστυχούντας, και μάλιστα όταν οι τοιούτοι ώσε γέροντες, άρρωστοι, ανάπηροι...»²²

ε) την παντελή απόρριψη: «... Δεν πρέπει να ομιλείς με τους τρελούς, μήτε να έχεις καμμίαν συναναστροφήν με αυτούς...»²³

Τέτοιες περίπου μας παρουσιάζονται λοιπόν οι κοινωνικές αναπαραστάσεις, καθώς και οι τρόποι αντιμετώπισης των συγκεκριμένων και ανωτέρω αναφερθέντων προβλημάτων, σ' έναν αρκετά προγενέστερο μεν του σημερινού χρόνου, οι οποίες ωστόσο δεν θ' αποφύγουν να μας θυμίσουνε, με τη σειρά τους κι αυτές, κάποιες άλλες ακόμη παλιότερες: ιστορικός απόηχος του «Καιάδα» ή των σπαρτιατικών «Αποθετών»: μακροχρόνιες εποχές φιλευσπλαχνίας, με αποτέλεσμα την απόσυρση ή και την απόκρυψη ακόμη των δεδομένων ατόμων στα περιώνυμα πλέον —αν και όχι ακόμα ιστορικά— «'Ασυλα» κ.λπ. Μονάχα που στο μελετώμενο αιώνα βρίσκουμε μιαν ιδιοτυπία αρκετά, κατά την γνώμη μας, σημαντική. Τον τρόπο διαιώνισης των συλλογικών απόψεων μέσω του έντυπου υλικού και μάλιστα με τόση «περίφροντιν» επιλογή, εντασσόμενου μέσα στα πλαίσια ενός καλά οργανωμένου κοινωνικού τομέα (ή θεσμού) που λέγεται εκπαίδευση, [με όλη επιπλέον την βαρύνουσα αξία που αποδίδει η εποχή στην έννοια της «παιδείας»], και με όργανο δράσης κοινωνικής το σχολικό εγχειρίδιο, υπό τον τίτλο του «Αναγνώστικου» βιβλίου.

Μάλιστα, δεν θα ήταν σκόπιμο να μην υπογραμμίσουμε ακόμη κι αυτό: την επιλογή δηλ. για διαιώνιση των συλλογικών απόψεων του συγκεκριμένου βιβλίου που ονομάζεται Αναγνώστικό (επισημαίνοντας ταυτόχρονα ότι για την εποχή Αλφαβητάριο και Αναγνώστικό αποτελούν ένα και μοναδικό βιβλίο, ισχύον και για τις τέσσερεις τάξεις του τότε γνωστού δημοτικού σχολείου). Το λέμε αυτό γιατί γνωρίζουμε καλά ότι το Αναγνώστικό βιβλίο —και μάλιστα του δημοτικού σχολείου— υπήρξε πάντοτε πολύ σημαντικό,* από άποψη γνωριμίας και ένταξης του παιδιού μέσα στον περιβάλλοντά του κόσμο, αφού και πάλι η Françoise DOL-

ΤΟ θα μας υπογραμμίσει με τον τρόπο της, σύντομα έως σχεδόν επιγραφικά, ότι με το βιβλίο αυτό: «...περνάει κανείς από τον αναλφαβητισμό στην κουλτούρα!»²⁴ (και σε μια άλλη παραλλαγή: «... έτσι... η μέθοδος [Ανάγνωσης] μου άνοιξε τον δρόμο στην κουλτούρα...»²⁵

Δεν μπορούμε να προσπεράσουμε, λοιπόν, εύκολα και γρήγορα το γεγονός πως δια του τρόπου αυτού θα διαμορφωθούνε «έμεσσα» όχι μόνον οι κοινωνικές στάσεις, αλλά και συμπεριφορές των μελλοντικών ενηλίκων, γιατί: «...η ιστορία έτσι είναι καμωμένη, στο εσωτερικό των ατόμων, όπως στο εσωτερικό των κοινωνιών...»²⁶ Με τη σειρά τους θα δράσουν και θα επιδράσουν κι αυτοί πάνω στον επερχόμενο 20ο αιώνα, δημιουργώντας του ένα τέτοιο υπόβαθρο, που τυχόν δύσκολα θα υπερπηδηθεί ή θα ανατραπεί (σε εξάρτηση άμεσα —φυσικά— από τις αντίστοιχες ιστορικά κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές συνθήκες) στο δεδομένο τόπο.

Θεωρώντας όμως το συγκεκριμένο θέμα δυσεξάντλητο (αποτελεί άλλωστε το αντικείμενο τρέχουσας ακόμη μελέτης), καταθέσαμε τα στοιχεία μας απλά ως απαρχές περαιτέρω σκέψεων και συζήτησης, μη αποφεύγοντας ωστόσο την πρόκληση να προσθέσουμε ότι λία «ελκυστική» είναι [και παρασάγγας απέχουσα φυσικά της φράσης: «Τα παιδιά τα βαριά ανάπηρα και ανεπαρκή είναι χρήσιμα, απαραίτητα στην κοινωνία, μέσα από αυτήν την ύπαρξή τους του πόνου»²⁷] και μια άλλη ακραία αντιπαράθεση στο περιεχόμενο των ίδιων πάντα μελετώμενων βιβλίων: μιλάμε για την «εικόνα» του ανθρωπίνου σώματος και των δύο πλέρια αντιθετικών όψεων που παρουσιάζει. Από τη μια δηλαδή η εικόνα της ακεραιότητάς του (έως τα ακραία όρια του φυσικού «κάλλους») κι από την άλλη των αναπηριών του (γενετικών ή και επίκτητων, έστω), με όλα τα συνεπακόλουθα που η αντίθεση αυτή επισύρει: της χρήσης, για παράδειγμα, του ανθρωπίνου σώματος ως εργαλείου παραγωγής (ιδίως σε άμεσα χειρωνακτικές εποχές της ιστορίας) και άρα της

* Πολλά έχει να πει πάνω στο θέμα αυτό στο βιβλίο της: «Τα Αναγνώστικά Βιβλία Δημοτικού Σχολείου», 3η εκδ., Θεμέλιο, Αθήνα 1979, η Άννα Φραγκουδάκη

διαφύλαξης —και προβολής— της ακεραιότητάς του,* έτσι ώστε να είναι χρήσιμο σε όλες τις (όχι και λίγες) παραγωγικές δυνατότητές του, μέσα στο ισχύον —τοπικά και χρονικά— σύστημα που το περιβάλλει.

Υπάρχουν περιθώρια λοιπόν και μιας περαιτέρω προσέγγισης ενός άφθονου ιστορικού υλικού - πηγών (και «... η ύπαρξη των πη-

γών κάνει την ιστορία...»²⁸) το οποίο διαφυλάσσει αλώβητη σχετικά τη δύναμη, μέσα στην τόση ροή του χρόνου, τις γνώσεις μας (αλλά γιατί όχι και την αυτογνωσία μας;), πάνω στο θέμα αυτό ικανοποιητικά να πλουτίσει...

Παρίσι 21/9/88
Τάνια Μαλαμίδου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1) «*La cause des enfants*» Francoise DOLTO, editions Robert Laffont, S.A., Paris, 1985, σελ. 214 - 215.

2) «Πρωτοπειρία Απλοελληνική» Δ.Ν. Δαρβάρεως, Εν Βιέννη της Αυστρίας, εκ της τυπ. Αντων. Αυκούλου, 1818, σελ. 23.

3) «Παιδαγωγός των Νέων ή Νέον Αλφαβητάριον» συντεθέν... παρά Ιωάννου Κόκκονος Σμυρναίου, εν Κων/πόλει, 1817, σελ. 20.

4) «Ελληνικόν Αλφαβητάριον» Εν Βιέννη, εκ του Ελληνικού Τυπογραφείου δε Χιρσφέλδ, 1816, σελ. 33.

5) «Νέον Αλφαβητάριον» υπό Γεωργίου Ρουσιάδου, Εν Πέστη της Ουγγαρίας, παρά τω ευγενεί Ι.Μ. Τράττνερ και Στεφάνω από Καρόλυ, 1829, σελ. 40.

6) «Του Διδασκάλου ο Οδηγός ήτοι, Αλφαβητάριον Απλό - ελληνικόν», 3η έκδοσις, παρά τω Αιδεσ, Σ.Χ. Ουίλσον, Μελίτη, Από το τυπ. της εν Λονδίνο Αποστολικής Εταιρείας, 1831, σελ. 28.

7) «Στοιχεία Παιδαγωγίας» υπό Δημητρίου Γκανή, 3η έκδοσις, Εν Αθήναις, παρά τω τυπ. Κ. Γκαρπολά και Σ., 1838, σελ. 16.

8) «Του Διδασκάλου ο Οδηγός...» ορ. cit., σελ. 76.

9) «Αλφαβητάριον» υπό Δ.Ε.Γ., εν Ερμουπόλει, εκ της τυπ. Γ. Μελισταγούς, 1840, σελ. 17.

10) «Πρωτοπειρία απλοελληνική» ορ. cit., σελ. 16.

11) «Νέον Αλφαβητάριον» ορ. cit., σελ. 35.

12) «Παιδαγωγός των Νέων...» ορ. cit., σελ. 66.

13) «Νέον Αλφαβητάριον» 4ορ. cit., σελ. 47.

14) «Σύντομον Αλφαβητάριον» υπό Α. Σταματιάδου Σαμίου, εν Σμύρνη, εκ της τυπ. Ιωσήφ Μάγνητος, 1842, σελ. 97.

15) «Νέον Αλφαβητάριον» συνταχθέν υπό Γ. Τριανταφυλλίδου, Αθήνησι, τυποις Π.Δ. Σακελλαρίου, 1874, σελ. 42.

16) «Νέον Αλφαβητάριον» Γ. Ρουσιάδου, ορ. cit., σελ. 40.

17) «Παιδαγωγός των Νέων...» ορ. cit., σελ. 11.

18) «Νέον Αλφαβητάριον» Γ. Ρουσιάδου, ορ. cit., σελ. 40.

19) «Του Διδασκάλου ο Οδηγός...» ορ. cit., σελ. 28.

20) «Παιδαγωγός των Νέων...» ορ. cit., σελ. 20 - 21.

21) «Στοιχεία Παιδαγωγίας» ορ. cit., σελ. 16.

22) «Νέον Αλφαβητάριον» Γ. Ρουσιάδου, ορ. cit., σελ. 48.

23) «Πρωτοπειρία Απλοελληνική» ορ. cit., σελ. 166.

24) «*La cause des enfants*» ορ. cit., σελ. 214.

25) *iolem*, σελ. 226.

26) «*Lire et ecrire*» Francois FURET - Jaques OZOUF, Les editions de Minuit, Paris, 1977, σελ. 11.

27) «*La cause des enfants*» ορ. cit., σελ. 209.

28) «*Lire et ecrire*» ορ. cit., σελ. 10.

* Πού αλλού σκοπεύουν άλλωστε (στο βάθος τους) οι «συμβουλές»: «...Μαθών να αναγινώσκω ορθώς και καλώς τα οκτώ μέρη του λόγου, ήτοι τας ομιλίας, έλαβον παρά του Διδασκάλου ταύτας τας συμβουλάς να προσέχω με το κερπάτημα να μη πηδώ ως μωρός να μη παίζω μαχαίραις, (με μαχαίρια) δικράνοις, (με πειρώνια) και ψαλιδίσις, (με ψαλιδία) διότι εύκολον εστί να σπάσω την κεφαλήν μου, να βλαφθώ εις κανένα

ομμάτι, να πληγώσω καμμίαν χείρα μου, να βλάψω κανένα βραχίονα, ή να θραύσω (τζακίσω) κανένα οστούν, και έπειτα, να δοκιμάζω πόνους, δύναμαι δ' έπειτα και ν' αρρωστήσω' όθεν ενθυμούμαι αεί ποτέ τας συμβουλάς του Διδασκάλου, γίνομαι κατά πάντα προσεκτικός» («Ελληνικόν Αλφαβητάριον»), εν Βιέννη, εκ του ελληνικού τυπογρ. δε Χιρσφέλδ, 1816, σελ. 29).

Για το δικαίωμα στη διαφορά

(μ' αφορμή ένα σύνθημα)

Ο χώρος των απόμων με ειδικές ανάγκες και σύνθετος είναι και λεπτή και σοβαρή προσέγγιση χρειάζεται.

Μέχρι σήμερα στη χώρα μας η εκκλησιαστική και η ύποπτη ιδιωτική φιλανθρωπία, με συνεπίκουρους την αμάθεια και την προκατάληψη, είχαν το πάνω χέρι σ' αυτόν τον κοινωνικό χώρο (στην ουσία, «περιθώριο τελευταίας σελίδας»), όταν η κυβέρνηση της ΝΔ δειλά και το ΠΑΣΟΚ πιο αποφασιστικά έβαλαν πόδι μ' ένα κουτσουρεμένο εκσυγχρονισμό, ιδίως στους τομείς της πρόνοιας - ασφάλισης και της εκπαίδευσης.

Ο φιλανθρωπισμός των παραεκκλησιαστικών ομάδων και της ατομικής πρωτοβουλίας ανταγωνίζονται τώρα το κράτος - πρόνοιας (στην ελληνική του εκδοχή) που δυστυχώς σκόνταψε στην περίοδο της λιτότητας και των λειψών κονδυλίων (ήταν στραβό το κλίμα...).

Από την άλλη πλευρά, η ψωροκώστανα προτιμάει, στις θεωρητικές - επιστημονικές προσεγγίσεις της (ειδική αγωγή - ψυχολογία - κοινωνική ένταξη - αποκατάσταση - παραγωγή και άτομα μ' ειδικές ανάγκες - αρχιτεκτονική - τεχνική), ν' αντιγράφει με καθυστέρηση μιας δεκαετίας το δυτικό κόσμο και να θαυμάζει για τον ίδιο λόγο τις σκανδιναβικές χώρες (που απ' ό,τι φαίνεται έχουν ένα αξιοπρόσεκτο έργο για τ' άτομα με ειδικές ανάγκες).

Αλλά σ' αυτό το σημείωμα το πρόβλημα δεν είναι η ιδιωτική ή κρατική αναλγησία και η με διάφορους τρόπους εκμετάλλευση ενός ευαίσθητου χώρου. Με προβλημάτισε κυρίως η προβολή και καθιέρωση ενός συνθήματος που προβλήθηκε σαν προοδευτικό, αντιαυταρχικό και ολίγον αριστερούτσικο: «Η διαφορά είναι δικαίωμα» ή «το δικαίωμα στη διαφορά», το οποίο άκριτα λανσάρεται σαν το σύνθημα αιχμής όλων των χώρων των «κοινωνικών περιθωρίων» και το οποίο υποτίθεται ότι υποδηλώνει και κατοχυρώνει το δικαίωμα στη διαφορετικότητα της αντίληψης, του χρώματος, της κοινωνικής στάσης, του σωματικού προφίλ, των ερωτικών προτιμήσεων κ.λπ., διαφορετικότητα σ' αντίθεση με τον ισοπεδωτισμό, την εμπορευματική μαζοποίηση, την καταναλωτική τυποποίηση της βιομηχανικής (σύγχρονης) κοινωνίας.

Παρά το φανταζι χαρακτήρα του συνθήματος, νομίζω ότι τα πράγματα δεν είναι έτσι: κάτι πολύ περισσότερο, βρίσκονται στον αντίποδά του. Το «δικαίωμα στη διαφορά» μπορεί να ήταν ριζοσπαστικό στην αρχή της δημιουργίας του αστικού κράτους, την περίοδο της άκριτης επικράτησης των φυλετικών διακρίσεων και της ανάδυσης της αστικής τάξης. Σήμερα είναι όχι μόνο παρωχημένο, όχι μόνο αφομοιώσιμο από τους κρατικούς θεσμούς, αλλά και σύνθημα διατήρησης και ανάπτυξης του κοινωνικού Status quo. Το αστικό και νεοαστικό σύστημα, σε Δύση και Ανατολή, «δέχεται» σήμερα τις γυναίκες, τους μαύρους, τις εθνικές μειονότητες, τους ομοφυλόφιλους κ.λπ. Ορισμένοι εδώ, με βάση φαινόμενα ρατσισμού σε Γαλλία, Κίνα, Ν. Αφρική ή εξάρσης εθνικών διαφορών, όπως π.χ. στη Σοβιετική Ένωση ή την Ινδία, μπορεί να φέρουν τις ενστάσεις τους. Σε περίοδο συνολικής κρίσης παγκόσμιου χαρακτήρα πάντα έχουμε έξαρση αυτών των διαφορών, που πάντως δεν αντιστρέφουν το γεγονός, ότι το σύγχρονο σύστημα συνολικά «δέχεται» —μ' αυτήν ή την άλλη μορφή ένταξης— διάφορες «μειοψηφίες».

«Το δικαίωμα στη διαφορά» σα συνολική φιλοσοφική διάσταση, αλλά και τρόπο ζωής, σημαίνει δικαίωμα στον πλούτο και την φτώχεια, σημαίνει το δικαίωμα των κυρίαρχων νάναι τέτοιοι, του πολικάντη βουλευτή να διαφέρει από τον ψηφοφόρο - θεατή, του καθηγητή νάναι διαφορετικός από τον εργάτη και αυτός από τ' αφεντικό, ο άντρας να διαφέρει (κοινωνικά) από τη γυναίκα, ο αξιωματικός από το φαντάρο.

«Το δικαίωμα στη διαφορά», σαν σύνθημα φόρμας και όχι ουσίας, διεκδικεί τυπική ισοτιμία, σ' έναν κόσμο που όχι μόνο διατηρούνται αλλά εντείνονται και παγιούνται οι κοινωνικές αντιθέσεις. Διεκδικεί αναγνώριση της ιδιαιτερότητας, κάτι δηλαδή που πολύ θα τόθελαν οι κυρίαρχες ομάδες, στο βαθμό που κοινωνική ιδιαιτερότητα σημαίνει ιεραρχία, αξιοκρατικές κλίμακες, διαφορετικότητα στην αμοιβή, άνισο κύρος, αναγνώριση, δύναμη.

Το «δικαίωμα στη διαφορά» είναι στατικό και ενσωματώσιμο, είναι σύνθημα παγίδα και μπούμερανγκ, αφού δε θέτει τους υλικούς, κοινωνικούς όρους που παράγουν και αναπαράγουν αυτές τις διαφορετικότητες, αφού δεν κατατείνει στο να καταστρέψει και ν' ανατρέψει τη δημιουργημένη ανισότητα.

Οι μειονότητες, τ' άτομα μ' ειδικές ανάγκες, οι αποδιωγμένοι και οι κατατρεγμένοι της ζωής, δεν πρέπει νάχουν σα στόχο μια ένταξη που θ' αφήνει άθικτες τις δομές που τους δημιούργησαν και τους γκετοποίησαν. Οφείλουν, με βαθειά γνώση των πραγματικών δεδομένων, να επιχειρήσουν τη δική του «έξοδο», μ' όλες τις σύμμαχες δυνάμεις της προόδου και της αλλαγής. Στηριγμένοι πρώτα και κύρια στις δικές τους δυνάμεις, απαρνούμενοι τους κάθε είδους «προστάτες».

Αλλά για να γίνει αυτό χρειάζεται η σημαία τους —σημαία οργής και ανατροπής— να γράφει το «δικαίωμα στη συλλογικότητα, στην αλλαγή των σχέσεων, στην δίκαιη εξέγερση». Στην κοινωνία που θα εκλείψουν οι «μέσοι όροι», που θα αναπτύσσεται ο καθένας σαν ιδιαιτερότητα μέσα στη συλλογικότητα, έτσι που η ευτυχία των πολλών θα είναι όρος και προϋπόθεση για την ανάπτυξη του ενός.

Αλλιώς, το «δικαίωμα στη διαφορά» θα καταντήσει «διαφορά των δικαιωμάτων» και αυτό τουλάχιστον δεν θα το ήθελε το πιο ζωντανό τμήμα των απόμων που βρίσκονται Δυτικά της Εδέμ...

Θανάσης Τσιριγώτης

Τα ανηπετράδια στο επόμενο τεύχος τους θα έχουν ένα ειδικό πολυσέλιδο αφιέρωμα στην Ειδική Αγωγή. Παρακαλούμε τους συναδέλφους που θα ήθελαν να συνεργαστούν μαζί μας να στείλουν έγκαιρα τις απόψεις, τις παρατηρήσεις ή όποιο άλλο υλικό θα ήθελαν να δημοσιευτεί.

Κινητοποιήσεις στα ΤΕΛ Θεσσαλονίκης

Στις 20.11.88, το 3ο ΤΕΛ Σταυρούπολης παίρνει την πρωτοβουλία να καλέσει και άλλα ΤΕΛ σε κοινή σύσκεψη. Δημιουργείται Συντονιστική Επιτροπή (Σ.Ε.) από 11 ΤΕΛ του Νομού, στην οποία συμμετέχουν μαθητές απ' αυτά τα σχολεία. Βγαίνει ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ, που αναφέρεται στα αιτήματα των ημερήσιων και νυκτερινών ΤΕΛ και καλεί σε ΑΠΟΧΗ - ΠΟΡΕΙΑ την Πέμπτη 24.11.88 στο Υπ. Βόρειας Ελλάδας, ώρα 2 μ.μ. Στις 22.11.88η, μέρα Τρίτη, το 8ο ΤΕΛ και 4ο ΤΕΣ, —που συστεγάζονται με τα 10ο - 11ο - 7ο ΤΕΛ και 6ο Νυκτερινό ΤΕΛ στο συγκρότημα του Ευκλείδη, αποφασίζουν και πραγματοποιούν ΚΑΤΑΛΗΨΗ του κτιρίου. Ο αγώνας στη Θεσσαλονίκη για τη σχολική χρονιά 1988 - 89, αρχίζει.

Οι περσινές κινητοποιήσεις των μαθητών ανέδειξαν διάφορες πλευρές της πολιτικής τους αντιμετώπισης, που απ' τη μια όρθωνε καινούρια εμπόδια και απ' την άλλη στόχευε στην αφαίρεση κεκτημένων δικαιωμάτων τους. Παράδειγμα, η ανισοτιμία απολυτηριούχων - πτυχιούχων, τα σχέδια κοψίματος των αναβολών στράτευσης, ο έλεγχος της ροής τους προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση, με την αναίρεση του μέτρου εισαγωγής τους χωρίς εξετάσεις (ποσ. 23%) στα ΤΕΙ. Ωστόσο, δεν κατοχύρωσαν τη λύση τους, απλά πέτυχαν την αναστολή της άμεσης εφαρμογής τους.

Αυτό, βέβαια, που αναδεικνύεται στο χώρο της εκπαίδευσης, αντανακλά την κρίση της παιδείας και αυτή με τη σειρά της την κρίση της κοινωνίας στην καπιταλιστική Ελλάδα.

* Οι φετεινές κινητοποιήσεις μπορούν να θεωρηθούν συνέχεια εκείνων της προηγούμενης χρονιάς, γιατί βάζουν τα ίδια αιτήματα, συμπληρώνοντάς τα με καινούρια, όπως αυτά για τις εξετάσεις, την αντίσταση στην αφαίρεση των «αδικαιολόγητων» απουσιών και αίτημα για αύξηση του ορίου τους σε σχέση με τα ΓΕΛ (ΤΕΛ 7ωρο, ΓΕΛ 6ωρο). Ακόμη, το προχωρημένο αίτημα να μην θεωρούνται οι πτυχιούχοι ανειδίκευτοι εργαζόμενοι για πάνω από 6 μήνες (τώρα ισχύει η προϋπόθεση των 3 χρόνων στη δουλειά, που πρέπει να προηγηθεί για να θεωρηθούν ειδικευμένοι και φυσικά αμείβονται χαμηλά σαν ανειδίκευτοι) αίτημα που σημαδεύει την αντίστασή τους στην πολιτική στυγνής εκμετάλλευσής τους και σ' αυτήν που τους σπρώχνει στην ΑΝΕΡΓΙΑ.

* Αυτή είναι η απάντηση του μ.κ., στα σχέδια για υποταγή και χειραγώγηση, που προωθεί η κυβέρνηση.

* Η διαπάλη στους κόλπους των μαθητών είναι ιδιαίτερα έντονη και εκφράζει τη σύγκρουση ανάμεσα στη γραμμή που προωθεί τα συμφέροντά τους και σ' εκείνη που —όπως το πέτυχε άλλες χρονιές, έτσι και σήμερα— προσπαθεί να χρησιμοποιήσει το μ.κ. στο δρόμο των κομματικών επιδιώξεων.

* Οι συνεντεύξεις που ακολουθούν δίνουν αρκετά πειστικά το χαρακτήρα της σύγκρουσης με την κυβερνητική πολιτική και της αντιπαράθεσης που συντελείται στους κόλπους των μαθητών, ανάμεσα στις δύο γραμμές που προανέφερα.

ΕΡ: Πως αντιμετωπίσατε στο σχολείο σας (6ο ΤΕΛ νυκτερινό) το θέμα της κατάληψης;

ΑΠ (Πρόεδρος 6ου νυκτερινού ΤΕΛ): Στις 23.11.88 έγινε Γ.Σ. 250 - 300 ατόμων. Είπαμε όχι στην κατάληψη, γιατί έρχεται σε χρονική αντίθεση με την προγραμματισμένη δράση, κύρια στο χώρο της νυκτερινής εκπαίδευσης. Σύμφωνα με το πρόγραμμα δράσης που υπερψηφίστηκε, προβλέπονται μουσικές συναυλίες στο σχολείο, δημέρο όπου καλούμε σε συζήτηση διάφορους φορείς (Ε.Κ., πανεπιστημιακούς, κοινωνικά κινήματα, καθηγητές, Γ.Α.), πολιτικές νεολαίες κ.λπ., για να δούμε από κοινού τα προβλήματα των εργαζόμενων μαθητών στο χώρο του σχολείου και της δουλειάς. Ακόμη, παραστάσεις σε υπουργούς και αν δεν λυθούν τα αιτήματά μας, και άλλες μορφές όπως κλείσιμο δρόμων, περικύκλωση Υπουργείου Παιδείας και συνάντηση με τον Πρωθυπουργό ενώ δεν αποκλείουμε

και την κατάληψη.

ΕΡ: Οι αγώνες στη φετινή χρονιά, θεωρείτε ότι είναι συνέχεια των αγώνων της προηγούμενης;

ΑΠ: Ναι. Θέλουμε να χτυπηθεί η ιδιωτική εκπαίδευση και αυτό έχει προϋπόθεση την αναβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης.

ΕΡ: Δηλαδή το πρόγραμμα δράσης που προανέφερες είναι ανώτερης μορφής, στη συνέχεια των καταλήψεων της προηγούμενης χρονιάς;

ΑΠ: Ναι, γιατί το πρόγραμμα δράσης περιλαμβάνει όλες τις εμπειρίες της περσινής χρονιάς με τις αδυναμίες μας. Φέτος θα 'μαστε πιο ρεαλιστές στη δράση, αφού πέρσιν το κλείσιμό μας στις καταλήψεις άφησε την κοινή γνώμη ανημέρωτη, με αποτέλεσμα να μην έχουμε λαϊκό έρπισμα, προϋπόθεση για τη μαζικότητα και την επίλυση των προβλημάτων μας.

ΕΡ: Οι εκτιμήσεις είναι προσωπικές;

ΑΠ: Όχι είναι της Γ.Σ.

ΕΡ: Το δεδομένο των καταλήψεων των 4 ΤΕΛ Πάτρας, 8ου ΤΕΛ, 4ΤΕΣ (τα δύο τελευταία ξεκίνησαν προχθές βράδυ) και ακόμη της απόφασης 10ου και 11ου ΤΕΛ για κατάληψη απ' τη Δευτέρα το βράδυ, το λάβατε υπόψη σας;

ΑΠ: Εμείς οι νυκτερινοί μαθητές ρίχνουμε το βέρος της δική μας δουλειάς στο χώρο της νυκτερινής εκπαίδευσης, λόγω της ιδιαίτερης ταυτότητας των προβλημάτων. Δεν ερχόμαστε, όμως, ποτέ σε ρήξη με τους συμμαθητές μας των ημερήσιων λυκείων και τους προτρέπουμε να νιώσουν την ιδιομορφία μας και να μη σταθούν αρνητικά. Αυτή τη στιγμή διαχωρίζουμε τη θέση μας.

ΕΡ: Το ίδιο δεν θα μπορούσαν να πουν και οι μαθητές των ΤΕΛ, μιας και με τις καταλήψεις το μαθητικό κίνημα μπήκε σ' ένα δρόμο;

ΑΠ: Ο δρόμος υπάρχει και είναι γεμάτος προ-

βλήματα που για τη λύση τους χρειάζεται μαζικότητα που αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει, παρά υπάρχει μια Σ.Ε. (συντονιστική επιτροπή) από 11 Τ.Ε.Α. (σε σύνολο 16), που το πρόγραμμα δράσης της έρχεται σε αντίθεση με τις ενέργειες των μαθητών του 8ου Τ.Ε.Α. (το 8ο δεν συμμετέχει). Θεωρούμε την πράξη διασπαστική και καλούμε τους μαθητές του 8ου Τ.Ε.Α να κατανοήσουν το πρόβλημα της ενιοποίησης της δράσης. Η λύση στα προβλήματα μας χρειάζεται όλους και η νίκη θα είναι λαϊκή, γιατί λαϊκό είναι το πρόβλημα.

ΕΡ: Η Συντονιστική Επιτροπή πώς φτιάχθηκε;
ΑΠ: Την πρωτοβουλία πήρε το 3ο Τ.Ε.Α Σταυρούπολης, καλώντας εκπροσώπους από όλα τα Τ.Ε.Α της πόλης σε κοινή σύσκεψη στο αμφιθέατρο του Πολυτεχνείου.

(Παρεμβαίνει ο αντιπρόεδρος του 8ου Τ.Ε.Α και δηλώνει ότι το 8ο Τ.Ε.Α κλήθηκε στη σύσκεψη της Σ.Ε., αλλά δεν μπόρεσε να παραβρεθεί. Όμως υπάρχουν μαρτυρίες, ότι δεν ενημερώθηκαν όλα τα Τ.Ε.Α για τη Σ.Ε., π.χ. Τ.Ε.Α Βιαμούλ και ακόμη ότι μερικοί αντιπρόσωποι στη Σ.Ε. αυτοαναγορεύθηκαν αντιπρόσωποι).

ΕΡ: Ο αντιπρόσωπος του σχολείου σας πως ελέγχθηκε;

ΑΠ: Από το 15μελές, με ευθύνη του προεδρείου του.

ΕΡ: Προηγούμενα τέθηκε το θέμα σε Γ.Σ. του σχολείου σου;

ΑΠ: Όχι, γιατί προηγήθηκε η σύσκεψη της Σ.Ε. Γι' αυτό η εκπροσώπησή μας στη Σ.Ε. είχε συμβουλευτικό και όχι δεσμευτικό χαρακτήρα.

ΕΡ: Και για τους αντιπρόσωπους των άλλων σχολείων έγιναν ίδιες διεργασίες;

ΑΠ: Ναι.

Δήλωση μέλους τους 15μελούς του 8ου Τ.Ε.Α. (που είχε συγκεντρώσει τους περισσότερους ψήφους στις εκλογές).

Συμφωνώ με ορισμένες πλευρές του προγράμματος δράσης που πρότείνει το προεδρείο μας, ΑΛΛΑ σαν ενιαίο πρόγραμμα δράσης το ΑΠΟΡΡΙΠΤΩ, γιατί στις διαπραγματεύσεις με φορείς του υπουργείου και με άλλους αρμόδιους θέλουμε να υπάρχει Η ΠΙΕΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΗΨΕΩΝ. Η άλλη μορφή είναι σαν αποχή και υπάρχει κίνδυνος από απουσία. Εξάλλου οι αποχές και οι πορείες χωρίς κατάληψη πηγαίνουν πολύ πίσω τον αγώνα και όχι μπροστά.

ΕΡ: Για την Σ.Ε. τί ξέρεις; Ειδικότερα, η δράση της Σ.Ε. επιτρέπεται να υποκαθιστά την αυτονομία της Γ.Σ. ενός Τ.Ε.Α.;

ΑΠ: Πιστεύω ότι οι εκπρόσωποι των σχολείων στην Σ.Ε. πρέπει να εκλέγονται από τους μαθητές του Τ.Ε.Α. και όχι από τα 15μελή συμβούλια, γιατί πρέπει να εκφράζουν τις απόψεις της πλειοψηφίας των μαθητών. Το λέω αυτό από την προσωπική εμπειρία της περσινής κατάληψης, στην οποία μέλη της Σ.Ε. προχώρησαν κάτω από την επιρροή κάποιου πολιτικού κόμματος (Κ.Κ.Ε.) Το κάθε Τ.Ε.Α., δηλ. η Γ.Σ., έχει δικαίωμα να αυτονομηθεί από αποφάσεις της Σ.Ε., δηλ. αν η Σ.Ε. αποφασίζει πλειοψηφία της) ΟΧΙ ΣΤΙΣ ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ, ΚΑΙ ΣΤΟ ΤΑΔΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ, ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ Τ.Ε.Α. έχουν το δικαίωμα ΝΑ

ΚΑΝΟΥΝ ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ.

Δηλώνω, σαν υποστηρικτής της κατάληψης, ότι κατεβαίνω σε αυτή σαν μαθητής και όχι σαν πiónι κάποιου κόμματος. Υπάρχουν συγκεκριμένες πληροφορίες από εκπροσώπους νεολαίων διαφόρων κομμάτων (ΚΝΕ, ΟΝΝΕΑ, νεολ. ΠΑΣΟΚ), ότι δεν έχουν ορίσει συγκεκριμένη ημερομηνία για κατάληψη. Δηλαδή οι καταλήψεις που έχουν ξεσπάσει είναι αυτονομημένες από τη γραμμή των γνωστών κομμάτων, που εκπρόσωποι τους αριθμητικά κυριαρχούν στα 15μελή Συμβούλια.

ΕΡ: Κάτω απ' τις διαμορφωμένες σήμερα συνθήκες, δηλ. 8ο Τ.Ε.Α., 4η Τ.Ε.Σ. - κατάληψη, 10ο Τ.Ε.Α., 11ο Τ.Ε.Α - κατάληψη από Δευτέρα 27.11.88, μήπως εκτιμάς (ή έχεις πληροφορίες) ότι η Σ.Ε. θα ανατρέψει το γνωστό πρόγραμμα δράσης (όπως το ανέφερε ο πρόεδρος του 8ου Τ.Ε.Α) και θα ακολουθήσει τις καταλήψεις;

ΑΠ: Πιστεύω, ότι θα το ανατρέψει και θα κατέβρυνε και αυτοί σε κατάληψη, ξεφεύγοντας από τη γραμμή που αρχικά τη διαμόρφωσαν κάποια κόμματα.

ΕΡ: Οι καταλήψεις θα οδηγήσουν στην επίτευξη των στόχων;

ΑΠ: Ναι, αρκεί να συντονιστούν και τα άλλα Τ.Ε.Α με το 8ο Τ.Ε.Α και 4 Τ.Ε.Σ που έκαναν την αρχή.

ΕΡ: Όταν αποφασίζατε την κατάληψη σκεφτόσασταν ότι θα σας ακολουθούσαν και τ' άλλα Τ.Ε.Α; Τι κάνατε προς αυτήν την κατεύθυνση;

ΑΠ: Πριν ξεκινήσουμε είχαμε πληροφορίες ότι Τ.Ε.Α Πάτρας, Βόλου, Μυτιλήνης, Πειραιά είχαν αρχίσει καταλήψεις. Ήρθαμε σε συνεννόηση με τα άλλα Τ.Ε.Α του Ευκλείδη (10ο, 11ο) που συμφώνησαν χωρίς να ορίσουν ημέρα.

Παρεμβαίνει ο Νίκος Δομτζίδης πρόεδρος του 11ου Τ.Ε.Α και δηλώνει ότι απ' τα 11 Τ.Ε.Α της Σ.Ε. τα 10 ψήφισαν ΝΑΙ (χωρίς ορισμό ημερομηνίας).

ΕΡ: Δηλαδή εκτιμάτε ότι η πρωτοπορία των Τ.Ε.Α Θεσσαλονίκης ανήκει στο 8ο Τ.Ε.Α - 4η Τ.Ε.Σ, με κριτήριο τη μορφή αγώνα και ότι η επέκταση των καταλήψεων στα άλλα Τ.Ε.Α, αν πραγματοποιηθεί τελικά, θα θεωρείται επιτυχία του 8ου Τ.Ε.Α, 4η Τ.Ε.Σ;

ΑΠ: Είμαστε πρωτοπόροι. Μπήκαμε στην κατάληψη και αν δεν αναγκάσαμε τους άλλους να ακολουθήσουν, οπωσδήποτε τους επηρεάσαμε.

ΕΡ: Δεν είναι αρνητικό της κατάληψης η μη απεύθυνση και στα άλλα Τ.Ε.Α, ακόμη και στα Γενικά Λύκεια;

ΑΠ: Ναι, για τα Τ.Ε.Α είναι αρνητικό. Για τα Γενικά Λύκεια εκτιμάω, ότι η συμμετοχή τους σε κατάληψη δεν μπορεί να γίνει, γιατί έχουν μερικά μόνον κοινά αιτήματα, όπως απουσίες, εξετάσεις, παράταση του διδακτικού έτους.

ΕΡ: Τι γνώμη έχεις για το μέσο πάλης - ΚΑΤΑΛΗΨΗ - απ' την πείρα σου;

ΑΠ: (ο Νίκος, ένας παλιός «καταληψίας», που τον συνάντησα στην κατάληψη του Ευκλείδη). Είναι το καλύτερο δυναμικό μέσο διεκδίκησης που εξασφαλίζει συμμετοχή. Επίσης, βοηθά σε άλλες μορφές διαμαρτυρίας. Όπως κατάληψη οδοστρώματος σε καίρια σημεία, με διάρκεια απεριόριστη, μέχρι να λυθούν τα αιτήματα. Αποκλεισμός δημόσιων Υπηρεσιών με ανθρώπινες αλυσίδες -μη βίαιες- λειτουργία σταθμών με έλεγχο τους από Γ.Σ. Η λειτουργία του σταθμού μπορεί

να συνεχιστεί και μετά την κατάληψη.

ΕΡ: Υπάρχει αντίληψη σε σχέση με πολιτικούς φορείς που εναντιώνονται σ' αυτήν τη μορφή αγώνα;

ΑΠ: Ναι, όπως π.χ. η συντηρητική παράταξη (Δεξιά), η κυβερνητική παράταξη που πλήττεται απ' την κατάσταση των καταλήψεων, γιατί της ορθώνουν εμπόδια στην «ολοκλήρωση» του έργου της. Οι ΚΚΕέδες τη δέχονται, αλλά -επειδή είναι γραφειοκράτες στις αποφάσεις τους- θα έρθουν μετά, αφού «κλιμακώσουν» και αυτοί τον αγώνα τους. «Ξεκινείστε την επανάσταση και, αφού τελειώσω τον καφέ, έρχομαι».

ΕΡ: Θέλεις να δηλώσεις τίποτα άλλο;

ΑΠ: Πέρσι συμμετείχα στη Σ.Ε. των Τ.Ε.Α Θεσ/νίκης και έκανα πρόταση σε Γ.Σ. να μπει το θέμα πως βλέπουν το μοντέλο του ιδανικού σχολείου. Σίγουρα δεν θα ήταν το ενιαίο πολυκλαδικό με την σημερινή μορφή του, ούτε κανενός άλλου τύπου απ' αυτά που υπάρχουν. Χειροκροτήθηκε η πρότασή μου, αλλά στη συνέχεια αγνοήθηκε και ο αγώνας συνεχίστηκε όπως τον ήξεραν.

ΕΡ: Δηλαδή κάθε πρωτοβουλία αυτόνομη από κομματική γραμμή, όσο αποδεκτή κι αν είναι στην αρχή, συναντά αντιστάσεις;

ΑΠ: Πολλές. Και το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι, ότι δε φθάνει ποτέ στη βάση για συζήτηση. Θα μπορούσαν να γίνουν και άλλες εκδηλώσεις ενημερωτικές, με φορείς (π.χ. «Ιθάκη» για ναρκωτικά, προστασία περιβάλλοντος, Έιτζ) από επιστήμονες και στη γλώσσα που καταλαβαίνουμε εμείς οι μαθητές.

ΕΡ: Γιατί κατά τη γνώμη σου έχει τέτοιο μαύρο χάλι το σχολείο, αν κατάλαβα καλά από τις απαντήσεις σου;

ΑΠ: Η γνώση, πανάρχαια, δεν απευθύνεται σε σύγχρονους ανθρώπους. Δεν προσφέρει τίποτα, είναι τεχνοκρατική και ελεγχόμενη. Είναι ο προθάλαμος για την ένταξη στην στρατοκρατούμενη καπιταλιστική κοινωνία. Είναι «αρχαίο» γιατί επιβάλλει ποινές (όλες είναι παράλογες) και η αντίσταση των μαθητών στις απαγορεύσεις είναι λογική. Δε σου επιτρέπεται να αμφισβητήσεις «αξίες» καταστημένες άρα παράλογες.

ΕΡ: Για τους βαθμούς και τις εξετάσεις, τί γνώμη έχεις;

ΑΠ: Και μόνο η ύπαρξη εξετάσεων και βαθμολογίας είναι αντιπαιδαγωγικά στοιχεία, απ' την στιγμή που δεν προσφέρονται ικανοποιητικές και απαραίτητες γνώσεις. Οι καθηγητές μας δεν μπορούν να ανταποκριθούν, γιατί έχουν βγει από τα ίδια σχολεία και τα αντίστοιχα «αρχαία» πανεπιστήμια. Με τις εξετάσεις κατατάσσονται οι μαθητές σε κατηγορίες Α, Β, Γ, Δ... πολιτών και κάθε κατηγορία παίζει τον κοινωνικό της ρόλο (αφεντικό, διοικητικός υπάλληλος, προλεταριάτο...) και έτσι αναπαράγεται ο καπιταλισμός και οι εξουσιαστικές σχέσεις στην κοινωνία.

ΕΡ: Εσύ τι έχεις να δηλώσεις;

ΑΠ: (μαθητής που συμμετέχει στην «Κ») Τα πολλά λόγια είναι φτώχεια. Μιλάνε τα έργα και οι πράξεις. Εδώ ΜΙΑ η ΚΑΤΑΛΗΨΗ. Για πολλά άτομα που θέλουν να καπηλευτούν την κατάληψη (οργανωμένα σε κομ. οργανώσεις) καλύτερα να σκοτώσουν την ιδεολογία τους, παρά να την φοράνε καπέλο.

ΑΙΤΗΜΑΤΑ - (4.12.88)

1. Να κατοχυρωθεί νομοθετικά η ισοτιμία - ισοδυναμία - αντιστοιχία πτυχίου απολυτηρίου, έτσι ώστε να μην γίνεται η διάκριση απολυτηριούχοι - πτυχιούχοι.
2. Να διατηρηθεί το ειδικό ποσοστό εισαγωγής (23%) από τα ΤΕΛ στα ΤΕΙ και μετά το 1990. Να κατοχυρωθεί με νόμο.
3. Να δοθούν έκτακτα κονδύλια στην Τ.Α., για να καλυφθούν άμεσα ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή των σχολείων.
4. Ουσιαστική μόρφωση και ειδίκευση στα τρία χρόνια σπουδών. Όχι στο 4ο έτος ειδίκευσης, που στοχεύει στην ακόμη μεγαλύτερη κατηγοριοποίηση των μαθητών.
5. Να μην καταργηθεί ο θεσμός των αδικαιολόγητων απουσιών, όπως προτείνει το Προεδρικό Διάταγμα. Όχι στις απουσίες από κινητοποιήσεις.
6. Να μην ισχύσει το Π.Δ. για τους σχολικούς συνεταιρισμούς, που στοχεύει να τους αντιπαραθέσει με τη δράση των Μαθητικών Κοινοτήτων και να λύσει μέσω ιδιωτών τη μερική χρηματοδότησή τους...
7. Απαιτούμε 15% για την Παιδεία. Το 8,2% που προτείνεται με το νέο προϋπολογισμό, θα δημιουργήσει χάος ελλειμάτων στα σχολεία και θα βάλει σε κίνδυνο τη στοιχειώδη λειτουργία τους.
8. Να έρθουν μέσα στο Δεκέμβρη τα βιβλία που λείπουν.
9. Απαιτούμε αλλαγή των αναλυτικών προγραμμάτων και αντικατάσταση των βιβλίων με αναχρονιστικό περιεχόμενο.
10. Να δημιουργηθούν θέσεις για την απασχόληση των αποφοίτων πάνω στην ειδικότητά τους.
11. Κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας. Να περάσουν σταδιακά οι ειδικότητες των Ιδιωτικών στα Δημόσια Λύκεια.

Εργασίες της Σύσκεψης της Σ.Ε. στις 27.11.88

Στις 27.11.88 σε αμφιθέατρο του Πολυτεχνείου συγκεντρώνονται οι αντιπρόσωποι των 16 ημερ. και 2 νυκτ. ΤΕΛ και συμμαθητές τους, να παρακολουθήσουν τις εργασίες της Σ.Ε. των ΤΕΛ Θεσ/νίκης για την κλιμάκωση του αγώνα. Το κλίμα είναι ιδιαίτερα «ζεστό» και οι πληροφορίες που φέρνουν κάποια ΤΕΛ σε κατάληψη και άλλα με διαφορετικές μορφές δράσης, προδιαθέτουν για την ένταση που θ' ακολουθήσει.

Η σύσκεψη αρχίζει. Ένας, ένας οι αντιπρόσωποι τοποθετούνται.

1ο ΤΕΛ Σταυρούπολης: *Να προγραμματισθεί σύσκεψη με φορείς, όπως Τ.Α., καθηγητές, γονείς. ΟΧΙ στην ΚΑΤΑΛΗΨΗ, γιατί το μ.κ. δεν είναι έτοιμο. Η Σ.Ε. να μαζεύεται μέρα παρά μέρα και να μοιράζει τις δουλειές. Παρασκευή ΑΠΟΧΗ και ΠΟΡΕΙΑ. Προκήρυξη για ενημέρωση του κόσμου. Μετά την άλλη Κυριακή, συγκέντρωση και πορεία με την κατάθεση του προϋπολογισμού.*

8ο ΤΕΛ: *Από πέρσι κλιμακώθηκε ο αγώνας. Φέτος ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ ΚΑΤΑΛΗΨΗ. Δεν πάει άλλο. Δεν έχουμε βιβλία. Με τις φωτοτυπίες εξαντληθήκαμε και οικονομικά. Για τις κινητοποιήσεις χρειάζονται άτομα που μόνο η κατάληψη τα εξασφαλίζει.*

10ο ΤΕΛ: *Συνεχίζουμε από εκεί που σταματήσαμε πέρσι ΚΑΤΑΛΗΨΗ από Δευτέρα.*

11ο ΤΕΛ: *Κάναμε δύο Γ.Σ. Αποφασίσαμε ΚΑΤΑΛΗΨΗ από Δευτέρα.*

7ο ΤΕΛ: *Στη Γ.Σ. είμασταν μισοί - μισοί. Άρα(;) ΟΧΙ στην κατάληψη. Ναι στην κλιμάκωση.*

1ο ΤΕΛ Μοναστηρίου: *ΚΑΤΑΛΗΨΗ. Έχουμε εμπειρία φέτος, δεν μπορούν να μας εκβιάσουν με τις απουσίες.*

2ο ΤΕΛ Σταυρούπολης: *Θα έχουμε πρόβλημα απουσιών με τις αποχές και θα δυσκολευτούμε για Γ.Σ. Να κατεβούμε στην Αθήνα. ΝΑΙ στην ΚΑΤΑΛΗΨΗ.*

ΤΕΛ Ευόσμου: *Όχι στην κατάληψη. Είμασταν λίγοι πέρσι. Δεν υπάρχει βάση να το στηρίξει. Αποφασίστε για τη μορφή του αγώνα και θα ακολουθήσουμε.*

1ο Καλαμαριάς: *ΟΧΙ στις αποχές λόγω του κινδύνου των απουσιών. Αύριο έχουμε Γ.Σ. και σύσκεψη με γονιούς. Αύριο θα ξέρουμε.*

2ο ΤΕΛ Μοναστηρίου: *ΝΑΙ στην ΚΑΤΑΛΗΨΗ.*

3ο ΤΕΛ Μοναστηρίου: *Δεν πήραμε την διακήρυξη. Όμως είπαμε ναι στην κατάληψη.*

4ο ΤΕΛ Μοναστηρίου: *ΝΑΙ στην ΚΑΤΑΛΗΨΗ. Όχι «20 χρόνια» διαδικασίες. Με «τρίχες» συντονιστικές ενέργειες θα φθάσει η επόμενη χρονιά και θα μας έχουν στο περίμενε. Σήμερα θα ξεκινήσουμε εμείς. Αύριο θ' ακολουθήσουν κι άλλοι. Ο Δ/ντής ήδη ζήτησε ονόματα μαθητών που είναι υπέρ της κατάληψης. Πέρσι στείλαμε σε ΤΕΛ άτομα απ' το δικό μας σχολείο γιατί αντιμετώπιζαν προβλήματα με συμμετοχή μαθητών. Μας του στείλαν πίσω... (πολλά χειροκροτήματα).*

* 6ο ΤΕΛ Νυκτερινό: *Στη Θεσ/νίκη υπάρχουν 8 νυκτερινά απ' τα οποία μόνο 2 είναι ΤΕΛ. Έχουμε τα περσινά προβλήματα, ιδιαίτερα προβλήματα, αλλά και κοινά. Τα προβλήματα θα τα λύσουν αυτοί που καίγονται. Να μας αφήσετε να κάνουμε μάθημα. Πρώτα να διαμορφώσουμε την κοινή γνώμη και μετά συναυλία, 2ήμερο στο Ε.Κ. για συζήτηση των προβλημάτων, παραστάσεις σε υπουργούς. Όχι στην απροετοίμαστη δράση της κατάληψης.*

5ο ΤΕΛ Νυκτερινό: *Καταλήψεις μόνο σαν τελευταίο βήμα. Δεν κάναμε ακόμη Γ.Σ. Μέσα στη βδομάδα θα ξέρουμε.*

9ο ΤΕΛ: *Δεν πήραμε απόφαση, γιατί αμφισβητούμε ορισμένα αιτήματα, όπως το αίτημα που πατά στην διάκριση πτυχίου - απολυτηρίου...*

Παρεμβαίνει ο αντιπρόσωπος του 4ου ΤΕΛ: *Πτυχιούχος ηλεκτρολόγος δεν μπορεί να γίνει σκουπιδιάρης, ενώ δε συμβαίνει το ίδιο με τους απολυτηριούχους. (χειροκροτήματα).*

9ο ΤΕΛ: *Τι μας ενοχλεί το 4ο έτος; Αυτό είναι προαιρετικό.*

(Για το σχετικό αίτημα, που απαντά στα σχέδια της κυβέρνησης να δημιουργήσει σε προαιρετική βάση 4ο έτος, οι μαθητές υποστηρίζουν ότι αποβλέπει στην ακόμη μεγαλύτερη κατηγοριοποίησή τους).

Τελικά οι συζητήσεις κατέληξαν στη διαμόρφωση Σ.Ε. 15 ΤΕΛ, με πιο ισχυρό πυρήνα τους αντιπροσώπους απ' τα καταλειμένα σχολεία.

Στις 30.12.88 έγινε κλειστή σύσκεψη της Σ.Ε., όπου αποφασίσθηκε να διακινηθεί προκήρυξη - ενημέρωση με εξόρμηση απ' όλα τα ΤΕΛ.

Την Κυριακή στις 6 μ.μ. έγινε νέα συζήτηση της Σ.Ε. με φορείς της εκπαίδευσης (5 ΕΛΜΕ Θεσ/νίκης), Τ.Α., Ε.Κ., φοιτητές. Έγινε επίσης απεύθυνση στους ραδιοσταθμούς και τις εφημερίδες, για προβολή των αιτημάτων και πραγματοποιήθηκαν Γ.Σ. σ' όλα τα ΤΕΛ.

Αξιίζει να σημειωθεί ότι στην τελική ανακοίνωση δεν περιλαμβάνονται ορισμένα αρχικά αιτήματα, όπως: 1) Η εναντίωση στο μέτρο του κοψίματος των αναβολών. 2) Η εναντίωση στην παράταση της διδασκαλίας των μαθημάτων και στο δικαίωμα του Υπ. Παιδείας να παρατείνει το διδακτικό έτος απεριόριστα όταν διακόπτονται τα μαθήματα (έτσι προβλέπει το σχέδιο Π.Δ. για την οργάνωση και λειτουργία Λυκείων). 3) Η απαίτηση να αναγνωρισθεί το δικαίωμα των μαθητών των κλάδων να μπορούν να δίνουν εξετάσεις στα ΑΕΙ. 4) Η αντίθεση στους εσωτερικούς κανονι-

12. Να διευρυνθούν τα επιμορφωτικά σεμινάρια για όσο το δυνατόν περισσότερους καθηγητές μας.
13. Να κατοχυρώνεται η ειδικότητά μας μετά από έξι μήνες πρακτικής εφαρμογής των γνώσεών μας στην παραγωγή και όχι μετά από τρία χρόνια.
14. Επίδομα ανεργίας στους απόφοιτους που δεν βρίσκουν δουλειά μέσω του ΟΑΕΔ.
15. Όχι στους εσωτερικούς κανονισμούς λειτουργίας των σχολείων, που αποβλέπουν στην καταπάτηση της προσωπικότητας των μαθητών.

Η ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΕΛ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

σμούς των σχολείων. 5) Η αντίσταση στις εξετάσεις ανά τρίμηνο και σε ύλη μη διδαχθείσα. Επίσης τα αιτήματα των νυκτερινών: 1) Νέες Ειδικότητες στα Νυκτερινά. 2) Τα 4 χρόνια να γίνουν 3. 3) Οι ώρες εργασίες να έχουν ίσες αποδοχές με τις 8ωρες για τους μαθητές των νυκτερινών. 4) Άδειες από τη δουλειά σε περίοδο εξετάσεων.

Σχετικά μ' αυτήν την «παράλειψη», όπως πληροφορήθηκα από το Φασούλα (αντιπρόσωπο του 10ου ΤΕΛ στην Σ.Ε.) η παράλειψη του 1ου ίσως ήταν λάθος που προέκυψε από δήλωση μαθητή (προσωπική του εμπειρία) ότι δεν κόβονται οι αναβολές με την συμπλήρωση του 18ου έτους. Ωστόσο μπορεί να μην υπάρχει αντίφαση, γιατί ο μαθητής πήρε αναβολή αφού είχε γραφτεί στο ΤΕΛ πριν τις 23 Σεπτέμβρη. Ενώ το δικαίωμα δεν τόχουν οι συμπληρώνοντες τα 18 οι οποίοι εγγράφονται στα σχολεία μετά τις 24 Σεπτεμβρίου. Και το πρόβλημα με την μετάθεση του ορίου απ' τα 21 στα 18 χρόνια υπάρχει, γιατί ακόμη δεν άρθηκαν τα μέτρα της Επιστράτευσης (κρίση με την Τουρκία).

Σχετικά με το 5ο, οι πληροφορίες πριν την κοινοποίηση των σχεδίων Π.Δ. και με βάση όσα διοχετεύονταν στον τύπο, πρόβλεπαν εξετάσεις για τους μαθητές κατά εκπαιδευτική περιφέρεια κάθε τρίμηνο και σε ύλη που πιθανά δεν θα είχε διδαχθεί. Όμως το σχέδιο Π.Δ. για τη λειτουργία λυκείων που κοινοποιήθηκε, μιλά για εξετάσεις σε 1 - 2 μαθήματα κατά εκπαιδευτική περιφέρεια, σε θέματα που ορίζονται από τις ΟΣΔΕΑ, που αποτελούνται από 1 - 2 σχ. συμβούλους και 2 καθηγητές για κάθε ειδικότητα. Και μάλιστα «διασαφηνίζεται», ότι δεν θα αποτελούν στοιχείο αξιολόγησης των μαθητών και δεν θα λαμβάνονται υπόψη στην υπηρεσιακή κρίση των εκπαιδευτικών. Βέβαια, ακόμη και αν δεν υπάρχει τέτοια πρόθεση, το σίγουρο είναι ο εξαναγκασμός, η πειθάρχηση εκπαιδευτικών - μαθητών, σε ρυθμούς έντονους, σε ύλη που θα εκφράζει τη θέληση των κυβερνώντων. Επίσης στις εξετάσεις όπου θα αξιολογούνται οι μαθητές άμεσα - και έμμεσα οι εκπαιδευτικοί - τα θέματα (θεματικές ενότητες) θα ορίζονται απ' τις ΟΣΔΕΑ, ενώ θα δίνεται η εντύπωση, ότι είναι επιλογή του εκπαιδευτικού, αφού απ' τις 10 θεματικές ενότητες που θα δίνονται απ' τα πάνω (ΟΣΔΕΑ), ο καθηγητής θα έχει την «ελευθερία» να επιλέξει 2, για να γράψουν οι μαθητές τα θέματα της μιας θεματικής ενότητας που θα βγει με κλήρο απ' αυτές τις 2.

Η προσωπική μου εκτίμηση είναι, ότι η αφαίρεσή του αιτήματος του σχετικού με τις εξετάσεις δεν έχει προκύψει από ενημέρωση ή μελέτη ή και συνεκτίμηση των στοιχείων.

Σε σχέση με τα αιτήματα των νυκτερινών ΤΕΛ, η αφαίρεσή τους είναι αρνητική, στο βαθμό που η ενσωμάτωση και προβολή τους θα μπορούσε να αποτελεί πόλο έλξης για να προχωρήσουν ημερήσια και νυκτερινά μαζί.

ΕΡ: Η κατάληψη στο σχολείο σου είναι γεγονός. Με τι ποσοστά υπερψηφίστηκε;

ΑΠ: (Φασούλας, αντιπρόεδρος 10ου ΤΕΛ) 95% υπέρ, αλλά συμμετέχουν λίγοι.

ΕΡ: Εκλέξατε συντονιστική της κατάληψης;

ΑΠ: Το 15μελές είναι. Πήραμε απόφαση ότι όρος για την κατάληψη θάνατι η συμμετοχή των 2/3. Διαφορετικά σταματάει.

ΕΡ: Όταν αποφασίσατε ΚΑΤΑΛΗΨΗ, πώς σκεφθήκατε να την οργανώσετε; Δηλαδή, επιλέξατε ομάδες δουλειάς;

ΑΠ: Το βασικό ήταν οι ομάδες περιφρούρησης και την πληροφόρηση του κόσμου θα αναλάβει η Σ.Ε. των 16 ΤΕΛ.

ΕΡ: Αυτή η επιλογή δεν περικλείει αρνητικά στοιχεία, αφού κάποια άτομα που θα μπορούσαν να δραστηριοποιηθούν δεν κάνουν τίποτα;

ΑΠ: Η Σ.Ε. θα βγάλει σήμερα προκήρυξη που θα μοιραστεί σε μαθητές και στον έξω κόσμο (γονείς, καθηγητές, Υπ. Β. Ελ. και Τ.Α.).

ΕΡ: Τα μαζικά μέσα ενημέρωσης έχουν μέχρι στιγμής ασχοληθεί μαζί σας;

ΑΠ: Ενδιαφέρθηκαν μόνο οι πειρατικοί 9ο Κύμα και το 102 FM θάρθει σήμερα. Την πρώτη διακήρυξη με τα αιτήματά μας την δόσαμε στο FM 100 (ράδιο Κούβελα) και δεν την ανακοίνωσε.

ΕΡ: Οι εφημερίδες ήρθαν;

ΑΠ: Ήρθε μόνο μία, αλλά τους είπαμε ότι αποφασίσαμε να δώσουμε συνέντευξη τύπου με απεύθυνση σε όλες τις εφημερίδες. Ο «Ρ» και ο «Οδηγητής» (προσωπική πληροφόρηση) έγραψαν για το πρόγραμμα δράσης που ήταν στην αρχική διακήρυ-

ξη των 11 ΤΕΛ Θεσ/νίκης (η Σ.Ε. έγινε με πρωτοβουλία του 3ου ΤΕΛ Σταυρούπολης στις 20.11.88 και η διακήρυξη περιλάμβανε: διάλογο με φορείς, συνέντευξη τύπου, διαμαρτυρία στο Υπ. Βορ. Ελ., συγκέντρωση αρχές Δεκέμβρη με την κατάθεση του προϋπολογισμού στη Βουλή, αποχή - πορεία στις 24.11.88 το Υπ. Β. Ελ.).

ΕΡ: Σκοπεύετε να έρθετε σε επαφή με τους φοιτητές που κάνουν κατάληψη σε ορισμένες σχολές (Κτηνιατρική, Ψυχολογικό Φιλοσοφικής Πολ. Μηχανικοί του Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης); Ξέρετε τα αιτήματά τους;

ΑΠ: Κλείσαμε ραντεβού που δεν πραγματοποιήθηκε με δικιά τους ευθύνη. Για τα αιτήματά τους, κάθε σχολή έχει τα δικά της. Δεν τα ξέρουμε.

ΕΡ: Αν και είναι ακόμη νωρίς, σκέφτεστε εκδήλωση για προβολή των αιτημάτων σας και με κατεύθυνση τη συμπάρσταση;

ΑΠ: Είναι νωρίς, αλλά η Σ.Ε. θα σκεφτεί τι θα κάνουν όλα τα σχολεία από κοινού. Πέρσι οργανώσαμε εκδηλώσεις για το στρατό, το γυναικείο κίνημα, 2 μουσικές βραδιές και σκεφτόμασταν να μιλήσουμε για τις σχέσεις μας με τους καθηγητές, αλλά οι καταλήψεις σταμάτησαν.

2.12.88. Είναι 3 μ.μ., ο δρόμος μπροστά στον Ευκλείδη, όπου συστεγάζονται τα 4 ΤΕΛ και 2 ΤΕΣ, έχει καταληφθεί από μαθητές. Το συγκρότημα του Ευκλείδη βρίσκεται απέναντι απ' το κτίριο της Ασφάλειας και των ΜΑΤ Θεσ/νίκης.

ΕΡ: Ποιοί πήραν την απόφαση αυτή;

ΑΠ: (μέλος του 15μελούς του 11ου ΤΕΛ): Την

απόφαση πήρε το 7ο ΤΕΛ.

ΕΡ: Τι σκοπό είχε αυτή η κίνηση;

ΑΠ: Είναι μια απ' τις εκδηλώσεις για τη δικαιοσύνη των αιτημάτων μας.

ΕΡ: Αντιλαμβάνομαι ένα ιδιαίτερο ζωντάνεμα. Πού οφείλεται;

ΑΠ: (Φανή, πρόεδρος του 15μελούς του 7ου ΤΕΛ): Η κατάσταση είναι ίδια απ' την πλευρά των αιτημάτων, αλλά οξύνεται η κρίση στο χώρο της παιδείας, όπου υπουργοί - υφυπουργοί ανεβαίνουν, κατεβαίνουν... Πάμε να μορφωθούμε, να πάρουμε πτυχίο και ούτε θέση σκουπιδιάρη δεν μπορούμε να πιάσουμε με το πτυχίο μας. Εμείς προχωράμε με άλλο πρόγραμμα δράσης. Προς το παρόν δεν συμμετέχουμε στην κατάληψη. Αυτή η κίνηση στο δρόμο ήταν άνοιγμα στον κόσμο, θα κρατήσει από τις 2 μ.μ. έως 4 μ.μ. Δεχθήκαμε πιέσεις απ' τα ΜΑΤ, που απ' το πρώτο 15λεπτο θέλουν να μας διώξουν, αλλά αντισταθήκαμε επιτυχώς.

ΕΡ: Σήμερα έσπασε η κατάληψη στο 11ο ΤΕΛ; Γιατί έμαθα ότι έγιναν κάποια μαθήματα και πήρατε απουσίες;

ΑΠ: (αναπληρωματικό μέλος του 15μελούς του 11ου ΤΕΛ): Το πρωί ήρθαμε για Γ.Σ. και μπήκαν μέσα μαζί μας και καθηγητές. Η περιφρούρηση ήταν χαλαρή. Μετά 3 ώρες αποφασίσαμε συνέχιση της κατάληψης, με τον όρο να ελέγχεται η συμμετοχή των 2/3. Αυτό θέλαμε να λειτουργήσει πιστικά στους συμμαθητές μας για τη συμμετοχή τους στην κατάληψη, που ήταν τις προηγούμενες μέρες μικρή. Έγινε μπέρδεμα, ήταν λίγοι οι παρευρισκόμενοι μαθητές και χάσαμε τον έλεγχο, έγιναν μαθη-

ματα και πήραμε απουσίες. Όμως μάθαμε.

4.12.88. Στο Πολυτεχνείο γίνεται η προγραμματισμένη Σύσκεψη της Σ.Ε. με φορείς. Οι αντιπρόσωποι μαθητές αναφέρονται στα πεπραγμένα της κατάληψης ή της άλλης μορφής δράσης και αφού εκθέτουν τις εμπειρίες τους κάνουν προτάσεις για συνέχιση του αγώνα, με πρόθεση την κλιμάκωσή του.

Ο αντιπρόσωπος του 4ου Μοναστηρίου καταγγέλλει τις κρατήσεις στην Ασφάλεια μελών της Συντον. Επιτρ. Κατάληψης που στόχευαν στον ΕΚΦΟΒΙΣΜΟ ΤΟΥΣ. Ο αντιπρόσωπος του 2ου Μοναστηρίου προτείνει να εκλέξουν Σ.Ε. κατάληψης στα σχολεία τους, για να μην καπελώνονται απ' τον κάθε... Ο αντιπρόσωπος του 5ου Νυχτερινού δηλώνει, ότι δεν κατανοούν στο σχολείο του διάφορα αιτήματα. Ο αντιπρόσωπος του 7ου ΤΕΛ ζήτησε να μην απευθυνθούν στις μειοψηφίες των κατηλειμένων φοιτητικών σχολών, αλλά στην ΦΕΑΠΘ. Μαθήτριά, εκ μέρους ομάδας μαθητών του ιδιωτικού ΤΕΛ Παστέρ, διαβάζει καταγγελία ενάντια στη διεύθυνση του ΤΕΛ, που παρεμβαίνει απροκάλυπτα στα δημοκρατικά δικαιώματα και τη συνδικαλιστική δράση των μαθητών.

Απ' το Ε.Κ. Θεσ/νίκης εκπρόσωπος ζητά απ' το μ.κ. να λάβει υπόψη του την πλούσια εμπειρία αγώνων της εργατικής τάξης και τους υπόσχεται οικονομική ενίσχυση. Εκπρόσωπος των οικοδόμων χαιρετίζει και υπόσχεται ηθική και υλική συμπαράσταση. Εκπρόσωπος του Δήμου Σταυρούπολης καλεί τους μαθητές να προσεγγίσουν την Γ.Α., να έρθουν στις σχολικές επιτροπές, για να προτείνουν τη διανομή των κονδυλίων για τα σχολεία. Εκπρόσωπος σπουδαστών ΤΕΛ, αφού τοποθετήθηκε στα κοινά προβλήματα των ΤΕΛ-ΤΕΙ, ζήτησε κοινή σύσκεψη.

Ζήτησαν επίσης το λόγο μέλος της Πρωτοβουλίας Εκπαιδευτικών και μέλη απεργιακών επιτροπών κατάληψης των 4 σχολών στο Πανεπιστήμιο. Ομάδα μαθητών αντιπροσώπων αρνήθηκαν να τους δώσουν το λόγο, με το σκεπτικό ότι μιλούσαν εκεί μόνο εκπρόσωποι επίσημων φορέων (ΕΛΜΕ, ΦΕΑΠΘ κ.λπ.).

Απ' τις προτάσεις των μαθητών που ακούσθηκαν, αντιπαρατέθηκαν εκείνη που μιλούσε για κοινή πορεία με τους καταληψίες φοιτητές απ' τη μια, μ' εκείνη που πρόβλεπε πανεκπαιδευτική συγκέντρωση μαθητών στο Υπ. Βορ.Ελλάδας.

Ο αντιπρόσωπος του 1ου ΤΕΛ Σταυρούπολης δεσμεύθηκε ότι μια ομάδα θα πάει μέχρι την Αλεξανδρούπολη, για να απλωθούν οι καταληψίες σε όλα τα ΤΕΛ Μακεδονίας και Θράκης.

Μέλος της Πρωτοβουλίας Εκπαιδευτικών έκανε μια μικρή τοποθέτηση, δηλώνοντας την ταυτότητά της Πρωτοβουλίας, που —στη διάρκεια της ΜΕΓΑΛΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ των καθηγητών— άνοιξε δρόμους για συνάντηση και συστράτευση εκπαιδευτικών - μαθητών, καταγγέλλοντας ότι στη συμφωνία Υπουργείου - ΟΛΜΕ, αναφορικά με το χρόνο διεξαγωγής των εξετάσεων, αγνοήθηκαν απ' την ΟΛΜΕ οι μαθητές. Και αναρωτήθηκε αν το μέτωπο ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές χτίζεται με ανισότιμους εταίρους. Στη συνέχεια διαπί-

στωσε, ότι τα υποκείμενα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, δηλαδή εκπαιδευτικοί και μαθητές, μετατρέπονται από τέτοια που πρέπει να είναι σε αντικείμενα, όπως δείχνουν τα Π.Δ., δηλ. η καρδιά - η ψυχή και το σώμα του Ν. 1566 για την παιδεία, προτρέποντας τους μαθητές να τα μελετήσουν.

7.12.88. Είναι 12 το μεσημέρι, οι μαθητές έξω απ' τον Ευκλείδη συγκροτούνται και ετοιμάζονται για την πρώτη μεγάλη τους πορεία προς το Υπ. Βορ. Ελ. (η πρώτη που αποφάσισε η Σ.Ε. των 11 ΤΕΛ στις 24.11.88 δεν μπόρεσε να πραγματοποιηθεί για διάφορους λόγους).

Η πορεία ξεκινά. Μια μαθήτριά με τον τηλεβόα δίνει τα συνθήματα. Οι μαθητές ακολουθούν. Ο κόσμος απ' τον δρόμο παρακολουθεί αμήχανα και ενημερώνεται για τα αιτήματα των μαθητών από την Ανακοίνωση που μοιράζεται. Δεν ενημερώνεται για τη μορφή πάλης που χρησιμοποιούν η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών των 18 ΤΕΛ (16 ΤΕΛ - Κατάληψη, 2-όχι), αφού πουθενά στην Ανακοίνωση δε γίνεται αναφορά στην κατάληψη. Παράλειψη ή συνειδητή επιλογή;

Οι μαθητές ζωηρεύουν πλησιάζοντας την Αριστοτέλους και ενώνονται με συμμαθητές των άλλων ΤΕΛ στο ύψος της Βενιζέλου. Μέχρι το Υπ. Βορ. Ελλάδας οι μαθητές φωνάζουν τα συνθήματα: «Δεν έχουμε σχολεία, δεν έχουμε βιβλία —η δωρεάν παιδεία είναι κοροϊδία», «Μόρφωση - ειδικευση - δουλειά για όλους», «Τίποτε δεν μας σταματά, τη μόρφωση θα πάρουμε αγωνιστικά», «Οι μαθητές δε σκύβουν το κεφάλι - μαζί με το λαό ενότητα και πάλη», «Αγώνας μαζικός αγωνιστικός, θάνατη η απάντηση απο δω και μπρος».

Μπροστά στο Υπουργείο κλείνεται ο δρόμος, φωνάζονται συνθήματα και τα μέλη της Σ.Ε. προχωρούν και περνούν την είσοδο του Υπουργείου. Αναμονή αρκετή ώρα. Οι μαθητές ανάβουν το ένα τσιγάρο μετά το άλλο. Είναι εμφανής η κάποια ταραχή τους. Τελικά μπαίνουν μέ-

σα στο γραφείο του κ. Παπαθεμελή.

Υπουργός: Γιατί κλείσατε το δρόμο;

Μαθητής: Διαδηλώνουμε.

Υπουργός: (ειρωνικά) Βλέπω ότι είστε λίγοι έξω.

Μαθητής: Και οι καθηγητές μας (εννοεί στην Απεργία) το ίδιο έκαναν.

Υπουργός: Αυτό δεν το ξέρω... Εσείς, δηλαδή, πρέπει να κάνετε ό,τι και οι καθηγητές σας;

Μαθητής: Τα αιτήματά μας είναι αυτά (Δίνει στον Υπουργό την Ανακοίνωση).

Ο Υπουργός διαβάζει προσεκτικά: Εντάξει, αύριο το πρωί θα τη διαβιβάσω στον Υπουργό Παιδείας στην Αθήνα.

Μαθητής: Εσείς, σαν υπουργός Βορ. Ελλάδας, τι θέση παίρνετε στα αιτήματά μας;

Υπουργός: Δεν έχω δικαίωμα να πάρω θέση σε θέματα αρμοδιότητας άλλου Υπουργείου. Αν θέλετε να πάρω σαν άτομο, αλλάζει.

* Τελικά δεν πήρε θέση... Οι μαθητές ευχαρίστησαν και στην αυλή, όταν αντικρύστηκαν με τους διαδηλωτές μαθητές, χειροκροτήθηκαν. Οι μαθητές ενημερώθηκαν με τηλεβόα απ' τους αντιπροσώπους τους για την συνάντηση και δεν έδειξαν και πολύ ικανοποιημένοι. Η πληροφορία του Γιώργου, αντιπροσώπου του 2ου ΤΕΛ Σταυρούπολης, ότι τα ΤΕΛ Αλεξανδρείας, Βέροιας προχώρησαν σε κατάληψη και ότι τα ΤΕΛ στο νομό Κατερίνης πραγματοποιούν Γ.Σ. με σκοπό να αντιμετωπίσουν την κατάσταση, ήταν σημαντικό γι' αυτούς. Οι καταληψίες απλώνονται αργά, αλλά σταθερά.

Αρκετοί μαθητές θεωρούν ότι αυτό είναι η προϋπόθεση και η δύναμή τους. Ο αγώνας είναι σκληρός. Ακόμη κι αν ικανοποιούνταν κάποια απ' τα αιτήματά τους, θα είχε πάλι το μ.κ. την ανάγκη της ΣΥΝΕΧΙΣΗΣ του αγώνα. Οι μαθητές διαλύθηκαν, συζητώντας. Τα μέλη της Σ.Ε. ανανέωσαν το ραντεβού τους για το απόγευμα ίδιας μέρας, στο ΤΕΛ Σταυρούπολης...

Μηνάς Χατζηδημητρίου

Ο Κώστας Ξιούρας, αφού αποφοίτησε απ' το 3ο (Νυχτερινό) ΤΕΛ Πάτρας, διαπίστωσε ότι, με το πτυχίο του, δεν μπορούσε να πάρει άδεια για ν' ανοίξει σχολή οδηγών.

Οι μαθητές στην Πάτρα λένε, ότι η περίπτωση αυτή δεν είναι η μοναδική. Και άλλοι απόφοιτοι ΤΕΛ, που ξεκίνησαν να βγούν στην «αγορά εργασίας», διαπίστωσαν τη διαφορά του πτυχίου από το απολυτήριο.

Μάλιστα, κάποια απόφοιτος ΤΕΛ, που προσλήφθηκε στο Υπ. Γεωργίας (κλάδος Βιομηχανικής Καλλιέργειας, δηλ. στην ειδικότητά της) απολύθηκε...

Με λίγα λόγια και για θέση ειδικότητας απαιτείται απολυτήριο Λυκείου και όχι Πτυχίο.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ (ΠΕΜ)

Ο ΚΟΣΚΩΤΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΡΗΤΗΣ, ΠΕΤΥΧΕ «ΘΑΥΜΑΣΤΑ» ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΜΕΙΣ;

Συμμαθητές - συμμαθήτριες:

Αυτές τις μέρες, ο αγώνας των ΤΕΛ μπαίνει σε μια καινούρια φάση.

- * Οι μεγαλειώδεις κινητοποιήσεις των μαθητών των ΤΕΛ πέρισυ, δεν άρεσαν στους λοχίες των κομματικών οργανώσεων, ΚΝΕ - ΜΑΚΙ - ΠΑΜΚ, που έκαναν, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, τ' αδύνατα δυνατά να φρενάρουν το κίνημα. Είτε γράφοντας τους αγώνες μας «στα παλιά τους τα Timberland» (ΜΑΚΙ - ΠΑΜΚ), είτε συμμετέχοντας, προσπαθώντας να σπάσουν τις καταλήψεις (ΚΝΕ). Έτσι έμεινε στη μέση ένα κίνημα που είχε κάθε δυνατότητα νίκης.
- * Μετά τις περσινές Γενικές Εξετάσεις, χιλιάδες νέοι ήρθαν να προστεθούν στις στρατιές των ανέργων, που ήδη έχει δημιουργήσει το σύστημα.
- * Οι δαπάνες για την παιδεία διαρκώς μειώνονται. Η κυβέρνηση, για να καλύψει τις χιλιάδες ώρες που χάνονται από έλλειψη καθηγητών και βιβλίων, αυξάνει και εντατικοποιεί το σχολικό έτος, τη στιγμή που ένα μικρό μέρος από τα δισεκατομμύρια που τσεπώνουν οι Κοσκωτάδες και άλλοι «αξιοπρεπείς» κύριοι, θα έφτανε για να λυθεί το πρόβλημα, όχι μόνο της παιδείας, αλλά και των

άλλων κοινωνικών αναγκών.

- * Με νέα Προεδρικά Διατάγματα, προσπαθούν ν' αυξήσουν τις εξουσίες του Λυκειάρχη και να κόψουν τις αδικαιολόγητες απουσίες. Αλλά να μην είμαστε άδικοι! Για μας, λέει, θα φτιάξουν «σχολικούς συνεταιρισμούς», προφανώς για να καλλιεργούμε ντομάτες και ραπανάκια.
 - * Μπροστά σ' αυτές τις επιθέσεις, το Μαθητικό Κίνημα μπορεί, όχι μόνο να παίξει ρόλο τερματοφύλακα, αλλά και να τους τρελλάνει στα πέναλτυ.
 - * Πως θα γίνει αυτό; Πέρισυ βγάλαμε τα συμπεράσματά μας: Χρειάζεται συντονισμός των αγώνων, για να εδραιώσουμε τις καταλήψεις στη Θεσσαλονίκη και σ' όλη την Ελλάδα. Χρειάζεται μια Πανελλαδική Ένωση Μαθητών (Π.Ε.Μ.), που δε θα διαλύει, αλλά θα συντονίζει και θα επεκτείνει τους αγώνες μας. Γιατί θάνατο μια δική μας οργάνωση, με εκλεγμένους αντιπροσώπους απ' τις συνελεύσεις, που θα υπερασπίζονται τα δικά μας συμφέροντα και όχι κομματικούς σκοπούς.
- Συμμαθητή - συμμαθήτρια:
- * Παραμερίζοντας «όλους αυτούς που δικάρα για σένα δε δίνουν», πάλεψε για να

χτίσουμε σε κάθε σχολείο πυρήνες της Π.Ε.Μ. Πάλεψε για συνέχιση των αγώνων, διεκδικώντας:

- Αύξηση του ποσοστού εισακτέων σε ΑΕΙ - ΤΕΙ.
- Κατάργηση της ιδιωτικής παιδείας.
- Διπλασιασμό των δαπανών για τη δημοσία εκπαίδευση. Για να καλυφθούν οι ανάγκες μας σε κτίρια, βιβλία, καθηγητές, εργαστήρια, εξωσχολικές δραστηριότητες. Λεφτά υπάρχουν. Να πάρουν απ' τους βιομήχανους και τους εμπόρους όπλων.
- Κατάργηση των απουσιών για συνδικαλιστικούς λόγους. 50% αύξηση του ορίου απουσιών (δικαιολογημένες - αδικαιολογητές).
- Εσωτερική δημοκρατία στα σχολεία, με ισότιμη συμμετοχή στις αποφάσεις των σχολικών οργάνων (1/3 μαθητές, 1/3 καθηγητές, 1/3 γονείς).
- Ισοτιμία απολυτηρίου - πτυχίου. Όχι στο 4ο έτος ειδίκευσης.
- Όχι στο στρατολογικό νομοσχέδιο, 12μηνη θητεία.
- Μια θέση εργασίας για κάθε απόφοιτο.
- δωρη εργασία, με αποδοχές 8ώρου, για κάθε εργαζόμενο μαθητή.

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΜΑΣ ΔΕΝ ΠΑΖΑΡΕΥΟΝΤΑΙ

Σημείωμα σχετικά με τις εκλογές

Το ότι η Ελλάδα είναι μία υπερπολιτική χώρα, είναι γεγονός που σπάνια επιδέχεται αντίρρηση, παρά την ενίοτε αμνησία του εκλογικού σώματος. Από αυτήν την άποψη η νεοεισαγόμενη θεωρία περί εξευρωπαϊσμού της πατρίδας μας, που συνοδεύεται και από τις προτάσεις για χρησιμοποίηση μόνο της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου για τους πολιτικούς αγώνες (με δυό λόγια η αστική βούληση να γίνουμε «Βιέννη»), περισσότερο αντανακλά τις μύχιες σκέψεις ορισμένων ν' αποχαυνωθούμε εντελώς σε πείσμα της βαλκάνιας εθνικής μας φυσιογνωμίας.

Οι κάθε είδους εκλογές στους μαζικούς χώρους, καταγράφουν και αυτές —τηρουμένων των αναλογιών— τις υπάρχουσες πολιτικές και ιδεολογικές διαθέσεις, τις πολιτικές τάσεις και τη (νέα) κινητικότητα.

Στο χώρο μας, οι εκλογές για Δ.Σ. των ΕΛΜΕ και για ΚΥΣΔΕ (ΚΥΣΠΕ στους δασκάλους) έγιναν σε μια ιδιαίτερη φάση του σ.κ., αφού ακολούθησαν τη μεγάλη απεργία του Ιούνη και φυσιολογικά έπρεπε να καταγράψουν τις νέες κινητικότητες της βάσης.

Δυστυχώς δεν έχουμε στα χέρια μας ολοκληρωμένα περσυνά στοιχεία για να κάνουμε συγκρίσεις (θα το επιδιώξουμε πάντως), όπως επίσης δυστυχώς σε πολλές ΕΛΜΕ πρωτοβουλίες και συσπειρώσεις βάσης δεν κατόρθωσαν να καταγραφούν εκλογικά, παρά το γεγονός ότι στην απεργία «τα έδωσαν όλα». Το αντιεκλογικό σύνδρομο, ακόμα και για τις εκλογές στα πρωτοβάθμια, κατατρώχει ορισμένες τάσεις και συνδικαλιστές.

* Το κύριο χαρακτηριστικό αυτών των εκλογών ήταν η για πρώτη φορά δυναμική εμφάνιση αριστερών - ανεξάρτητων σχημάτων της βάσης, που όχι μόνο διεκδίκησαν την ψήφο των εκπαιδευτικών, αλλά πολλές φορές πέτυχαν και σημαντικές νίκες (2 έδρες στο Δ.Σ. η Πρωτοβουλία Γ' Δυτικής Αττικής και η ομάδα Α' Αθηνών, Πρόεδρος μάλιστα του Δ.Σ. στη Γ' Δυτικής ο Θ. Τσιριγώτης και Γραμματέας στην Α' Αθήνας η Ε. Αντζουλάτου).

Ταυτόχρονα, στις εκλογές για ΚΥΣΔΕ, εμφανίστηκε η Πρωτοβουλία ενάντια στη συναίνεση, τη συνδιαχείριση και τη γραφειοκρατία (φιλόδοξος τίτλος!), όπου επεδίωξε την ανάδειξη και καταγραφή του ριζοσπαστικού ρεύματος πανελλαδικά στο χώρο της Μέσης, ενώ αντίστοιχες κινήσεις παρουσιάστηκαν και στην Πρωτοβάθμια. Δίπλα στις εκλογικές παρεμβάσεις αναπτύχθηκαν και δυνάμεις που επέλεξαν τους ίδιους στόχους αλλά από διαφορετικούς δρόμους καταγραφής και πρακτικής (λευκό, άκυρο, συνειδητή αποχή).

[Εκλογές για ΚΥΣΔΕ: ΠΑΣΚ 8998, ΔΑΚΕ 9752, ΔΕΕ 7250, Πρωτοβουλία 850, Γληνός 2780, Χ.Σ. 329, ανεξ. 202.

* Με βάση τα υπάρχοντα στοιχεία (λείπουν 7 ΕΛΜΕ) τα αποτελέσματα για Δ.Σ. στις ΕΛΜΕ είναι: ΔΑΚΕ ψήφοι 10632 - έδρες 156, ΠΑΣΚ ψήφοι 8458 - έδρες 116, ΔΕΕ ψήφοι 9656 - έδρες 137, Γληνός, Πρωτοβουλίες, Συσπειρώσεις κ.λπ. ψήφοι 3900 - έδρες 46.

Δεν έχουμε τη δυνατότητα να ελέγξουμε επακριβώς τα στοιχεία και τις έδρες. Οι «τεχνικοί της εξουσίας», λαλίστατοι για άλλα, δε δημοσιεύουν τα αποτελέσματα όπως τα στέλνουν τα νέα Δ.Σ. Προτιμούν

να μας ενημερώνουν για τα «νέα λυσάρια της Σόλωνος»...

Παρατηρείται, πάντως, ότι στην Αθήνα κατεβαίνουν περισσότερες κινήσεις - παρατάξεις, σ' αντίθεση μ' ορισμένες περιοχές της επαρχίας, όπου τα σχήματα είναι μόνο τρία, αντίστοιχα του τριπολικού κλίματος που πάει να επιβληθεί.

Ο πιο υπερπολιτικός νομός είναι αυτός της Αχαΐας (7 ψηφοδέλτια) και ο λιγότερο χρωματισμένος αυτός της Κεφαλλονιάς και της Ευρυτανίας (2 ψηφοδέλτια), ενώ η Λήμνος έχει ρεκόρ από την ανάποδη (1 ψηφοδέλτιο - «σύμπνοια»).

Ο άξονας Αθηνών - Πελοποννήσου - Δυτικής Ελλάδας - Κρήτης - Νησιών κατεβάζει αρκετές παρατάξεις - κινήσεις, σ' αντίθεση με το φαινόμενο της Βόρειας Ελλάδας, όπου η τρικομματική σημαία είναι κυρίαρχο φαινόμενο. Η Θεσ/νίκη - Μακεδονία - Θράκη (μ' ελάχιστες εξαιρέσεις) παρουσιάζουν τρία ψηφοδέλτια. Να υποθέσουμε ότι υπάρχει χαμηλή πολιτική συνείδηση και κίνηση ή ότι η Συμπαράταξη κατόρθωσε να τσουβαλιάσει όλον τον κόσμο;

Ας σημειωθεί ότι η πηγή των στοιχείων μας έχει μια απόκλιση προς τα φιλοσυμπαραταξιακά σχήματα, γι' αυτό και είμαστε επιφυλακτικοί στην παρουσίασή τους...

Ένα είναι όμως το σίγουρο, η ανάπτυξη και καταγραφή - κατοχύρωση του νέου ρεύματος στις ΕΛΜΕ. Αυτό χρειάζεται όχι μόνο να επισημανθεί, αλλά ν' αναλυθεί και να υποστηριχθεί ακόμα παραπέρα.

Μαρία Φραγκιά

Α' ΕΛΜΕ ΑΘΗΝΑΣ ΟΜΑΔΑ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

Σχηματίστηκε στην ΕΛΜΕ μας και πήρε μέρος στις εκλογές για Δ.Σ., «Ομάδα Καθηγητών», σαν ένας αγωνιστικός συνδικαλιστικός πόλος που θέλει να κινηθεί σε αντιπαράθεση προς τη λογική και την πρακτική των κυρίαρχων παρατάξεων.

Στο ψηφοδέλτιο της «Ομάδας Καθηγητών» συμμετείχαν οι: Αντζουλάτου Ελένη, Γεωργιάδης Νίκος, Ελευθεράτου Βίκυ, Δερλερές Γιάννης, Κρόμπας Θόδωρος, Μπουγιέσης Βασίλης, Παπαδάκης Σπύρος, Σαλκιτζόγλου Σταυρούλα, Σαραντόπουλος Παναγιώτης, Χαιροπούλου Χριστίνα, Χατζή Ζωή.

Η «Ομάδα Καθηγητών» πήρε 114 ψήφους και 2 έδρες στο Δ.Σ. Αναλυτικά, τα αποτελέσματα των εκλογών για το Δ.Σ., ήταν:

	Ψήφοι	Έδρες
Ομάδα Καθηγητών	114	2
ΔΕΕ	128	2
ΔΑΚΕ	133	2
ΠΑΣΚ	76	1

Το προεδρείο του Δ.Σ. συγκροτήθηκε ως εξής: Πρόεδρος - Βουρεκάς Θόδωρος (ΔΕΕ), Αντιπρόεδρος - Κτενάς Νικόλαος (ΔΑΚΕ), Γραμματέας - Αντζουλάτου Ελένη (Ομάδα Καθηγητών). Η επανεκλογή του Θ. Βουρεκά, έγινε δυνατή χάρη στην υποστήριξη που εξασφάλισε από την παράταξη της Δεξιάς.

Η «Ομάδα Καθηγητών», από τη συγκρότησή της μέχρι σήμερα, είχε μια θετική γενικά παρουσία, επιδιώκοντας την ενεργητικότερη συμμετοχή των καθηγητών της ΕΛΜΕ στην επεξεργασία και πρόταση των κοινών αιτημάτων. Σε ανακοίνωση που κυκλοφόρησε η ομάδα καθηγητών, σημειώνεται χαρακτηριστικά:

«Συναδέλφισσες και συναδέλφοι,

Όσοι πιστεύετε ότι η υπόθεση της απεργίας δεν ήταν μια παρένθεση στη ζωή και στη δουλειά μας, που άνοιξε και έκλεισε για να «ξαναβάλουμε μέσα τα κεφάλια» και να επιστρέψουμε στην πεπατημένη, φανείτε όπως και τότε τολμηροί και ελεύθεροι και υποστηρίξτε την προσπάθειά μας.

Η χρονιά, που ήδη διανύουμε, διαγράφεται φορτωμένη με πολλά προβλήματα. Τόσο το γενικότερο πολιτικό κλίμα όσο και οι συγκεκριμένες στόχοι της κυβερνητικής πολιτικής για την εκπαίδευση, έτσι όπως διαφαίνονται και μέσα από τα γνωστά προεδρικά διατάγματα που δημοσιεύτηκαν πρόσφατα, δείχνουν ότι μας επιφυλάσσουν άσχημες μέρες και μάλιστα στο πολύ άμεσο μέλλον. Αλλά και οι διαθέσεις της ηγεσίας μας, έτσι όπως διαφάνηκαν από τις πρόσφατες αποφάσεις του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ, δείχνουν ότι και επόμην επιφυλάσσουν άλλη μια χρονιά στο περιθώριο, άλλη μια χρονιά συντήρησης στο ψευδο, για να μας χρησιμοποιήσουν, όποτε θα μας χρειαστούν, στα προεκλογικά -και μη- κομματι-

κά παιχνίδια τους.

ΟΜΩΣ,

Εμείς που ζούμε και δουλεύουμε κάθε μέρα μέσα στο σχολείο, αντιμετωπίζουμε μαζί με τους μαθητές μας, τα ίδια όπως κάθε χρόνο -και χειρότερα- προβλήματα. Η εμπειρία της 37ήμερης απεργίας, που ανέδειξε συνολικά το πρόβλημα της εκπαίδευσης, δεν μας επιτρέπει πια να υπομένουμε αδιαμαρτύρητα τα ίδια κουραστικά, ανιαρά και ανώμαλα εξάωρα, στο σχολείο, πληρωμένα με μισθούς που ντρεπόμαστε να τους πούμε.

Αξιοποιώντας την εμπειρία της απεργίας, πρέπει να μπορούμε να παλέψουμε για να αλλάξουμε τη ζωή μας στο σχολείο και στην κοινωνία».

Z. X.

ΕΛΜΕ ΗΜΑΘΙΑΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ

Αρκετά είναι τα προβλήματα που υπάρχουν στο συνδικαλιστικό κίνημα του νομού μας. Ας σημειώσουμε ότι η ΕΛΜΕ μας ήταν μία από τις ελάχιστες ΕΛΜΕ που ψήφισαν υπέρ της πρότασης της ΟΛΜΕ, στη συνέλευση του Μάη του 1988, δηλαδή κατά της απεργίας διαρκείας στις εξετάσεις, με πρόταση των ΠΑΣΚ - ΔΕΕ.

Η πληροφόρηση εδώ είναι μηδαμινή, οι ιδεολογικοί όροι αρκετά χαμηλοί, οι εξαρτήσεις μεγάλες και οι συνελεύσεις, όταν γίνονται, άμαζες.

Η τελευταία γενική συνέλευση, η εκλογολογιστική, δεν ξεπερνούσε κατά μέσο όρο τα 150 άτομα (με περισσότερα από 600 έγγεγραμ.). Παρ' όλα αυτά ο Συνδυασμός μας κατάφερε να διπλασιάσει τους ψήφους του, ενώ στα περιανά περίπου επίπεδα κινήθηκαν η ΔΑΚΕ και η ΠΑΣΚ. Η Δημοκρατική Συνεργασία (ΔΕΕ και άλλοι) έχασε περίπου 13% των ψήφων της. Ο Ανεξάρτητος Συνδυασμός υποστήριξε το λευκό για ΠΥΣΔΕ και κατήγγειλε την 24ωρη ψευτοαπεργία της ΑΔΕΔΥ.

X. K

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ καθηγητών, στην Α' ΕΛΜΕ Πειραιά

Στην Α' ΕΛΜΕ Πειραιά τάραι τον εφουσιασμό των κατεστημένων παρατάξεων η «ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ». Πολλούς τους ξάφνιασε: άλλοι θεώρησαν την παρουσία της σημαντική και καταλυτική.

Η «ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ» σίγουρα είναι μια αποφασιστική κίνηση για να συναντηθούν και να αγωνιστούν μαζί, όσοι απορρίπτουν τις επιλογές και το ρόλο των κυρίαρχων κομματικών παρατάξεων στο συνδικαλιστικό κίνημα των καθηγητών, δηλαδή όσοι ενδιαφέρονται για την α-

νάπτυξη ενός ριζοσπαστικού ρεύματος στο χώρο της εκπαίδευσης.

Στην πρώτη επαφή της με τους συναδέλφους στην ΕΛΜΕ μας, οι καθηγητές που ξεκίνησαν την «ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ» τονίζουν:

«Εμείς οι καθηγητές που συγκροτήσαμε την ομάδα «ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ» πιστεύουμε πως η απεργία του Μάη - Ιούνη, σημαντικό πολιτικό και συνδικαλιστικό γεγονός, τομή στη συνέχεια του συνδικαλισμού, αποτελεί πολύτιμη παρακαταθήκη, πηγή γνώσης και αισιοδοξίας. Τίποτα σήμερα δεν είναι σαν και πρώτα.

- * Η μεγάλη απεργία συγκρούστηκε με ξεπερασμένες ιδέες και αντιλήψεις που για χρόνια κυριαρχούσαν στο συνδικαλιστικό κίνημα.

- * Άνοιξε ρωγμές στην κυβερνητική αδιαλλαξία και τον αυταρχισμό και παρά το γεγονός ότι δεν έφερε ουσιαστικά οικονομικά αποτελέσματα ακούμπησε «ιερούς» και «όσιους» θεσμούς όπως αυτός των εξετάσεων.

- * Ξεπέρασε τη λογική των κατεστημένων παρατάξεων, αποδεικνύοντας ότι αυτές χρησιμοποιούν το συνδικαλιστικό κίνημα όταν και όσο οι κομματικές επιλογές τους το απαιτούν.

- * Ανάδειξε την αρχή «να στηριζόμαστε, στις δικές μας δυνάμεις, να τολμάμε να αγωνιζόμαστε να τολμάμε να νικάμε».

- * Απόδειξε πως οι καθηγητές μέσα από τον αγώνα τους μπορούν να αντικαταστήσουν τη μιζέρια της καθημερινής ζωής με σχέσεις συναδελφικές και συναγωνιστικές, τον ατομικισμό με τη συλλογικότητα, να φτιάξουν τις σχέσεις τους ανθρώπινες.

Για τον καθένα μας προκύπτει ένα τεράστιο ερωτηματικό. ΘΑ ΕΠΙΤΡΕΨΟΥΜΕ ΝΑ ΓΙΝΕΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΜΑΣ ΜΙΑ ΜΑΚΡΙΝΗ ΑΝΑΜΝΗΣΗ; ΘΑ ΕΠΙΣΤΡΕΨΟΥΜΕ ΠΑΛΙ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΑΘΛΙΟΤΗΤΑ;

Εμείς πιστεύουμε ότι πρέπει να πούμε κατηγορηματικά όχι. Από την απεργία μας ξεπήδησαν νέοι άνθρωποι, νέες δυνάμεις, με πολύμορφα αλλά και ριζοσπαστικά χαρακτηριστικά. Ένα νέο ρεύμα διαμορφώνεται μέσα στο συνδικαλιστικό κίνημα, που -αμφισβητώντας τις μέχρι τώρα δομές του, απορρίπτοντας τις επιλογές και τον ρόλο των κομματικών παρατάξεων- θέλει να πάρει τις τύχες του στα χέρια του, για μια νέα πορεία από δω και μπρος.

Αυτές οι δυνάμεις παρά τη σημερινή ύφεση ζητάνε την έκφρασή τους και προς αυτήν την κατεύθυνση παλεύουμε. Με αυτές τις δυνάμεις θέλουμε να ενωθούμε.

Πιστεύουμε ότι είμαστε ένα κομμάτι αυτού του ρεύματος και γι' αυτό η σημερινή μας απόφαση για ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ έχει το χαρακτήρα μιας προσέγγισης με όλους αυτούς που έχουν τους ίδιους προβληματισμούς και τις ίδιες αναζητήσεις.

Εκφράζουμε την αντίθεσή μας:

- * στην ΠΑΣΟΚική διαχείριση του σχολείου, στο ρουσφέτι και στη ψευτοαξιοκρατία
- * στη νεοδημοκρατική - νεοφιλελεύθερη συνταγή ιδιωτικής εκπαίδευσης, του στείρου και συντηρητικού παρελθόντος και της οπισθοδρόμησης
- * στις θεωρίες της συνδιαλλαγής, της συμμετοχής, της συνδιαχείρισης της κρίσης, που κύρια υιοθετούν οι συνδικαλιστές της ΔΕΕ».

Σ.Σ.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Συνδικαλιστική γυμναστική για αρχάριους και έμπειρους

Την Πέμπτη 3 Νοέμβρη '88 πραγματοποιήθηκε Γ.Σ. (συγκέντρωση τελικά) της Α' ΕΛΜΕ Θεσ/νίκης (στο Πειραματικό Γυμν.) Πρόεδροι της Γ.Σ. ήταν ο πρόεδρος της Α' ΕΛΜΕ Ευθυμίουπουλος, της ΔΑΚΕ.

Τα γεγονότα που σημάδεψαν την γ.σ. ήταν:

1) Ο πρόεδρος αρνήθηκε να βάλει σε ψηφοφορία την πρόταση του εκπροσώπου της ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ, που πρόβλεπε ομιλίες παρατάξεων - κινήσεων - μεμονωμένων, σε αντιπαράθεση με την πρόταση του Δ.Σ. για 5' - 7' για όλους.

2) Ο εκπρόσωπος της ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ, κάνοντας κριτική στην εισήγηση της ΟΛΜΕ, αναφέρθηκε και στο ρόλο των κομμάτων στη διάρκεια της απεργίας (και διακόπηκε απ' τον πρόεδρο!). Στο τέλος του 7' και ενώ θα διάβαζε κείμενο - αντιεισήγηση για την εκτίμηση της απεργίας, κάτι τέτοιο του απαγορεύθηκε. Κατάθεσε την αντιεισήγηση στο προεδρείο και ζήτησε να διαβαστεί στο τέλος των ομιλιών, πριν την ψηφοφορία για αποδοχή ή απόρ-

ριψη της εισήγησης της ΟΛΜΕ. Ο πρόεδρος αρνήθηκε να διαβαστεί γιατί «αν ψηφισθεί η εισήγηση, τι νόημα έχει η ανάγνωση της αντιεισήγησης;»!

3) Ο εκπρόσωπος της ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ, σε μια διαδικαστική παρέμβαση του, σχολιάζοντας το γεγονός ότι δεν είχε χρόνο ν' αναφερθεί και ν' αναπτύξει επιχειρηματολογία πάνω στην ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ 1, διατύπωσε το ερώτημα αν αυτή η διαδικασία που υπερψηφίστηκε από τη Γ.Σ. (με ευθύνη των ΠΑΣΚ, ΔΑΚΕ, ΔΕΕ και έδινε σ' αυτές την ευχέρεια και δυνατότητα να αναπτύξουν τις θέσεις τους με 4 - 5 ή και περισσότερους ομιλητές, στην ΑΚΕ με έναν και στην ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ με έναν ήταν δημοκρατική.

4) Ο πρόεδρος στο θέμα της διαμόρφωσης του πλαισίου αιτημάτων της Οργανωτικής 1 είχε δύο εκλογές: ή να διαβάσει όλες τις προτάσεις με τα αιτήματα και μετά να τις θέσει σε ψηφοφορία ή να ομαδοποιήσει τα αιτήματα και εκεί που εμφανίζονταν ανταγωνιστικά αιτήματα να ψηφίζονται σε αντιπαράθεση. Τελικά ακολούθησε την αλαλούμ τακτική να διαβάσει τις προτάσεις και να τις θέτει σε ψηφοφορία, μία - μία, ανάλογα με τη σειρά που τις είχε μπροστά του. Ο εκπρόσωπος της ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ, διαπιστώνοντας τα προβλήματα και τις αντιφάσεις που γεννούσε αυτή η διαδικασία, ζήτησε επί διαδικαστικού το λόγο με επιμονή. Η αντίδραση του προέδρου ήταν αρνητική, κατηγορώντας τον για κωλοσιεργεία και βλέποντας την επιμονή του τον απείλησε (!) ότι θα κάνει χρήση του δικαιώματός του να προτείνει στη Γ.Σ. να τον βγάλουν έξω απ' την αίθουσα.

Αυτή η αντιδημοκρατική διαδικασία, την οποία σιωπηρά αποδέχθηκαν τα στελέχη των ΔΑΚΕ - ΔΕΕ - ΠΑΣΚ και με χλιαρά αντίσταση η ΑΚΕ, οδήγησε στα εξής τραγελαφικά. Η Γ.Σ. υπερψήφισε σαν πρώτο αίτημα την πρόταση που αφορούσε τα Π.Δ. Μετά υπερψήφισε την πρόταση, να προταχθούν μια σειρά αιτήματα που κατονομάζονταν, αφού θεωρηθούν ισοβαρή μεταξύ τους. Και η πρόταση της ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ να ιεραρχηθεί σαν πρώτο το «Αυξήσεις στο κόστος ζωής, με ή χωρίς τον 151 Δ.Σ.Ε» ούτε καν διαβάστηκε, γιατί προφανώς το ζήτημα με την ιεράρχηση αιτημάτων λύθηκε πιο μπροστά με την υπερψήφιση μιας πρότασης και μιας άλλης αντιθετικής στην πρώτη (ε! και τι έγινε;!). ΔΕΕ - ΔΑΚΕ - ΠΑΣΚ είναι συνηθισμένοι να αποσιωπούν, να διαστρεβλώνουν, να παρακάμπτουν συνειδητά θέματα, για να ψαρεύουν στα θολά νερά.

Η ΔΕΕ αρνήθηκε να υπερψηφίσει την

πρόταση της ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ για τις συντάξεις και τα ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ των Δ.Υ και την ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ του Δ.Υ. κώδικα.

Η πρόταση επίσης της ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ να επιστραφούν πίσω τα Π.Δ., με στρατηγική κατεύθυνση την κατάργηση του 1566, δεν τέθηκε σε ψηφοφορία γιατί υπερψηφίστηκε σχετική πρόταση προηγούμενα. Να ποιά ήταν η πρόταση αυτή (της ΑΚΕ): «Κανένα Π.Δ. να μην περάσει, θέλουμε προοδευτικό νόμο για την ΠΑΙΔΕΙΑ»!

Η Δ.Ε.Ε., μαζί με τους υπόλοιπους, μπουλουκιδόν, υπερψήφισε πρόταση της ΔΑΚΕ, που αναφερόταν στην απαίτηση να πληρωνόμαστε για τις απουσίες που περνάμε...

Συνδικαλιστικές αδυναμίες ή συνδικαλιστική γραμμή;

Έτσι θα καταφέρουμε να απαλαγούμε από εξωδιδασκτικές εργασίες, αποδυναμώνοντας το αίτημα για γραμματεία στα σχολεία, που θα έχουν τέτοιες αρμοδιότητες;

Τελειώνοντας θα άξιζε να αναφερθεί το εξείς περιστατικό. Στη Γ.Σ. και ενώ γίνονταν ομιλίες, εμφανίστηκε ο Μαργαρίτης, αιρετός στο ΠΥΣΔΕ Θεσ/νίκης, στέλεχος της ΠΑΣΚ, που ζήτησε να ενημερώσει και να απολογηθεί. Η αντίσταση από ΔΑΚΕ - Δ.Ε.Ε. είχε τα επιχειρήματά της, ότι εκλογολογιστική Γ.Σ. θα γινόταν άλλη μέρα (τι σημασία είχε αν γινόταν μετά τις εκλογές των αιρετών στις 5 Νοέμβρη!) και ότι η παρουσία του με λόγο στην Γ.Σ. θα λειτουργούσε υπέρ της ΠΑΣΚ!

Ο εκπρόσωπος της ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ υποστήριξε την ανάγκη απολογίας, ζητώντας ν' απαντήσει σε διευκρινιστικές ερωτήσεις και διατύπωσε σχετική διαδικαστική πρόταση. Τελικά η συγκέντρωση υπερψήφισε να μη μιλήσει ο αιρετός.

Κατά τ' άλλα οι «σύντροφοι» της Δ.Ε.Ε. θα 'ναι «το μάτι και το αυτί του κλάδου» στα υπηρεσιακά συμβούλια και θα σπάσουν το απόρρητο, περιμένοντας ίσως κάθε φορά, πότε θα έρθει η εκλογολογιστική συνέλευση! Δηλαδή ζήσε Μάη μου...

Μ.Χ.

Και μια Super - προσφορά στους αναγνώστες των αντι-τετραδίων. Το ωροσκόπιο σας κατά τον Β. Brecht («Ιστορίες του κ. Κ»)

ΚΑΖΑΜΙΑΣ '89

«Είμεθα όλοι εντός του μέλλοντός μας»

(ήτοι: Μέγας αναδομημένος Καζαμίας -εκπαιδευτικού και ηθικοπλαστικού περιεχομένου- του σωτηρίου έτους 7.497 από κτίσεως κόσμου, κατά τους 70 Αποστόλους)

Προαναγνωστική σημείωση: Η χρήση ιστορικού Ενεστώτα για γεγονότα που θα επέλθουν στο μέλλον αποδεικνύει απλά και μόνον τω «λόγου το ασφαλές» για την πραγμάτωση των ενταύθα περιγραφόμενων.

Ο Α.Β. σπούδασε Νομική, Φιλολογία και άλλες ανθρωπιστικές επιστήμες σε διάφορα Πανεπιστήμια της ημεδαπής και της αλλοδαπής. Μη βλέποντας όμως «χαίρι απ' αυτά» (όπως ο ίδιος χαρακτηριστικά δηλώνει), το γύρισε στ' άστρα και στα ζώδια όπου και τα κονομάει (Σ.Σ.). Άρθρα του έχουν δημοσιευτεί σε πολλά έγκυρα αστρολογικά περιοδικά στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Θεωρείται, από αστρολόγους και διακεκριμένους πολιτικούς, σαν το ΒΑΝ στην πρόβλεψη των μελλοντικών ιστορικών γεγονότων. Ο Α.Β., συνεπής στις ιδεολογικές του αντιλήψεις, αρνήθηκε να δεθχεί θέση προσωπικού αστρολόγου παρά τω πρωθυπουργώ, θέση η οποία σημειωτέον, σύμφωνα με το Τυπικόν του Ιερού Παλατίου, θεωρείται ανώτερη ή σχεδόν ισάξια με τη θέση της Παρακοιμωμένης ή ακόμη με τη θέση του Μεγάλου Μαγίστρου της Κιναβάρεως (κάτι αντίστοιχο με τον -σε άλλες χώρες- Υπουργό Προεδρίας).

Ιανουάριος: Ο Ήλιος στον Υδροχόο. Συνάντηση των υπουργών Παιδείας Ελλάδος και Ρουάντα - Ουρούντι. Το κοινό ανακοινωθέν, αφού αναφέρεται στις στενές σχέσεις που —από αρχαιότατων χρόνων— συνδέουν τις δύο χώρες, καταλήγει: «Οι δύο υπουργοί διαπίστωσαν ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα των δύο χωρών έχουν πάρα πολλά κοινά σημεία». Μεγάλες χιονοπτώσεις στα ορεινά των Ιμαλαΐων. Θάνατος 86ετούς Κινέζου από φυσικά αίτια. Πιθανή αναθεώρηση του οικογενειακού δικαίου.

Φεβρουάριος: Ο Ήλιος στους Ιχθείς. Νέος υπουργός Παιδείας ορκίζεται ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου - Κατσάνεβας, πρωτότοκος υιός της Σοφίας. Πιθανός γάμος ανω-

τάτου κυβερνητικού στελέχους (εφ' όσον τον Ιανουάριο αναθεωρηθεί το οικογενειακό δίκαιο -όρα πρόβλεψη Ιανουαρίου). Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, ερωτώμενος για την ποιότητα της δεδομένης σχέσεως, δηλώνει: «Ουδέν σχόλιον». Κακεντρεχής ανώνυμος σχολιαστής πάντως —επαναλαμβάνοντας τη γνωστή φράση του Ροΐδη— μουρμουρίζει: «Πλατωνικός έρωσ, μαλακον παξιμάδιον δια τους μη έχοντας οδόντας». Αιφνίδιος θάνατος Ασιατού διπλωμάτου. Σκύλα γεννά πεντάδυμα σκυλάκια στην Κρήτη.

Μάρπος: Ο Ήλιος στην επομένη στάση, τουτέστιν στον Κριό. Έναρξη νηστείας, για όσους δεν την έχουν ήδη αρχίσει. Πρόταση για κατάργηση των Γενικών Εξετάσεων και αντικατάστασή τους με ένα νέο σύστημα εισαγωγής στα Πανεπιστήμια, εμφανώς πιο ευέλικτου και σαφώς αξιοκρατικότερου, απορρίπτεται από τα αρμόδια υπουργεία. Η εναλλακτική πρόταση προέβλεπε τοποθέτηση μεγάλης κληρωτίδας στην Πλατεία Συντάγματος με όλα τα ονόματα των υποψηφίων και εξαγωγή των αποτελεσμάτων δια λαχών. Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, αιτιολογώντας την απόρριψη της πρότασης, δηλώνει πως το ισχύον σύστημα είναι το αξιοκρατικότερον και δικαιότερον όλων, αφού είναι ένα σοσιαλιστικό

δημιούργημα. Και για να γίνει πειστικότερος καταλήγει: «Αν δεν ισχύουν τα όσα λέω, κακή αστραπή να με χτυπήσει». Ο καιρός, πάντως, άστατος με βροχές και καταιγίδες.

Απρίλιος: «Ο Απρίλης είναι ο μήνας ο σκληρός». Στο μεταξύ ο Ήλιος εισερχόμενος στο συγκρότημα του Ταύρου καταγγέλεται για ύποπτες τάσεις Αυριανισμού. Παραίτηση υφυπουργού Παιδείας επειδή ο ανεψιός του δεν κέρδισε το ΠΡΟ-ΠΟ. Ο υφυπουργός καταγγέλει το σύστημα του τζόγου και της αναξιοκρατίας και αποχωρεί. Έκδοση των «αντιτετραδίων». Συνταρακτικές αποκαλύψεις για το μεγαλύτερο σκάνδαλο της Ιστορίας. «Ήτο η Κλεοπάτρα Αιγυπτία

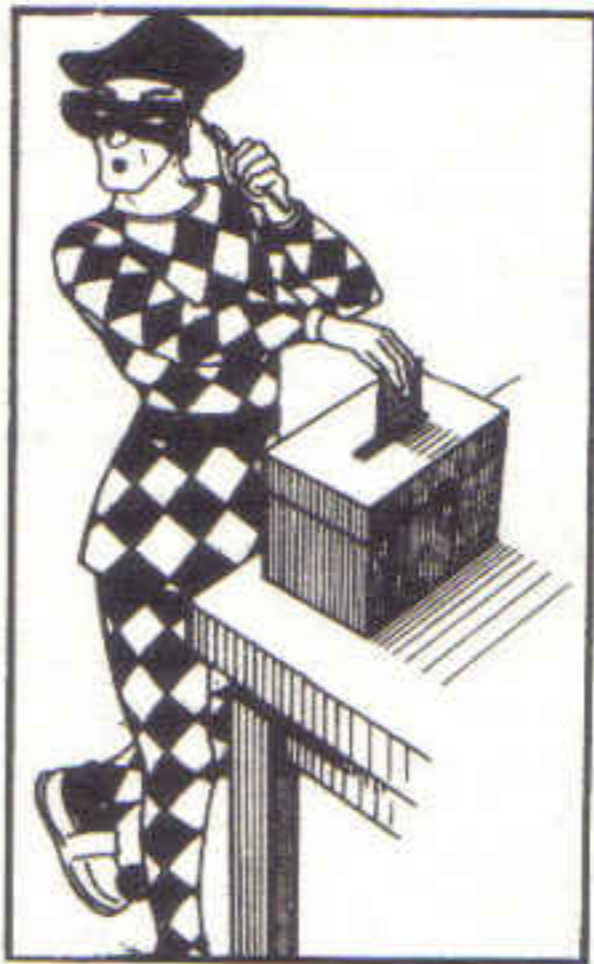
ή μήπως...». Η απάντηση στο επόμενο τεύχος των αντιτετραδίων. Μην το χάσετε!

Μάϊος: Πλήθος γεγονότων εγκυμονούνται κατά τον ως άνω μήνα (πράγμα φυσικά αναμενόμενον, όπως μπορεί να συναγάγει κανείς από την παλαιότερη ονομασία του δεδομένου μηνός —ήτοι

Μαΐος— πριν η σεμνοτυφία των Πατέρων της εκκλησίας του φορέσει τα αντρωτικά ταύτα διαλυτικά και του αναβιάσει τον τόνο). Καθηγήτης —και αυτό ενώ ο ήλιος εισέρχεται αισίως στους Διδύμους— οδηγείται σε πειθαρχικό, με την κατηγορία της παραποίησης της ποίησης. Ο άτυχος καθηγητής παρεποίησε ποιητικόν τι σιχούργημα γνωστού Γάλλου ποιητού, το οποίον έλεγε: «Ο γάιδαρος, ο βασιλιάς και εγώ/ αύριο θάχουμε πεθάνει/ο γάιδαρος από την πείνα/από την πλήξη ο βασιλιάς/κι εγώ από αγάπη/Μήνα Μάη», μετατρέποντάς το ως ακολούθως: «Ο γάιδαρος, ο βασιλιάς κι εγώ/ αύριο θάχουμε πεθάνει/ο γάιδαρος από αγάπη/από πλήξη ο βασιλιάς/κι εγώ από πείνα/Μήνα Μάη». Αυτοκινητιστικό δυστύχημα σε χώρα της Λατινικής Αμερικής. Τρεις ελαφρά τραυματισμένοι.

Ιούνιος: Ο Ήλιος Καρκινοβατεί. Σάλος από τα θέματα των Γενικών Εξετάσεων. Το θέμα της έκθεσης καταγγέλεται σαν έντονα πολιτικοποιημένο και οφόδρα κομματικοποιημένο. Σε παρένθεση το δοθέν θέμα («Η σύγχρονη δομή της κοινωνικής στρουκτούρας με την εκ παραλλήλου ταύτιση φαινομένων όπως η αποξένωση της αλλοτρίωσης, η απολιτισμικότητα της πολύπλοκης σύγχρονης κουλτούρας και η αντιφατικότητα των κοινωνικών αντιθέσεων, ξανατοποθετούν σε νέες βάσεις το βιοψυχοπνευματικό φαινόμενο της ζωής. Ερωτάται: α) Γιατί λέμε ότι για πολλούς η ζωή είναι αγούρι; β) Υπάρχει ζωή πριν το θάνατο;»). Δηλώσεις πολιτικών αρχηγών. Ο Γ.Γ. του ΚΚΕ, γνωστός για το έντονο θυμοσοφικό και παροιμιακό του πνεύμα, δηλώνει: «Η ζωή είναι μια ντομάτα. Άλλος την τρώει σαλάτα και άλλος την τρώει στη μάπα». Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος διαψεύδει. Πάντως προβλήματα δημιουργήθηκαν και στο μά-

θημα των Αρχαίων όταν στην ερώτηση «Ποιός γεφύρωσε το χάσμα των γενεών;» πλήθος μαθητών απάντησε: «Ο Οιδίποδας», ενώ ένα άλλο σημαντικό —εξ ίσου— πλήθος μαθητών απάντησε: «Ο Πρωθυπουργός μας». Ευρωεκλογές και Βουλευτικές εκλογές —αυτές, εφ' όσον δεν έχουν γίνει ήδη τους προ-

ηγούμενους μήνες. [Η συμφωνία πάντως του συντάκτη του παρόντος Καζαμία με την συντακτική επιτροπή των «αντιτετραδίων» δεν περιλαμβάνει την πρόβλεψη εκλογικών αποτελεσμάτων, σεισμών και απεργιών, από τη Συντακτική Επιτροπή των αντιτετραδίων].

Ιούλιος: Ο Ήλιος στο Λέοντα. Καθηγητής θεάται σε προάστειο των Καννών. Κεντρικός τίτλος στην Αυριανή: «Να που τρώνε τα λεφτά του κοσμάκη —και κάνουν και απεργίες». Οι υπόλοιποι πάντως καθηγητές κατευθύνονται σε διάφορα άλλα ειδυλλιακά μέρη όπως Δρακοβούνια Κάτω Τορτυλίας και αλλαχού. Οι αναπληρωτές —πιστοί στην οικολογική τους συνείδηση— παίρνουν τα βουνά προς αναζήτηση βρουβών, λαπάτων και άλλων χρησίμων προς βρώσιν λαχανικών. Οι περισσότεροι απ' αυτούς έχουν μαζί τους το best-seller αυτής της χρονιάς: «Μην τρώτε ποτέ με άδειο στομάχι». Πυρκαϊά σε

ελληνικό δάσος συνεχίζει να μαίνεται, παρά τη διαταχθείσα από την κυβέρνηση λιτανεία.

Αύγουστος: Σύμφωνα με πληροφορίες των ξένων ειδησεογραφικών πρακτορείων υπάρχουν βάσιμες υποψίες ότι ο Ήλιος πρέπει να έχει εισέλθει στην Παρθένο. (Έτσι κι αλλιώς στην Αθήνα είναι αδύνατος η θέαση του ηλίου —είτε με τηλεσκόπιο, είτε δια γυμνού οφθαλμού— λόγω του ενσκήψαντος νέφους). Δεσμίδα μέτρων για την καταπολέμηση της ανεργίας. Το σημαντικότερο: Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας δια ανασχηματισμού της κυβερνήσεως και διπλασιασμού των υπουργείων και υφυπουργείων. Δημιουργείται, για πρώτη φορά στην πολιτική ιστορία αυτού του τόπου, Υπουργείον Σκανδάλων. Σκοπός του, η σε επιστημονική βάση οργάνωση του ανωτέρω αθλήματος και η σωστή προετοιμασία των ατόμων εκείνων που θα εκπροσωπήσουν τη χώρα μας στη χρυσή Ολυμπιάδα του 1996. Πάντως, ο αρμόδιος υπουργός, εκφράζοντας την αισιοδοξία του, δηλώνει: «Πάμε σίγουρα για χρυσό. Η μόνη χώρα που μπορεί κάπως να μας απειλήσει είναι η Αντίγκουα, αλλά έχω εμπιστοσύνη στη δύναμη της Ελληνικής μασέλας» (ως γνωστόν το ανωτέρω άθλημα —που τελευταία και κάτω από την παρέμβαση της ελληνικής κυβερνήσεως χαρακτηρίστηκε Ολυμπιακό— διεξάγεται δια μασέλας).

Σεπτέμβριος: Ο Ήλιος Ζυγοσταθμίζεται. Αρχή της Ινδίκτου. Ο όρος Indictio —Ινδικτιών εδήλου τον καθορισμό του ποσού του φόρου το οποίον θα επεβάρυνε έκαστον jugum κατ' έτος επί μιαν δεκαπενταετίαν. Μετέπειτα προσέλαβαν χρονολογική σημασία. Η κυβέρνηση —έμπλεως ιστορικής μνήμης— υπενθυμίζει το παραπάνω γεγονός δια μιας σειράς χαρμοσύνων φοροκανονισβολισμών. Ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των Γενικών Εξετάσεων. Μεγάλη νίκη των δημοκρατικών και προοδευτικών δυνάμεων. Θρίαμβος της αξιοκρατίας. Ξαφνική νεροποντή στην Αθήνα. Αδέσποτος κεραυνός χτυπάει —ευτυχώς ελαφρά— τον κυβερνητικό εκπρόσωπο. Ο ίδιος φυσικά και πάλι διαψεύδει ότι το ως άνω γεγονός έχει σχέση με τη δήλωση του περασμένου Μαρτίου. Στο μεταξύ έκτακτη έκδοση των αντιτετραδίων, τα οποία αποκαλύπτουν: «Ο καθηγητής —που σύμφωνα με το δημοσίευμα της γνωστής πασχούσης από ίκτερο επιτυκτίδος εθεάθη σε προάστειο των Καννών— (όρα πρόβλεψη Ιουλίου) ήταν Γάλλος».

Οκτώβριος: Ο Ήλιος αποσύρεται σε ιδιωτικό νησάκι έναντι της Λευκάδος. Εκλογές για την ανάδειξη Μ.Σ. στα υπναγωγεία (ο δαίμων του τυπογραφείου ξαναχτύπησε. Διάβαζε: νηπιαγωγεία). Οι τρεις μεγάλες παρατάξεις ΔΑΝ, Πι.Σι.Νη. και ΠΑΣΝ βγαίνουν φυσικά και οι τρεις πρώτες. Οι μικρές

παρατάξεις «Babinos Auto-nomos» και ΕΚΟΝ «Ηρώδης Αντύπαρ» καταγγέλλουν σα φάρσα τις εκλογές και αποχωρούν. Το Υπουργείο Παιδείας επαναλαμβάνει την πρότασή του για διακομματική επιτροπή για την Παιδεία. Ο ίδιος —και πάλι— μυστηριώδης ανώνυμος σχολιαστής δηλώνει: «Επιτροπή είναι μια ομάδα από πρόσωπα —συνήθως παχυλά αμειβομένα— τα οποία από μόνα τους δεν μπορούν να αποφασίσουν τίποτα, άλλα όλα μαζί μπορούν να αποφασίσουν ότι τίποτε δεν μπορούν να αποφασίσουν».

Νοέμβριος: Ο Ήλιος βλοσυρός στον Τοξότη. Έδρα Κοσμοτολογίας ιδρύεται στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σκοπός της ως άνω έδρας είναι, σύμφωνα με τον οδηγό σπουδών: «η επί επιστημονικής βάσεως μελέτη των με-

τάλλευσις των κέντρων εξουσίας κατά τρόπον συνάδοντα με την ως άνω στοχοθεσίαν και τα νεοελληνικά χρηστά ήθη εν γένει και το σημαντικότερον η σύνδεσις των ως άνω συμπερασμάτων με τη νεοελληνική κοινωνική πρα-

συμβούλιο του μικρού οικισμού Γκραντ Μπάχαλο της Γουίνεας - Μπισό με ομόφωνο ψήφισμα τάσσεται ανεπιφύλακτα υπέρ της τελέσεως των Ολυμπιακών αγώνων του 1996 στην αρχαία κοιτίδα τους. Επανεργοποίηση εσβεσμένου ηφαιστείου σε ακατοίκητη νήσο της Ιαπωνίας.

Τό ωροσκόπιο

Ο κ. Κ. πρότεινε σέ άτομα πού πήγαιναν σέ αστρολόγους γιά νά μάθουν τό ωροσκόπιό τους ν' αναφέρουν στόν αστρολόγο μιάν ήμερομηνία από τή ζωή τους, μιά συγκεκριμένη μέρα όπου τούς έλαχε ένα ιδιαίτερα καλότυχο ή κακότυχο περιστατικό. Τό ωροσκόπιο θάπρεπε νά επιτρέπει στόν αστρολόγο νά εξακριβώσει πάντοτε κάτω τό περιστατικό αυτό. Ωστόσο ή πρόταση του κ. Κ. είχε πολύ λίγη έπιτυχία, γιατί οί πληροφορίες πού έδιναν οί αστρολόγοι στους πιστούς σχετικά μέ τόν άστερισμό τους δέν ταίριαζαν βέβαια μέ τό περιστατικό, ωστόσο οί πιστοί έλεγαν στό τέλος όργισμένοι ότι τά άστρα φωτίζουν μονάχα όρισμένες πιθανότητες κι αυτές μπορεί νά ύπήρχαν μιά χαρά τήν ήμερα πού έγινε τό περιστατικό. Ο κ. Κ. άπόρησε μ' αυτή τή δικαιολογία κι έθεσε άκόμα τούτο τό ερώτημα: Δέν μπορεί νά καταλάβω, είπε, πώς είναι δυνατό νά επηρεάζονται μονάχα οί άνθρωποι άπ' όλα τά πλάσματα τής γής από τή θέση των άστρων. Οί δυνάμεις αυτές δέν μπορούν ν' αφήσουν απέξω τά ζώα. Τί γίνεται άν ένας άνθρωπος άνήκει λογονχάρη στόν άστερισμό του ύδροχόου κι έχει έναν φύλλο πού άνήκει, άς πούμε, στόν άστερισμό του ταύρου κι ό άνθρωπος μας πνιγεί στό ποτάμι; Μαζί του μπορεί νά πνιγεί κι ό φύλλος πού πιθανό νά έχει εύνοικό άστερισμό. Όχι, δέ μου άρέσει καθόλου αυτό.

Δεκέμβριος: Ο Ήλιος εισέρχεται ανενόχλητος στον Αιγόκερω. Μετά την πλήρη επιβεβαίωση των —μέχρι τώρα— προβλέψεων του Καζαμιά, δεκάδες προσφορές —και δη συνοδευόμενες από πονηρές τσάντες— στο συντάκτη του για την συγγραφή του Καζαμιά του επομένου έτους. Ο Α.Β. συνεπής και πάλι στις ιδεολογικές του αρχές και σίγουρος όντας ότι τα μετρητά δεν φέρνουν την ευτυχία δηλώνει: «Γίνονται δεκτές μόνον επιταγές». Οικονομική κρίση σε κράτος της Βαλκανικής, μέλους της ΕΟΚ. Ο καιρός υγρός με βροχές και καταιγίδες. Μην αναπαύεστε όμως. Για το νέο χρόνο, «μην αμελήσετε, πάρτε μαζί σας νερό, το μέλλον μας έχει πολύ ξηρασία»...

θόδων ελευθέρου και ανορθόδοξου πλουτισμού, η εκμε-

κτική των εν τη εξουσία διατριβόντων...». Το κοινοτικό

B.A.

Καθηγητής: Αρνούμαι να χειραγωγούμαι.

Μαθητής: Εγώ να δεις...

Καθηγητής: Δυσκολεύομαι στην τάξη.

Μαθητής: Εγώ να δεις...

Διευθυντής: Υποτάσσομαι στην ιεραρχία.

Σχ. Σύμβουλος: Εγώ να δεις....

Διευθυντής: Έχω άγχος με το πρόγραμμα και τις γραφικές δουλειές.

Καθηγητής: Εγώ να δεις...

Υπουργός: Σε περιφρονώ.

Εκπαιδευτικός: Εγώ να δεις....

Κίνημα Εκπαιδευτικών: Όχι στο αστικό σχολείο.

Μαθηματικό κίνημα: Εγώ να δεις....

Περιοδική Έκδοση
Ενημέρωσης και
Προβληματισμού

Φιλολογική

• ΠΕΦ •

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ

ΕΤΟΣ Β' ΑΡ. Φ. 24 (ΑΥΓΙΟΥΣ - ΜΑΪΟΥ) 1996 ΤΕΥΧΟΣ 138

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ
ετήσια έκδοση
ενημέρωσης και προβληματισμού
της Πανελληνίας Ένωσης
Φιλολόγων (Π.Ε.Φ.)
Πολυτεχνείου 6
Τ.Κ. 104/33
Υπεύθυνος σύνταξης με
την ήμερα
Σοφοκλής Μαρανιάς
επίσκοπος της Π.Ε.Φ.

Το 1.2.
της Π.Ε.Φ. γίνεται σε
όλους τους σταθμούς
κατά Κιόσκους

+++++

ΤΙΝΙΚΕΣ ΕΙΣΦΑΓΓΕΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η Ένωση Φιλολόγων, για να συνεισφέρει στην ανάπτυξη της φιλολογίας, διοργανώνει, από τον Σεπτέμβριο του 1995, την έκδοση της περιοδικής Έκδοσης Ενημέρωσης και Προβληματισμού της Πανελληνίας Ένωσης Φιλολόγων (Π.Ε.Φ.). Η έκδοση αυτή, που θα κυκλοφορεί με τον τίτλο «Φιλολογική», θα αποτελεί τον κύριο χώρο έκδοσης των άρθρων των μελών της Ένωσης, καθώς και των άρθρων των φίλων της Ένωσης, που θα ενδιαφέρονται να δημοσιεύσουν στην Έκδοση. Η Έκδοση θα αποτελεί τον κύριο χώρο έκδοσης των άρθρων των μελών της Ένωσης, καθώς και των άρθρων των φίλων της Ένωσης, που θα ενδιαφέρονται να δημοσιεύσουν στην Έκδοση.

Η Έκδοση θα αποτελεί τον κύριο χώρο έκδοσης των άρθρων των μελών της Ένωσης, καθώς και των άρθρων των φίλων της Ένωσης, που θα ενδιαφέρονται να δημοσιεύσουν στην Έκδοση. Η Έκδοση θα αποτελεί τον κύριο χώρο έκδοσης των άρθρων των μελών της Ένωσης, καθώς και των άρθρων των φίλων της Ένωσης, που θα ενδιαφέρονται να δημοσιεύσουν στην Έκδοση.

Η Έκδοση θα αποτελεί τον κύριο χώρο έκδοσης των άρθρων των μελών της Ένωσης, καθώς και των άρθρων των φίλων της Ένωσης, που θα ενδιαφέρονται να δημοσιεύσουν στην Έκδοση. Η Έκδοση θα αποτελεί τον κύριο χώρο έκδοσης των άρθρων των μελών της Ένωσης, καθώς και των άρθρων των φίλων της Ένωσης, που θα ενδιαφέρονται να δημοσιεύσουν στην Έκδοση.

Η Έκδοση θα αποτελεί τον κύριο χώρο έκδοσης των άρθρων των μελών της Ένωσης, καθώς και των άρθρων των φίλων της Ένωσης, που θα ενδιαφέρονται να δημοσιεύσουν στην Έκδοση. Η Έκδοση θα αποτελεί τον κύριο χώρο έκδοσης των άρθρων των μελών της Ένωσης, καθώς και των άρθρων των φίλων της Ένωσης, που θα ενδιαφέρονται να δημοσιεύσουν στην Έκδοση.

Η Έκδοση θα αποτελεί τον κύριο χώρο έκδοσης των άρθρων των μελών της Ένωσης, καθώς και των άρθρων των φίλων της Ένωσης, που θα ενδιαφέρονται να δημοσιεύσουν στην Έκδοση.

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ

• ένα αίτημα που δεν έγινε ποτέ πραγματικότητα

Ο απόηχος της μεγάλης απεργιακής κινητοποίησης των καθηγητών είναι ακόμη νωπός. Ασφαλώς και η οικονομική εξαθλίωση και η κοινωνική υποβάθμιση του καθηγητή, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, ήσαν οι πρωταρχικές αιτίες του ξεσπάσματος. Μετά από μια απεργία 37 ημερών με ασήμαντα οικονομικά ωφέλη (: δεν ικανοποιήθηκαν τα αιτήματα των απεργών που ισοδυναμούσαν με 7,5 δισεκατομμύρια), προβάλλει το ερώτημα: Κέρδισαν ή έχασαν οι καθηγητές; Νομίζω ότι το μεγάλο όφελος ήταν η συνολική αφύπνιση και ενεργοποίηση του καθηγητικού κόσμου: η αποτίναξη της μιζερίας και του μικροαστικού προσώπου του καθηγητή: «ενθαρρυντικό σημάδι κοινωνικής αφύπνισης», κατά την έκφραση του Αντώνη Μαννιτάκη¹. Για πρώτη φορά οι γενικές συνελεύσεις αναβαθμίστηκαν και έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη λήψη των αποφάσεων².

Είναι, ωστόσο, καιρός οι εκπαιδευτικοί να υψώσουν το δικό τους λόγο - μέσα από μαζικές συνελεύσεις. Η εκπαίδευση, ασφαλώς, και χρειάζεται πολλά: διατύπωση στόχων και φιλοσοφίας, απομυθοποίηση «προοδευτικών» θεσμών και προτάσεις ουσιαστικού εκδημοκρατισμού (: λιγότερο κράτος). Πρώτα - πρώτα πιστεύω ότι πρέπει να απομυθοποιηθεί το θεσμικό πλαίσιο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Ο «προοδευτικός» νόμος 1566 και η «λαϊκή συμμετοχή» στην εκπαίδευση³.

Συμβάλλοντας προς αυτήν την κατεύθυνση θα κάνω μια αποτίμηση ενός σχετικά νέου θεσμού, του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου⁴. Πολλά έχουν λεχθεί και γραφεί για το νέο θεσμό του σχολικού συμβούλου. Οι θεωρίες, ωστόσο, γύρω από το θεσμό αυτό είναι αποσπασματικές: αφορούν το ρόλο του σχολικού συμβούλου στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, στη διοίκηση της εκπαίδευσης κ.λπ.: εκείνο που, ιδιαίτερα, χρειαζόμαστε είναι: ποιό είναι το έργο του, ποιός ο ρόλος του και ποιές προϋποθέσεις υπάρχουν για να βοηθήσει ο θεσμός την εξύψωση του εκπαιδευτικού και παιδαγωγικού έργου στο σχολείο.

Η πενταετία του θεσμού πιστεύω ότι προσφέρεται για επισημάνσεις. Φαίνεται, ωστόσο, ότι υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στο αίτημα και την πραγματικότητα. Εξηγούμαι: Το αίτημα της ΟΛΜΕ, έτσι όπως διατυπώθηκε στο Α' εκπαιδευτικό συνέδριο, ήταν το πέρασμα από το συγκεντρωτικό και αυταρχικό σύστημα της εκπαίδευσης, σ' ένα σύστημα αποκεντρωτικό και δημοκρατικό⁵.

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο, ότι ο θεσμός του σχολικού συμβούλου έχει άμεση σχέση με τη διοίκηση της εκπαίδευσης. Σ' ένα γραφειοκρατικό και συγκεντρωτικό σύστημα εκπαιδευ-

σης, ο σχολικός σύμβουλος δεν είναι ποτέ βοηθός και συμπαραστάτης του εκπαιδευτικού, παρά μόνο ελεγκτής και μεταφορέας εντολών της κεντρικής διοίκησης⁶. Γι' αυτό, άλλωστε, συνδέθηκε και σωστά το συγκεντρωτικό σύστημα εκπαίδευσης με το θεσμό του επιθεωρητή. Το ερώτημα είναι: Πόσο σήμερα, άραγε, άλλαξε το συγκεντρωτικό και αυταρχικό σύστημα της εκπαίδευσης (: του σχολείου) και κατ' επέκταση ο θεσμός του επιθεωρητή. Δεν είναι ιδιαίτερα δύσκολο να αντιληφθεί κανείς — και ο «αμήτορας» στα εκπαιδευτικά — ότι η γραφειοκρατική οργάνωση της εκπαίδευσης δεν έχει αλλάξει: δηλ. οι ιεραρχικές σχέσεις συμβούλων - εκπαιδευτικών, κεντρικής διοίκησης - συμβούλων και εκπαιδευτικών - μαθητών υπάγονται σε καθορισμένους κανόνες και ρυθμίσεις⁶.

Έτσι, λοιπόν, ήταν και παρέμεινε το ζητούμενο ο σχολικός σύμβουλος: «... που θα εργαστεί προσεκτικά, αθόρυβα και δημιουργικά, για να βοηθήσει το δάσκαλο, το γονιό, το μαθητή. Ο εκπαιδευτικός σύμβουλος πρέπει να βλέπει την εκπαίδευση σαν μια συνεχή και επίπονη προσπάθεια που αποφέρει καρπούς με την επιτυχή και συνδυασμένη συμβολή όλων των φορέων... πρέπει να είναι ικανός να επισημαίνει τις νέες ανάγκες που δημιουργούνται από νέες κοινωνικοοικονομικές ανακατατάξεις και την εκρηκτική πρόοδο της γνώσης και να εισηγείται ρεαλιστικούς τρόπους ικανοποίησης των νέων αυτών αναγκών⁷».

Γιατί, πρώτα - πρώτα υπάρχει το νομικό πλαίσιο του θεσμού (Ν. 1304/82, Π.Δ. 214/84, Ν. 1566/85 και Ν. 1505/84) που δυστυχώς μετατρέπει το αίτημα για εκπαιδευτικό - σχολικό σύμβουλο - βοηθό και συμπαραστάτη του εκπαιδευτικού, σε ελεγκτή των εγκυκλίων και οδηγίων της κεντρικής διοίκησης.

Ο «καθοδηγητικός» και αξιολογικός ρόλος (βλέπε 1304/82) του σχολικού συμβούλου προδιαγράφουν το πεδίο δράσης του και τις αρμοδιότητές του. Πρέπει εδώ να τονίσω, ότι η άποψη της ΟΛΜΕ για τη συμμετοχή του σχολικού συμβούλου «στη διαδικασία αξιολόγησης του διδακτικού προσωπικού στο αντίστοιχο περιφερειακό Συμβούλιο Κρίσης» ήταν λαθεμένη και δεν ανταποκρινόταν στο αρχικό αίτημα του κλάδου⁸. Και τούτο γιατί η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού δεν είναι ουδέτερη, αυτόνομη και ανεξάρτητη διαδικασία. Η αξιολόγηση είναι συλλογική και δημόσια διαδικασία και εκφράζει μια συγκεκριμένη ιδεολογία και πολιτική. Έχει, δηλαδή, άμεση σχέση με τη γραφειοκρατική διοίκηση της εκπαίδευσης (: του σχολείου). Σ' αυτήν την περίπτωση, αξιολόγηση σημαίνει ιδεολογική συμμόρφωση⁹. Και ο βασικός σκοπός της είναι η άνευ όρων «υποταγή» του εκπαιδευτικού στις «απαιτήσεις» της κεν-

τρικής διοίκησης.

Δεύτερον, το ΥΠΕΠΘ όχι μόνο δεν υποστήριξε το θεσμό, αλλά φρόντισε — και φροντίζει — με την εκπαιδευτική πολιτική του (: αλλοπρόσαλλη και αντιφατική) να ναρκοθετήσει το θεσμό. Βλέπει «στο πρόσωπο του σχολικού συμβούλου το διεκπεραιωτή μιας αντιμεταρρυθμιστικής πολιτικής, που δεν εννοεί την πραγματική συνεργασία εκπαιδευτικών σχολικών συμβούλων¹⁰».

Έτσι, λοιπόν, η παρέμβαση της κρατικής εξουσίας στη σχολική ζωή και η ανυπαρξία μέτρων στήριξης του θεσμού, οδήγησαν το θεσμό του σχολικού συμβούλου σε πρόωρο θάνατο.

Παρουσιάζει έντονο ενδιαφέρον το έργο και ο ρόλος των σχολικών συμβούλων στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη... Παρακολουθώντας συστηματικά την αλληλογραφία αρκετών σχολικών συμβούλων Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τους καθηγητές της περιφέρειάς τους επισημαίνω: τα έγγραφα των ανωτέρω σχολικών συμβούλων αφορούν τον προγραμματισμό της διδασκίας ύλης, βιβλιογραφίες, παρακολούθηση σεμιναρίων και, κυρίως, παρακολούθηση της διδαγμένης ύλης. Θα ήθελα να σταθώ, για λίγο, στο τελευταίο «έργο» των ανωτέρω σχολικών συμβούλων: Ζητούν, οι σχολικοί σύμβουλοι, εν είδει αστυνομικού δελτίου, τη διδαγμένη ύλη ανά τρίμηνο ή εξάμηνο. Η παραμικρή καθυστέρηση στη διδασκία ύλη επισημαίνεται ως αρνητικό στοιχείο, χωρίς να διερευνάται το αίτιο της καθυστέρησης.

Φαίνεται, λοιπόν, από το παραπάνω ενδεικτικό παράδειγμα, ότι κεντρική θέση στο έργο των συμβούλων, έχει η υλοποίηση του επίσημου αναλυτικού προγράμματος. Βέβαια, δε μπορεί κανείς να αμφισβητήσει τη χρησιμότητα της παρακολούθησης του επίσημου αναλυτικού προγράμματος, αλλά η αναγόρευση του σε «κυρίαρχο ζήτημα» φανερώνει ότι ο βασικός ρόλος του σχολικού συμβούλου είναι η «καθοδήγηση» και η «εποπτεία» των καθηγητών για να αποφευχθούν παρεκκλίσεις από την επίσημη εκπαιδευτική πολιτική. Είναι δύσκολο να απαντήσει κανείς θετικά στο ερώτημα: Πόσοι, άραγε, σχολικοί σύμβουλοι θα δημιουργήσουν διαφορετικές παιδαγωγικές πρακτικές, από εκείνες που υπαγορεύει η ιδεολογία και η πολιτική των κυρίαρχων δυνάμεων¹¹;

Αν και οι περισσότεροι σχολικοί σύμβουλοι προβάλλουν την ισότιμη συνεργασία τους με τους εκπαιδευτικούς, ωστόσο στην πράξη δεν δίνεται η δυνατότητα στους δεύτερους να ορίζουν θέματα για συζήτηση στις ελάχιστες συναντήσεις τους κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Η έλλειψη χρόνου είναι ο σημαντικότερος λόγος που προβάλλεται από τους σχολικούς συμβούλους για τη ματαίωση των συζητή-

κρατισμό της εκπαίδευσης (: του σχολείου) είναι: Επεξεργασία θέσεων - προτάσεων, μέσα από μαζικές συνελεύσεις, που θα οδηγήσουν την εκπαιδευτική πολιτική σε νέους δρόμους: απόρριψη του ιδεολογήματος ότι ο νέος νόμος 1566/85 είναι προοδευτικός και μεταρρυθμιστικός, να δοθούν ουσιαστικές αρμοδιότητες στον εκπαιδευτικό, ώστε να σταματήσει να θεωρεί τον εαυτό του δημόσιο υπάλληλο και, τέλος, να καταβληθεί προσπάθεια για τον αυτοκαθορισμό της σχολι-

κής ζωής. Για την περίπτωση του σχολικού συμβούλου προτείνω: να αποσυνδεθεί ο σχολικός σύμβουλος από την διοικητική ιεραρχία και να εκλέγεται από ευρύτερο όργανο, αποτελούμενο από την εκπαιδευτική ομοσπονδία και πανεπιστημιακούς, που θα καθορίζει το ρόλο και το έργο των σχολικών συμβούλων.

Αποστόλης Τζίφας
Σητεία

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Αντώνη Μανιτάκη, «Διδάγματα από την απεργία των καθηγητών», «Ελευθεροτυπία» 12.7.88.

2. Ελάχιστοι είναι εκείνοι που έχουν αντίθετη άποψη. Ένας απ' αυτούς είναι ο καθηγητής Θ. Νικολαΐδης (βλ. «Ελευθεροτυπία» 16.8.88) ο οποίος «αποφαίνεται»: «... η μεγάλη ηττημένη ήταν η αξιοπρέπεια του κλάδου που τη δεκάτισαν κάποιες δυναμικές «πλειοψηφίες» (SIC) φανατισμένων και αδίστακτων συνδικαλιστών (SIC).

3. Επιλεκτικά σημειώνω κριτική για τον 1566/85: α. Φ. Κ. Βώρου, «προσπάθεια κριτικής προσέγγισης στο νομοσχέδιο για τη πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση», εφ. «Έθνος», 4 και 5.9.85, β. Α. Ανδρέου, «Αντί του 309: Μύθος και πραγματικότητα», περ. «δεκαπενθήμερος πολιτικής», τεύχος 49, σελίδα 20, γ. Δ. Χασάπη, «δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης», περ. «δεκαπενθήμερος πολιτικής» τεύχος 34, σελ. 16 και 17, δ. Β. Δημόπουλου, «ο μύθος της λαϊκής συμμετοχής στο σχολείο και το λύκειο» περ. «επιχειρήματα», τεύχος 3, σελ. 53-55 και ε. Χ. Νούτσου «Το νομοσχέδιο για τη γενική εκπαίδευση» στο «ιδεολογία και εκπαιδευτική πολιτική», εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1986, σελ. 75 - 85.

4. Δες περισσότερα στο άρθρο του Αποστόλη Ανδρέου «ο θεσμός του σχολικού συμβούλου. Από το αίτημα στην πραγματικότητα» περ. «Σύγχρονα θέματα», τεύχος 28: 79 - 88 (διεισδυτική μελέτη). Επίσης τα άρθρα: Χ. Νούτσου, «οι σχολικοί σύμβουλοι» στο «ιδεολογία και εκπαιδευτική πολιτική» εκδ. Θεμέλιο Αθήνα 1986, σελ. 106 - 116 και Γ. Μαυρογιώργου, «Σχολικοί Σύμβουλοι», η πολιτική του ΥΠΕΠΘ η (αντί)σταση των εκπαιδευτικών και ο «εγκιβωτισμός» ενός θεσμού, περ. «Σύγχρονη Εκπαίδευση», τεύχος 32, σελ. 16 - 18.

5. Βλέπε την εισήγηση του Κ. Φιντιρίκου, «Οργάνωση - διοίκηση της εκπαίδευσης», πρακτικά Α' εκπαιδευτικού συνεδρίου ΟΛΜΕ, Αθήνα 1982, σελ. 156 - 160.

6. Βλέπε περισσότερα για το ενδιαφέρον αυτό θέμα στο εμπεριστατωμένο άρθρο του Γιώργου Μιχαλακόπουλου «Ο γραφειοκρατικός χαρακτήρας του ελληνικού σχολικού συστήματος και η εκπαιδευτική διαδικασία», περ. «Παιδαγωγική επιθεώρηση» τεύχος 7/87, σελ. 149 - 194.

7. Πρακτικά Α' εκπαιδευτικού συνεδρίου ΟΛΜΕ, ό.π. σελ. 159.

8. Βλέπε δελτίο ΟΛΜΕ 55/, σελ. 5 - 7 και 577 σελ. 21.

9. Βλέπε: α. Γιώργου Μαυρογιώργου, «Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού: Γραφειοκρατική συμμόρφωση ή μετασχηματιστική παρέμβαση;» περ. «Σύγχρονη Εκπαίδευση», τεύχος 15, σελ. 11 - 19 και β. Αποστόλη Τζίφα, «Η αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών», περ. «Σύγχρονη εκπαίδευση», τεύχος 34, σελ. 30 - 33.

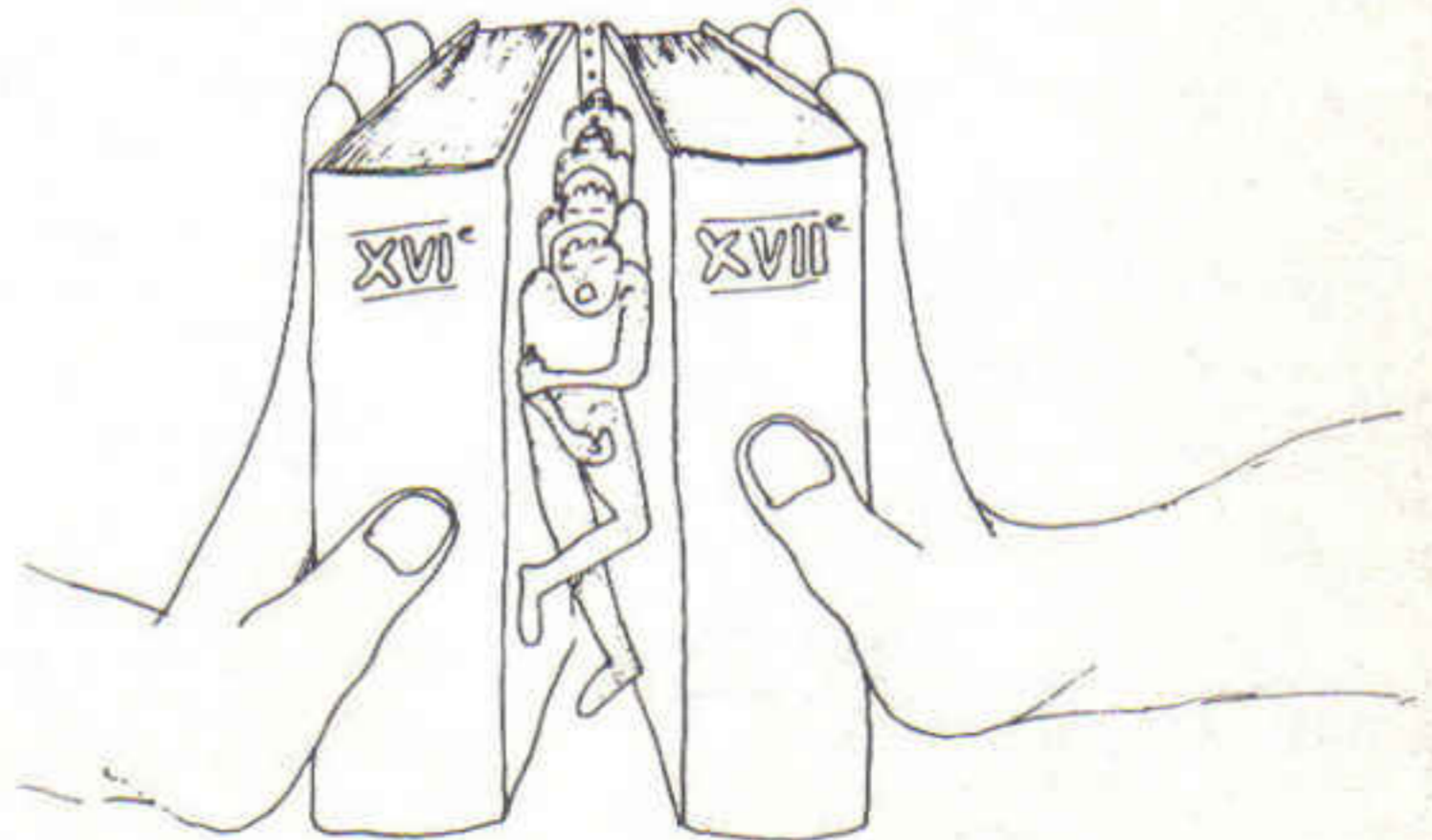
10. Για την εκπαιδευτική πολιτική του ΥΠΕΠΘ βλέπε το άρθρο του Γ. Μαυρογιώργου, ό.π. στο 4.

11. Χ. Νούτσου, «οι σχολικοί σύμβουλοι», στο «ιδεολογία και εκπαιδευτική πολιτική», εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1986, σελ. 113.

12. Βλ. δελτίο, ΟΛΜΕ 578, Μάρς 1985, σελ. 22.

13. Ενδεικτικά βλ. εφημερίδα «Πανεκπαιδευτική», φύλλο 7, 1985, σελ. 9.

14. Καταγγελία του καθηγητή Σταύρου Σεβαστή κατά του σχολικού συμβούλου Γεωργίου Βάρδα στη γενική συνέλευση των καθηγητών της ΕΛΜΕ Λασιθίου στις 21.5.87. Ο σχολικός σύμβουλος καταδικάστηκε από την παραπάνω γενική συνέλευση των καθηγητών. Βλέπε και σχόλιο στο περιοδικό «Σύγχρονη Εκπαίδευση», τεύχος 38, σελίδα 7.

Μας έγραψαν...

«Ιστορία του Ανθρώπινου Γένους» (Α' Λυκείου)

Μια κριτική ματιά

Έχουμε κατά καιρούς τονίσει την ανάγκη για μια ριζική - μεθοδική και σε βάθος κριτική των εγχειριδίων που χρησιμοποιούνται στο χώρο του σχολείου, κυρίως από την άποψη της απόδειξης του συγκεκριμένου ιδεολογικού προσανατολισμού τους. Προσανατολισμός που δεν είναι φυσικά τυχαίος, ούτε εξηγείται από τις ιδιορρυθμίες και τις «επιστημονικές» προσεγγίσεις των συγγραφέων τους. Βέβαια, το σύστημα της κατ' ανάθεσιν συγγραφής των εγχειριδίων από το ΥΠΕΠΘ, δημιουργεί σοβαρότατα προβλήματα σ' ολόκληρο τον εκπαιδευτικό κόσμο.

Από τα βιβλία του Λυκείου, το πλέον πολυδιαφημισμένο και πολυσυζητημένο, εκείνο που συγκέντρωσε τις πλέον αντιφατικές κριτικές είναι αυτό του Λ. Σταυριανού «Ιστορία του ανθρώπινου γένους», το οποίο ως γνωστόν έγινε αφορμή και για διαδηλώσεις των παραεκκλησιαστικών οργανώσεων με τα εξαπτέρυγα και τα θυμιάτα στους δρόμους της Αθήνας, ζητώντας τον αφορισμό διδασκόντων κ.λπ. (αποδείχθηκε —εκτός των άλλων— ότι οι θεολογικοί κύκλοι έχουν πιο δυνατά αντανακλαστικά από ορισμένους άλλους... κύκλους).

Αυτές άλλωστε οι δυναμικές θεοκρατίζουσες κατεβασίες ήταν ένας παράγοντας που άφησε άναυδους και παροπλισμένους τους εκπαιδευτικούς —κύρια της αριστεράς— οι οποίοι, αν και δεν συμφωνούσαν με το εξώφθαλμα αντιεπιστημονικό περιεχόμενό του, αναγκάστηκαν να κρατήσουν στάση ευμενούς ουδετερότητας για έναν και μοναδικό λόγο. Επειδή ο Λ. Σταυριανός υποστηρίζει —σ' αντίθεση με την παπαδροκρατία— την εξελικτική θεωρία δημιουργίας του ανθρώπου. Έτσι κυριολεκτικά, το δέντρο έφαγε το δάσος.

Συνοπτικά αναφέρουμε τις βασικές κατευθύνσεις του συγγραφέα και τις αντιρρήσεις μας:

- α) **Βασική κατεύθυνση του συγγραφέα είναι, πως η ιστορία του ανθρώπου είναι αποτέλεσμα της συνεχούς ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων** (εργαλεία, τεχνολογία, ...). Το εγχειρίδιο παραγνωρίζει τη σπουδαιότητα των παραγωγικών σχέσεων (οικονομικών - κοινωνικών), καθώς και τη σχέση τους με τις παραγωγικές δυνάμεις. Για το Σταυριανό, η εξέλιξη των κοινωνιών διακρίνεται στο γεωργικό, βιομηχανικό και τεχνολογικό στάδιο και αυτό ανεξάρτητα από τα κοινωνικά συστήματα. Αυτός ο οικονομίστικος τεχνοκρατισμός είναι η πρώτη βασική μεθοδολογική πλευρά του συγγραφέα.
- β) **Η απλοϊκότητα στην ερμηνεία των κοινωνικών αλλαγών.** Αυτές για τον Σταυριανό είναι αποτέλεσμα μιας θεληματικής σχέσης των ανθρώπων (ενός υποκειμενισμού) και όχι στοιχείο μίας πολύπλοκης διαλεκτικής σχέσης όλων των στοιχείων της ιστορικής δομής (οικονομικό - κοινωνικό - πολιτιστικό), όπου η παραγωγική βάση παίζει τον πρωταρχικό ρόλο. («Μία άλλη αντίδραση στην κοινωνική αδικία προήλθε από τους επαναστάτες που θέλησαν να κάνουν ριζικές μεταβολές... χρησιμοποιώντας ακόμα και βία...» σελ. 60). Ο Λ. Σταυριανός δεν μπαίνει στον κόπο, ούτε να καταγράψει, ούτε να ανιχνεύσει βασικούς ιστορικούς νόμους. Η τυχαιότητα στις κοινωνικές αλλαγές, πασαλισμένη με ανούσιες παραθέσεις στατιστικών στοιχείων και άσχετων παραδειγμάτων, είναι ενδεικτική.
- γ) **Ο νέος κοσμοπολιτισμός.** Κάτω από ψευτοπροοδευτικές ραφιναρισμένες εκφράσεις παρουσιάζεται το πρότυπο του σύγχρονου καταναλωτικού ανθρώπου, που είναι λίγο πολύ συνυπεύθυνος για τα παγκόσμια προβλήματα (πόλεμος - καταστροφή περιβάλλοντος) και αυτό ανεξάρτητα από εθνικά σύνορα και κοινωνικές διαφορές. Ο Λ. Σταυριανός εξαφανίζει με χοντροειδή τρόπο τις εκρηκτικές σύγχρονες αντιθέσεις, προσπαθώντας να παρουσιάσει ένα νέο τύπο κοινωνικής συναίνεσης και συνυπευθυνότητας.
- δ) **Η επιλεκτικότητα των στοιχείων.** Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί και παρουσιάζει «όπως εκείνος βούλεται» διάφορα στοιχεία, αριθμούς, παρατηρήσεις, χωρίς ένα μίνιμουμ αποδεκτό κριτήριο. Είναι χαρακτηριστικός π.χ. ο πίνακας των εθνικοαπελευθερωτικών κινήσεων και επαναστάσεων, ο οποίος σταματάει στο 1960, λες και εξαφανίστηκαν τα κατοπινά αντιαμερικανικά κινήματα στη Ν.Α. Ασία.

Στο Λ. Σταυριανό θα επανέλθουμε, μιας και το εγχειρίδιο της Α' Λυκείου είναι επεικώς απαράδεκτο. Ανοίγοντας τη συζήτηση, δημοσιεύουμε την άποψη επ' αυτού της συναδέλφου Μαρίας Πρωτονοταρίου.

Μας έγραψαν...

Είναι σ' όλους γνωστό, πως κάθε βιβλίο αντανακλά και εκφάζει τις απόψεις και την ιδεολογία του συγγραφέα του. Όταν όμως αυτό επιλέγεται ανάμεσα σε άλλα, από ένα δημόσιο οργανισμό όπως το ΥΠΕΠΘ, για να διδαχτεί σε κάποιον τομέα της εκπαίδευσης, τότε τα μηνύματα που εμπεριέχονται σ' αυτό παύουν να 'ναι μόνο του συγγραφέα τους, αφού γίνονται αποδεκτά, υιοθετούνται και προωθούνται από το ίδιο το Υπουργείο.

Και βέβαια όταν το περιεχόμενο του συγκεκριμένου βιβλίου έχει σχέση με την ιστορία σαν επιστήμη και μάλιστα απευθύνεται στον ευκαί-

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η τοποθέτηση πάνω στα φαινόμενα της ανεργίας και του καταναλωτισμού.

Η ανεργία έχει σαν αποκλειστική αιτία της την αντικατάσταση των ανθρώπινων χεριών από τις μηχανές (σ. 126), ενώ οι εργαζόμενοι παρουσιάζονται σαν μανιακοί υπερκαταναλωτές, που φτάνουν στο σημείο να καταστρατηγούν τους νόμους για να δουλέψουν περισσότερο, όχι γιατί οι εργοδότες ή οι ανάγκες της ζωής το επιβάλλουν, αλλά γιατί θέλουν να αποκτήσουν δεύτερη τηλεόραση, καλύτερο αυτοκίνητο ή άλλα είδη πολυτελείας.

Όσο για τις κυβερνήσεις, αυτές παρακολουθούν ανεύθυνες και αμέτοχες την όλη καταναλωτική υστερία και μάλιστα «αναγκάζονται» από το ... λαό τους να εισάγουν καταναλωτικά αγαθά και όχι να χρηματοδοτούν κοινωνικά έργα. Αν αναρωτιέστε, πως είναι δυνατόν να υπάρχει λαός, που να πιέζει για άχρηστα καταναλωτικά αγαθά και όχι για νοσοκομεία και σχολεία, δεν έχετε παρά να ανατρέξετε στη σελ. 116 και να ... πιστεΐτε για το αντίθετο! Κι αν, παρ' όλ' αυτά, εσείς επιμένετε να αποδίδετε ευθύνες σε κάποιες κυβερνήσεις, τότε ίσως λογικευθείτε διαβάζοντας στη σελ. 165: «Η αντιπροσωπευτική δημοκρατία εργάστηκε καλά για ένα αιώνα, τώρα όμως προκύπτει η ανάγκη να διευρυνθεί. Ένας λόγος είναι, ότι οι πολίτες τώρα έχουν περισσότερα εισοδήματα(;)», καλύτερη εκπαίδευση και μεγαλύτερη αγοραστική δύναμη από τους προγόνους τους. Επομένως δεν ικανοποιούνται πλέον με το να ψηφίζουν μια φορά το χρόνο ή μια φορά κάθε τέσσερα χρόνια. Επιπλέον, η σύγχρονη κοινωνία είναι πολύ περίπλοκη, για να κυβερνηθεί από ένα μικρό σώμα εκλεγμένων αντιπροσώπων που συναντιούνται περιοδικά σε πρωτεύουσα. Να γιατί οι περισσότερες κυ-

Με παρόμοιο λαϊκίστικο τρόπο παρουσιάζεται το ζήτημα της γυναικείας απελευθέρωσης. «Όλο και περισσότερες γυναίκες εργάζονται σήμερα και οι άντρες κάνουν συμπληρωματικές

σθητο τομέα της εκπαίδευσης, τότε συνήθως τηρούνται κάποια προσχήματα αντικειμενικότητας, πράγμα που δε συμβαίνει με το σχολικό εγχειρίδιο της Ιστορίας του ανθρώπινου γένους της Α' Λυκείου.

Η ύλη του έχει επιλεγεί και συνταχθεί σύμφωνα με τη θεωρία του τεχνολογικού υστερητισμού, κατά την οποία η εξέλιξη του ανθρώπινου γένους οφείλεται σε μια σειρά από μεγάλες τεχνολογικές επαναστάσεις -Γεωργική, Βιομηχανική, Επανάσταση Υψηλής Τεχνολογίας- που προκάλεσαν με τη σειρά τους μεγάλες κοινωνικές ανακατατάξεις σ' όλους τους τομείς της ζωής των ανθρώπων.

Η τεχνολογία, δηλαδή, απομονώνεται απ' τις άλλες παραγωγικές δυνάμεις και σχέσεις, γίνεται καθοριστικός παράγοντας του ιστορικού γίγνεσθαι και ερμηνεύει την ανθρώπινη δράση με τρόπο εντελώς μονομερή και αυθαίρετο.

Πέρα όμως απ' το κύριο θεωρητικό υπόβαθρο, εντύπωση προξενούν οι ανακρίβειες και τα

ΠΟΙΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ;

βερνήσεις σήμερα δυσκολεύονται να καλύψουν απαραίτητες ανάγκες, όπως πλήρη απασχόληση των εργαζομένων, την εφαρμογή του νόμου, τη διατήρηση της τάξης, την προστασία του φυσι-

κού περιβάλλοντος, την εξασφάλιση κάποιου ανεκτού επιπέδου στη μόρφωση, τη στέγαση και τη δημόσια υγεία... Μην κατηγορείτε λοιπόν τις κυβερνήσεις. Το πρόβλημα έχει σχέση με την αντιπροσώπευση και μόνον, κι όχι με ταξικά συμφέροντα ή μ' ό,τι άλλο περνά απ' τη ... διαστραμμένη σας φαντασία.

...Και προσπαθείστε να λογικευθείτε, γιατί: «όσο μαζεύουμε περισσότερα αγαθά, τόσο

ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΚΙΝΗΜΑ, ΜΙΑ ΔΙΑΚΡΥΒΡΕΧΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

δουλειές για να μπορέσουν οι οικογένειές τους να πληρώσουν το καινούργιο ραδιόφωνο, την

ιστορικά λάθη με τα οποία είναι κατάσπαρτο το βιβλίο.

Στη σελ. 32 π.χ., αφού γίνεται σύγκριση του ελεύθερου χρόνου των σημερινών εργαζομένων και των ...αρχαίων Ρωμαίων, συμπεραίνεται ότι οι Ρωμαίοι είχαν 150 με 200 δημόσιες αργίες το χρόνο, δούλευαν δηλαδή λιγότερο από μας. Πουθενά δεν αναφέρεται ο δουλοκτητικός χαρακτήρας της ρωμαϊκής κοινωνίας, οι διαφορετικές συνθήκες ζωής και παραγωγής· λες και μπορεί να συγκριθεί ο χρόνος εργασίας ενός σημερινού π.χ. εργάτη μ' αυτόν ενός Ρωμαίου δουλοκτήτη.

Σ' άλλο κεφάλαιο παρουσιάζεται σαν τελευταίος Ρωμαίος Αυτοκράτορας ο Οδόακρος, ακριβώς δηλαδή ο Γερμανός μισθοφόρος που εκθρόνισε τον τελευταίο Ρωμαίο Αυτοκράτορα Ρωμύλο Αυγουστίλο και κατέλυσε το Δυτικό Ρωμαϊκό Κράτος.

...Κι αυτά δεν είναι, βέβαια, τα μόνα ιστορικά λάθη, πράγμα που δείχνει -το λιγότερο- άγνοια της ίδιας της ιστορίας.

σκληρότερα δουλεύουμε, τόσο λιγότερο ελεύθερο χρόνο διαθέτουμε, και λιγότερο ευτυχισμένοι είμαστε» (σ. 31). Περιοριστείτε στα άκρως απαραίτητα, πάψτε να δυσανασχετείτε με τη φτώχεια σας και να... επιβουλευέστε τα πλούτη των άλλων. Εξάλλου «ο σκοπός της ζωής πρέπει να είναι, όχι να αποκτήσουμε περισσότερα αγαθά, αλλά να νοιώθουμε ότι υπάρχουμε σαν άνθρωποι» (σ. 35). Η ειλικρίνεια και η σκοπιμότητα της παραπάνω ρήσης είναι πασιφανής, μια που δεν υπάρχει ούτε απλή αναφορά: α) σ' αυτούς που δεν μπορούν ούτε τα αναγκαία να αποκτήσουν και β) σ' αυτούς που χρόνια ατέλειωτα τα συσσωρεύουν.

τηλεόραση, το ψυγείο, τα έπιπλα, το αυτοκίνητο, τη μοτοσυκλέτα κ.λπ.» (σ. 35).

Ούτε λίγο ούτε πολύ, δηλαδή, οι άντρες εργάζονται για τα είδη πρώτης ανάγκης και οι γυναί-

κες για τα είδη... πολυτελείας. Αλοίμονο, λοιπόν, αν για κάποιο λόγο χαθεί ο άντρας, το «οικονομικό στήριγμα» της οικογένειας, «... περισσότερες Αμερικανίδες αντιμετωπίζουν ένα πρόσθετο πρόβλημα. Χάνουν τους άνδρες τους λόγω διαζυγίου ή εγκατάλειψης. Το 13% του συνόλου των Αμερικανικών οικογενειών το 1975 δεν είχαν πατέρα στο σπίτι. Τέτοιες οικογένειες συνήθως υποφέρουν βαριά από φτώχεια» (σ. 147).

Σωστά καταλάβατε... Το διαζύγιο δεν είναι κοινωνικό, αλλά καθαρά γυναικείο πρόβλημα. Οι γυναίκες χάνουν τους άντρες τους και προφανώς θεωρούνται υπαίτιες. Επί πλέον αδυνατούν να συντηρήσουν τις οικογένειές τους.

Για να κρατηθεί όμως ίση απόσταση, μια που το παραπάνω παράδειγμα αναφέρεται στις Αμερικανίδες, ... «φυσικές εκπροσώπους του καπιταλισμού» κατά το συγγραφέα, ας δούμε τι γίνεται και με τις Ρωσίδες (σ. 146): «Το 1917 η επανάσταση των Μπολσεβίκων βελτίωσε σημαντικά τη θέση της γυναίκας στη Σοβιετική Ένωση».

Η κοινωνική αλλαγή (επανάσταση) που ακολουθεί την κάθε τεχνολογική επανάσταση είναι το θέμα στο οποίο δίνεται μεγαλύτερη βαρύτητα με συχνότερες αναφορές.

Είναι αξιοθαύμαστο το πόσο νεφελωδώς και ασαφώς παρουσιάζονται τέτοιου είδους επαναστατικές αλλαγές. Τίποτα δεν τις προσδιορίζει,

Ο αγώνας των παλιών αποικιών για εθνική και οικονομική ανεξαρτησία είναι ένα άλλο σημαντικό ζήτημα, στο οποίο αφιερώνεται επίσης ένα αρκετά μεγάλο μέρος του βιβλίου.

Η μόνη αποικία που φαίνεται ότι κατοχύρωσε

Ακολουθεί σύντομη παρουσίαση των εργασιακών κυρίως σχέσεων και κατακτήσεων και συνεχίζει: «Εν τούτοις αυτή η απελευθέρωση συνοδεύεται από εκμετάλλευση. Όταν αυτές οι γυναίκες αναλαμβάνουν εξωοικιακή εργασία, μένουν οπωσδήποτε οι οικιακές εργασίες σε εκκρεμότητα. Αλλά οι περισσότεροι άνδρες αρνούνται να αναλάβουν ένα μέρος από αυτές τις φροντίδες. Κι έτσι οι μητέρες στη Σοβ. Ένωση αναγκάζονται να κουράζονται υπερβολικά, για να τα προλάβουν όλα. Αυτό το πράγμα τους είναι ιδιαίτερα δύσκολο, γιατί δε διαθέτουν αυτόματα πλυντήρια και στεγνωτήρια, ιδιωτικά αυτοκίνητα, αυτόματες κουζίνες και τα εξυπηρετικά σούπερ - μάρκετ που οι γυναίκες στη Δύση έχουν στη διάθεσή τους. Η απελευθέρωση των γυναικών στη Σοβ. Ένωση δεν εμποδίζεται μόνο από την έλλειψη συνεργασίας των ανδρών τους, αλλά και από την προκατάληψη της κοινωνίας τους. Αυτό δείχνει γιατί οι γυναίκες εκεί σπάνια ανέρχονται στα υψηλά αξιώματα, οποιουδήποτε τομέα εργασίας όπου ανήκουν. Οι δρόμοι το χειμώνα καθαρίζονται από γυναίκες που φτυαρίζουν το χιόνι, ενώ τα εκχιονιστικά μηχανήματα οδηγούνται από άνδρες» (σ. 146). Ακολουθούν στατιστικά στοιχεία για του λόγου το ασφαλές.

«Οι αμερικανίδες εξάλλου αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα σχετικά με την απελευθέρωση κι εκμετάλλευσή τους, όπως συμβαίνει με τις γυναίκες στη Σοβ. Ένωση. Έχουν βέβαια πά-

ΣΤΟ ΝΕΦΕΛΩΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

πουθενά δεν αναφέρονται κάποια θετικά σημεία τους ή έστω κάποια συγκεκριμένη κοινωνική αλλαγή, με τις αιτίες, τους στόχους και τ' αποτελέσματά της.

Είναι όμως σαφέστατη η παρουσίαση των «αρνητικών» επιπτώσεών τους: «Η κοινωνική επανάσταση έχει ως αποτέλεσμα όχι υψηλότερο βιοτικό επίπεδο, αλλά επώδυνες αλλαγές στις ιδέες, τις συνήθειες και τις ανθρώπινες σχέσεις. Αυτό είναι πολύ δυσάρεστο και ταυτόχρονα δύσκολο, γι' αυτό και οι περισσότεροι αντιδρούν σε οποιαδήποτε κοινωνική αλλαγή» (σελ. 10), «στις κοινωνικές επαναστάσεις αντιδρούν και οι προνομιούχες τάξεις και οι λαϊκές μάζες» (σ. 100).

Ούτε αιτίες, ούτε ιστορικές πηγές ή κάποια έστω στοιχεία που να οδηγούν σ' αυτά τα αυθαίρετα συμπεράσματα. Προέχει η αγωνία να πειστεί ο αναγνώστης, ο έφηβος, ότι η κοινωνική αλλαγή είναι κάτι ξεπερασμένο, επώδυνο, επικίνδυνο, καταστροφικό.

Στη σελίδα 30 π.χ., οι Κινέζοι μετά την κομμουνιστική επανάσταση του Μάο «από απόλυτα θύματα με μεταξωτά ρούχα, μεταβλήθηκαν σε επικίνδυνους επαναστάτες με ατομικές βόμβες!» «Με τον ίδιο τρόπο» (;) οι Γερμανοί με το Χίτλερ «έγιναν οι αμείλικτοι μιλιταριστές μάλλον, παρά οι ειρηνικοί ζυθοπότες» (σ. 30). Τί κοινό υπάρ-

Η ΠΟΛΙΤΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ...ΣΥΝΤΑΓΗ ΤΗΣ

την ανεξαρτησία της είναι η Αϊτή (;), χώρα ακόμα και σήμερα ολοφάνερη εξαρτημένη. «Εκτός απ'

ρα πολλές αυτόματες οικιακές συσκευές για να τις βοηθούν στις δουλειές του σπιτιού» (σ. 147). «Οι Αμερικανίδες υποστηρίζονται λιγότερο από το κράτος σε σύγκριση με τις γυναίκες στη Σοβ. Ένωση. Έτσι έχουν λιγότερους παιδικούς σταθμούς, λιγότερη υγειονομική περίθαλψη και μη κανονική άδεια κύησης. Πιθανόν οι Αμερικανίδες να βοηθούνται περισσότερο στις οικιακές εργασίες από τους άντρες τους» (;).

Να λοιπόν, που η «πιθανή» συζυγική βοήθεια στις δουλειές του σπιτιού αποκτά μεγαλύτερη βαρύτητα απ' την κρατική αδιαφορία στα θέματα κοινωνικής μέριμνας, στον καπιταλισμό. Κι έτσι δε μένει παρά να μακαρίσουμε τη «γυναίκα της Δύσης» για τα καταναλωτικά της αγαθά και την πιθανή συμπαράσταση(;) του συζύγου.

Όσο για τη γυναίκα στο Σοσιαλισμό, που φτυαρίζει τα χιόνια, χωρίς σούπερ μάρκετ και οικιακές συσκευές, χωρίς υψηλά αξιώματα και συμπαράσταση των ανδρών, δε μένει παρά να τη λυπηθούμε. Και να λειτουργήσει σαν παράδειγμα προς ...αποφυγή. Και θα λειτουργήσει σίγουρα κάπως έτσι, αν διαβάσουμε στο ίδιο κεφάλαιο, μερικές παραγράφους πιο κάτω, ότι οι χωρικοί στην Κίνα, μετά από κυβερνητική εκστρατεία για μείωση των γεννήσεων, «σκοτώνουν τα βρέφη κορίτσια μόλις γεννιούνται, μέχρις ότου γεννηθεί ο γιος και διάδοχος» (σ. 148)... Ούτε δικαίωμα στη ζωή λοιπόν για τη γυναίκα...

... Τι συγκινητικά, τι αντικειμενικά όλ' αυτά!

χει ανάμεσα στο Μάο και το Χίτλερ κατά το συγγραφέα; Μα οι... ίδιες συνθήκες, το... περιβάλλον, μια που η ανθρώπινη φύση είναι προϊόν του. Κι εδώ, ο φασισμός ταυτίζεται με τον κομμουνισμό, αφού το αποτέλεσμα και στις δύο περιπτώσεις είναι κοινό, ο επικίνδυνος μιλιταρισμός.

... Επειδή όμως ζούμε σ' ανήσυχη εποχή κι επειδή μερικοί... αιθεροβάμονες μπορεί -παρ' όλ' αυτά- να επιμένουν σε κάποια οφέλη των κοινωνικών επαναστάσεων, ο συγγραφέας τους προλαβαίνει κατηγορηματικά: «καμιά κοινωνική επανάσταση δεν πέτυχε, ούτε απ' όσες ξεκίνησαν απ' την κορυφή, ούτε απ' όσες ξεκίνησαν απ' τη βάση» (σ. 60). Σ' αυτό το σημείο παραλείπεται σκόπιμα το χρονικό πλαίσιο, η προβιομηχανική δηλαδή περίοδος και η παρανόηση είναι βολική. Ο μαθητής μένει με την εντύπωση, ότι η αποτυχία γενικά ισχύει μέχρι σήμερα.

Για το ίδιο θέμα υπάρχει και η κατακλείδα στη σελ. 164: «Φαίνεται ότι τα κέρδη μόνο από τις μεγάλες επαναστάσεις του παρελθόντος, Αγγλική, Αμερικανική, Γαλλική, Ρωσική, Κινεζική, έχουν πια εξαντληθεί». Δηλαδή, αυτές οι νεφελώδεις κοινωνικές επαναστάσεις όχι μόνο είναι δυσάρεστες, επώδυνες και επικίνδυνες, αλλά δεν πετυχαίνουν ούτως ή άλλως.

Τα συμπεράσματα δικά σας, αν βέβαια επιμένετε να ασχολείστε με πράγματα... ξεπερασμένα!

την Αϊτή, κι άλλες αποικίες και μισό-αποικίες αγωνίστηκαν για την ανεξαρτησία τους στη διάρκεια του 19ου αιώνα. Όλες τους όμως απέτυχαν για πολλούς και διάφορους λόγους. Ένας λόγος είναι, ότι μερικοί από αυτούς τους αγώνες α-

νακόπτονταν, γιατί δε γινόταν ανηλεής η φύση της Δυτικής πρόκλησης. Δε γινόταν κατανοητό ότι η Δύση ήταν τόσο ισχυρή και επικίνδυνη εξαιτίας της σύγχρονης τεχνολογίας και των ιδεών της. Επομένως η Δύση μπορούσε να εμποδιστεί, μόνο αν οι άποικοι υιοθετούσαν και χρησιμοποιούσαν την τεχνολογία και τις ιδέες τις δικές της. Με αυτόν τον τρόπο οι κάπωνες νίκησαν την Τσαρική Ρωσία και μετά συνέχισαν, για να γίνουν οι ίδιοι μια ιμπεριαλιστική δύναμη» (σ. 105).

Να λοιπόν μια λύση... έξυπνη και αποτελεσματική. Η αποικία μιμείται τα ιμπεριαλιστικά πρότυπα των κατακτητών, κι έτσι όχι μόνο ανεξαρτητοποιείται, αλλά κατακτά κι αυτή με τη σειρά της άλλες χώρες.

...Δυστυχώς «αυτό δε μπόρεσαν να το καταλάβουν πολλοί ηγέτες στις αποικίες και προσπάθησαν στη θέση του ξένου ιμπεριαλισμού να ε-

Πέρα από τα ιστορικά λάθη, τις ασάφειες, τις ανακρίβειες και τις σκοπιμότητες, που δεν είναι δυστυχώς μονάχα αυτές που αναφέρθηκαν προηγούμενα, υπάρχουν ευτυχώς και κάποια θετικά στοιχεία στο εγχειρίδιο της ιστορίας του Ανθρώπινου Γένους.

Αυτά είναι κυρίως τα σημεία αναφοράς και τα ερεθίσματα που δίνονται για παραπέρα συζήτηση και προβληματισμό πάνω στα μεγάλα προβλήματα της εποχής μας (πείνα - εξοπλισμοί - ανεργία - ισότητα των δύο φύλων - καταστροφή περιβάλλοντος - ανάγκη συμμετοχής των λαών σε αποφάσεις που τους αφορούν, κ.λπ.).

Είναι, λοιπόν, στο χέρι του καθηγητή να χρησιμοποιήσει τα θετικά στοιχεία και να απομονώ-

παναφέρουν πολλούς θεσμούς και συνήθειες που ανήκαν στο νεκρό παρελθόν και δεν μπορούσαν να ξαναζωτανέψουν. Η ινδική ανταρσία του 1857 - 58 απέτυχε γι' αυτό το λόγο και το ίδιο συνέβη με την εξέγερση των Μπόξερ το 1900 στην Κίνα» (σ. 105).

Δεν μπορεί παρά να θαυμάσατε κι εσείς την επιχειρηματολογία, την ανάλυση, την ...κριτική εμπάθυνση των ιστορικών γεγονότων. Και δυστυχώς αυτό το σημείο δεν είναι το μόνο.

Στη σελ. 130, αφού γίνεται κάποια αρκετά ενδιαφέρουσα ανάλυση των πολιτικο-οικονομικών προβλημάτων της Βραζιλίας, αναφέρεται: «Μια στρατιωτική δικτατορία επιβλήθηκε στη Βραζιλία το 1964 και οι στρατηγοί γρήγορα εφάρμοσαν ένα πρόγραμμα, για να προσελκύσουν βιομηχανίες απ' το εξωτερικό. Το αντάλλαγμα που πρόσφεραν αυτοί ήταν γενναιόδωροι οικονομικοί όροι, άφθονοι φυσικοί πόροι και πολύ χαμηλά ημερομίσθια, που τα διατηρούσαν σε αυτό το επίπεδο με στρατιωτική διαταγή. Στην αρχή φάνηκε ότι οι στρατηγοί ακολουθούσαν το σωστό δρόμο»(;). Δε νομίζω ότι χρειάζεται ιδιαίτερο σχολιασμό η παραπάνω άποψη και η σκοπιμότητά της.

Η Βραζιλία δεν είναι, βέβαια, η μόνη χώρα του τρίτου κόσμου που αντιμετωπίζει προβλήματα. Τα προβλήματα που κυρίως είναι κοινά στις

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ

σει τις ανακρίβειες και τους υποκειμενισμούς, στηριγμένος πάντα στην επιστημονική έρευνα. Αυτό, βέβαια, απαιτεί αρκετή δουλειά στο σπίτι και χρόνο για παρουσίαση των πηγών στο σχολείο, έργο δύσκολο, μα και αναγκαίο.

Γιατί το θέμα δεν είναι να... σερβιριστεί έτοιμη η Ιστορική αλήθεια ή η «σωστή άποψη (που δεν ταυτίζεται απαραίτη α με τη δική μας) αλλά να μάθουν τα παιδιά να προβληματίζονται, να αναπτύξουν κριτικό πνεύμα, να ψάχνουν για την αλήθεια.

Αυτό νομίζω θάναί κι η καλύτερη προσφορά μας.

χώρες του τρίτου κόσμου είναι η αυτοδιάθεση, η εθνική ανεξαρτησία και η οικονομική αποδέσμευση. Καμιά όμως απ' αυτές τις χώρες δε φαίνεται να τα ξεπερνά και ο κύριος λόγος είναι ότι «οι δύο υπερδυνάμεις θεωρούν τις μικρές χώρες σαν πόνια που τα κινούν όπως επιθυμούν, πάνω στη διεθνή σκακιέρα» (σ. 161), με αποτέλεσμα τα συμφέροντά τους να καθορίζουν τις τύχες των χωρών του τρίτου κόσμου (σ. 144).

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αυτή η θεωρία μπορεί να είναι αποδεκτή από κάποιους, λόγω ιδεολογίας, ποια κατεύθυνση όμως δίνει στον έφηβο μαθητή; Δεν του καλλιεργεί την ηττοπάθεια, την απαισιοδοξία και την παραίτηση, όταν λίγο πολύ τον οδηγεί στο συμπέρασμα - μέσω υποτίθεται της γνώσης - ότι δεν υπάρχει διέξοδος για τις μικρές χώρες, ότι δεν είναι δυνατόν να υπάρξει γι' αυτές πλήρης εθνική και οικονομική ανεξαρτησία;

Ή μήπως αυτή η κατεύθυνση είναι αποτέλεσμα της Ιστορικής αλήθειας και της αντικειμενικής αξιολόγησης των Ιστορικών πηγών; Πριν από 2.419 περίπου χρόνια, ο Θουκυδίδης μας δίδαξε, πως Ιστορία δεν μπορεί να υπάρξει με έλλειψη αντικειμενικότητας, με προσωπικές απόψεις, με μη έλεγχο των πηγών. Μήπως το Υπουργείο Παιδείας αγνοεί την ύπαρξή του ή μήπως τον ...θυσιάζει στο βωμό των πολιτικών σκοπιμοτήτων του;

Μαριάννα Πρωτονοταρίου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΒΟΗΘΗΣΕΙ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. «Ιστορία του Υλικοτεχνικού Πολιτισμού του προϊστορικού κόσμου», Λαζ. Τσαμπάση.
2. «Ψυχολογία ατομικών διαφορών» Ι. Παρασκευόπουλου (σ. 128 - 141).
3. «Εξελικτική Ψυχολογία» Ι. Παρασκευόπουλου, (σ. 105 - 116) τόμος Β'.
4. «Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας» Σεργκέγιεφ (σ. 469 κ.ε.).
5. «Δημόσιος και Ιδιωτικός βίος Αρχαίων Ελλήνων», Robert Flaceliere (σ. 147-150).
6. «Το δικαίωμα στην τεμπελιά», Λαφάργκ (σ. 38, 19 - 21).
7. «Οι Ίνκας», Εκδόσεις Ευκλείδης (Οι αρχαίοι Λαοί).

8. «Οι Αζτέκοι», Εκδόσεις Ευκλείδης (Οι αρχαίοι Λαοί).
9. «Κοινωνικός Μετασχηματισμός και Στρατιωτική επέμβαση του 1909», Γ. Δερτιλή, (σ. 107, 135, 138, 140, 157).
10. «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους» Τόμος ΙΔ (σ. 163).
11. «Η Ευρώπη κατά το 19ο αιώνα», Περ. Κουβαρά (σημειώσεις) (σελ. 8, 42-3, 45 - 6, 36 - 38).
12. Πολιτική Οικονομία Γ' Λυκείου (σελ. 345, 350, 362, 257, 259, 331).
13. «Παγκόσμιος Ιστορία», έκδ. Ελευθερουδάκη, τόμος Β'.
14. «Ιστορία του Β' Παγκόσμιου Πολέμου Β' τόμος (Εκδ. Φάρος).
15. Simone de Beauvoir, «Το δεύτερο φύλο».
16. «Η γυναίκα σήμερα», έκδ. Σύγχρονη εποχή.
17. «Η ΕΣΣΔ το 2000», έκδ. Σύγχρονη εποχή.

18. «Σκληροί καιροί», Χόρχε Αμάντο.
19. «Νύχτα Αγωνίας», Χόρχε Αμάντο.
20. «Φως στο σκοτάδι», Χόρχε Αμάντο.
21. Εφημερίδες (άρθρα - ρεπορτάζ - ανταποκρίσεις πάνω στα επίμαχα θέματα υπάρχουν σχεδόν σε καθημερινή βάση στον ημερήσιο και απογευματινό τύπο). Η παρουσίαση του ίδιου θέματος από δύο ή περισσότερες τέτοιες πηγές, και μάλιστα διαφορετικής ιδεολογικής προέλευσης, βοηθά αρκετά τους μαθητές στη διαμόρφωση κριτικής σκέψης και στην επαφή με την πραγματικότητα.
22. «Σχολείο και Ιδεολογία», εκδόσεις Σύγχρονη εποχή.
23. «Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις», Β. Φίλια (εκδ. Σύγχρ. Εποχή).
24. «Ο άνδρας και πως κατασκευάζεται», Ζ. Φαλκόνε - Ν. Λεφωσαίρ (εκδ. Φασούλη).

Μας έγραψαν...

Σκέψεις πάνω στο σχολείο και τις λειτουργίες του

Όσο το σχολείο θα 'ναι στην υπηρεσία ενός κοινωνικού - οικονομικού συστήματος που δεν βλέπει καμιά αντίφαση στο να 'ναι κερδοκεντρικό, αφού η ομοιομορφία μεγιστοποιεί τις δυνατότητες κέρδους, θα δομείται με άξονα αυτήν. Με την ομοιομορφία σαν νόρμα, τα αναλυτικά προγράμματα θα γίνονται όλο και αναλυτικότερα, και οι μαθητές και εκπαιδευτικοί θα δρομολογούνται μονόδρομα, αποστερημένοι κάθε δυνατότητας ατομικής ή συλλογικής πρωτοβουλίας, δηλαδή δημιουργίας. Τέτοια όμως λειτουργικότητα είναι αφύσικη, αφού η ποικιλία και η πολυμορφία είναι βασικός νόμος της ζωής και στο ατομικό και στο ομαδικό (τάξη - κοινωνία) επίπεδο. Αφύσικη λειτουργικότητα είναι μόνο δυνατή κάτω από συνεχή αυτοέλεγχο (και για μαθητές και για καθηγητές) και όταν κι αυτός μακροπρόθεσμα αποτυχαίνει (πράγμα που από βιολογική σκοπιά είναι βέβαιο), πρέπει να υποκαθίσταται από εξωτερικό καταναγκασμό, που πρέπει σε επίπεδο δομών να είναι θεσμοθετημένος και έτοιμος σε πρώτη ζήτηση.

Αξιολόγηση μαθητή - εκπαιδευτικού νοείται,

σύμφωνα με τα προηγούμενα, μόνο σε διαπίστωση του βαθμού που ο εσωτερικός ή / και εξωτερικός καταναγκασμός έχει πετύχει την ανελευθερία του δυνητικά ελεύθερου ανθρώπου. Έτσι το σχολείο αναιρεί τον από βιολογική αναγκαιότητα ρόλο του, αφού η «εκπαίδευση» σαν πραγματοποίηση του ελεύθερου ατόμου (μέσα από αυτοκαθορισμό, μόρφωση, παιδεία, ή όπως αλλιώς λέγεται) αντιστρατεύεται την επαγγελματικού προσανατολισμού ενημέρωση ομοιομορφίας που θα υπηρετήσει την σε ατομικό ή κοινωνικό επίπεδο μέγιστη κερδοσκοπία. Επειδή μάλιστα απευθύνεται σε εύπλαστες «εν τω γίνεσθαι» προσωπικότητες, εύκολα ή δύσκολα ο εξωτερικός καταναγκασμός γίνεται και εσωτερικός κώδικας συμπεριφοράς. Οι με μεγαλύτερες αντιστάσεις προσωπικότητες, που τελικά αδυνατούν να εξανδραποδιστούν, ώστε να γίνουν τέλει αναπαραγωγοί «της φωνής του κυρίου των», φτάνουν έτσι σε τραγικά αδιέξοδα αυτοκτονίας, ναρκωτικών, αλκοολισμού (παθητική αντίδραση) ή ένταξης σε κάποιο κοινωνικό περιθώριο (ενεργητική αντίδραση) συ-

νώνων ατόμων που αδυνατούν ή αρνούνται να ενταχθούν στο «σεσηπώς» κοινωνικό σώμα. Τελικά όμως εκείνο που αυτοκτονεί είναι το κοινωνικό σύνολο, αφού πρωταγωνιστές των κοινωνικών δρώμενων αναδείχνονται οι καλύτερα προσαρμοσμένοι στην υποδούλωση «σαλιμπάνγκο», εξωθώντας στα παρασκήνια τους αρνούμενους να εξανδραποδιστούν.

Ποιοί λοιπόν (για να ξαναγυρίσουμε στο σχολείο) θα 'ναι μακροπρόθεσμα αυτοί που θα κάνουν καθηγεσία; Ποιοί θα 'ναι οι αξιολογητές τους; Εκείνοι που άριστα θα αναπαράγουν το σύστημα. Και από πού θα ξεκινήσει, πού θα «εκκνιστεί» όχι βέβαια η ανατροπή του (αστεία πράγματα αυτά!), αλλά η έστω περιορισμένη αμφισβήτησή του, ώστε να μπορέσει η κοινωνία αφομοιώνοντας βαθμιαία την αμφισβήτηση να μετεξελιχτεί σε μian άλλη, αν όχι ακριβώς από τον χώρο του σχολείου, χώρο μέγιστου βιολογικού δυναμικού και επομένως και χώρο μέγιστου κοινωνικού δυναμικού;

Μιχάλης Τζιώτης

Μάταια...

Όταν οι τωρινοί σου φίλοι, σύντροφοι ή κολλητοί (ή όπως αλλιώς τους λες) εν χορώ θα σ' αποδιώχνουν

Όταν θ' απορείς πώς και τόσον καιρό τους είχες εμπιστευτεί τα νύτα σου

Όταν θα βγαίνεις καθημαγμένος από αίθουσες συνεδριάσεων αποστερημένος του λόγου από τις κραυγές των φερέφωνων

Όταν θα βλέπεις από απόσταση τους αφισοκολλητές και οι κουβάδες τους γεμάτοι τραγικά διαψευσμένες ψευδαισθήσεις

Όταν θα ξεκουφαίνεσαι από τους μοτοσυκλετιστές και στα κράνη τους κρυμμένα κρανία απογυμνωμένα ξασπρισμένα θαλάμι το θαλάμι από τις πολύχρωμες πτήσεις της σύριγγας

Τότε μάταια θ' αναπολείς λόγο αιχημρό που τώρα εξοβελίζεις κι απ' τα ψιλά της εφημερίδας σου μάταια θα λαχταράς χειραψία ζεστή

πάνω απ' τα χάρτινα οδοφράγματα και πέρα απ' τα πέτσινα γάντια

Τότε μάταια θα ψάχνεις για λύσεις στα κείμενα και μόνη σου διέξοδος η χρυσοθηρία στα άδυτα των περιθωρίων.

M. T.

Ο ΔΟΚΙΜΙΑΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

1. Γενικά χαρακτηριστικά

Πριν προχωρήσουμε στην όποια ανάλυση, είναι απαραίτητο να ξεκαθαρίσουμε, κατά πρώτο λόγο, αν το δοκίμιο είναι **λογοτεχνικό** είδος, ή ένα είδος **περιθωριακό**¹, και στη συνέχεια για ποιο δοκίμιο μιλάμε.

Κάπου στην Ελληνική Γραμματολογία επικράτησε να θεωρείται το δοκίμιο, περίπου, ως είδος περιθωριακό, άποψη βεβαίως που πολλές φορές δε βρίσκεται μακριά από την αλήθεια, και αυτό λόγω ορισμένων βασικών αδυναμιών που εμφανίζουν πολλοί συγγραφείς, είτε στο χειρισμό της γλώσσας είτε σχετικά με τη δομή του κειμένου, ή, ακόμα, σχετικά με το περιεχόμενο². Έτσι, βλέπουμε, για παράδειγμα, σε Λεξικά να αναγράφεται η φράση «συγγραφέας και δοκιμιογράφος», ή «λογοτέχνης και δοκιμιογράφος».

Όσον αφορά το χαρακτήρα του δοκιμίου, τα κύρια χαρακτηριστικά του, μπορούν να συνοψιστούν στο ότι αποτελεί **δοκιμή**, **απόπειρα** προσέγγισης ενός θέματος, και στον **υποκειμενικό** του χαρακτήρα. Βεβαίως, αν το πρώτο στοιχείο δεν εκφράζει μετριοπάθεια, σίγουρα έχει άμεση σχέση με το δεύτερο, δικαιολογεί δηλ. τον υποκειμενικό χαρακτήρα του δοκιμίου. Κι αυτό γιατί –κατά την άποψή μου– αντίθετα, το δοκίμιο αποτελεί ώριμη γραφή, από πολλές απόψεις. Γράφεται δηλ. όταν ο συγγραφέας έχει διαμορφώσει και το γλωσσικό του αισθητήριο, και έχει, σ' ένα μεγάλο βαθμό, ξεκαθαρίσει την ιδεολογία και τη σκέψη του. (Τούτο βέβαια δε θέλει να πει πως το δοκίμιο είναι πάντα ένα δοκίμιο και έγκυρο είδος). Από την άλλη μεριά, δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι το δοκίμιο είναι όργανο κατεξοχήν της **αστικής διανόησης**, κάτι που έχει άμεση ασφαλώς σχέση με το στοιχείο του υποκειμενισμού.

Δεν πρέπει, επίσης, να μας διαφεύγει και κάτι άλλο: μετά το τερασμά του δοκιμίου στη σχολική πράξη και την καθιέρωσή του ως αντικειμένου μελέτης, παρατηρείται ένας **οργασμός**, αφύσικος, θα έλεγα, σαν να πρόκειται το δοκίμιο να λύσει «ως δια μαγείας» το πρόβλημα της έκθεσης. Κι εδώ ακριβώς βρίσκεται το παράδοξο: ενώ δηλ. το δοκίμιο παρουσιάζει, περίπου τις συντεταγμένες που έδωσε σ' αυτό ο Μονταίν, δηλ. τη **μονομέρεια**, ζητάμε από τους μαθητές, χρησιμοποιώντας αυτό το όργανο, να μας δώσουν γραπτά αξιώσεων, που να καλύπτουν δηλ. ολόπλευρα ένα θέμα, ενώ θα έπρεπε τα γραπτά των μαθητών να θεωρούνται –κατεξοχήν– δοκίμια με την έννοια της δοκιμής, της απόπειρας προσέγγισης ενός θέματος, αφού ουσιαστικά στερούνται –σ' έναν αρκετά μεγάλο βαθμό– των αντίστοιχων εμπειριών.

2. Το κοινωνικό δοκίμιο

Το δοκίμιο ασφαλώς για το οποίο μιλάμε είναι το **κοινωνικό** δοκίμιο, παρ' όλο που στην Ελλάδα τέτοιος όρος ουσιαστικά δεν υπάρχει. Έτσι μιλάμε για ιστορικό δοκίμιο, φιλοσοφικό δοκίμιο, «ο.κ.», όχι όμως για κοινωνικό δοκίμιο.

Σε κάποια έρευνα που έκανα πρόσφατα για το δοκίμιο, μερικά ξαφνιάστηκαν όταν άκουσαν τον όρο κοινωνικό δοκίμιο και μου είπαν ότι θα έπρεπε να αποτανθώ στις σχολές κοινωνικών επι-

στημών. Όμως, γεννιέται ένα ουσιαστικό πρόβλημα: αυτό που λέμε φιλοσοφικό δοκίμιο, δεν έχει σχέση με την κοινωνική ζωή. Κατ' επέκταση, η φιλοσοφία αποτελεί ενασχόληση των αιθεροβαμόνων –για να θυμηθούμε μια λέξη της μόδας– που δεν έχουν επαφή με την ανθρώπινη ύπαρξη και την κοινωνική πραγματικότητα.

Άποψή μου είναι ότι, όπως η φιλοσοφία από τους δρόμους της μεταφυσικής ακολούθησε το μονοπάτι της ζωής, όπως από τη φιλοσοφία φτάσαμε στην κοινωνιολογία, έτσι και απ' αυτό που λέμε φιλοσοφικό δοκίμιο έχουμε φτάσει στο κοινωνικό δοκίμιο, ή, αν θέλετε, το κοινωνικό δοκίμιο δεν είναι άλλο απ' αυτό που ως χτες θεωρούσαμε φιλοσοφικό, ίσως και για λόγους σκοπιμότητας, επειδή δηλ. ο όρος **κοινωνικό** προκαλούσε, πολλές φορές, αποστροφή ή υστερία.

Έτσι, αφόρμηση του δοκιμιογράφου δεν είναι παρά τα διάφορα **κοινωνικά προβλήματα** ή ακόμα και **θέματα** που απασχολούν την κοινή γνώμη. Ασφαλώς ο δοκιμιογράφος δεν ταυτίζεται με τον κοινωνιολόγο και τούτο για δύο βασικούς λόγους: πρώτο, γιατί ο δοκιμιογράφος κινείται **έμπειρικά**, και λειτουργεί περισσότερο με τη **διαίσθηση**, ενώ ο κοινωνιολόγος βασίζει τις απόψεις του, κατεξοχή, σε πορίσματα ερευνών, και δεύτερο, γιατί, ενώ ο κοινωνιολόγος προσπαθεί να καλύψει όλες τις πτυχές ενός ζητήματος, ο δοκιμιογράφος περιορίζεται σε ορισμένες, που μπορεί να είναι και δευτερεύουσες.

Ασφαλώς πρέπει να επισημαίνουμε στους μαθητές μας πως άλλο είναι **θέμα** και άλλο **πρόβλημα**. Και τούτο γιατί ένα πρόβλημα, κάθε πρόβλημα, συνίσταται σε δύο στοιχεία: πρώτον σε μια αντικειμενική πραγματικότητα, υπάρχει δηλ. εκ των πραγμάτων, και δεύτερο στη συνειδητοποίηση από τη μεριά αυτού ή αυτών που τους αφορά. Βεβαίως το πρώτο στοιχείο είναι αναγκαίο αλλά όχι και επαρκές. Μπορεί δηλ. ένα πρόβλημα να υφίσταται αντικειμενικά, να μην το έχουν συνειδητοποιήσει όμως οι «ενδιαφερόμενοι» ή να μην έχουν συνειδητοποιήσει τις πραγματικές του διαστάσεις. Κατ' αυτή την έννοια μπορεί να το έχουν συνειδητοποιήσει άλλοι, ενώ δεν τους αφορά άμεσα. Επιπλέον, σε κάθε πρόβλημα αναζητείται λύση, αναμένουμε απ' το δοκιμιογράφο, εν προκειμένω, να προτείνει λύση. (Αντίθετα το θέμα μπορεί να αποτελέσει απλώς αντικείμενο συζήτησης).

Από την άποψη αυτή ο δάσκαλος είναι υποχρεωμένος να κατευθύνει τους μαθητές στο να ελέγχουν τη λύση που προτείνει ο συγγραφέας. Για παράδειγμα, στο κομμάτι του Μανόλη Ανδρόνικου «Η προστασία του περιβάλλοντος³» αφού το πρόβλημα της υποβάθμισης του περιβάλλοντος χαρακτηρίζεται ως πρόβλημα πολιτικό, ο συγγραφέας προτείνει ως λύση (έμμεσα βέβαια) τη διαμόρφωση ενός **συνολικού εθνικού προγράμματος**. Αυτή τη λύση πρέπει οι μαθητές να αξιολογήσουν. Άλλοι μαθητές μπορεί να πουν ότι δεν είναι καν λύση, αφού περιορίζεται στα πλαίσια της ηθικολογίας, τι δηλαδή πρέπει να γίνει, άλλοι μπορεί να προκρίνουν ως μοναδική λύση τη ρήξη με το υπάρχον σύστημα

* Η εργασία αυτή αποτελεί μέρος ευρύτερης μελέτης, η οποία έχει τον τίτλο «Ο δοκιμιακός λόγος και η αστική διανόηση». (Πρόκειται να κυκλοφορήσει προσεχώς).

κοινωνικοοικονομικών σχέσεων του καπιταλισμού, που οδηγεί στην αλόγιστη εκμετάλλευση του περιβάλλοντος και την υποβάθμιση του. Άλλοι μπορεί να την κρίνουν ως επαρκή. (Εδώ ασφαλώς, μπορεί να αναπτυχθεί ένας ουσιαστικός διάλογος. Βέβαια η ευθύνη του δασκάλου είναι μεγάλη, γιατί λόγω της πολιτικής φόρτισης του ζητήματος η συζήτηση μπορεί να εκτραχυνθεί).

3. Τα κενά των ερωτήσεων

Ασφαλώς αν δεν υπάρχει στο βιβλίο ερώτηση⁴ στην οποία να καλούνται οι μαθητές να απαντήσουν σχετικά με τη λύση που προτείνει ο συγγραφέας, ή και άλλα σοβαρά επιμέρους ζητήματα –όπως πολλές φορές δυστυχώς συμβαίνει– καλείται ο δάσκαλος να διαμορφώσει και να υποβάλει τέτοιες ερωτήσεις, είτε μέσα στην τάξη, για να γίνει ένας ουσιαστικός διάλογος, είτε για ανάπτυξη στο σπίτι. Βεβαίως αν ο συγγραφέας δεν προτείνει καθόλου λύση –κάτι που για το δοκίμιο θεωρείται σχεδόν αυτονόητο– πάλι οι μαθητές πρέπει να κληθούν να το επισημάνουν και, απαντώντας σε ανάλογη ερώτηση, να προτείνουν (δικές τους) λύσεις.

Ας πάρουμε για παράδειγμα το δοκίμιο «Η μηχανή μαζικής προπαγάνδας» της Έβελιν Ριντ⁵. Όπως τονίζει η συγγραφέας: «Το καθήκον μας είναι να αποκαλύπτουμε τόσο το καπιταλιστικό σύστημα σαν πηγή των συμφορών, όσο και τη μηχανή της μαζικής προπαγάνδας, που μαθαίνει στις αφελείς γυναίκες ότι ο δρόμος για μια πετυχημένη ζωή και αγάπη περνάει από την απόκτηση πραγμάτων. Το να παραβλέψουμε ή να δεχτούμε τα καπιταλιστικά πρότυπα σε οποιοδήποτε τομέα –από την πολιτική μέχρι τα καλλυντικά– σημαίνει ότι στηρίζουμε και διακινδυνεύουμε αυτό το ανελέητο κερδοσκοπικό σύστημα και τη συνέχιση της εξάρτησης των γυναικών».

Ενώ η Έβελιν Ριντ, λοιπόν, θεωρεί πρωταρχικής σημασίας την αποκάλυψη του τρόπου λειτουργίας του καπιταλιστικού συστήματος, αυτό το τόσο ουσιώδες, που δε δίνεται στο κείμενο, αλλά ούτε ζητιέται σε κάποια ερώτηση από τον ανθολόγο, μπορεί να το ζητήσει ο δάσκαλος, είτε με προφορική ερώτηση στην τάξη, με στόχο να αναπτυχθεί κάποιος διάλογος (κάτι πιο, κατά τη γνώμη μου, επωφελές, γιατί ασκούνται παράλληλα οι μαθητές στην τέχνη του διαλόγου) είτε ως γραπτή άσκηση για το σπίτι.

Βέβαια, εδώ υπάρχει ένα μεγάλο πρόβλημα: με ποια δηλαδή λύση των μαθητών θα συμφωνήσει ο δάσκαλος; Θα συμφωνήσει μ' αυτούς που θεωρούν αναγκαία τη ρήξη με το καπιταλιστικό σύστημα, ή μ' αυτούς που θα προτείνουν τον εκσυγχρονισμό του συστήματος; (Πιθανόν να υπάρξουν κάποιοι μαθητές που θα προβάλλουν την άποψη ότι το καπιταλιστικό σύστημα λειτουργεί ικανοποιητικά, ή και ιδανικά ακόμα). Και κάτι άλλο: ο δάσκαλος θα είναι απλώς συντονιστής ή θα διατυπώνει και την προσωπική του άποψη;

Εκείνο βέβαια που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι ότι όποια άποψη δική του και να διατυπώσει πρέπει να τη στηρίξει με στοιχεία. Εκείνο που δεν επιτρέπεται σε καμιά περίπτωση είναι να αντιδικεί με όσους διαφωνούν με την άποψή του, γιατί, και έλλειψη ήθους δείχνει κάτι τέτοιο, και στην απώλεια της ψυχικής επαφής με την τάξη οδηγεί.

4. Τα «σχολικά» δοκίμια συγκεντρώνουν τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά;

Ένα άλλο πρόβλημα, γενικό αλλά και ειδικό, είναι αν όλα τα κείμενα τα οποία αναφέρονται ως δοκίμια είναι πραγματικά δοκίμια. Για να απαντήσουμε, όμως, σ' αυτό πρέπει να καθορίσουμε ποια είναι τα στοιχεία κάθε δοκιμίου. Έτσι, κάθε δοκίμιο, για να έχει ως λογοτεχνικό είδος αυθύπαρκτη υπόσταση πρέπει να έχει μια ορισμένη ΓΛΩΣΣΑ, να εξασφαλίζει κάποια ανάλογη ΔΟΜΗ⁶, αλλά και να διαθέτει ένα ορισμένο ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ.

Πρέπει αρχικά να πούμε ότι κάποια κείμενα είναι καθαρά δοκί-

μια, ενώ δεν αναφέρονται σαν τέτοια, όπως για παράδειγμα το «Περί φιλίας» του Μονταίν ή το [Η εφεύρεσις των χρημάτων] του Ανώνυμου⁷, ενώ κάποια άλλα δεν προσεγγίζουν καν το δοκίμιο.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση στα Νεοελληνικά της Β' Λυκείου, όπου αναφέρονται ως δοκίμιο τρία αποσπάσματα (ο ανθολόγος σημειώνει τη λέξη απόσπασμα) τα οποία ασφαλώς δεν έχουν συνέχεια. Μιλάμε για τα αποσπάσματα από το έργο του Φώτη Φωτιάδη «Το γλωσσικόν ζήτημα και η εκπαιδευτική μας αναγέννησις». Χαρακτηριστικό είναι, επίσης, και το γεγονός ότι τα αποσπάσματα αυτά δεν προβάλλουν τη βασική θέση του συγγραφέα, ότι δηλαδή η εκπαιδευτική αναγέννηση στην Ελλάδα θα επιτευχθεί μέσα από την καθιέρωση της δημοτικής. Μόνο στην αρχή του τρίτου αποσπάσματος πληροφορείται ο μαθητής την άποψη του συγγραφέα, ότι δηλ. το γλωσσικό ζήτημα είναι ζήτημα εθνικό. Το γιατί όμως δεν το πληροφορείται, παρ' όλο ότι ο συγγραφέας στο έργο του κάνει αναφορικά με αυτό διεξοδική ανάλυση.

Ως προς τη γλώσσα των δοκιμίων δεν μπορούμε να πούμε ότι είναι πάντα υποδειγματική και άψογη⁸. Για παράδειγμα, με εξαίρεση τη γλώσσα του Γληνού ή γλώσσα των άλλων δοκιμιογράφων που αναφέρονται στα Νεοελληνικά της Β' Λυκείου είναι, θα μπορούσαμε να πούμε... επιεικώς ακατέργαστη.

Όσον αφορά τη δομή, αναμφίβολα τα δοκίμια που περιλαμβάνονται στα Νεοελληνικά Αναγνώσματα του Λυκείου δεν μπορεί να θεωρηθούν υποδειγματικά. Με εξαίρεση το δοκίμιο του Γ. Σεφέρη «Η τέχνη και η εποχή» και το δοκίμιο του Ν. Σβορώνου «Παράδοση και Ελληνική ταυτότητα», ίσως και κάποια άλλα, τα υπόλοιπα κάθε άλλο παρά εξασφαλίζουν αυτό το στοιχείο.

Ασφαλώς το θέμα της δομής του λόγου δεν είναι τυπικό, αλλά, κατά τη γνώμη μου, πολύ ουσιαστικό. Και τούτο γιατί δεν έχουμε την απαίτηση να έχουμε μόνο έναν πρόλογο, ένα κυρίως θέμα κι έναν επίλογο –αυτά κατά κανόνα εξασφαλίζονται από τους συγγραφείς– αλλά να ακολουθείται μια **διαλεκτική πορεία**, έτσι που η σκέψη να έχει συνέχεια αλλά και **συνέπεια**. (Για κάτι τέτοιο, βέβαια, δεν μπορεί να καυχηθεί, ευρύτερα, η ελληνική δοκιμιογραφία).

Εξάλλου, από την άποψη του **ορθολογισμού**, κάποια κείμενα μπορεί να θεωρηθούν ότι παραβιάζουν κάθε αρχή του. Για παράδειγμα στο «δοκίμιο» του Μάριου Γλωρίτη «Η επιδημία των ναρκωτικών και οι επικαρπωτές της»⁹ αναφέρεται ότι βασικές αιτίες που στρέφονται οι νέοι προς τα ναρκωτικά είναι η περιέργεια και η διάθεση «για πλάκα». Επίσης ότι στα ναρκωτικά σήμερα καταφεύγουν γόνιοι, κυρίως, μεγαλοαστικών οικογενειών. Για να θεμελιώσει την άποψή του ο συγγραφέας χρησιμοποιεί τη μαρτυρία μιας μαθήτριας! Όμως, αν δεχτούμε ότι, έστω, η μαρτυρία της δεν αποτελεί περίπτωση, αλλά καλύπτει ομόλογες περιπτώσεις, και πάλι δεν παύει να καλύπτει ένα μέρος των νέων που ρέπουν προς τα ναρκωτικά. Καλύπτονται, όμως, για παράδειγμα, οι ναρκομανείς νέοι των εργατικών συνοικιών, που κανείς δεν αμφισβητεί ότι παίρνουν ναρκωτικά, και ασφαλώς όχι από περιέργεια ή «για πλάκα», αλλά από κάποια κοινωνικά αδιέξοδα; Ασφαλώς όχι. Έχουμε έτσι μια κλασική περίπτωση ανορθολογισμού, αφού η περίπτωση γίνεται κανόνας¹⁰.

5. Άλλες παρεμβάσεις του δασκάλου

Η πρώτη παρέμβαση του δασκάλου, και κατά τη γνώμη μου η πιο ουσιαστική, είναι η **μεταφορά** του δοκιμίου στο παρόν, κάτι που μπορεί να γίνει τις περισσότερες φορές. Ας χρησιμοποιήσουμε για παράδειγμα το δοκίμιο του Ε.Π. Παπανούτσου «Το σχετικό και το απόλυτο»¹¹. Στο δοκίμιο αυτό εμφανίζεται ένας ταξιτζής να έχει δώσει μέσα στο σκοτάδι, είτε **από λάθος** είτε **σκόπιμα** –άγνωστο– λιγότερα ρέστα σε μια πελάτισσά του. Το γεγονός αυτό το σχολιάζουν οχτώ διαφορετικά άτομα, και από διαφορετική σκοπιά ο καθένας.

Επειδή το κείμενο είναι γραμμένο στις 13 Ιουλίου του '61, και μας χωρίζουν κάπου είκοσι πέντε χρόνια, μπορεί ο σημερινός δάσκαλος να ρωτήσει: α) Αν το γεγονός αυτό συνέβαινε σήμερα, τι θα έλεγαν οι περισσότεροι άνθρωποι, ότι το έκανε σκόπιμα ή όχι; Στη συνέχεια θα καλούσε τους μαθητές να δικαιολογήσουν την άποψή τους. Αν για παράδειγμα οι μαθητές απαντούσαν ότι το έκανε σκόπιμα, θα μπορούσε να ρωτήσει: χάλασε η κοινωνία μας ολόκληρη ή μια ομάδα εργαζομένων; Ποιες προοπτικές διαγράφονται για το μέλλον της κοινωνίας;

β) Οι κρίσεις των ανθρώπων σήμερα θα ήταν περισσότερο καταδικαστικές ή όχι, περισσότερο αυστηρές ή επιεικείς, σε σύγκριση με την εποχή εκείνη και γιατί;

(Επιπλέον, μια τρίτη ερώτηση: αν όντως ξέραμε ότι το έκανε σκόπιμα ο ταξιτζής, πώς θα τον κρίναμε σε συνάρτηση ασφαλώς με τους λόγους που θα είχε να κάνει μια τέτοια πράξη).

Απαραίτητη είναι και μια **δεύτερη** παρέμβαση του δασκάλου, και συγκεκριμένα στην κατεύθυνση του να συμπληρώσει κάποια κείμενα τα οποία δεν είναι αυτοτελή δοκίμια, αλλά απόσπασμα από κάποια μεγαλύτερα δοκίμια, και αυτό γιατί σε πολλές περιπτώσεις οι ανθολόγοι έχουν κάνει τέτοιες περικοπές, ώστε τα αποσπάσματα να μην έχουν αυτοτελή υπόσταση και να μη λειτουργούν, όπως λέμε, ως ολόκληρα. Για παράδειγμα στο «δοκίμιο» του Δ. Γληνού [Ο νέος ελληνισμός στο σύγχρονο πολιτισμό]¹² το οποίο είναι ουσιαστικά απόσπασμα από την εισαγωγή στο Σοφιστή του Πλάτωνα (σελ. 61), ο ανθολόγος δεν περιέλαβε το κομμάτι με αριθμό 20 που περιέχει την πρόταση του Γληνού για την ίδρυση «*Ινστιτούτου ανθρωπιστικών σπουδών*» στην Αθήνα, κάτι που κάνει τα προαναφερόμενα να είναι απλώς θεωρητικές εκτιμήσεις και απόψεις.

Μια **τρίτη** παρέμβαση είναι να συμπληρώνουμε ή να παρακινούμε τους μαθητές να συμπληρώνουν απόψεις ή θέσεις του συγγραφέα, που δεν καλύπτουν ουσιαστικά στοιχεία ή τα παρασιωπούν. Παραδείγματος χάριν: Ενώ στο δοκίμιο του Ε.Π. Παπανούτσου «*Μορφές Ελευθερίας*» προβάλλονται η πολιτική, νομική, ηθική ελευθερία κτλ., αποσιωπάται ότι η βάση της ελευθερίας είναι υλική. Την άποψη αυτή τη θεμελιώνει ένας άλλος αστός δοκιμιογράφος, ο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος, μ' έναν τρόπο επιγραμματικό και άκρως παραστατικό. Γράφει χαρακτηριστικά στη σελ. 18 του βιβλίου του «*Ο σύγχρονος άνθρωπος*»: «*Το ψωμί είναι η ελευθερία του πεινασμένου. Όταν τα παιδιά του γυμνητεύουν, δεν έχει καιρό να φιλοσοφήσει. Αλλά και αν φιλοσοφήσει η φιλοσοφία του θα είναι φιλοσοφία της πείνας*».

Ακόμη, με αφορμή την άποψη ενός συγγραφέα δίνουμε και άλλες απόψεις ή αντιλήψεις, άλλων συγγραφέων, που είναι συμπληρωματικές ή παραπληρωματικές, έτσι ώστε να έχουμε ολόκληρο το ιδεολογικό φάσμα σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα. Για παράδειγμα, με αφορμή το δοκίμιο του Β. Τατάκη «*Η φωνή των πατέρων*»¹³ αναφέρουμε ότι υπάρχει μια τάση ολοκληρωτικής απόρριψης της παράδοσης, μια τάση απόλυτης προσκόλλησης σε αυτή, η τάση του συγγραφέα που μιλάει για ανανέωση της παράδοσης, για να υπηρετήσει το παρόν (κάποιοι θα μπορούσαν να πουν αυτή την τάση και αναπαλαιώση), και μια τάση για προσαρμογή του ζωντανού στοιχείου της παράδοσης στις απαιτήσεις του παρόντος, με παράλληλη όμως ενεργοποίηση των στοιχείων του παρόντος, άποψη την οποία προβάλλει ο Δ. Γληνός. (Ανάμεσα τις δύο τελευταίες απόψεις υπάρχει μια λεπτή αλλά ουσιαστικής διαφορά).

Αυτές τις λεπτές διαφορές, που ασφαλώς απαιτούν από πριν εξυμμένη κρίση, πρέπει να παρακινούνται οι μαθητές να εντοπίζουν. Και αυτό γιατί σε καμιά περίπτωση ο χαρακτήρας του δοκιμίου δεν είναι γνωστικός, δηλ. η κατεύθυνση του συγγραφέα

δεν είναι η παροχή γνώσεων –κάτι τέτοιο θα ήταν καθαρός εγκυκλοπαιδισμός– αλλά **στοχαστικός**, δηλαδή σκοπός του δοκιμίου είναι η ανύψωση της στοχαστικής δύναμης του αναγνώστη, ανεξάρτητα αν πάντα το πετυχαίνει ο συγγραφέας ή όχι.

Μια άλλη παρέμβαση του δασκάλου είναι στο να παρουσιάζεται και η αντίθετη θεώρηση απ' αυτή που ακολουθεί ο συγγραφέας (και η μαρξιστική παράλληλα με την ιδεαλιστική, και αντίστροφα), είτε αυτή έχει σχέση με βασικές απόψεις του συγγραφέα είτε με δευτερεύουσες. Για παράδειγμα, στην αντίληψη που προβάλλουν ορισμένοι αστοί διανοητές περί **ανελεύθερου βιοπορισμού**, μπορεί να αντιπαραταχθεί η αντίληψη της **υπεραξίας**. Έτσι, ο μαθητής θα γνωρίζει και την άποψη των πρώτων που υποστηρίζει ότι οι εργαζόμενοι θέλουν να παίρνουν παραπάνω από όσο αποδίδουν, και τη μαρξιστική άποψη, που υποστηρίζει ότι ο εργαζόμενος είναι αντικείμενο εκμετάλλευσης και παίρνει λιγότερα απ' όσα πραγματικά του ανήκουν. Στην άποψη του Ε.Π. Παπανούτσου ότι «*ίσως κάποτε επικρατήσει η λογική και οι άνθρωποι αναλογιστούν τι κάνουν και αποφασίσουν να πάψουν να είναι επιθετικοί...*», που, ενώ φαίνεται να αποπνέει αισιοδοξία, δεν είναι παρά αισιοδοξία του εφηουχασμού, οφείλουμε να τονίσουμε ότι δεν είναι όλοι οι άνθρωποι που θέλουν τον πόλεμο (για παράδειγμα κάτι τέτοιο δεν ισχύει για το φτωχό βιοπαλαιστή) και ότι κάποιες τέτοιες ή παρόμοιες απόψεις είναι απλουστευτικές, και επικίνδυνες, ίσως.

Στην άποψη περί «*α-πολιτικής*» τέχνης του Γ. Σεφέρη, που προβάλλεται στο δοκίμιό του «*Η τέχνη και η εποχή*»¹⁴, πρέπει να δώσουμε και την αντίθετη άποψη, τη μαρξιστική, που θεωρεί την τέχνη μορφή κοινωνικής συνείδησης, την άποψη που υιοθετεί τη στράτευση του καλλιτέχνη και της τέχνης, ευρύτερα, στην υπόθεση της κοινωνικής αλλαγής. Γιατί είναι πραγματικά αδιανόητο να δίνουμε τη μια μόνο άποψη, έστω κι αν διατυπώνεται από κάποιον του αναστήματος του Σεφέρη. Για ένα τέτοιο θέμα, που στάθηκε σημείο τριβής ανάμεσα στη λεγόμενη «*συντηρητική*» και την «*προοδευτική*» διάνοηση, δεν μπορεί να δίνουμε τη μια μόνο άποψη, τη στιγμή μάλιστα που θεωρείται ξεπερασμένη, για να μην πούμε αυταπάτη. Και είναι περιεργο, πώς, ενώ για άλλα θέματα, όπως π.χ. την παράδοση, πλεονάζουν οι επικαλύψεις¹⁵, σ' αυτό το σημείο ακολουθήθηκε ο μονόδρομος!

6. Ένα κρίσιμο σημείο

Επιπλέον, κάτι που είναι συναφές με το προηγούμενο, **δεν πρέπει να έχουμε την απαίτηση να συμφωνούν απαραίτητα οι μαθητές με την άποψη ή τις απόψεις του συγγραφέα**, ούτε πολύ περισσότερο, **να απορρίπτουμε αβασάνιστα τις απαντήσεις τους, μέχρις ότου φτάσουν σ' αυτή που εμείς θεωρούμε ως σωστή**, και τούτο γιατί έτσι απορρίπτουμε την ουσία, ή αν θέλετε, το ήθος του δοκιμίου, που συνδέεται άμεσα με το διάλογο και εμπεριέχει το στοιχείο της ανθρωπιάς, αποκλείοντας έτσι τον αφορισμό ή τις δογματικές αποφάνσεις.

Ακόμα, από το δοκίμιο δεν περιμένουμε να βγάλουμε ηθικό δίδαγμα, γιατί τότε στενεύουμε επικίνδυνα τα όρια του δοκιμίου και από όργανο ελεύθερου στοχασμού το μεταβάλλουμε σε άμφωνα της ηθικολογίας. Αφήνουμε τους μαθητές να διαμορφώσουν μόνοι τους απόψεις και γνώμες, και να αναπτύξουν –κατ' επέκταση– μέσα απ' το δοκίμιο ένα ανάλογο ήθος, απορρίπτοντας τη μεθοδολογία της συνθηματολογίας, γιατί –κάτι που είναι απαραίτητο να λεχθεί– η συνθηματολογία οδηγεί, πολλές φορές, σε αντίθετα απ' τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Αθ. Κ. Κιτσάκης

ΠΗΓΕΣ

- 1. Νέοι θεοί του ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ, σελ. 200, ΚΑΡΟΣ 1976
- 2. Η ΚΡΙΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΟΚΙΜΙΑ, σελ. 7-18
- 3. Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ. Λυκού, σελ. 242-245, ΟΕΔΒ
- 4. Νέοι θεοί του ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ, σελ. 200, ΚΑΡΟΣ 1976
- 5. Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ. Λυκού, σελ. 267-269, ΟΕΔΒ
- 6. Η ΚΡΙΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΟΚΙΜΙΑ, σελ. 7-18
- 7. Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α. Λυκού, σελ. 409-414, ΟΕΔΒ
- 8. Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α. Λυκού, σελ. 404-406, ΟΕΔΒ
- 9. Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α. Λυκού, σελ. 402-404, ΟΕΔΒ
- 10. Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ. Λυκού, σελ. 230-232, ΟΕΔΒ
- 11. Η ΚΡΙΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΟΚΙΜΙΑ, σελ. 7-18

Η πάλη των τάξεων, η πάλη των γενεών και... οι «πρώην»

(σημειώσεις για μια «γενιά»)

«Και τι φρικτή η μέρα που ενδίδεις
(η μέρα που αφέθηκες κ' ενδίδεις)
και φεύγεις οδοιπόρος για τα Σούσα
και παίνεις στον μονάρχη Αρταξέρξη
που ευνοϊκά σε βάζει στην αυλή του
και σε προσφέρει σατραπείες και τα τέτοια»

Κ. Καβάφης

Μ' αφορμή και πάλι τη φεικτική επέτειο του Πολυτεχνείου, αλλά σ' ένα βαθμό και τη συζήτηση γύρω από τα σκάνδαλα, τις απάτες και τις μίζες γνωστών και άγνωστων στελεχών της κρατικής μηχανής, ξαναβγήκε στην επιφάνεια μ' αρκετή ένταση η θεωρία της λεγόμενης «γενιάς του Πολυτεχνείου».

Γράφω «θεωρία» γιατί κατόντησε πλέον να παίρνει τέτοια θεωρητικά αλλά και γραφικά φολκλωρικά χαρακτηριστικά, μια τεράστια επιχείρηση εξαπάτησης κύρια της νεολαίας που στηρίζεται στην εξής συλλογιστική:

Θεώρημα πρώτο: Κάθε γενιά — και κυρίως κάθε νέα γενιά — έχει το δικαίωμα της μερικής ιδιαιτερότητας και της μερικής εξέγερσης.

Θεώρημα δεύτερο: Κάθε γενιά οφείλει να συμπεριφερθεί κατά τη γνωστή ρήση «όποιος μέχρι τα 25 χρόνια του δεν είναι κομμουνιστής είναι βλάκας όποιος συνεχίζει και μετά τα 25 είναι επίσης βλάκας».

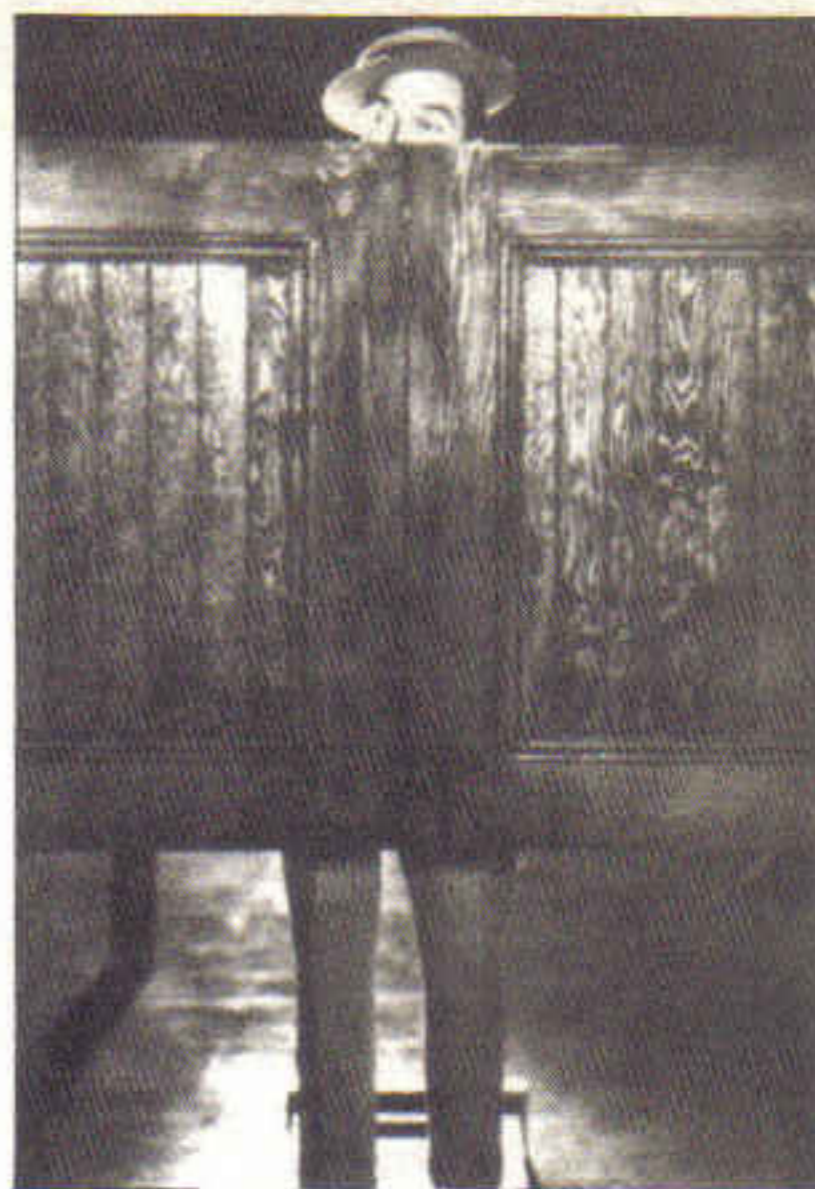
Θεώρημα τρίτο: Οι επώνυμοι της γενιάς του Πολυτεχνείου — ή τουλάχιστον η μεγάλη πλειοψηφία τους — σήμερα είτε ιδιωτεύουν, είτε βολεύτηκαν σε κρατικές κυβερνητικές θέσεις, είτε εξαγόρασαν τη θητεία τους στο κίνημα με παχυλούς μισθούς κ.λπ., οικογενειάρχες, τυπικοί μικροαστοί, βολεμένοι...

Συμπέρασμα αξιωματικού χαρακτήρα: Νέοι άνθρωποι: Είστε ελεύθεροι να επαναστατείτε, το σύστημα είναι επίσης ελεύθερο να σας αφομοιώνει και να σας εξανδραποδίζει, κατά πως νομίζει καλύτερα. Το σύστημα είναι δυνατότερο από κάθε εξεγερμένη γενιά. Παραδοθείτε ή τουλάχιστον... ακολουθείστε τα παραδείγματα των επώνυμων «της γενιάς του Πολυτεχνείου».

Αυτό το σημείωμα δεν έχει την πρόθεση να ανατρέψει τη λαθεμένη εκείνη ιστορική και κοινωνική εξήγηση της εξέλιξης, που στηρίζεται στην αντίθεση των γενιών και που υποκαθιστά το βασικό κινητήριο της εξέλιξης — την ταξική πάλη — με βιολογικά και ψυχολογικά κριτήρια. Ίσως χρειαστεί να επανέλθουμε σ' αυτό το ζήτημα αργότερα, γιατί σαφώς μία τέτοια εξήγηση συσκοτίζει τις πραγματικές αιτίες των κοινωνικών συγκρούσεων, αρνείται τις πραγματικές αιτίες των πολιτικών αντιθέσεων, απαλείφει αυτό που θα λέγαμε μακροκοινωνικό κριτήριο για την ιστορία, επικεντρώνει την προσοχή του μελετητή στα πρόσωπα, στις μικροομάδες ή στις γενιές.

Αλλά η γενιά, δηλαδή μία **διαταξική** ομάδα ανθρώπων με κοινά ηλιακά χαρακτηριστικά, δεν είναι ομοιογενής κατ' αρχήν. Αποτελείται από ανθρώπους διαφορετικών κοινωνικών τάξεων και ομάδων, με διαφορετικά οικονομικά - πολιτικά συμφέροντα, με ανόμοιο μορφωτικό - πολιτιστικό επίπεδο. Στην ουσία, όταν αναφερόμαστε για παράδειγμα στη νέα γενιά, κάνουμε μια χονδροειδέστατη αφαίρεση, αφού αυτό που φαίνεται σαν κύριο χαρακτηριστικό (το «νέα») είναι στην ουσία δευτερεύον αλλά και παροδικό. Φυσικά υπάρχει εδώ ένα ζήτημα. Το γεγονός ότι οι άνθρωποι μιας ορισμένης ηλικίας ζουν και βιώνουν με το δικό τους τρόπο τα μηνύματα, τις σχέσεις, το γενικό περίγυρο της εποχής τους, με δύο λόγια το «κοινωνικό είναι», το οποίο και τους τροφοδοτεί με ένα γενικά κοινό «υλικό». Έτσι, οι άνθρωποι της κατοχής ή του εμφύλιου στη χώρα μας έχουν και κοινές εμπειρίες, αλλά αυτό δεν είναι το κύριο, γιατί αυτές οι βιωματικές καταστάσεις αντιμετωπίστηκαν από αυτήν ή την άλλη σκοπιά, από την πλευρά της αντίστασης ή του δοσιλογισμού, από την μία ή την άλλη όχθη της κοινωνικής - ταξικής πάλης.

Αλλά, αν η άρχουσα τάξη έχει κάθε συμφέρον να χρησιμοποιεί τις μεγάλες αφομοιωτικές της δυνατότητες, σα μέσο για να προβάλλει το ανέφικτο της όποιας αλ-

λαγής — πολύ περισσότερο της ανατροπής της — αν έχει κάθε λόγο να ιδεολογικοποιεί την ισοπέδωση κάποιων επώνυμων «μιας γενιάς», για να τους χρησιμοποιήσει σαν παραδείγματα που δεν μπορούμε ν' αποφύγουμε, ποιός είναι ο λόγος των ίδιων των «ονομάτων της γενιάς του Πολυτεχνείου»;

Πολλοί μίλησαν για «Ανώνυμη Εταιρεία Ηρώων Πολυτεχνείου ΕΠΕ» και προσωπικά πιστεύω ότι δεν έχουν άδικο.

- * Όταν το εφ' άπαξ πέρασμα από τον αντιδικτατορικό αγώνα, έγινε επιταγή για μόνιμη εξαργύρωση.
- * Όταν οι σημερινές συμβουλές έχουν τη χρηματική ανταλλακτική τους αξία, για το κόμμα, την εφημερίδα, την επιχείρηση.
- * Όταν με την ίδια ευκολία υπερασπίζονται οι αξίες του χτες και οι απαξίες του σήμερα.
- * Όταν οι «πρώην» γίνονται «διαλεκτικοί»: Ξέρουν ότι ο άνθρωπος πρέπει να προσαρμόζεται σύμφωνα με τις εποχές. Οι ιδεολογίες και οι πρακτικές είναι σαν τα κοστούμια. Πρέπει να συνταιριάζουν.
- * Όταν οι πρώην επώνυμοι κρατούν πάντα μια απόσταση απ' όλα τα σχήματα (μπρος - πίσω - δεξιά - αριστερά) και κυρίως από τ' αριστερά, γιατί πιστεύουν ότι έτσι εξιλεώνονται γρηγορότερα και καλύτερα.
- * Όταν, κραδαινοντας τα λάφυρα του κινήματος, οικτρίζουν τους σημερινούς αγωνιστές, προσφέρουν συμβουλές με πατρικό ύφος («και γω τα πέρασα»), βρίσκουν χιλιάδες επιχειρήματα για το ανέφικτο κάθε κοινωνικής πάλης (αυτοί πια ξέρουν... τόσο μπαρουτοκαπνισμένοι...).

Μια μαθητική έκθεση

ΘΕΜΑ: «Είστε ευχαριστημένοι από τις ως τώρα εμπειρίες της μαθητικής σας ζωής; Νομίζετε ότι το σημερινό σχολείο ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στις προσδοκίες σας; Αν όχι, τι θα είχατε να προτείνετε για τη βελτίωσή του;»

Θα ήθελα πολύ να βρω ορισμένες θετικές εμπειρίες, τις οποίες να απέκτησα στην μέχρι τώρα μαθητική ζωή μου, αλλά αυτό είναι από δύσκολο ως αδύνατο. Το μόνο που είμαι σίγουρος ότι έμαθα, όλα αυτά τα χρόνια, είναι ο ρόλος του σχολείου και τα αληθινά αίτια ύπαρξής του σε όλες τις κοινωνίες σήμερα. Η μόρφωση είναι σίγουρα ένα πρόσχημα και κυρίως η γενική μόρφωση, για την οποία δεν ενδιαφέρεται κανείς σήμερα. Όλοι ενδιαφέρονται για ειδικές γνώσεις, που θα τους βοηθήσουν στο επάγγελμα που θέλουν να ακολουθήσουν και για τα μαθήματα που θα τους χρειαστούν για να περάσουν στην σχολή που θέλουν. Αυτές τις γνώσεις όλοι τις αποκτούν από τα ιδιαίτερα μαθήματα και τα φροντιστήρια, όπου πηγαίνουν μετά το σχολείο, με αποτέλεσμα οι μαθητές σήμερα, ειδικά στην Ελλάδα, να δουλεύουν εξαντλητικά από το πρωί μέχρι το βράδυ, έχοντας και πάλι λίγες πιθανότητες για να πετύχουν στη σχολή που θέλουν.

Οι μόνοι λόγοι για τους οποίους το σχολείο λειτουργεί σήμερα, είναι να μαζεύονται τα παιδιά και να έχουν με κάτι να ασχολούνται για να μην είναι στο δρόμο, ώστε να έχουν —τα ίδια και οι γονείς τους— την ψευδαίσθηση ότι κάνουν κάτι που θα τους φανεί χρήσιμο και να μην φαίνεται πως η πολιτεία όχι μόνο δεν ενδιαφέρεται για τους νέους, αλλά κοιτάζει και πώς θα

κοπούν περισσότεροι από τα Πανεπιστήμια. Οι καθηγητές τα γνωρίζουν όλα αυτά, αφού οι περισσότεροι, ή δουλεύουν σε φροντιστήρια ή δίνουν ιδιαίτερα μαθήματα. Οι δικές μου σχολικές εμπειρίες, όπως και όλων των συμμαθητών μου, αποκτήθηκαν σε μια περίοδο αρκετών εξελίξεων στην ελληνική εκπαίδευση, αφού πέρασα πάνω σε αλλαγές βιβλίων, αλλαγές στην ελληνική γλώσσα, μεταρρυθμίσεις στο σύστημα εισαγωγής στα ΑΕΙ, και πάνω σε απεργίες καθηγητών, με διάφορα αιτήματα.

Μερικά από αυτά τα γεγονότα, όπως το μονοτονικό και η απεργία διαρκείας των καθηγητών, επηρέασαν και εμάς τους μαθητές άμεσα.

Πολλοί λένε, ότι το σχολείο δεν υπάρχει μόνο για να παρέχει γνώσεις, αλλά και για να έρχονται τα παιδιά σε επαφή μεταξύ τους και να διαπλάθονται χαρακτήρες. Ειδικά σε αυτούς τους τομείς, είχα μερικές από τις αρνητικότερες εμπειρίες της σχολικής ζωής. Με το που έρχονται τα παιδιά στις πρώτες τάξεις του δημοτικού, τα υποδέχονται υστερικά άτομα, γυναίκες δασκάλες στην πλειοψηφία τους, που βγάζουν όλα τους τα απωθημένα, χτυπώντας εξαχρονά και εφτάχρονά παιδάκια και μειώνοντάς τα μπροστά στους συμμαθητές τους. Οι ίδιες αυτές κυρίες, για να διαπλάσουν ακόμα καλύτερους χαρακτήρες στα παιδιά, ρωτάνε διάφορα παιδιά «πες μου ποιοςμίλαγε όσο έλειπα;» ή «ποιός σε έδειρε να τον δείρω;» Στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο μπορεί να μη γίνονται τέτοια πράγματα, αφού τα παιδιά είναι πιο ώριμα, αλλά —για να γίνουμε καλύτεροι άνθρωποι— το σχολείο διαθέτει τους θεσμούς των αποβολών και των απουσιών. Επίσης, υπάρχει και η αξιολόγηση, που δίνει στους μαθητές το πρότυπο του αποχαυνωμένου «σπασίκλα», που στηρίζει όλο το εγώ του σε έναν μεγάλο μέσο όρο.

Για να ξεφύγει από όλα αυτά το σχολείο, πρέπει να γίνει πιο ελεύθερο και ανοιχτό. Να καταργηθούν αποβολές και απουσίες και να μπορεί κάθε μαθητής να διαλέγει τα μαθήματα που θέλει να διδάσκει και να δίνει στο τέλος της χρονιάς.

Το σχόλιο του καθηγητή, κάτω από την έκθεση, προέτρεπε να γίνει πιο επιμελημένο, σε μορφή και περιεχόμενο, το γραπτό. Τίποτε άλλο δεν έκρινε ο συνάδελφος άξιο σχολιασμού.

Δεν είναι άξιος σχολιασμού ο σχολιασμός του;

Όταν λοιπόν συμβαίνουν όλα αυτά, αλλά και η προβολή τους από τα μέσα της μαζικής αποβλάκωσης, οι συνεντεύξεις, οι γνωστές συγκεντρώσεις σε σπίτια ή σε ταβέρνες, όπου οι πολέμαρχοι χαριεντίζονται, ενθουσιάζονται παλιές δόξες και τωρινά «κλέη», όταν λοιπόν η επιχείρηση «ζήτησε» η γενιά του Πολυτεχνείου που έβαλε μυαλό» τείνει να γίνει χρονιάτικο έθιμο, όπως περίπου οι ομάδες των αγωνιστών της αντίστασης και του εμφύλιου, οι οποίοι σωρηδόν υπέγραψαν ή υπογράφουν για την υπεράσπιση της «αλλαγής», τότε έχουμε κάθε λόγο ν' αγανακτούμε.

Έχουμε κάθε λόγο να υπερασπιζόμαστε την αρχή, πως η καθημερινή πράξη καθορίζει τη συνείδηση και τους αγωνιστές (και όχι κάποιο ιστορικό λαχείο), πως η «θεωρία των γενεών» συσκοτίζει την ταξική κοινωνική πάλη και ανατρέπει τα βασικά κριτήρια.

Έχουμε κάθε λόγο ν' αγανακτούμε με τους ήρωες της ζεστής παντόφλας και τους πολιτικούς συνεταιρισμούς για την προβολή και διαφήμιση μιας γενιάς.

Έχουμε κάθε λόγο να υπερασπιζόμαστε την ομαδική και ατομική ευθύνη, που αντλεί τη δύναμή της από το σήμερα και το αύριο, από όλες τις παραμέτρους της ζόρικης σημερινής κατάστασης και όχι από το συσκοτισμένο, κομμένο και ραμμένο στα μέτρα μιας τάξης ή μιας γενιάς, παρελθόν.

Μπορεί αυτό το σημείωμα να είναι πικρόχολο. Μπορεί να γράφτηκε κάτω από ένα βαρύ συναισθηματικό φορτίο. Αλλά σαν πολίτης «μιας γενιάς», αρνούμαι τη λογική του «να είσαι ό,τι δηλώσεις», όπως αρνούμαι από τους ριψάσπιδες της γενιάς μας να γίνονται σήμερα τιμητές των κοινωνικών αγώνων, αναλυτές αποκαθάρσεως της μαζικής δράσης, όντες απόντες εδώ και χρόνια από κάθε μαζική διαδικασία. Όντες απόντες από κάθε τίμια διεκδίκηση. Αυτό πάει πολύ...

E. X

ΘΑ ΓΙΝΟΥΜΕ
ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ
ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΜΟΔΑΣ

ΚΙ ΑΝ ΚΕΡΑΙΣΟΥΜΕ
ΤΟ ΛΑΧΕΙΟ, ΠΕΡΙ;

ΕΣΤΙΑΣΕΙΣ...

«Ναι σε όλα»

Σε μερικούς ανθρώπους έρχεται μια μέρα που πρέπει το μεγάλο Ναι ή το μεγάλο το Όχι να πούνε. Φανερώνεται αμέσως όποιος τόχει έτοιμο μέσα του το Ναι, και λέγοντάς το πέρα

πηγαίνει στην τιμή και στην πεποίθησή του. Ο αρνηθείς δεν μετανοιώνει. Αν ρωτιούνται πάλι, όχι θα ξαναέλεγε. Κι όμως τον καταβάλλει εκείνο τ' όχι -το σωστό- εις όλην την ζωή του.

Κ. Καβάφης

Αν ο υπουργός Παιδείας ήθελε να είναι συνεπής προς τις συζητήσεις και τις θέσεις τις οποίες κατέθεσε στα προεδρεία των ομοσπονδιών, έπρεπε, κατά την ψήφιση του προϋπολογισμού στη βουλή, να κάμει τουλάχιστον δυο πράγματα. Το περισσότερο, να παραιτηθεί, αφού ο προϋπολογισμός δεν καλύπτει (8,1%) ούτε κατ' ελάχιστον τις ανάγκες του υπουργείου Παιδείας. Το λιγότερο να ψηφίσει **ναι** στις δαπάνες των υπόλοιπων υπουργείων και **όχι** σ' αυτές του υπουργείου του.

Αν' αυτού, ένα μεγαλόπρεπο «ναι σε όλα» ήρθε να ρημάξει όχι μόνο την ελάχιστη αξιοπρέπειά του —σε πολλά ζητήματα ανακατεμένου— Γιώργου Α. Παπανδρέου, αλλά και τις φρούδες ελπίδες όλων εκείνων που πόνταραν στο ήθος και το ύφος της νέας εξουσίας.

Η τακτική κίνηση εντυπωσιασμού της γριάς αλεπούς, που ακούει στο όνομα Α. Γ. Παπανδρέου, ήταν αρκετή για να μαντρώσει σε λίγες μόνον ώρες το σύνολο των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ, που έδωσαν κοινοβουλευτικά μαθήματα ισχυροκαμψίας και υποταγής.

Οι διαφωνίες λοιπόν του υπουργού Παιδείας, που «όλο παραιτείται και όλο μένει», σχετίζονται αποκλειστικά με τις εσωκομματικές πασοκικές ισορροπίες και το προσωπικό τωρινό και μελλοντικό του πρόσωπο (**image**). Ο Γ. Α. Παπανδρέου, με το «**ναι σε όλα**», είναι υπουργός του 8,1%, του χαμηλότερου ποσοστού στην παιδεία από την μεταπολίτευση και δώθε.

Η εξήγηση που έδωσε από το βήμα της βουλής είναι εξόχως αποκαλυπτική: «*Η μείωση από 10% σε 8,1% πρέπει ν' αποδοθεί στη συνολική μετατόπιση του κύριου βάρους των δαπανών στις κοινωνικές παροχές*».

Τούτο σε απλή νεοελληνική γλώσσα σημαίνει, ότι η εκπαίδευση δεν έχει κοινωνικό χαρακτήρα (εδώ που τα λέμε, κατά βαθos ο υπουργός έχει δίκη· η εκπαίδευση είναι αντικοινωνική).

Και μιας και αναφερθήκαμε στους «ναι σε όλα» ή επί το αγγλικότερον στους «yes men», το μάτι μας έπιασε στο βάθος της βουλής τον πρώην υπουργό μας να περιφέρεται ως κοινός κλακαδόρος επιδοκιμάζοντας την νέα συνοχή του κυβερνώντος κόμματος. Ποιός; Αυτός ο μέγας αμφισβητίας των κυβερνητικών αποφάσεων, ο αποκτήσας το λαμπρό ανάστημα αφ' ότου εκπαραθυρώθηκε. Το ξαναχαϊδεμένο παιδί ορισμένων εφημερίδων της αυτοαποκαλουμένης Αριστεράς... Ο Τρίτσης!

Στον απόηχο της απεργίας

«... Οι δυνάμεις της κίνησής μας ήταν αυτές που κράτησαν το νήμα της αγωνιστικής συνέπειας» (1).

«... Οι δυνάμεις της κίνησής μας ήταν αυτές που καθόρισαν τους γνωστούς στόχους και τα αιτήματα του αγώνα μας» (2).

«... Οι δυνάμεις της κίνησής μας ήταν αυτές που μαζί με όλες τις μαχητικές δυνάμεις του κλάδου απέκρουσαν την απεργοσπαστική παραίτηση της ΠΑΣΚ στο Δ.Σ. της ΟΛΜΕ» (3).

«... Οι δυνάμεις της κίνησής μας ήταν τέλος αυτές που με το κύρος και την ευθύνη της καθοδηγητικής δύναμης... ανέλυσαν σωστά τους συσχετισμούς δυνάμεων και την κατάσταση σε κάθε φάση, προτείνοντας συνέχιση του αγώνα» (4).

«... Οι δυνάμεις της κίνησής μας ήταν αυτές που **έγκαιρα** και με αγωνιστικό ήθος **αναγνώρισαν**, ότι στο κρίσιμο και σημαντικό ζήτημα της μορφής του αγώνα (Απεργία Διάρκειας) είχαν άδικο, μετατρέποντας αυτή την αναγνώριση σε πρωτοπόρα απεργιακή δράση» (5).

Διά ταύτα ψηφίστε ΔΕΕ στην Α' Αθηνών!

Θαυμάζουμε την μετριοφροσύνη των συντακτών της προκήρυξης της ΔΕΕ στην Α' ΕΛΜΕ Αθηνών.

Θαυμάζουμε την ταπεινοφροσύνη τους στο σημείο (5), όπου το άδικο μετατράπηκε σε δίκη, αλλά και τη δημόσια αυτοκριτική («αναγνώρισαν»... αλήθεια πότε πού και πώς αυτή έγινε και δεν το πήραμε χαμπάρι;)

Κατά τα άλλα, αυτοί που δεν πρότειναν, δεν υπεράσπισαν και δεν είδαν τη δυναμική της απεργίας διάρκειας, γίνονται σήμερα οι επικαρπωτές της...

Σιγά, βρε συνάδελφοι της ΔΕΕ... Σιγά, βρε Θεωρή Βουρεκά... Έτσι που μας τα λέτε, κοντεύουμε να πιστέψουμε, ότι εμείς οι υπόλοιποι, που προτείναμε, δουλέψαμε και υπερασπιστήκαμε **ΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ** την **ΑΠΕΡΓΙΑ**, βρισκόμαστε για διακοπές στο Παρίσι...

Είπαμε να ξαναγράψουμε την ιστορία, αλλά ας τηρήσουμε τουλάχιστον τα προσχήματα.

Αφήσαμε για το τέλος άλλο ένα σημείο:

«... Αυτές οι ίδιες δυνάμεις (της ΔΕΕ) όμως πρότειναν σωστά και έγκαιρα την αναστολή της απεργίας, εκφράζοντας την συντριπτική πλειοψηφία του αγωνιζόμενου κλάδου».

Αλήθεια; Σήμερα που το μάτι μας είναι καθαρό και το μυαλό καθαρότερο, δε βλέπετε ότι το σπάσιμο έγινε πίσω από τις πλάτες μας και με τρόπο άτακτης φυγής, αφού ο υπουργός πήρε εν λευκώ εξουσιοδότηση;

Αλήθεια; Με ποιές δυνάμεις σπάσατε την απεργία στο κρίσιμότερο της σημείο, την ώρα που το υπουργείο βρισκόταν «με την πλάτη στον τοίχο»;

Είπαμε να ανασυντάξουμε τη μνήμη μας, αλλά όχι μονά ζυγά δικά σας... Έλεος!

Σεισμοί

Δικαιούμαστε -μα το Θεό- να πούμε πως φέρνουμε τους σεισμούς αν σας τρομάζει η λέξη, πως είμαστε προάγγελοί τους. Χαιρόμαστε για τις ραγισματιές των τοίχων τις οίμωγές των γυναικών τους τριγμούς των θεμελίων. Χειροκροτάμε όλη αυτή την ανακατωσούρα αγέλαστοι, απεγνωσμένα μαρτυρικοί.

Πίσω από τις καταιγίδες βρίσκεται ο νέος Δίας πίσω από τα σύννεφα ένας κόκκινος ήλιος

Οι σεισμοί πάντα μας δίνουν υλικά κατεδάφισης υλικά ονείρων οι σεισμοί πάντα καταργούν τις φλυαρίες τις αβρότητες τα ψεύτικα κατά παραγγελία χαμόγελα Οι σεισμοί έχουν το δικό τους -αυθεντικό- κύρος.

Φυτά εσωτερικών χώρων

Λυπάμαι, πολύ λυπάμαι για τα φυτά των εσωτερικών χώρων. Ξέρετε, ιδίως αυτά που ζουν —ζουν τρόπος του λέγειν— σε σφραγισμένα βάζα, χωρίς ήλιο και νερό, που δεν γεράζουν, μήτε αναπτύσσονται.

Λυπάμαι ακόμα για τις οδηγίες τους —έτσι σχεδόν αχρείαστες πούναι— «διατηρούνται χωρίς να ποτίζονται, διατηρούνται μακριά από τον ήλιο διατηρούνται χωρίς αέρα» μα τότε τι σόι διατήρηση είναι αυτή;

Και ζουν με την ελπίδα πως ένα κάποιο χέρι, αθέλητα, θα παραβεί τις οδηγίες και ένα τέλος —επιτέλους— θα δώσει σ' αυτή τους τη φρικτή ιστορία...

Πόσο λυπάμαι τα φυτά των εσωτερικών χώρων και ακόμα περισσότερο που σε τόσες έγνοιες και συνειρμούς με βάζουν.

Το πάνθεον των ηρώων στήθηκε οι παρελάσεις δε μπορούν να περιμένουν Αυτοί που μείνανε ντύθηκαν επίσημοι Αδειάσανε τις πλατειές λεωφόρους παρέταξαν γυμνασμένα κορμιά και ατσάλι Η ματαιοδοξία τους δε χώραγε στις καρδιές των ανθρώπων

Παναγιώτης Θεοδωρόπουλος

Ακόμη ένας...

Στα ψιλά πέρασαν και φέτος οι αυτοκτονίες του πρώτου τριμήνου —μετά τη γνωστοποίηση της βαθμολογίας— που πλέον τείνουν να εξελιχθούν σε θεσμό.

Ο Στέλιος Κουράκος δε γνώριζε την ταξικότητα των βαθμών και την ιδιαιτερότητα των επιλογών. Δεν γνώριζαν την κοινωνική ουσία της εκπαίδευσης ούτε οι γονείς του, οι οποίοι —αφού επένδυσαν— ζήτησαν το ανάλογο «κέρδος».

Ο Στέλιος αποδείχτηκε αρκετά αδύναμος ή αρκετά ευαίσθητος, ίσως γιατί ήθελε να τονίσει την αντίθεση του μ' όλους αυτούς που «τίποτα δε γνωρίζουν» για την κατάσταση της εκπαίδευσης.

Ένα σύστημα παιδείας, όμως, που καταστρέφει τα παιδιά του, χρειάζεται σίγουρα και αυτό καταστροφή...

A. Γ.

Αστρολογικός ντετερμινισμός...

Το μέλλον δε θαρθεί από μονάχο του έτσι νέτο, σκέτο, αν δεν πάρουμε μέτρα και μεις.

(Μαγιακόφσκι)

Ανέκαθεν είχα μια αναγούλα για τους αιτιοκράτες. Ξέρετε αυτούς που υποστηρίζουν πως η κοινωνική εξέλιξη τάχα στηρίζεται σ' αιτίες και νόμους, τους οποίους ψάχνουν ν' ανακαλύψουν. Αυτοί που είναι ικανοί ν' αναζητούν κοινωνικά αίτια σ' ένα αθώο σκαμπίλι στην τάξη, στο φλερτ, ή σε μια κοσμική συγκέντρωση. Αυτούς που για όλα φταίνε οι δομές και τα συστήματα. Και που είναι το αυθόρμητο, βρε ντετερμινιστή μου; Που βάζεις το τυχαίο, το αυθόρμητο, το προσωπικό, το ψυχόβγαλμα, τέλος πάντων. Και αυτός στις δομές υποτάσσεται και στους νόμους; Καχύποπτοι...

Αυτοί οι δεκαρολόγοι του διαλεκτικού και ιστορικού υλισμού, ύποπτοι με όλα, ανέκαθεν μου καθόντουσαν στο στομάχι, γιατί μου αφαιρούσαν τη φαντασία μου για το μέλλον που θέλω να το σχεδιάζω ελεύθερα, ιδιαίτερα και προσωπικά, χωρίς νόμους, κανόνες και σχεδιαγράμματα...

Ανέκαθεν είχα μια ροπή προς τις αστρολογικές προβλέψεις και τους αστρολόγους. Εκστασάζομαι από την συναρπαστικότητα που σου δίνει η γνώση των Διδύμων όταν σχετίζονται με τους Σκορπιούς, η φάση που ο Λέων εισέρχεται στον Τοξότη. Πόσο όμορφο είναι να γνωρίζεις από τον πρωινό σου καφέ —δια στόματος κ. Λεφάκη— τις συναισθηματικές, οικονομικές και κοινωνικές προδιαγραφές για τη μέρα σου. Όλα στο πιάτο, διάφανα κρυστάλλινα και συ ορεξάτος, σίγουρος, να ξανοίγεις, να διορθώνεις, ν' αναδιπλώνεις, να προφυλάσσεις.

Αυτή η ελπίδα μ' αναζωογονεί, όσο κι αν σκέφτομαι ότι ένα εκατομμύριο άνθρωποι στην Ελλάδα θάχουν την ίδια τύχη μ' εμένα. Ανέκαθεν σιχαινόμουν τους αιτιοκράτες, που νομίζουν ότι όλα εξηγούνται με τις δομές και τις αλληλεξαρτήσεις. Ανέκαθεν με συνάρπαζε ο αστρολογικός λόγος. Τώρα τελευταία ανακάλυψα ότι εκτός των άλλων είμαι και βλάκας...

Σ.Κ.

Μονόλογος μέλους της ΔΕΕ: Καλή η συμπαράταξη. Νάξεραι και κανένα επιχείρημα υπέρ της ΕΟΚ, θάταν ακόμα καλύτερα...

Σκίτσο: Γιώργος Τσιριγώτης

Τα αντιπετράδια έχουν ισχυρούς εκδότες...

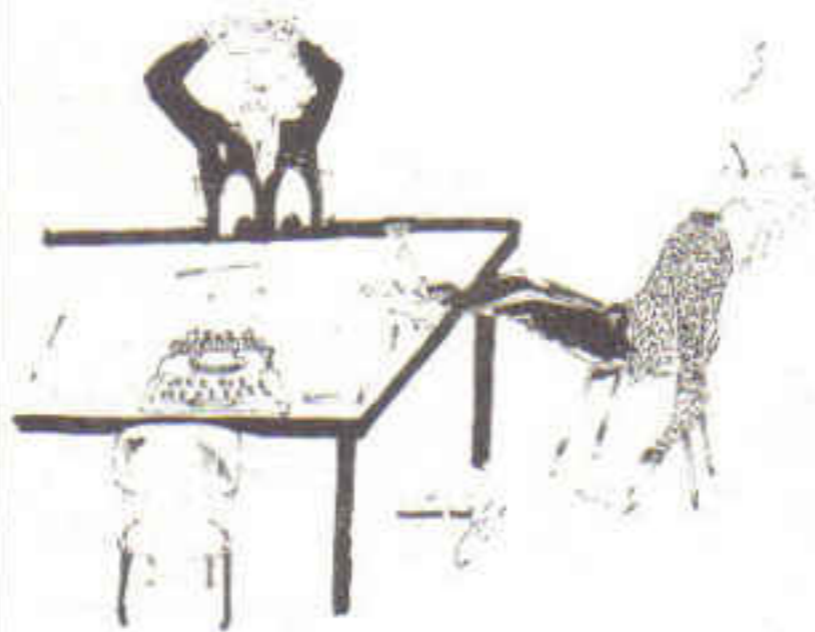
...πολλούς ανταποκριτές

...φανατικούς αναγνώστες

...διαπνέονται από δημοκρατικό πνεύμα

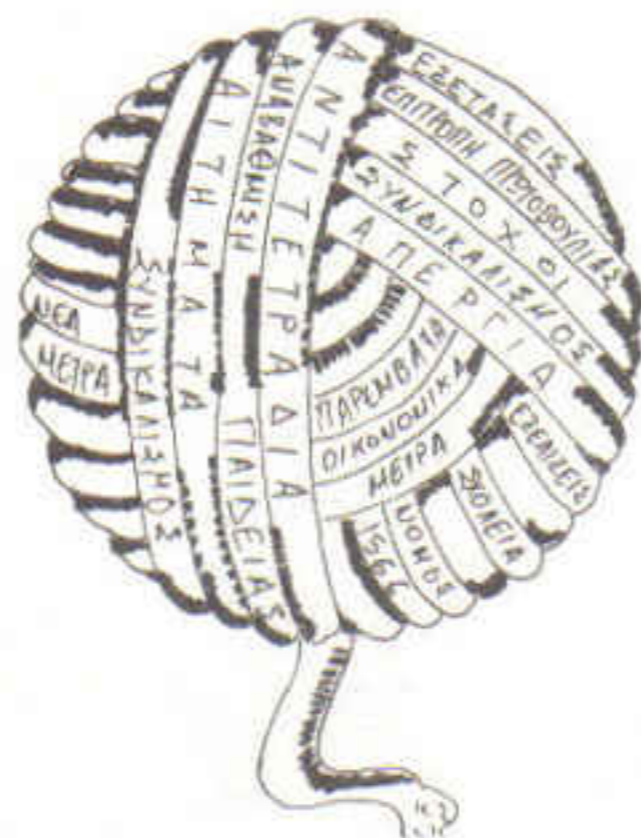
Οι συντάκτες μας δουλεύουν με κέφι και μεράκι...

...είναι κυνηγοί θεμάτων

...πληρώνονται καλά

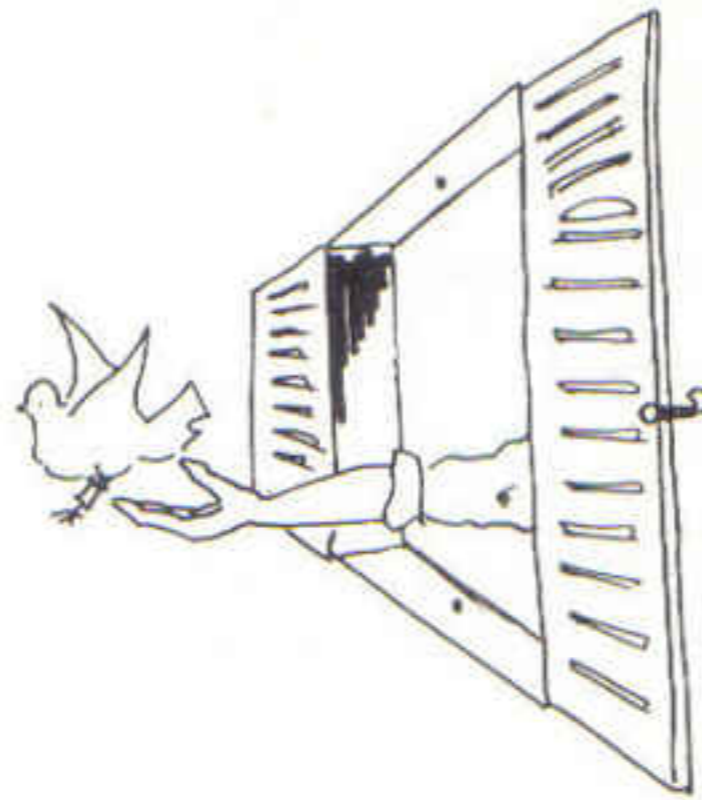
Τα αντιπετράδια έχουν καθαρή γραμμή...

...σύγχρονη φωτορεπορταζική κάλυψη

...σύγχρονη προβολή

Οι ανταποκρίσεις είναι άμεσες...

...και σίγουρες

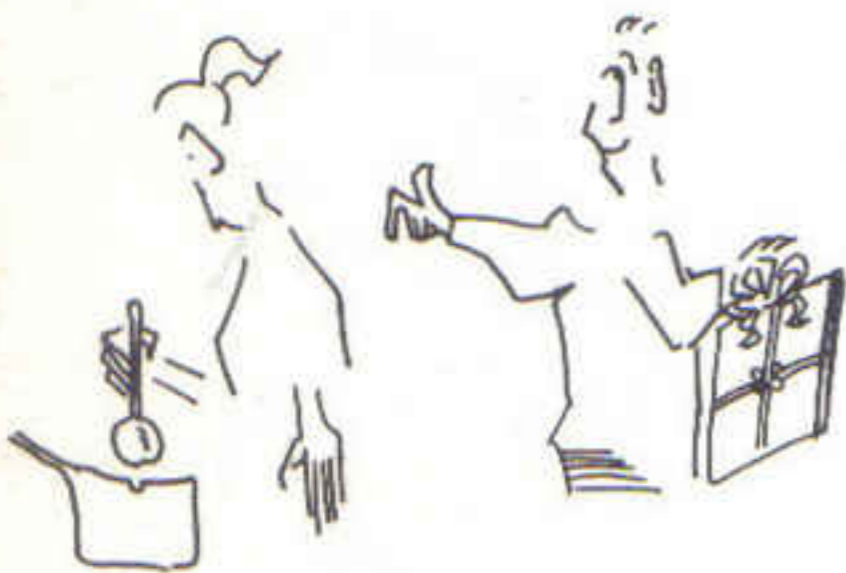
Τα αντιπετράδια χρησιμοποιούνται ποικιλοτρόπως...

για τις συνεδριάσεις του Συλλόγου...

για τις απνίες σας...

ή σα δώρο στην καλή σας...

σαν τηλεσκόπιο (για καλύτερες μέρες)..

Τα αντιπετράδια σας ακολουθούν παντού...

αντιτετράδια της εκπαίδευσης Αριστερό Περιοδικό για την Εκπαίδευση

Διευθύνεται από Επιτροπή

Γραφεία: Μάρνη 30, 104-33, Αθήνα, τηλ. 5235221

Υπεύθυνος Σύνταξης: Γιώργος Σόφης

Τεύχος 5, Φεβρουάριος 1989, τιμή 250 δρχ.

Συνδρομή για τέσσερα τεύχη 1500 δρχ.

Συνδρομή εξωτερικού 2000 δρχ.

Κεντρική διάθεση: Αγγελική Φατούρου,

Δυρραχίου 55, 104-43, Αθήνα, τηλ. 5125714 - 6912092

Αριθμός Λογαριασμού Εμπορικής Τράπεζας: 25 550 862

Σ' αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν:

Φοίβος Αρβανίτης - Μαθηματικός

Χρυσάνθη Αθανασίου - Φιλολόγος

Βασίλης Αλεξίου - Φιλολόγος, Δικηγόρος

Μαλάμω Βαρελά - Τεχνολόγος Ηλεκτρολόγος

Γιώργος Βεργιτσάκης - Καθηγητής Καλλιτεχνικών Μαθημάτων,
Ιδιωτικός Εκπαιδευτικός

Αγγελίνα Γιαννετοπούλου - Δασκάλα

Ασπασία Δεμερούκη - Φιλολόγος

Γιώργος Καββαδίας - Φιλολόγος

Χρήστος Κάτσικας - Φιλολόγος

Αθ. Κ. Κιτσάκης - Φιλολόγος, Συγγραφέας

Ελεονώρα Κυριακού - Δασκάλα

Σουλτάνα Μαλαμίδου - Φιλολόγος, Ψυχολόγος (D.E.A. Νεοελλ.
ληνικών Σπουδών και D.E.A. Κοινωνικής Ανθρωπολογίας).

Γιάννης Μακρίδης - Μαθηματικός

Έλλη Μήτση - Φιλολόγος

Παναγιώτης Παπαναγιώτου - Φυσικός

Μαριάννα Πρωτονοταρίου - Φιλολόγος

Γιώργος Σόφης - Φυσικός

Μαίρη Σόρογκα - Φιλολόγος

Στέλιος Σταυρινάδης - Μαθηματικός

Αποστόλης Τζίφας - Φιλολόγος

Μιχάλης Τζιώτης - Φυσιογνώστης

Θανάσης Τσιριγώτης - Φιλολόγος, πρόεδρος Δ.Σ. Γ' ΕΛΜΕ Διτ.
Αττικής

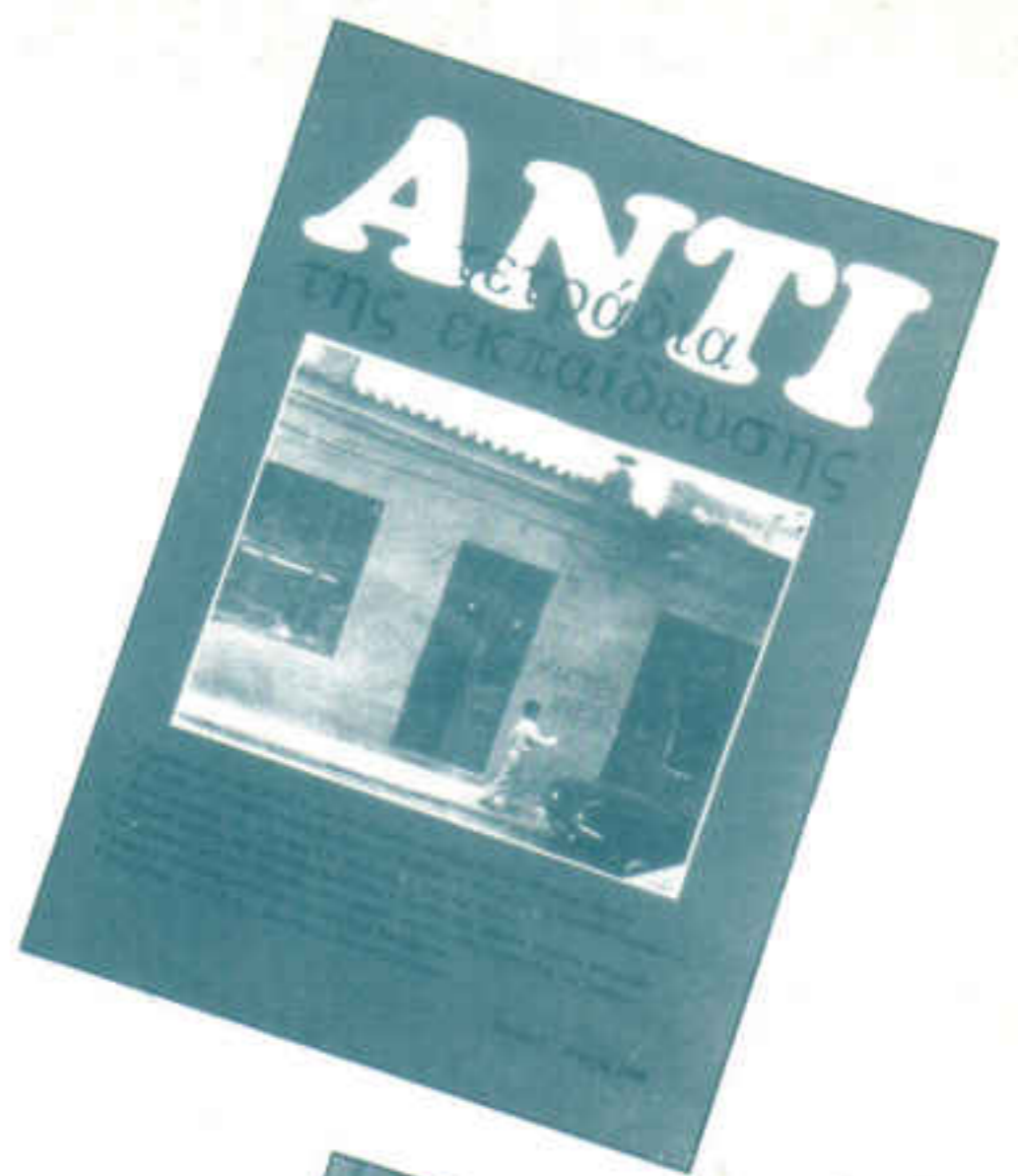
Χρήστος Τσουκαλάς - Φιλολόγος

Αγγελική Φατούρου - Φυσικός

Μαρία Φραγκιά - Βιολόγος

Ζωή Χατζή - Πρόεδρος Συλλόγου Καθηγητών Καλλιτεχνικών
Μαθημάτων

Μηνάς Χατζηδημητρίου - Μαθηματικός

- Εκπαιδευτική και πολιτική συγκυρία
- Προτάσεις για ενότητα και δράση
- Αφιέρωμα: Σχέδια Προεδρικών Διαταγμάτων
- Ενιαίο Μισθολόγιο
- Πλευρές της τακτικής και της στρατηγικής του σ.κ.
- Συνέντευξη του Α. Κασέτα, μέλους του Δ.Σ. της ΟΙΕΛΕ
- Σχετικά με το νομοσχέδιο για την Ιδιωτική Εκπαίδευση
- Το θεατρικό παιχνίδι σα μέθοδος διδασκαλίας
- Καλλιτεχνική Εκπαίδευση
- Από τα σχολικά βιβλία
- Κινητοποιήσεις στα ΤΕΛ Θεσ/κης
- Δοκιμακός Λόγος
- Καζαμίας '89